

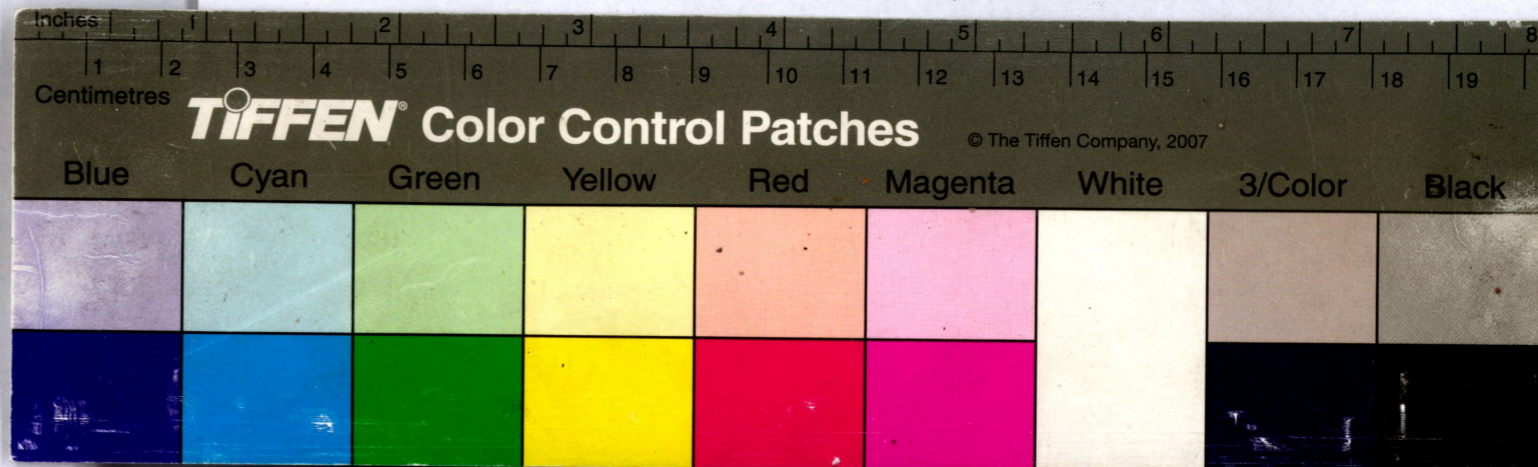

223.

ORTHODOXUS CHRISTIANUS;
Az az:
Igaz Vallásu
KERESZTYEN;
Mellynek
Nevezeti alatt, az igaz, és Isten előtt
meg-igazito Hit, szerző okaival, tulajdon-
ságival, és azokat követő szükséges dolgokkal, a
szent Irás szerint úgy szent előbb adatik
és le-iratik;
Hogy: **KÖNYVTÁRA**
A' fok vélekedések között:
Az egy keresztyéni vallásnak meg-különböztetésére;
A' fok teretes keresztyénségek között:
Az egy igaz keresztyénségnek meg-ismérésére;
A' fok remények között:
Az egy Istenben való reménységben meg-erősülésre;
Akar-melly valláson lévő embernek-is nem keve-
set használhat.
Melly, egynéhány Anglus és Deák Authorokbol
öfve-szedegettetett, e' mostani jótul el-fajult, és az Isten
kegyelmességével gonolzul élő világ fiainak serkengeté-
sokra, s' kiváltképpen az Isten beszédére meg-első lelkek-
nek vigasztaltatóokra.
NAGY-ARI BENEDEK
A' Boros-Jenői Sz. Gyülekezetnek méltat-
lan Prædikátora által.
V A R A D O N,
Nyomtattatott, L. D. B. J. egygyik Patronus köl-
tségével. 1 6 5 1. éíztendőben.

K E R E S Z T Y E N ;

Mellynek

Nevezeti alatt, az igaz, és Isten előtt meg-igazito Hit, Szerző okaival, tulajdon-ságival, és azokat követő szükséges dolgokkal, a' szent Irás szerint úgy szem előben adatik és le-iratik ;

Hogy:

KÖNYVTÁRA

A' fok vélekedések között:

Az egy keresztyéni vallásnak meg-különböztetésére;

A' fok tetetes keresztyénségek között:

Az egy igaz keresztyénségnek meg-ismérésére;

A' fok reményégek között:

Az egy Istenben való reményekben meg-erősülésre;

Akar-melly valláson lévő embernek-is nem keveset használhat.

Melly, egynéhány Anglus és Deák Authorokból össze-fzedegtetett, e' mostani jutul el-fajult, és az Isten kegyelmességével gonolzul élő világ fiainak serkengetésekre, s' kiváltképpen az Isten beszédere meg-első lelkeknek vigasztalatófokra.

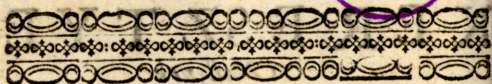
N A G Y - A R I B E N E D E K

A' Boros-Jenői Sz. Gyűlekezetnek méltatlan Prædikátora által.

V A R A D O N,

Nyomtattatott, L. D. B. J. egygyik Patronus költéségével. 1 6 5 1. észvendőben.

2002-2002
R

ERRŐL
MIND A PRO-
PHETAK-IS BIZONY-
SAGOT TESZNEK, HOGY
BÚNNEK BOTSANATTYAT VESZI
AZ Ő NEVE ALTAL MIN-
DEN, A KI HISZEN
Ő BENNE.
Act.4.27.

AKADEMIA
KÖNYVTÁRA
JÁRA

RÁTH GYÖRGY
KÖNYVTÁRA

Az igaz Keresztényi nével, kegyes indula-
tokkal és egyéb jó emlékezettel híres neves
FERFIUNA K;

Nemes Szegedi
LUKATSDEAK
Uramnak;

A' Boros-Jenői Gyülekezetnek, Isten-
nek szép nyájának egyik fő Tagjának,
nékem kedves és jó-akaro Uramnak,
's Fautoromnak, &c.
A' kegyelemnek Urátul, az Ur Jesus Christustul,
ez életben kegyelmet, és békeséget: ez élet
után idvőséget kívánok

Tisztelendő URAM!

Zent Pál a Corin-
thusbéliekhez má-
sodszor-is el-ér-
keztén, ott valo
mulattában, több
gödolkozási között, mint ollyá
Isten ditsóségének terjesztésére
gerjedező embernek, jut eszé-
ben,

AJÁNLO LEVEL

ben, minémű nagy hasznót tehetne Romában, ha oda mehetne: azoknak-is pedig, kik Romának akkori lakosi voltak, minémű nagy szükségek volna az ő szolgálata tyára. Egykor azért arra bírja magát, hogy ő hozzájok első alkalmatossággal elmennyen. Igyekezik ugyan szerény indulattal és jó szándékkal, véghez vinni szándékát, de ugyan alkalmas időkig meg-gátolodik jó igyekezetiben. Azért, mint egy el-unván várni egykor az alkalmatosságot, levelet ír hozzájok, (Ez most-is a Romában írott levél) mellyben meg-írja, és elől-járobán el-is küldi, hozzájok való igyekezetit, jó szándékát, hozzájok való jó akarat tyáva egyetemben. Ez levélnek

azért

AJÁNLO LEVEL

azért első részében a' 11. versb. így jelenti-meg nekik akarattját végével, vagy derekas okával egyetembé: Kivánlak, ugymond, titeket látni, hogy valami lelki ajándékot hozólhettétek veletek, hogy meg-erőslítettétek. Ebből meg-tetfzik, hogy szent Pál, mint Istennek jó és hív szolgája, nem igyekezett Romában valami világi gőgös börsületet, hasznor, vagy külső gazdagságot keresni, hanem a' Romabélieknek lelkekbéli éppületit, hitben való bé-avatókat, és abban való meg-erősüléseket. Ezt ő véle tselekedtette:
Elsőben, Apostoli tisztit és hitvallatya, mellyre ő hivatott, és a' többek közzül el-választatott volt, az első versben.

Mátfod-

A J A N L O L E V E L.

Másodszor, Urához való hív-
sége, és buzgó indulattya, kit lé-
lekkel akart szolgálni, az ő Fiá-
nak a' Jesus Christusnak Evan-
geliomának személy válogatás
nélkül való praedikálásában, a'
9dik versben.

Harmadszor, az Isten válasz-
tottihoz, úgy-mint Pogányok-
hoz, a' minémük voltak még ak-
kor nagy része a' Romanulok,
mint ki-tetszik e' résznek 13dik
verséből, Görögökhöz, és min-
denekhez való köteletségéből;
melly szerint ő a' vőtt kegyelem
közléssel, mellyet ő neki Isten az
éppitést adot, és mint hív szol-
gájára bizott volt: mind Pogá-
nyoknak (azoknak pedig főkép-
pen) mind Görögöknek, mind
Barbarusoknak adós volt, min

A J A N L O L E V E L.

maga is meg-mondgya e' rész-
nek 13dik 14dik verseiben. Illyen
okokra nézve azért, ő az ő benne
való erő szerint, kész volt minde-
neknél, s' a' Romában valoknál-
is az Evangeliomot praedikála-
ni, azért hogy mindenekkel lel-
ki ajándékot közölhessen. Nem-
is szégyenlette pedig magánál
alatsomb rendűknél-is az Evan-
geliomot nag' hatalommal hir-
detni, és az által az embereknek
lelkeket, mint valami lelki szű-
zeket, a' Vó-leginy Christushoz
készítgetni: tudván, hogy nohá
a' Görögöknek bolondfág, s' a'
Sidoknak pedig botránkozta-
tásnak tetstzenék; de azért ugyan
az volna az Istennek hatalma a'
hivóknak idvőségekre, mind
Sidokban s' mind pedig Görö-
gökben.

Tisztelendő Uram! nékem
 ugy tetszik, e példában egész és
 tellyes prædikátorfág vagyon:
 úgy hogy a ki Prædikátor, és
 tisztit kívánnyá meg-tudni mi
 légyen, e példában mint valami
 szép tiszta tükörben tekintsen-
 bé egyszer-is mászer-is, és eb-
 ből tisztit mi légyen, egészlen és
 tellyeffen meg-tanulhattya. De
 kíváltképpen, a többi között im
 ez kettőt: Elsőben mikor, má-
 sodszer mitsoda igyekezettel
 kellyen valamelly Ecclesiában
 kívánkozni, és bé-lépni? Tud-
 ni-illik, hogy nem éléb, hanem
 mikor osztán, mint El hu, meg-
 rakodik Isten ditsóségéről valo
 beszéddel, és fel-gerjed lelke az
 Istennek nagyságos dolgainak,
 minden jó alkalmatossággal va-
 lo be-

Job. 32.
 v. 18.

lo beszéllésére. Es hogy ó a' sze-
 rint lelki ajándékokat közölhes-
 sen mindenekkel, a' kik vészik, az
 Istennek lelki dolgait okossan a' 1. Cor. 2.
 lelkekre, és lelkiekre alkalmatoz-
 tatván. Valóban szép ditséretes-
 sen emlekezik Prædikátor Sala-
 mon ez illyetén Prædikátorok
 felől, Prædik. irtkönyv. 12dik rész.
 az 11. 12. 13dik versekben, illyen-
 képpen: Mivel-hogy (ugymód)
 a' Prædikátor bölts volt, és a' né-
 pet tudományra tanította, és
 tudakozván irott sok bölts be-
 szédeket. Es igyekezett meg-
 tudni sok kívánfágos beszéde-
 ket, igaz irást és hűléges beszéde-
 ket. a. t. Ezekkel a' Prædikátort
 commendállyá. De tovább,
 nézd-meg mit mond a' tudos
 Prædikátornak tanítása felől. A'
 felől

felől azt mondgya: Hogy annak beszédi hasonlatosok a' fulákhoz, és a juh kofárnál a földben veretett czólóp, vagy oszlophoz; meg akarván jelenteni, hogy a' tudos Prædikátornak mind szavai fogatosbak, s' mind álhatatosbak, a' hitelre és mindenek előtt való kedvelségére. Amazigen fő Prædikátora is az Istennek, az Ur Jesus Christus, éléb fejt meg-raká éjjeli nedvesítő harmattal, és haját meg-ujjító nyersféggel, és ugy akara bé-köszönni az ó jegyfeléhez az Anyaszentegyházhoz. Enekek enek. 5dik rész. 2dik vers. a' Magyar Biblia szerint. Boldog tanítvány, a' ki követheti az ó Mesterét, annál-is inkább haktó-kelletes lehet mint az ó Mestere.

De kir

De kitsoda erre elégfégés? Ezt, néminémű ábrázolás által, a' benné való Isten kegyelmességének mértéke szerint, mellyben az én Uram engem hagyott, mert a' kívül nem-is szollok, én is igyekezetemre nézve magamra merem nagy bátran alkalmaztatni, tsak hogy minden dicselkedés nélkül. Tudod Isten, ugy szollok; mert mitsoda vagyok én? és mitsoda az én eróm? hogy az idegen Országokat, imigy amigy, Isten kegyelme által meg-tekintélhettem, kevés költségemnek fogyatkozásáteszemben vévén, elmémet egykor fordítám édes hazám, s' Nemzetem köziben való vizsgáláteszre; a' végre, hogy az én Uram, és rolam gyermeklégem-

től fog-

A J A N L O L E V E L.

től fogva kegyelmes gond-vise-
 lő édes Istenemhez; tisztem, és
 Nemzetemhez való kötelessé-
 gem szerint, én-is valakinek va-
 lamiben szolgálhatnék. Te ru-
 dod Istenem, kia sziveknek bel-
 ső részeit-is vizsgálod, hogy nem
 egyebet, hanem ezt töttem volt
 főül célul én magamnak; melly-
 nek meg-tellyesítésére az Urto-
 lerőt kérvén, alázatos könyörgé-
 semben, még minek-előtte a'
 kevély, maga hányó, ifzonyu
 Tengerre szállottam volna, u-
 gyan fogadással-is köteleztem
 volt magamat. Ithon is pedig,
 minek-utánna Isten kegyelmé-
 ből, sok bajos bujdosásim után,
 haza érkezhertem, nem egyebet
 viseltem mindenkor előttem,
 mind Scholai, s' mind Prædika-
 tori

A J A N L O L E V E L.

tori hivatalomban, akar-ki mi-
 tsoda értelembelőtt, vagy mo-
 stis legyen felőlem: hanem hog'
 én-is valamitskében az én Iste-
 nemnek ditsóságének használ-
 hatnék. Nem azért, mintha én
 arra másnál alkalmatossabbnak
 itiltem volna magamat lenni,
 vagy mások ugyan feleffen eze-
 remnél-is alkalmatossabbak né
 voltak volna: mert mitsoda va-
 gyok én mások között? hanem
 azért, mert akarni voltam-is, de
 én-is a' végre az én Istenemtől
 nem kevés jokat vöttem volt.
 Hogy azért én-is amaz egy Ta-
 létomos szolgálával halgatásom,
 félelmem, restségem, vagy e-
 gyéb gondviseletlenségemmel,
 Uramnak nálam le-tótt Giráts-
 káját el ne ásnám: mindenütt,
 a' hol,

a' hol, s' miben, és mikor illett, szollottam, szollom-is ennek-
 utánna-is az én Istenemnek igaz-
 ságát az ő ditsósáegére, minden
 félelem és tekintet nélkül. Meg-
 bántódtam ugyan ennek előt-
 te-is nem egy-féle jó igyekeze-
 temben, mint Sz. Pál-is, a' Ro-
 mában és Corinthusban mehe-
 réttül; mert ugyan-is minek le-
 hetnének több akadályai, mint
 a' jó igyekezetnek? De ebben-is
 né annyira másokra mint a' ma-
 gam gorombaságára vehetek;
 mert tudom hogy ha én azokra
 alkalmas lehettem volna, Isten-
 is én általam akarta volna,
 azokat-is a' dolgokat véghez
 vinni; senki engemet annyira
 meg nem gátolhatott volna: De
 mivel hogy talált az Ur mást én-

nálam sokkal alkalmasabbat,
 mint Salamont Dávid helyében
 a' templum építésre: Ez volt
 a' derék oka meg-gátoltatásom-
 nak.

Az-is ide járul: hogy Istennek
 minden kegyelmességének ide-
 je vagyon, mint egyéb féle min-
 den munkájának. Az el-rendelt
 időben bé-viszi ugyan a' meg-
 igit földre az ő népét: de addig
 fok akadályokat enged elejek-
 ben egygyütt-is másutt-is gör-
 dülni; sőt maga-is a' földhőben
 addig fokszor meg-áll előttök,
 úgy hogy addig sem elő sem hát-
 ra nem mehetnek; hanem mi-
 kor áll, amazok-is állnak; mikor
 indul amazok-is indulnak, Mo-
 ses 2dik könyv. 4odik rész. 36dik
 vers. Mindazáltal meg-emleke-
 zik egy-

zik egykor rola, mit tselekedett
 az ó Canaán felé törekedő né-
 pével, a' les hányo Amálek, hogy
 lest hányot eleiben, midőn Æ-
 gyptumból ki-jön; és őket
 meg-büntetetti érte: Az aka-
 dály szerző tövishez hasonlo po-
 gányokat-is végre ki-irtya az ó
 népeközzül. Az ércz mives Sán-
 dornak-is meg-fizet egykor az ó
 tselekedeti szerint. Nyereségem
 vagyó azért ebben-is ennékem:
 mert mint Abrahamnak az ó i-
 gaz Hiti, és Istenhez valo hívse-
 ge, és engedelmeffége, és fegy-
 vere fel-huzásából: ugy nekem-
 is szent igyekezetem, eröm sze-
 rint valo törekedésemből meg-
 tetstett Isten ditsóságságera valo
 tellyes és tókélletes indulatom.
 Azért, az akarathoz teherfeget

2. Sz. 15.

No. 3.

1. Tim. 4.

No. 14.

Teremt.

21 dik

v. 2.

adható Isten, a' kinek tetstett,
 hogy én rejám-is leg-kissebbik
 szolgájára bizná az Evangelio-
 mot: nevelégyen ditsiretben ó-
 rökké érte, most immár vala-
 menyivel job alkalmatóságot
 engedvén; és rejám bizott egy-
 gyetlen egy Talentomotskával
 valo keresetre utat és modot
 mutatott ez Boros-Jenői Isten-
 nek szép nyájának lelki legelte-
 tére valo bé-botsáttatásomban;
 hogy szolhatnám ó közöttök az
 én Uramnak titkait: azért nem
 kiméllettem magamat, mind
 ennyi sok felé ránczigáló fogla-
 latóságsim között-is: hogy az
 Urnak idvóságságról ki-jelentett
 titkaiban, vagy el ne rejtenék
 valamit, vagy fogva ne tartanék
 nálam. Szollottam azért az Ur-

adható

b

nak

nak minden igazságát közönfeggen és kiváltképpen, a' hol, és mikor illet minden meg tartozás nélkül mindeneknek. Hogy pedig látható, és meszszire-is kitejedő nagy hathatósága, és külfő épületi nem lehetett epekedésnek, oka volt, mert én Sz. Pállal csak plántáló voltam, és öntöző, nem nevedéskészítő: Más az, hogy a' magának csak egygyik része eshetett fokszor a' jó földben a' foktővis, kővits, és egyéb földbéli alkalmatlanóságok miatt. Ide való az is, hogy e' ravasz világban az emberek, mint egyéb dolgokban, úgy a' kegyesség dolgában is igen meg-ravaszodtanak. Némellyek ollyak mint a' nagy halak, kik a' hálóban sebessen fut

ván

ván által szakasztyák még az erős hal-fogót-is: Némellyek ismét igé fikos meny-halhoz hasonlovak, kik, tsak eszében sem veheti valaki, melly hamar el-fikamlanak a' kegyesség mellől; némellyek ismét ezekben vévén hogy el nem mehetnek az Evangeliomi igazság előtt, mint az igen szárnyas halak által ugordgyák az Isten igéjének hálóját, ismét a' kik el nem ugordhatryák, viszsa rugják magokat.

Mivel azért illyenek a' világ-nak fiai, nem tsuda ha mi-is szeginyepekedő Tanítók, Sz. Péterrel egész éjel munkálkodunk, de még-is semmit nem foghatunk. A' nyavalya ha el-hatalmazik, nehezebben gyógyíthatatik meg:

b 2

tik meg:

tik-meg: A haszontalan fű-is ha
 széles gyűkeret verhet, nehezebb
 ben szakasztatik-ki a' földből.
 Ezekhez hasonlók a' Magyarke-
 resztyéneknek régi meg-rög-
 zött, mélyen meg-gyűkereztet
 haszontalan szokott bűnök,
 ugy-mint tánczok, részegeske-
 dések, egészségért való ivások,
 czifra pohár mellett való kő-
 szöntések, helytelen esküvések,
 lélek mondások, és több meg-
 számlálhatatlanok. Mellyekben
 fokoknak elméjek, szivek, nem
 csak meg-keményedett, hanem
 ugyan Adamáskóvé-is lótt. Oh
 melly fok akadályoztatási vol-
 tak mindenkor, és most-is vad-
 nak, ezek miatt az Evangeliom-
 nak idvőséget nemző prädikál-
 lásának! Vaj-ki hatalmasson

munkálkodik azaérnek fejedel-
 me az engedetlen ségnek fiaibá!
 De mindazáltal fű ott a' Lélek
 a'hol akar; és noha ezében nem
 veheti az em ber, honnét, és ho-
 vá mégyen, ugyan fű azért. Így
 én-is el-hittem, hogy az én szor-
 galmaros munkám-is nem volt
 tellyes ségessen gyümöltstelen,
 hanem ha egyben nem-is, más-
 ban hasznos gyümöltstöt te-
 remthetett. De erről az én id-
 vőséges tanításimat sürjebben
 halgato jobb hívek tehetnek ná-
 lamnál bé-vehetőbb bizonylá-
 got. Ezeken kívül jó bizonyfág
 lehet e' néhány árkus papyr osra
 szoritott rövid elmélkedés-is;
 mellyben én csak nem minden
 tudományotskámnak, és min-
 denkori tanításimnak velejét,

vagy summáját világ szeme eleiben terjesztettem. Melly felől én is csak nem azt mondhatom nagy bátran, a' mit az Apostolok a' Christus felől; hogy, tudni illik, a' mit láttam, tanultam, meg-tapasztaltam, szent irással egygyező igaságnak lenni, mind a' keresztyén Doctöröknek élő nyelvel való tanításokból, s' mind hasznos irogatásokból, a' szeginy magában el-kárhozott bűnös embernek Isten előtt Hit által való meg-igazulása felől, ő magának az egy idvözítő Hitnek is kiváltképpen való természeti tulajdonági, és azokat követő gyümöltsei felől azokat szollottam, azokat bizonyítottam, ama' mondása szerint az Urnak: A' mit láttunk

azt bi

azt bizonyítottuk, és a' mit hallunk azt szolljuk. Ez kívül vadenak ugyan kezem alatt más dolgokrol való irogatásim is, ugyan mint: Istennek, némellyeknek mindē külső tekintet nélkül való meg-vettetésekben, és ellenben némellyeknek minden külső néminéműfegre való tekintés nélkül el-választásokban szabados kegyelmességének megtalmozásáru, minden emberi okoskodás, és azzal egygyező vélekedések ellen. Vagyon, ugyan e' könyvben bé-foglalt dolgoknak Prædikációk tormájára igazgatása; Mellyet, Isten életemet halasztván, még jobban meg-akarok tekintelni és bővíteni, és annak uránna közönfeges haszonra ki-adni. De ezt, és

nem mást akartam, leg-előbb szem eleiben bocsátani, de azok között im e' néhány kiváltképpen valokért.

I. Hogy avagy csak e' műkátskábol-is meg-telsék, hogy a' mi *Sola Fidesünk*, *Tsak Hitünk*, nem ellenkezik a' szent Jakabnál való *Nem tsak Hittel*. Mint Pázmány

pag. 753. Péter az ő nem Kalauz, hanem inkább kelevézes irásának 12-dik könyv. első részében orczáz véle. A' hol hozza elő Jakab Apostolnak ime' szavait: Láttjátok, ugymond az Apostol, hogy tselekedetből igazul-meg az ember, és nem tsak a' Hitből. Tovább osztrán nézd-meg mit babosgat. Itillye-meg, ugymond, akar ki-is, ha az esze-veszet Prædikátoroknak kellé hinni, mi-

dön azt irják, hogy tsak Hitből, vagy inkább szent Jakabnak, ki azt írja, hogy nem tsak Hitből igazulunk-meg. Látod melly szineffen tollázkodik, Hitünk és igaz vallásunk ellen a' záp száju Pápista! Könnyen meg-útközhetnék ám itt a' szeginy tudatlan Orthodoxus Keresztyén. Igen álnokul (mint törvények a' Pápiistáknak) azt fessegeti ám itt a' Jesus unta ember: Hogy mi Prædikátorok olly hitet tanítanánk és javallanánk az idvezülésre, a' kihez nem volna szükség járulni a' jo tselekedetnek, vagy a' kinek nem kellene ószve köttetetni a' jo tselekedetekkel; maga az illyen Hit felől azt taníttyuk mi igaz Orthodoxus Keresztyének, hogy nem igaz,

hanem ördögi Hit, ime' mon-
dása szerint az Apostolnak: Az
ördögökis hisznek, és meg-tesz-
ketnek, Sz. Jak. 2dik rész. 19dik
versben. Hogy pedig ezt fogja
rejánk, lásd-meg a' meg-neve-
zett sok rut szidalmokkal, ots-
mányfágokkal, es nyilván valo
szarvas hazugfágokkal meg-ra-
kodott irásának 3dik könyv. 7-
dik részét. A' hol ugyan széles
bordában szedi, sok szálú ha-
zugfáginak fonalát, és olly te-
mérdek hazugfágból álló hetes
vásznót akar ki-szőni belőle, a'
mi nyakunkban: 1. Hogy a' jo
tselekedet a' mi vallásunkban
nem szükséges. 2. Hogy mi
minden jo tselekedetet bűnnek
mondunk. 3. Hogy az Isten-
hez valo engedelmiség alól a'
mi hal-

Pag.

202.

203.

204.

207.

213.

215.

Cv.

Az

1613.

Eszere-

ndői nyó-

bászáb.

mi halgatoinkat föl-szabadít-
tyuk. 4. Hogy az Isteni félel-
met ki-rekesztyük. 5. Azt-is i-
gyekezi osztán meg-mutatni,
minémű mérges, és veszedelmes
gyümöltsei voltak, vadnak-
is a' mi *Sola Fide* sünkneka' mi Ec-
clesiáinkban. Itt mind más, s'
mind a' maga meg-döglött szá-
jában, régen őszve gömböly-
getett utálatos turhát igyekezik
orczánkra pókni. A' kiknek
még tsak meg-gondolásától is
ha keresztyén lélek lakott volna
benne, kellett volna iszonyod-
ni, nem hogy nyelvét ollyan ots-
mányfágokban sokáig göm-
bolygetni; annál inkább mások
ellen minden igaz ok nélkül ki-
mondani. De az ebnek termé-
szeti az, hogy ha nem marhat,
ugaffon.

ugasson. Meg-fogják tőle kér-
deni jövendőben, miért tsele-
kedte? Minékünk nem miénk
(nem-is akarjuk miénknek íf-
mérni) az a' Hit mellyet miné-
künk tulajdonit. A' mi Hitünk
az Isten kegyelmességének szép
nedvesítő fo'ó vize mellet plá-
taltatott termő fa, a' ki még le-
velét-is nem hullartya-el, hanem
meg-termi gyümölsét min-
denkor az ő idejében. Szeretet
által munkálkodo, nem hivol-
kodo Hit a' mi Hitünk; és olly,
a' ki minden alkalmatossággal
az ő belső erejét külső jo tsele-
kedeteből is meg akarja mutat-
ni, a' Jakab Apostol tanáts-adása
szerint: Mutasd-meg nékem a'
te hitedet a' jo tselekedetből.
Meg-vallyuk ugyan, hogy Isten

előtt

előtt valo meg-igazulásunknak
eszközetsak a' Hit ő maga: mert
a' mi Isté előtt valo igazságunk a'
Christus igazsága, a' kihez nem
juthatunk egyéb-ként, hanem
Hit által, mivel minden embe-
rek előtt bősős dolgoknál bö-
tsősfebb a' Jesus Christusnak vé-
re és érdeme mi érettünk. Hi-
tünkkel nyulunk azért mi ahoz,
Idvözitőnknek ime' mondása
szerint: A' ki hiszen örök élete
léfzen. Hogy pedig a' jo tsele-
kedetnek-is igazulást tulajdonit
az Apostol, az elől hozott hely-
ben; Ha jo lélekkel akarta vol-
na Pázmány az egész dolgot ki-
fejezni, meg kellett volna jelen-
teni: Hogy ott az emberek előt,
és nem az Isten előt valo igazu-
lásról vagyó az emlekezet, mint

ugyan

gálo embert az ó halálakor se-
reggel várják a' szent Angyalok,
hogy ama' dorbizlo gazdaggal
bé-vigyék az Abrahám kebelé-
ben. Mint leheffen ez így. Az
illyetének olvasás-meg csak e'
kónvetskét figyelmetes elmével,
magok ezekben veszik a' dol-
got külömben lenni az ó véle-
kedéseknél.

III. Azt-is, ugyan alkalmas
ideje már hogy eszemben kez-
dém venni, hogy a' kegyesség-
hez valo jó indulatból némel-
lyek, hogy az embereket arra fel-
indithatnák, tehát el-tserélnék
a' Fidest az observantiával ; a'
Hitet az engedelmeséggel ; és
hogy ezt amaz eleiben, vagy in-
kább annak helyében ültetnék ;
(melly majd közelget a' Remon-

stranfoknak értelmekhez) és az
Istenhez valo engedelmeséget
igen szorgalmaztatván, a' Hit-
re néző derekas dolgok mellől
csak könnyen elakarnának men-
ni, tudomány nélkül valo buz-
góságokat akarván az emberek
elméjekben indítani. Ezt én
igen nagy kárnak kezdém itilni,
mint hogy nints-is nagyobb kár
a' tudatlanságnál a' keresztyén-
ségben: E' kis irásotskámban a-
zért meg akartam azt mutatni,
hogy a' keresztyénységben a' Hit
az első. Azért ama' kőzmondás
szerint : *Prior ordine, potior est*
jure : annak kell elsőben tanít-
tatni, és bővebb mértékben. Es
hogy amannak meg-kell lenni,
de ennek-is semmiképpen ne
kellyen el-maradni. A' Hit gyü-

kere; fundamentoma; Az engedelmesség keze lába, szeme és mindene, a' jó keresztyéneknek. Nints-is semmi tag a' jó keresztyéniségben, a' melly hátra vonná magát valaha, jó alkalmatósága jelen lévén, a' jó keresztyénkedésben.

IV. Azt-is el akarám akarkivel-is hitetni, hogy noha minékünk tőkélletes, tellyes, és állando igazságunk vagyon már Istenünknek előtte; és hogy semmi kárhoztatásunk már minékünk ne legyen, a' kik Hitünk által a' Christus Jesusban vagyunk. Mindazáltal nem hasonlatlanok a' minden-napi könyörgések, és tanításokbéli fenyegetések, igiretek, és többekfőt szükségesekek, és az igaz ke-

resztyéniséghez köttetett háznos dolgok, mellyeket nem kell elmulatni a' keresztyén embernek, azért, mert ő keresztyén; hanem, inkább azért kell abban magát szorgalmatossan, és gyakran foglalni, mert ő jó keresztyén.

V. A' Christus érdemének Hán, Condition álló hathatóságát-is örömezt tehetőségem szerint el akarám bontani, és az embereknek elméjeből kivenni: Mert még mostan-is sok emberek elméjekben lappangam imez értelem: Hogy Hával mindenekért megholt a' Christus: Ugy hogy, akarki-is csak hogy akarjon hinni, tehát idvőzülhet. Es így az embernek idvősége csak kinek-kinek az ő

maga akarattján fog függeni, azért ha idvözülhet valaki, magának köszönnye. E' dolog felől egy igen tudos embernek imillyen állatását olvasom az ő maga írásában: *Christus enim (inquit) pro te satisfecit, sed ea lege, si te id factum credas, ut si captivum redimerem, pretio numerato, ita tamen, ut nisi ille se redemptum agnoscat meo beneficio, habeatur pro non redempto.* Az az: A' Christus, (jgy mond) eleget tött te éretted, de illyen okkal, ha te azt el-hiszed: mint ha én valamelly rabot, fanczát meg-adván, meg-váltanék: de ugy, ha azt el-hinné, hogy az én jó teteményem által szabadult-meg: de e' kívül legyen meg nem váltatott. Eb-

böl kö-

ből következik-ki: Hogy a' Christus minden emberekért meg-holt, tsak hogy akarki-is azt el-hihesse. Másodszor, hóg' senki el nem kárhozhatik az emberek közzül, mivel Hával a' Christus mindenekért az adoflagot meg-fizette. Erre nem elég felelet az. Hogy, ez Há-val való dolog; ha tudni-illik hisznek. Mert ha Há-val mindenekért eleget tött; azért mindeneknek minden bűnökért, a' Sz. Léleknek ime' mondási szerint: Sz. Ján. 1. lev. 1. rész. 8dik vers. Sz. Pét. 1. lev. 1. rész. 18dik 19dik vers. Isaiás. 53dik rész. 6dik vers. Azért a' végiglen való hitetlenségekért-is. Es így a' végig való hitetlenségért senki el nem kárhozhatik. Es így a' kik nem

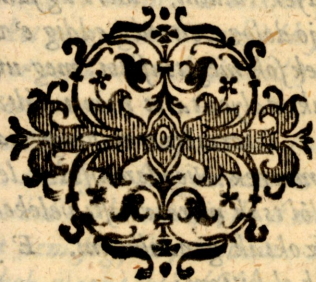

hisznek-is mind fognak idvözülni. Nosza iszonyu vallás!

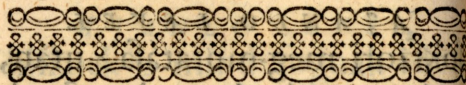
Ezek indítottak engemet, Tisztelendő Uram, hogy nem más, hanem a' Hitről indítsak tractát, és Orthodoxus Christianust néminémű képpen rövid elmélkedésemben ki-ábrázoljak. Ha el nem követhetem igyekezetemet, a' kéz elmét-is, nem hiszem hogy kedves ne lenne az Istennek előtte. Ha pedig munkám Isten, és Kegyelmed előtt kedves fog lenni, (ki felől jo reménységem vagyok) nagyobb a' nyereségem a' munkámnál. Isten Kegyelmednek szívében az igaz Orthodoxiát gyökereztesse-meg, és segillye, hogy Kegyelmed Orthodoxus kerefztyéniségének

fokszori meg-mutatása után, az igaz Orthodoxus kerefztyéneknek fővebb, és tőkélletesebb gyülekezetiben holta után juthasson-be.

Amen.

Az igazság szerető

OLVASOHÓZ.

Keresztyén Olvasó barátom, ma-
gam eleve elől láttam én azt,
hogy e kis munkátskanak ki-
tsátásában nem egy felegántsot fognak
némelyek találni. Mert ugyan-is, mi-
tsoda jó dolog volt még eddig e világon,
a kinek sok meg-úsufoloi, meg-utáloi, és
meg-akadályoztatoi nem találattanak
volna? a természetes, vagy csak tsupa-
testi emberek Nicodemussal a lelki dol-
gok felől csak merő a testi vélekedés sze-
rint szoktak gondolkodni. E szerint
lésznek el-hittem:

I. A kik, mivel ez munkátskában
semmi testre, annál inkább világi ha-
szonra, vagy gyönyörűségre néző dolgot
nem fogván találni, ezt a munkát nem
igen fogják kedveleni. De ezek, aka-
rom hogy meg-tudgyák, hogy én ezt, a
mit hittem hogy a lelkek javára igyekeztem
egyén-

OLVASOHÓZ.

egyéngetni; úgy lélek szerint is akarom
meg-üiltetni; még pedig azoktól, a kik
a lelkieket a lelkiekre tudgyák alkal-
matoztatni. Ha azért a testi szerint vé-
lekedő embereknek csak merő bolondság-
nak fog tetszeni e kis munka, nem lehet
valakinek tsudálni, mert e fele dolgok,
ugyan úgy tetszenek azoknak, a kik a
dolgok felől nem a léleknek ereje szerint
szoktak itületet tenni; a lelkiek pedig
mindeneket meg-üiltnek, noha ok senki-
től (érts a testi emberek közül) meg
nem üiltethetnek.

II. A mostani veszett idő szerint
a jobbak, a dolgot, és igyekezetet, nem
fogják talán karhozatni; de a modot,
és rendet nem fogják javallani: Hogy
igy darabok, vagy táblázásokban, a hol
néhol meg-szakasztás nélkül szélesseb-
bedken ki-terjedhetett a tracta: innét
tapasztos írásnak fogaik találni: és erre
nézve töle meg-idegenedni: De úgy tu-
dom, hogy az egész könyvben nints olly
darab, mellyet fertály ora olatt akar ki is
meg nem olvashatna. Ha azért valaki

2. Cor. 2.

Szent
Ján. 3.

találtatik olyan, ki illy nagy és idvös-
 ges dologba csak fertalylt-is restellene el-
 tölteni, tudtára legyen, hogy nem ez iri-
 unalmának oka, hanem az ő lelki dolgok-
 ra nem szoktatott, és az idvösleges dolog-
 felől restelkedő, és hamar el-fáradó elmé-
 je. Ha végezetre kérdések és feleletekben
 (mint némellyek) akartam volna a
 munkát foglalni, alig hibetné valaki
 melly ki fogna ugy e' dolog terjedni: mer-
 noba e' formában nem nagy a munka
 papirofsára nézve: de akarki-is, a' ki ez
 elmével meg-kezdi olvasni, maga esze-
 ben fogja venni, melly sok, és nehéz,
 minden napra szükséges dolgok vadnak
 ilyen kútsiny helyen egyben szorítva.
 Hogy azért, ha kinek tetszik, kezében
 vagy sebjében-is viselhesse, a' könyv
 kútsinységére-is a' ki-botsátásban kellett
 vigyáznunk.

III. A' rendben nem tudom egy-
 bet mitsoda gántot találhatna valaki
 hanem hogy a' három első részekben
 Hitnek szükségéről, nehézségéről, és rü-
 kaságáról kellett írnom: mert egy-
 k

ként a' rend a' természetet követi; melly
 berint a' Genesis, az az, a' dolognak létele;
 az Analysis, az az, a' dolognak mi vol-
 tát elől szokta venni. Hogy pedig a' har-
 első részekbē a' meg-nevezett dolgokrol
 kellett írni: Annak azért kellett len-
 ni, hogy azzal a' Hit dolga felől gond-
 viseletlen élnek, (a' minémük nagy rész-
 re a' mostani emberek) ez illy szem dol-
 goknak szorgalmatossabb tudakozására
 fel-ferkentethetnénk, és a' következendő
 tractának szivesebb olvasására mint egy
 el-készítettethetnénk; mert majd mint a'
 restőkor, olyan a' természet a' lelki dol-
 goknak tudakozásban.

IV. Némellyek sok Rhetoricai ékefsé-
 get, szollásban való czifrát, vagy in-
 kább tara-farát nem tapasztalván meg
 e' munkában: főképpen a' kik fülöket af-
 felere inkább mint a' dolognak nagysága-
 ra szoktatták, erre nézve e' tractában
 több simaságot, czifrab beszédeket fognak
 né-talán kívanni: De legyen hitekkel
 ez illeteneknek-is hogy az igazság egy-
 ilyü beszédben szokott járni. Erre néz-

Veritas
 sermone
 gaudet
 in sim-

ve nem-

plíce.

1. Cor. 2.

v. 2. 3.

ve nem-is igen szokták az okosak ötlet
 czifrázni, mint az Apostol-is az Evan-
 geliumot Corinthusban, tudván hogy az
 igazság, az igazság bölcsüllői előtt munde-
 nütt bölcs és fogantatos. En-is azért er-
 re nézve ha lehetett volna is fellyebb ter-
 mészetinél nem akartam püspöket,
 vagy udvari püspökben öltöztetni ez kö-
 munkát: meg-gondolván hogy elég czif-
 rája volna ennek, az ő terhes, és kiváló-
 képpen való volta. Mert noha az egész
 keresztyénségnek a meg-igazító Hit a
 farka; de miről vagyon kevessebb különb-
 magán való irás, a Szent Irás kiváló-
 mint erről? A derekas elme a dolgony-
 inkább mint a beszéden szokott tsügge-
 dezni. Az aranyat tarka papiros né-
 kül-is kedvellik az emberek: miért nem-
 hát az aranyat méltóságosabb igazsá-
 got festékes beszéd nélkül?

V. Ha kinek valami homályosnak
 te czhetnek e kis elmélkedésben; meg-
 világosodik naponként a sok sűrű Hit-
 való Prædicatiokból: mert egyebet nem
 az Evangelium hirdető igaz Tanítás

sem

semmi-is nem prædikállanak: Magam is
 pedig Isten életemet tovább nyujtván igye-
 kezem azon, hogy ugyan ezen dolgot
 bizonyos számú Prædicatiokban foglal-
 lyam, nem sok idővel ez után: akkor osz-
 tán a mi homályos lehetne most ebben,
 igen szépen meg fog világosodni.

VI. Mással való dűsekedéssel, lé-
 szen talám olyan-is, a ki kárhoztasson:
 mivel az én magam neve alatt, nagy
 részre más munkáját bocsátam ki szem-
 éleiben: De ki irt még olyat, a ki va-
 lamelly részben másé nem volt volna?
 Itellyék-meg azok a dolgot, mi enyim,
 s mi másé ebben, a kik meg-tudják ol-
 vafni, ét érteni, azokat az Authorokat,
 a kiknek irásokból én ezt ki-szedetet-
 tem egyszer-is máfyszor-is, mind ennyi
 bajos szolgálatom, és foglalatosságom kö-
 zött-is. Azok pedig im ezek: Cameron
 János, Roger János, Vilson János, Baáll
 János, és Strejo Gáspár. Ezeknek dűsi-
 retire, mivel hogy nem-is vagyok méltó,
 nem-is vagyok, ne-is adgya nekem bár
 senki. Egyébként-is pedig ne igen dűsir-
 jen en-

AZ IGAZSÁG SZERETŐ

jen engem bár akarki-is, tsak ne-is kár-
hoztaffon. Ha kárhozta-t-is pedig vala-
ki, tudtára legyen, hogy azzal-is nem so-
kat árihat ennékem, mivel a' ditsiretet-
is nem igen kívánom. Mert: Qui lau-
dem non appetit, nec contumeliam
ferit.

VII. Ha ki rövidelli a' munkát il-
lyen nagy dolog felől, legyen tudtára,
hogy ha bővebb irásommal ő néki ked-
veskedtem volna, másoknak, kik a' rö-
vidségben gyönyörködnek, nem tetszhet-
tem volna: ha azért néki nem teszik,
engedzye amazoknak, ő pedig ha a' bő-
ségben gyönyörködik, olvassa-meg az
elebb meg-nevezett Authorokat, azok-
ban bővebben meg-találja.

VIII. Ha végezetre olyan kényes el-
mével találta-tnék valaki, a' ki ilyen
alaton rendű embertől mint én vagyok
semmit is nem akarna jó kedvel fogni,
ő lassa. Adgyon ő valamit közönsé-
ges jora való dolgot szem eleiben, jó
szemmel fogom én látni, és Istent ő éret-
te imádni. Te azért keresztyén Olvasó
élly ez

OLVOSÓHÖZ.

élly ezzel, a' te magad, és másoknak is
hasznokra, azt itelem hogy ha kevés jót
fogsz-is benne találhatni, de gonoszt
tellyességgel nem fogsz benne meg-ta-
pasztalni. Elég nyereség nekem, ha tsak
egy cikkelyt találhatsz-is benne, a' mi-
vel segítheted a' te igaz Orthodoxus ke-
resztyénségedet, vagy kételkedésnek ör-
vényében tekergő szeginy telkedet. Ha
olvassod pedig, olvassad szemmel, és egy-
szers mind elmével. Ha pedig szívvel
nem akarsz olvasni, legyen tiéd jzined.
Légy io egétségben.

RENDIE' KÖNYVBEN
foglaltatott Részeknek.

I.	Rész. A' Hitnek szűklégéről, és az ellen... a' Sátának törekedéséről.	Pag. 1
II.	A' Hitnek nehézfégéről.	5
III.	A' Hitnek ritkaságáról.	9
IV.	A' Hitnek vagy hiteleknek neveiről.	12
V.	Az Igaz hitről és annak szerző okáról.	16
VI.	A' Hit szerzésnek rendiről és módgyáról.	23
VII.	A' Hitnek meg-tsalhatatlanságáról.	38
VIII.	A' Hitnek tellyességeről és részeiről.	49
IX.	A' Hitnek néminémülégi, vagy tulajdonlái- ról.	64
X.	A' Hit-	

- X. A' Hitnek közönséges fundamentomárol és
 czéllýárol. 73
- XI. Az Idvözítõ Hitnek kiváltképpen valo czél-
 lýárol és fundamentomárol. 88
- XII. Az Igaz, és kiváltképpen valo Hitnek gyü-
 möltseirõl. 109
- XIII. Az Idvözítõ Hitnek első jelérõl; melly vé-
 retik a' Hitnek az õ eleiben vettetett czélra valo
 egyenes vitéfétõl. 113
- XIV. A' Hitnek második jelérõl; melly véretik a'
 hitnek az õ elõtte valo czélban meg-határozál-
 tol. 120
- XV. A' Hitnek harmadik jelérõl; melly véretik a'
 hitnek vizsgál-térõ ereje vagy munkájárol. 128
- XVI. A' Hivének minden-napi félelmek és ké-
 telkedésekrõl; és ellenben a' világ fiainak béke-
 séges, és õrõmmel folyo állapottýokrol. 144
- XVII. A' Hitnek külsõ jeleirõl, vagy maga ki-
 mutatásárol, mellyel másoknak is ki ízokta magá-
 mutatni, a' szeretet által munkálkodván. 161
- XVIII. A' Hitnek különbözõ mértékeirõl 183
- XIX. Az egyfzer adatot Hitrõl valo gondvil-
 lésrõl, annak meg-erõsítéserõl, és oltalmazásá-
 rol. 203
- XX. A' Hit szerzésnek szükségés és leheté-
 rõl. 207
- XXI. A' Hitben valo meg-erõsödéstõl. 211
- XXII. A' Hitnek a' Sátán fok féle kélérteti ellen
 valo oltamárol. 218

V E G E.

I. RESZ

I. R E SZ.

Az

Hitnek szükfégérõl, és az
 ellen a' Sátánnak töre-
 kedésérõl.

Mivel az ember, a' bünnel,
 az épp és tökélleres álla-
 pottul; és az által Istentõl-
 is, felette megszize esett:
 már senki is Istenhez Hit
 nélkül vizsgál nem terhet;
 mivel lehetetlen dolog,

Solt. 13.
 v. 3.

Sid. 11.
 v. 6.

hogy Hit nélkül valaki Istennél kedves le-
 hessen. Azért a' ki Istenhez akar közelget-
 ni, annak hinni kell, hogy vagyon Isten, a' ki
 jutalmat ad azoknak, a' kik õtet keresik.
 Tisztí azért minden lelke idvõségére jól vi-
 gyázni akaro K. Embernek, hogy mindgyárt
 mikor elméjével és okoságával élhet, effe-
 lõl az írást tudakozza s' tanulýa; a' melly
 õtet böltse teheti az idvõségre, a' Christus
 Jესusban valo hit által.

Sid. 11.
 v. 6.

2 Tim. 3.
 v. 15. 16.

2. Ez egy idvözítõ Hitnek szerzõ oka
 ugyan a' Szent Lelek: de magvai ennek az
 A egész

egész tellyes szent írásban szellyel el-hin-
tegettetett Istennek bizonyfág-tételi és igé-
reti, mellyekben hogy az ember sűrűjen és
nagy szorgalmatosfággal gyakorollya magát
tellyes életében, és azokbul magát az ő igaz
és idvőséges hitiről meg-vissgállya, annak
valóságáru tudakozzék; igen hasznos, sőt
ugyan szükfeges-is. Ezt ugyan parantsol-
lya-is az Apostol a' Corinthus-béliekkel
egygyütt minden keresztyéneknek. Ugyan-
is, az ő igaz és idvőséges hiti felől valo bi-
zonyos volta a' keresztyén embernek itt e'
világon, mind életében s'-mind halálában
egygyetlen-egy vigasztalása, sok háború-
között tsendesege, sok buva és bánati kö-
zött álhatatos óróme, a' halál, pokol, és I-
sten itéleti ellen bátorfága, áll az egy Idvó-
zító Hit felől valo jól értésben. Ez egy Hit
amaz *unum, & summum necessarium*, egy fő
és szükfeges dolog: melly a' kinek adatik,
az minden lelki aldáfokkal meg-gazdagul
azontul az Ur Jesus Christusban. A' kinek
pedig az meg-tagadtatott: az mindenekről
meg-fosztatott. Ennek ha mindene volna-is
e' világ szerint, még-is semmie nints: mond-
hattya ugyan magát gazdagnak: de szegény
azért, a' Laodicébéli Angyallal ugyan szük-
kölködő, ugyan nyavalyás, nyomorult, me-
zitelén.

2. Cor.
13. v. 5.

Phil. 1.
v. 21.

Solt. 119.
v. 50.

Solt. 16.
v. 9.

Rom. 8.
v. 39.

Joh. 3.
v. 18.

Luc. 10.
v. 42.

Eph. 2.
v. 3.

1. Cor. 1.
v. 5.

és 4. 8.

Jelen. 3.
v. 17.

3. Jol

3. Jol tudgyák ezt ő magok-is az Őr-
dögök s' hiszik-is, minek-okáért semmienn-
is nem kapdosnak az idvözülő embernek
annyira mint a' Hitin: semmie körül ugy
nem sűrűlödnek; semmit benne ugy nem
ostromolnak; olly sűrű és ártalmas dandá-
rokat semmi ellen nem készitnek s'-nem ál-
latnak, mint ez ellen: mert jól tudják, hogy
a' kit itt el-cjthetnek, mindenütt elik, hull-
romol; és ollyan ez illy ember, mint az el-
vált régi fal, a' mellyben egygyik darab a'
másikat utánna vonzza. A' kinek itt vilá-
gofsága, az az, jó, és igaz értelme nintsen,
ollyan a' mint e' láthato világ éjtszaka, mely-
ben semmi világofság nintsen. Ez setetfég-
ben helyheztetett ember előtt a' Sátánnak
két felől, két mélyen áfott vermei vadnak,
mindenikben a' kárhozatnak köteleiből ál-
nok mesterféggel ólve-füzetett és tsimboz-
tatott, s' meg-vetterett tőrei. Bal felől két-
fégben efsnek verme: mert ha el-hitetheti
veled, hogy nints hited, mivel te nem ér-
zed; itt vagyon mindgyárt az Őrdög tőré-
nek fel-tsapo peczke: Ez, tudni-illik; hát
te el-kárhozol: mert a' ki nem hiszen, el-
kárhozik. Ez, téged Judással, Cainnal, mind-
járt fel-függeszt, avagy a' nap keleti Tarto-
mányra küld; és lelkedben reszkető, ván-

Jac. 2.
v. 19.

1. Theff.
3. v. 5.

Solt. 62.
v. 4.

Joh. 3.
v. 18.

Mat. 28.

A 2

dorlo

4 I. RESZ. A' Hitnek szükségéről.

Teremt.
4. v. 16.

dorlo bujdosóvá téfzen. Job felől áfott te
elődben testi bátorfágnak, helytelen hit-
nek, kevély kerésztyénfégnek az ő mély ver-
mét; melly semmivel-is nem tsekélyebb a'
másfíknál, ha nem mélyebb-is. Itt tört vét,
és meg-fog téged akkor, mikor teged csak
pufzta hívővé, nem tselekedővé; Uram U-
ram kiáltová, nem Uram Uram felővé vagy
tisztelővé tehet. Itt az Őrdóg olyan, mint
az álnok madaráfz, a' ki örül, s' jo remé-
ségben vagyon, mikor az ő tőle meg lép-
vefzfözött, s' meg-tő-özött fájának ágain
láttya repdesni, vagy fzókdétselni a' gorom-
ba madarat, és csak alig várja hogy le-efsek.
Igy a' Sátán mikor vétzi ezfében, hogy te
kerésztyén embernek alitván magadat, még-
is világi gyönyörűfégednek, feflett és ren-
deletlen életednek fíkos, vagy fíkamlo útán
futkárofzsz, tobzodo s'-rélzeges, és fíff-
vényfégednek lépes veszfzökkal mindenütt
meg-rakatott, s' meg-törözött árnyekos fá-
ján léperskélfsz, fzókdétselsz óránként, mint
a' maga életére gondot vefelni nem tudo ma-
dár: csak kiáltod: Hiszek hiszek: mint a'
Nadálnak leányi: hozd-el hozd-el. Uram
Uram. Az Urnak Templomának, az Urnak
Templomának. Kegyelmes az Isten, kegyel-
mes, nem gondolván azt, hogy a' bűnbent
élő

Jac. 1.
v. 22.
Mat. 7.
v. 22.

Peld. 30.
v. 15.
Mat. 7.
v. 25.

I. RESZ. A' Hitnek szükségéről. 5

élő fertelmes bűndősöket Isten meg nem hal-
gattya. Ismét hogy azért az Isten kegyel-
mes hogy felelemmel tiszteltetésék. Mikor
ezt veled, és ezeket miveled, oh te maga
gondolatlan világnak fia! oh melly jo re-
ménységben vagyon a' Sátán a' te meg fo-
gattatáfod felől! oh melly igen örül, melly
igen tapsol! látván hogy te a' hitnek csak ár-
nyékán nem a' valóságán kapdoszsz. Vigyázz
azért kérlek, oh ember, te magadra; és a' te
egy Isten előtt kedves, és meg-igazito hi-
tedre. Mert a' Hit a' mint hogy nem e' vi-
lágbol valo, noha e' világban plántáltatott:
Ugy az ő belső természetü szerint, fenkit-is
világivá, testi bátorrá, nem téfzen; hanem
inkább mennyevé, Coloff. 3. v. 2.

Jer. 9.
Deut. 29
v. 28. 29.
Joh. 9.
v. 31.
Sol. 1300
v. 4.

II. R E SZ.

AZ

Hitnek Nehézfégeről.

1. A' Köz mondás szerint: Minden nagy
dolgok nehezek; A' mint hogy: A'
ritkák-is bősősök és kedvesek. Hinni ig-
zán és valósággal Istenben, nem csak nehéz
a' pufzta természetnek: hanem ugyan lehe-
tetlen-is. Mert a' földi, és földből valo em-
bernek mennyevé lenni: E' földről, főt a'
pokol-

A 3

pokol-

pokolbul menyországban mehetni, Istennek szemben lehetni, s' vele beszélgethetni: tölte a' Christus Jeshu ki-nyerhetni: magájává tehetni: őjárata az őrdögnek bűdös tömlőczéből ki-jöhetni: és a' mennyei ditsőségsországoknak szabados polgárává lehetni: Istennek természet szerint való ellenfégeből kedves fiává lenni: A' Christus által őrdögön, tessen, világon diadalmaskodhatni: A' megromlott természet ellen élni, a. t. Nagyobbak ezek, és nehezebbek; és több ehez hasonlok: hogy sem mint egy pufzta és száraz **HISZEKKEKEL** vagy **HISZEMMEL** véghezvitethemének. De a' Hitnek mind ezek lehetőségefek.

2. Sokan kárt vallanak itt, és magok kárával vészik ezekben, melly nehéz és nagy munka legyen **H I N N I**. Futnak itt sokan, de nem érkeznek; vagy tsak igen hátra maradnak Péterrel: Zörgetnek amaz őt bolond Szűzekkel, bé nem eresztettettek: még éjjelis fáradoznak szent Péterrel, de még-is semmit nem foghatnak: Az erejbéli Dávidok itt a' Saulnak fegyverében elő nem mehetnek; benne annál inkább nem győzedelmelkedhetnek. Sőt maga-is az Istennek Fia, noha sérényen munkálkodott hogy hinnének ő benne, de még-is igen kevéssén hittek ő benne.

benne. Sőt alig talált hitet itt e' világon. Oka: 1. Mert itt a' testi böltséfébolondóság; az emberi erő erőtelenség, tsöpu és pozdorja. 2. Mert né a' futóké, nem-is az akaróké a' Hit; hanem tsak a' könyörülő Istennek szabados kegyelmességéjé. Kezdetiben tsupa merő ajándék; nevedekésében, az Istenből hagyatott s' megszenteltetett eszközöknek, a' könyörgésnek és a' szent Sacramentomoknak gyümöltse, Isten kegyelme által. Itt sokan a' dolognak nehéz volta miatt, tsak a' Hitnek árnyékán kapdóván, maga nélkül maradnak: az élterő eget vervén, a' derekas égh kívül maradnak; mint a' melly ársok a' Noe bárkáját faragták. Sokan megszfe mennek a' Hit dolgában, mint az Egyptombul Canáán felé siető Sidok: kik közül némelleyek a' veres tengerig: némelleyek a' Nebo hegyeig: némelleyek Ka-

Sz. 13.
32. 33.

Hason-
latoóság.

8 II. RESZ. A Hitnek nehézségéről.
rész. a' 22dik versben. Ismét 20dik rész.
11. 12dik versel szerint, s' azt mondati.
Ulam nem de &c.

3. Óregbiti a' dolognak nehéz voltát
a' meg-romlott emberi elmének-is nyava-
lyátsága: ugy-mint lelki vaklága, tompalá-
ga, akarattyanak a' jotul valo el-fajulása, sok
nem idvőséges dolgokrol valo szorgalma-
tofsága, az egy szükfégnek el-hagyása, a'
gonofzra valo vágyodása, és a' lok ha-
szontalanlágoknak tanulása. Az embernek
magának (még a' bűnben-is) helytelen és
rend kívül valo szereteti; abban valo meg-
átalkodása; a' jövődő jutalom (kárhozat
vagy idvőség) felől valo kételkedése. a. t.

1. Cor. 2.
v. 14.

Vétkén-
ket mivel
szeretjük
otalmaz-
zuk, és
inkább-is
akarjuk
mégget-
ni mint
el-venni.
Senec.
Ep. 116.

az ember véteit mint egy akarattya kívül-
is szereti, és gyenge mentségekkel, mint
valami fige levelekkel fedezgeti; s' inkább
akarja oltalmazni (mint Ráchel az ő attyá-
nak bálványát) mint el-hadni. 2. Hogy
ha valamint meg-ismérheti-is bűnét, de
meg-vallani szégyenlye, el-felelkezvén ar-
rul, hogy Isten hűséges; ha meg-vallaná,
meg-botsáttárnék néki, 1. Joh. 1.3. 3. Hogy
ha t'ör-

II. RESZ. A Hitnek nehézségéről. 9
ha történik hogy bűneitől meg-ijedgyen,
hogy olyan nehezen hiheffe Cainnal, hogy
nagyobb lehetne az Istennek irgalmas-
sága az ő bűneinél. Melly dolog oh melly
nagy kissebbségére vagy a' könyörülő I-
stennek minden bűnöket fölylül mulo ke-
gyelmességének, és a' meg-átalkodott elmé-
jü bűnösöknek kárhozattát keferülő Jeho-
vának irgalmaságának! A' kinél tsak a'
Pharisautoknak kemény és lágyulhatatlan
szívek: a' Cainoknak gobélkodo elméjek:
a' Christusokat el-áruło Judásoknak meg-
rettentése: és végezetre a' meg-térni nem-
tudo bűnösöknek vak-merőségek nem ta-
lálhatnak irgalmaságot. A' mint maga ré-
gen fel-kiáltatta Isaiással, irásának második
és negyvenharmadik részeiben.

III. R E SZ.

Az

Hitnek Ritkaságáról.

1. A' Mint hogy nehéz, ugy igen rit-
ka-is a' Hit. Idvözítők ama' Cen-
turiának hiti felől azt mondgya, hogy tsak
ollyant-is nem találhatott Izraelben, szent-
Mathe Sdik rész. 10dik versében. A' fok hi-
tekkel diisekedők felől-is nyilván állattya.
A s hogy

hogy foka kiáltják ugyan az Uram Urmat: de azonban meg hallják Idvőzítőnk nek-is im e' szomoru mondatát: nem ismérték titeket. Szent Pál pedig ugyan nyilván mondgya hogy a' Hit nem mindeneké. Meg is teszik; mert a' Noe idejében a' fok százezer közül tsak nyolczan találkoztanak. Abrahám idejében, tsak egy ház népben volt az Istennek Anyafzentegyháza; s' még azok között-is Esau és Ismael hitetlenek voltak. Isaiás idejében olly ritka volt az igaz hitű ember, hogy ugyan Istentől tudunk, hogy a' Propheta, hogy kitsoda volna az a' ki hinne a' prädikállásnak? Szegény Illyés pedig majd ugyan el hiteti vala magát már, hogy tsak ő maga maradt volna; de Isten ama' hét ezer ember felől ötet bizonyossá nem teszi vala. Hát az Istennek Főnök utolsó el-jöveletekor mint fog a' dolgot követekezni? Azt mondgya Idvőzítőnk hogy a' nagy esf-vezés miatt, alig fog hitet találni e' földön. Hát ha mi ma a' mi városszinkból s' gyülekezetinkből ki-válogatnók a' szineseket; földhöz ragadott elméjűeket; a' nyelvel vallokat, de a' tselekedéssel ragadokat; az atyafi-szeretet nélkül vallokat s' a' többi; észébé vehetné akatki-is, melly kevéssén maradnának a' Noe hajójában.

Erre nézve Idvőzítőnk a' hívőknek seregét ugyan kitsinyke seregnek-is nevezi, szent Lukás 12dik részében a' 32dik versben. De mivel szent Pál probát kíván, hogy megprobállya ki-ki magát, ha a' hitben vagyone? Ugyan akarnám, hogy a' ki azt merné mondani, hogy ő néki hiti vagyon: hogy azt-is mondhatná-meg, hol vőtte? kitől? mikor? és miképpen? Mert ha házunkban gyanuság nélkül nem tarthatunk ollyan jószágot: főképpen méltóságost, a' kit nem tudunk hol vőtűük, kitől, és miképpen? Menyivel inkább a' mi szivünkben? Ha pedig valaki azt mondaná hirtelenségéből; hogy ő néki mindenkor volt Hiti. Ez igen kétféles dolog; sőt ugyan rossz jel: mert a' Hit nem születik a' mi természetünkkel, hanem születésünk után léfzen a' Szent Lélek újja szülő kegyelme által, ki noha titkos kezdetire nézve, és meg-tapasztalhatatlan: mindazáltal nevedésére, gyümölszözésére, és munkájára nézve meg-ismérterhetik, sőt meg-is tudattathatik bizonyossan. A' ki azért Hitinek sem idejét, sem modgyát, sem eszközt, sem munkáját nem tudgya meg-jegyezni és mondani; én nem tudhatom hogy-hogy mondhattya bizonyossan, hogy ő néki igaz és idvőzítő hiti vagyon.

12 IV. RESZ. A' Hitnek nemeiről
Hogy azért valamivel többet lássunk és tud-
gyunk, mint eddig; az igaz Hitnek tite-
szerzéféről, nemeiről, tulajdonágiról,
erejéről valamennyivel bővebben kell beszél-
getnünk.

IV. R E SZ.

Az

Hitnek vagy Hiteleknek ne- meiről.

Eph. 4.
7. 5.

1. **A**' Hit a' hiteltől neveztetik Hitnek
Egy a' Hit, a' mint az Apostol-is b
zonyította: Igy az égen-is láttyuk hogy egy
a' Nap, noha az fok különböző szemek
szemléltetik. Igy az egy Hit felől-is, fok fe-
hivések, avagy hitelek vadnak; a' mellyek
nézve különböző nemei-is tulajdonittat-
a' Hitnek. Mert:

1.
Historiáá
hit.

I. A' melly ember az egész telyes szem
írásbéli dolgokat hiszi igazaknak lenni,
nek hiti tsak historiai, avagy historiás hit-
nek mondatik lenni. Ez senkit-is magában
nem idvőzit, mint nyilván szol felőle szem-
Pál i Corinthusban írott levelének tizen-
harmadik részében.

2.
Tsudás
hit.

II. Ismét ha valaki valami tsuda és rend-
kívül való dolgot el-hiszen, vagy maga, vagy

IV. RESZ. A' Hitnek nemeiről. 13

más által bizonyosan meg-lehetni, Istennek
arrul kíváltképpen való igéreti által: Ez ne-
veztetik tsudás, vagy tsuda tételnek hitinek:
mint mikor Idvőzitők feddené a' tanítvá-
nyokat a' hihetetlenéért, azt monda, hogy
ha egy mustár magni hitek volna, s' azt
mondanák a' hegyeknek: kellyetek innét,
mennyetek amoda, az-is meg- lenne, szent
Máthenak tizenhetedik részében a' husza-
dik versben.

Ezzel hitték a' régi szent emberek, Pro-
pheták, Patriárkák, Apostolok, ó általok a'
tsuda tételeknek bizonyos következtet-
Ez rend-kívül való hitnek-is neveztetik: mi-
vel rend-kívül való az ígélet-is, a' mellyhez
ragaszkodik; rend-kívül való dolgot-is tse-
lekedzik az ember ez által; rend-kívül is sze-
reztetik az illetén emberekben a' Szent Lé-
lek által. Ez effele emberekben mind egy-
természettel, az idvőzitő hittel: de erővel,
vagy gradussal, és tselekedettel meg külö-
bőztetik. Mert mikor a' tsuda tételről való
ígéletet el-hitték a' szent emberek, tsudás
hittel mondattattanak hinni: mikor pedig a'
minden hivekkel közönséges igiretekhez ra-
gaszkodtak, akkor az igaz és Isten előt meg-
igazító hittel hittének; nem mint más hit-
tel, mert a' Hit egy volt bennük: hanem kü-
löm-

lombózóvel a' tsupa tsudas hitül.

Inc. 8.

I: 14.

Marc. 13.

v. 20.

A' tsudas Hit, és hitel már a' mi időnkben meg-fzúnt, nintsen-is igireti melly mi reánk tartoznek. Azért efféle hittel mi mostani időbéli hivek nem-is idvözülhetünk.

3.

Ideig va-

lo hit.

III. Ha pedig valaki valamit, ha mind-is (a' mi a' Sz. irálban vagyon) el-híszten, bizonyos ideig: ám bár örömmel hidgye is: sőt ugyan nagy gyömöltst teremtse is külsőt; de ha csak ideig híszten, s' az után meg-fzúnik hinni: ez idő vagy csak ideig valo hitnek mondatik lenni, az ideig valo hiteltül. Ez rend szerint valo hit, de hogy csak ideig valo; nem tókélletes, nem idvőséges; nints-is igireti az idvőség felől. Minnek okáért nem-is idvözíthet.

I V. Ha ki Istennek végezetre, a' Christusban tört igitetit, a' kegyelemből valo idvözítés, és bűn-botsánat felől, élő reménfeggel, áthatatos bizodalommal el-hízi: a' Christus érdemét Isten előtt valo maga meg-igazulására, magájévé teheti; abban lelkét meg-nyugodhattya, vele meg-elégedhetdik, ahoz ragafzkodhatik; ez, az ó kiváltképpen valo erejéről, gyömöltseről, tselekedetiről, igazito és idvözítő hitnek mondatik: nem azért mint ha több idvőséges gyömöltsei s' tehetségei-is nem volnának:

mert

mert a' hívő Keresztyennek a' hit minden-élete itt e' vilagon. A' mint hogy az ember az okos lélek által tselekefzik mindenkett: de azért a' lélek ugyan tsak okos leleknek mondatik ó benne. Így az igaz hit-is ez két kiváltképpen valo erejéről vagy gyömöltseről, ugy mint Isten előtt valo meg-igazítáfaról, és eszközfzerint valo idvözüléről, mondatatik igazito és idvözítő hitnek. Mert a' hívő keresztyén ember, mint egy kézzel, ezzel vészí-el az Isten kegyelmének kezéből, az egész Christust érdemével együtt, s' magájévé tészí Isten előtt valo meg-igazulására. Ez rend szerint valo hitnek, a' menyiben kőz rend szerint teremtetik az emberben; de rend kívül valonak-is mondatatik az Isten Lelkének belső tsudálatos munkájára nézve, és a' hitetlenekre nézve; a' kikkel már ez az Istennek Lelkének munkája nem közönfeges. Ez már az Isten előtt meg-igazito hit, a' mellyel mi igaz keresztyenek híszünk, és a' melly által Istennek előtte igazulást, és idvőséget keresünk. Sőt ugyan idvözülünk-is meg-tsalhatatlan-keppen, Istenünknek igaz igireti szerint, tsupán és merőjül tsak az Istennek kegyelméssége által, a' kinek ajándéka ez a' mi kiváltképp-

képpen való hitünk, *Ephes. cap. 2. v. 8.*

Ez Hit a' szent Írásban az ő tulajdon jellemzésében Istenben való hitnek, Isten hitinek, Christusban való hitnek, Christus hitinek is nevezetik; és előnkben adatik imez szövegek formáiban: Hiszek Istent; Hiszek Istenben; Hiszek Istennek. Ímét: Hiszem a' Christust; Hiszek Christusban; és hiszek a' Christusnak. Erről tészünk vallást az Apostoli Credóban is, imez formákban: Hiszek egy Istenben; Hiszek mindenható Atyában; Hiszek Jesus Christusban, Hiszek Szent Lélekben.

Rom. 4.
v. 3.
Joh. 5.
v. 24.
Act. 16.
v. 34.
Joh. 18.
v. 1.
Rom. 9.
v. 33.

V. R E SZ.

AZ

Igaz Hitről és annak szerző okáról.

Az ember sem né hihet maga erejéből se magát a' hitre el nem készítheti.

1. EZ hittel senki is a' megromlott emberek között nem hihet, a' természetnek ereje s' tehetősége szerint; sem magát a' hitre el nem készítheti, noha hitre néző s' tartozó dolgokat sokakat tselekedhetik: de Isten előtt kedves és idvőséges, annál is inkább érdemes dolgot nem tselekedhetik; mellyre nézve Isten ő neki hit adással, vagy egyéb kegyelemmel tartoznak.

A' hitel

A' hitel, vagy hívés mindazáltal, akkor osztán, mikor a' Sz. Lélek hitet nemz az emberben, magától az embertől vagy on: nem külvilágban mint a' látás, akkor mikor Isten valakinek szemé világát meg adja. De a' Hit ő maga, Istennek kivál keppen való munkája s' ajándéka az ő ingyen és szabadon jó tettéből való, mellyben a' kegyelemnek edényéhez meg akarván mutatni kegyelmességét, a' holott, s' kiből, és mikor, akar munkálkodni, hitet szerez. Es (mint az első teremtetlenben való) ő parantsol hogy a' létéséből légyen világosság: Es ő kezd világoskodni munkája által a' kárhozatnak szerésében ülő, de azért idvőségre elrendeltetett embereknek szivekben; hogy magát vélek megismertetvén, javait vélek közölhesse. Es hogy kegyelemből légyen az idvözítés, és idvőség, nem érdemből vagy jó tselekedetéből, hogy senki ne ditskedhetnék. *Jer. 9. v. 23.*

Gen. 28.
v. 19.
2. Keg. 6.
v. 17.

2. Cor. 7.

2. Ez hit tehát nem embernek, nem is az Isten igéjének külön magában való munkája: Mert az Ige mindennek megkülönböztetés nélkül prédikáltatik: hanem Istennek tsudálatos természet, felett való munkája s' ajándéka; mellyet szerez tsupán az ő kegyelme és jó tettésé szerint; belől

A' Hit
né ember-
ri munká-
nem is a'
pre-dikálás-
által le-
külön
magában.

B

az em-

Eph. 2.
v. 8.

az emberben az ő Szent Léleknek hatalmas meg-bánthatás, vagy ellene áthatás nélkül való ereje által; nem erő-fzak-tétel vagy kételesség szerint: hanem az embernek szabad akarattjának lágyan, de hathato hajtatása és hajolhatása szerint; kívül pedig az igének praedikállása, halgatása, és értelme által. A' bűnében megholt, sőt magában el-kárhozott szegény bűnös embernek, a' kárhozatból való ki-ragadására; az idvőtség felől való elő reménységben meg-elevenítésére, és a' Christusban való bé-plántáltatására. Hogy Istennek új alkotványa lehessen a' Christusban a' jó tselekedetre, melyeket azért szerzett, hogy azokban járjunk.

1. Pet. 1.
v. 3.
Joh. 15.
v. 5.Eph. 3.
v. 10.

Sok formában a' Sz. írástól előnkbe a' Sz. Lélek a' Hit szerkesztésében való működése.

3. E' munkája Istennek a' szent írásban különböző különböző szollásnak formáiban adatik előnkben, az Istennek sok formájú bölcseségének ki-mutatásáért; Azért hogy Isten az emberben semmi tehetőséget nem találhatott, mellyből az új lelki embert felépíthette volna: mondatik új teremtetésnek ettől az illetén ember-is új teremtetett állatnak. E' munkának magában való (nem Isten hatalmára nézve) nehézségére nézve kő szivnek el-vételének, vonásnak, hatalmaskodó erőnek-is nevezetik. Az új indulatok

latoknak pedig, és lelki lágyfág, vagy joraváló hajlásnak, melyeket a' Sz. Lélek szerez az emberben, adására nézve, ismét mondatik huszsziv adásnak, akaratnak gyengén erőszak nélkül való hajlásának. Az Isten idvőztető akarattjának meg-érthetésére nézve, megvilágosításnak, értelemnek szemeinek felnyitásának, ferettségéből való ki-ragadásnak, böltséfé adásnak, meg-jelenésnek, értelem és új sziv adásnak, a. t. A' Szent Léleknek e' dologban való munkálkodásának módgyára nézve: ujja-szülésnek, ó köntösből való le-vezekztetésnek, és újban való felöltöztesítésnek, ó Adám le-vezekztetésének, és újnak fel-öltözésének. Ez új embernek öregbülésére vagy gyarapodására nézve mondatik meg-szenteltetésnek, nevedezésnek. A' menyiben pedig ez új ember már újonnan született, s' lelki életet kezd élni, az ő első lelki tehetőségére nézve, Christusban hit által élő embernek. Es a' menyiben ez új életnek kut-feje a' Hit fel-fakad az emberben, és mint egy új lélek (mert ugyan-is a' hit mint egy lelke az idvőztető embernek) be-öntetik ő beléje, meg-elevenítésnek; és az örök élet felől való reménfége, mint egy lelki lehellésnek hivattatik. Es osztán közzönfégeffen ez illy embernek egész élete,

2. Cor. 5.
v. 11.
Exech. 11.
Joh. 6.
Ephes. 3.

hit által való élésnek mondattatik: mert ez illy ember immár nem annyira él maga, mint él a' Christus ó benne Hit által. Ez Hit már a' Christus igaságáért, mellyet az embernek tulajdonává térszen, Isten előtt való megigazulására; Hit által való megigazulásnak, Isten irgalmasságában való bizodalomnak, abban való megnyugovásnak, Istenhez való ragaszkodásnak, a. t. neveztetik. A' naponként, sőt minden óránként, a' jobban való ujjulton ujjulásra, és bűntől való elszakadásra nézve, ó ember megöldöklésének, és közönféges nével meg-szenteltesének. A' melly emberben már ezek valamikor hálála előtt fel-találathatnak, az már az Isten szerint az újjá, az az, igazság és szentlégre tetemtetett, és az örök életre újjá született. Ez, egy fzoval, az igaz KERESZTYÉN EMBER.

Ecce novus homo

Soc külömb külömb erőt s' tehetségét a' Hitnek.

4. Ez egy élő igaz Hit, a' keresztyén emberben való fok rendbéli ki-mutatására, részeire, erejére, helyére nézve, külömb külömb nevezettel-is illetetik. Ugy állhatatóságnak avagy hűségnek Istenhez, Isten akarattya tudásának, annak javallásának, arrol való vallás tételnek, Evangeliomi igazságának, Istenben való hitelnek; De legkülönbözetten s' közelben, az ó magában megálló

álló természetre nézve, Istenben megnyugovo s' meg-elégedő, és hozzá áthatatosan ragaszkodó bizodalomnak. Mellyet hogy akarki-is meg-ísmérhessen, és meg-különböztethessen rövid summában így adom e-leiben: Az igaz Hit, Istennek olly tsudálatos, s' természet szerint való munkája s' kegyelmes ajándéka a' szegény bűnös, bűnt meg-ísmérő, s' meg-vallo s' meg-firato embernek szívében, mellyet a' Szent Lélek által, mikor akar rend szerint az Isten ígéjének prädikállása által szerez, ezért hogy Istenének a' bűnöknek kegyelemből való meg-botsátása felől, minden ígéretit bizonyosan el-hihesse a' maga idvözülhetésére. A' Christus Jesust pedig Istenből rendeltetett meg-vátojának: Egy Közben-járo, s' bűnéjért eleget tévőjének lenni hihesse; ó benne megnyughassék tökéletes bizodalom által, hogy se magán kívül, a' teremtett állatokban, se magában és érdemében ne vessé bizodalomát, hanem csak az egy könyörülő Istenben, a' ki könyörül a' kinn akar könyörülni. Es hogy az idvőség nem a' futojé, s' nem-is az akarójé, hanem csak ez egy könyörülő Istené legyen, Rom. 9.

Az igaz Hitnek bővebb leírása.

Avagy rövidebben így:

Az igaz és Isten előtt megigazito Hit

A' Hitnek szerző

kebb le-
írása.

nem egyéb, hanem Istennek a' bűnös ember-
nek meg-igazításában s' idvözítésében va-
lo igazságának, és egyszer s' mind kegyel-
meiségének tudása s' ísmérése, annak min-
den részeiben valo javallása, és a' szerint ma-
gának a' bűnös embernek Isten igazsága alá
valo bocsátása, ahoz valo ragaszkodása, az-
zal valo meg-elégedése nyugovása, a' végre
hogy ő néki már Isten előtt Hiti által le-
gyen tőkélletes, állandó, és elégséges igaz-
sága, úgy hogy ő néki immár az Isten a'
Christusban meg-békéltetted édes Attya lé-
gyen, ő-is pedig az Istennek kedves, sőt u-
gyan szerelmes fia legyen. Mert csak ez az
őrók élet, s' szent János. 17dik részében a'
3dik versben.

Miért né
minden-
ekben
egyenlő
a' hit?

5. Noha pedig a' Hit Istennek mun-
kája, de mivel nem az ő mindenható hatal-
ma, hanem szabad akarattya szerint mun-
kálkodik a' hit szerzésben. Innét a' hit nem
mindenekben egy mértékű; sőt csak egy
emberben-is nem telyes és nem tőkélletes
minden részeiben; hanem némelyben
erősb, mint az Abrahámban; némelyben
gyengébb, mint a' Centurioban. Erre néz-
ve már, a' könyörgés és Sacramentomi kö-
zösfülések által öregbítettetik s' nevedhet-
tik-is, mert noha a' hitnek teremtése a' Szent

Lélek-

Lélektől vagyon: de öregbítése s' vastagítá-
sa Isten kegyelme által az embertől vagyons
és kell-is lenni, Hiti és könyörgése által;
melly könyörgést a' Szent Lélek szerez mi
bennünk akkor, mikor őtet az ő tőle sze-
reztetett Hitünk által szívünkben tartjuk,
és veszfűzük; úgy hogy a' kiket először a'
Szent Lélek el-foglalt, ugyan azoktól ő-is
osztán el-foglaltassék; hogy Isten legyen
fő képpen mind a' kezdés, mind a' végzés
az idvözítésben: de az embernek-is azért
ahoz járulo és hozzá illendő munkája ál-
tal; ama' mondása szerint szent Pálnak:
Apprehendam, apprehensus fui. Phil. 3. v. 12.

Fides est
parans
precum.
Preces
sunt ad-
minicula
fidei: Sa-
cramēta
Sigilla.

VI. R E SZ.

Az

Hit szerzésnek rendiről,
és modgyárol.

A' Mint hogy a' vak szemben nintsen
Istentől
vagyon,
a' hitel
az em-
bertől.
Solt. 119.
v. 18.
Marc. 8.
v. 24, 25.

tehetőség a' látásra; így a' meg-romlott
természetű embernek lelkeben-is az Isten-
ben valo hitelre. Hogy azért hiheffen vala-
ki, az Istentől vagyon, de hogy hiszen, ma-
gátol; mint a' melly vaknak Isten szeme vi-
lágát meg-adgya, mikor akar láthat véle.
Az hihetősre mint lelki láthatásfa részei az

Isten

B 4

öregbül-
heté. s'
kisebb?

Isten alkalmatossá az embert.)

Eph. 1.
v. 18.

1. Az ő értelmének megvilágosítása által, akarattjának is édesdeden és kényszerítés nélkül, de mindazáltal ellene állhatás nélkül való hajtása, vagy vonása által, úgy hogy az ember szükséges következés képpen hidgyen ugyan, de mindazáltal szabad akarattya szerint, az Isten akarattjának benne való nagylága, és hatalmas erejének hathatósága által, Eph. 1. v. 19. Azért hogy valaki hiheffen az Istentől vagyon, Sz. Lélek munkája; de hogy én, vagy te hiszünk, az én tőlem, és tőled vagyon. Innet vagyon a' hiteleneknek magok menthetlenségeknél, és méltán való kárhözátalásoknak oka és fundamentuma.

Rom. 2.
v. 1.

Hogy Iste mint egy gyermeknek isó a' lelkéi vaknak elhib.

Gen. 2.
v. 7.

Pf. 119.
v. 1. 4.
Lev. 19.
v. 19.

2. A' bűnben meg-holt embernek azért meg-elevenítésére szükséges Istennek mint egy új rejá fuvallása; és a' lelki vakágban vakoskodo szegény vaknak is láthatására, Istennek mint egy szövednek, vagy gyertya gyujtása és tartása; mert egyébként az ember magára nézve, meg-fogná talám menthetni magát, az Isten itélő széké előtt, és az Isten törvénye is egyébként, mint valami botránkozataró kó úgy vettenek a' lelki vak eleiben a' Törvény ellen. A' mint azért a' Napot az égen mindeneknek világosságban való

való járáfokra hordozza: Igy a' lelki égben is (mert úgy nevezi a' Szent Lélek a' mennyei látásban az Anyaszentegyházat) az Isten törvényének és áldott akarattjának napja is hordoztatik, némellyeknek csak a' lelkek-isméretiben írott természet által béírott törvényben, némellyeknek pedig az Isten könyvében meg-íratott törvényekben, némellyeknek egyszer s' mind az áldott Evangeliomi mennyei igazságban, megvilágosítván az ő elméjeknek ízemeit, hogy tudhassák mi legyen az ő hivatalyoknak reménsege, és Isten akarattjának kívánfága, hogy abban járhatassanak meg-ütközés nélkül ha akarhatnak és akarnak. De az akarattást már Isten a' hiteleneknek nem adgya igazságának meg-mutatálára, mivel adta volt egyszer, már nem tartozik véle. Az hiveknek adgya kegyelemből Fiában a' Christusban irgalmasságának ki-mutatálára. Oh Istennek böltséfégenek, tudományának mélységes gazdaglága, melly igen meg-tudhatatlanok az ő iteleti, és végére mehetetlenek az ő utai; mert ki mehetett végére az Isten akarattjának, vagy ki volt neki tanátsoffa, és ki adott neki valamit hogy azt vizsgálja adná? mindenek ő általa vadnak. Légyen azért ővé a' ditsófségnek méltósága, Amen.

Jel. 12.
v. 1.

Rom. 2.
v. 14.

Eph. 1.
v. 18.

Job. 12.
v. 35.

Mat. 13.
v. 13.

Rom. 11.
v. 33.

34+ 35
36.

3. E' lelki világosságnak szerzeleiben és fenn tartásában, azon rendet tartya-meg Isten, a' mellyet a' természet szerint való világnak szerzésében. Annak fenn tartására Isten két nagy világosító eszközöket szerzet: a' Holdat az éjszakai, a' Napot a' nappali világosítáfra: így a' lelki világnak (az Isten kegyelmének) meg-világosítáfra, s' világosságban való tartására, két nagy világosító eszközöket, a' Törvényt tudni-illik, és az Evangeliumot rendelte. Az ó Testamentomnak homályosságában, mint egy éjszakában [az új Testamentomi időre nézve érts] világoltatá ama' három rendbéli törvényét, mint egy Holdat, homályos világosságot az emberekre nézve. Az után, az új Testamentomban, a' kegyelemnek fel-virradása után, mindgyárt kezdé világoskodtatni az Evangeliumi igazságot, mint egy Napot. Előben a' Keresztelő Jánosban, mint egy lelki napot jelentő hajnal tsillagban: az után a' Messiás Ur Jesus Christusban, mint egy fényt homály és kőd közzül magát ki-mutató fényeskedő Napban: annak utánna pedig az Apostolokban, mint egy Napnak e' világának minden részeire ki-terjedő sugárokban. A' mint annakokáért hogy az első Evangelium előtt Törvényt ada-ki, az után jelentke-

Malach.
wolfo
vészó.

Joh. 5.
v. 35.
Mal. 3.
v. 1.
Luc. 1.
v. 15.

ki az

ki az Evangeliumot az idvőtség felől: Így ma az embereknek meg-világosításában, vagy meg-térítettésekben, hitben bé-avatatafokban, elől szokta botsátani a' Törvénynek világát; az Istennek, maga s' bűne, és Isten igazságának meg-isméréfere; az után ugy mutattya-ki osztán az ó igazságának napját, a' Jesus Christust az Isten idvőzítő kegyelmének meg-isméréfere. Dörög azért elsőben az Ur a' Törvénynek beszédeben, megzendül az ó szava mint egyszer paraditsomban, az embereknek bűnös homályban bémerült szivekben: az után villámik és világoskodik az Evangeliumban. Vercs zászlót mutat elsőben ki, az ó ellenféginék felkonczoltatására; az után mutattya-ki osztán a' meg-rezzent és rettent lelkeknek az ó kegyelmének fejr szép gyengéden folyo zászloját, az Evangeliumot, és az alatt azt kiáltattya, az halálra üldözö, vádlo, s' karhozatoto lelki isméreteknek verekedő anyala ellen: Elég immár, hadgy békét néki. Icmég: Szabadits-meg ötöt, találtam szabadulást és meg-engeszteltetést néki. Itt találják egymást elő az irgalomság és az igazság; és az igazsága Istennek az ó bekefégét elől-találván meg-tsokolgattya egymást, és a' szegény bűnös embernek Isten kegyelmének

2. Sz. 24.
v. 16.
Job. 33.
v. 24.

Solt. 85.
v. 11.

28 VI. RESZ. A' Hit szerzés: modyár:
nek absolutionalisát, menedek levelét ad-
gyák a' Christus Jesus által, a' Szent Lélek-
nek kegyelmének zálogával bé-petsételvén.
Itt emlekezik-meg Isten, az ő nagy bős-
szonkodásának idején-is az ő nagy kegyel-
méségéről és irgalmaságáról, a' mint Ha-
bakuk bizonyítja, a' harmadik Réfznek
második versében.

4. Erre legyen példád néked az Isten-
nek meg-jelenése, Illyéshez, az első Kirá-
lyok könyvének 19dik részében, a' 11. 12.
13dik versekben. Ott meg-olvashadd, hogy
minek-előtte az Ur gyenge és vékony be-
szeddel meg-szolitotta volna Illyést, annak-
előtte. 1. Erős kő-sziklátat fel-forgato s
föld indulást szerző szelet botsátott elől.
2. Annak-utánna tűzet (de ezekben egy-
gyikben sem volt az Ur.) Annak utánna kő-
vetkezett a' gyenge vékony szo; és még
annak utánna a' derekas szo. Itt a' kő-sziklá-
kat meg-szaggato, s' hegyeket meg-ingato
erős szelen érts az Isten törvényének erőssén
fuo zugálat; a' kő-sziklának fel-hafogata-
sán, a' te kő szivednek által-járatatását, meg-
győzettetését; a' hegyeknek meg-ingata-
sán, a' te magadnak nagynak tetsző, kevély
bűnös természetednek meg-rendítését, re-
tentését, ifszonyodását, és a' bűnért az id-
vőzű-

VI. RESZ. A' Hit szerzés: modyár: 29
vőzülés és meg-tartatás felől (mint a' Sidok
egykor Jerusalemben) valo szorgalmato-
ságát; a' tűzön érts, az Isten akarattyanak
s' igaz itéletinek, sőt a' kárhozatnak-is né-
minemű érzését, leked-isméretiben a' rád
támadás, vádlás, és kárhoztatásban. De
ezek még mind csak készitések, és, a' hivek-
ben a' meg-térést meg-előző szükfeges dol-
gok, nem tulajdon részei a' meg-térésnek:
hanem ezek után következik az Isten ke-
gyelmének gyenge és vékony szava, és még
annak utánna az ingyen kegyelemből valo
idvőség adásnak derekas szava, a' mellyben
osztán ő maga fog jelen lenni az Isten, és
maga fog az ő Szent Lelke által a' szegény
bűnös emberrel idvősége felől tractalni, a'
szabadulásra utat mutatni, s' néki idvőséges
tanátsokat a' dni idvősége felől. A' belpok-
los Námánokat Sido országban a' meg-üfz-
tulásért; A' szegény Ismaeleket el-hajto A-
gárokat, a' kur-fó felé a' vizért; A' harmincz
nyolcz esztendő's beteget a' Bethesda toba
a' gyógyulásért; A' Corneliusokat Joppé fe-
lé, a' meg-keresztelkedésért; A' hiveket ül-
dőző Saulokat Damascus felé, az Istennek
válasz-tételeért; A' sem hev sem hideg Lao-
diceabeli angyalt a' Christus felé, arany és fe-
jér ruha vetelért, a. r.

Apostol
tseleked.
2. refz.
37. vers.

1. Reg. 5.

Teremt.
21. refz.
Joh. 5.
Apostol.
tseleked.
10. refz.
Ismét
9 dik.

Jelen. 3.

5. Itt

Reg. 19. 5. Itt leszen immár, hogy a' Jezabel ö
 lött lappango szegény Illyés vigasztalást halli
 Teremt. a' meztelen Adám köntöft lél; a' meg-tiztur
 3. refz. lásért buslakodo Námán Syrus meg-újul,
 az ő lelki halálához közelgető, lőt a' kárho-
 zat sírja mellet fekvő szegény beteg lélek-
 Job. 33. hez el-érkezik az Isten kegyelmességének kö-
 v. 24. vete. A' meztelennek itt takartatik-bé lel-
 ki meztelenlége; a' lelki szegény itt gazda-
 gul-meg; végezetre itt ofztogattatik ama
 titkos Manna [az az, a' titkos Hit] a' fejér
 követkével, az az, a' te bűneid bostánatya
 felől valo bizonyos reménléged, és az új né-
 adás, mellyet senki nem tud, hanem csak te
 és a' te Istenhez igazán meg-térő lelked, mel-
 Jelen. 2. lyel Isten ezt az ő idővőzítő kegyelmét közé-
 v. 17. lőtte. Igy vagyon minden lelki és igaz ke-
 refztyén embernek az Isten új kegyelmében
 valo bé-állatása, és abban valo fel-éppitése.
 A' mint azért az igaz békeféget nagy táma-
 dás, nagy hartz szokta meg-előzni, és ugy
 szokott a' békefége következni: ugy a' lelki
 békefége-is. A' ki azért soha az ő Istenét
 ő maga közöttr. valo ellenkezést meg-
 nem érezhette, hanem mindenkoron béke-
 fégeben volt az ő lelki ísméreti, amaz isten-
 telen Jezabellel egygyútt, annak békefége-
 nem egyéb, hanem a' rejá következő

VI. RESZ. A Hit szerzés: modgyár: 31
 veszedelemnek nem tudása, a' ki egy-aránt
 békefégeben biztattya a' gorombákat, mint
 az ezes, Istenhez, a' lelki harc által meg-
 hőldolt, és igazán meg-tért igaz keresztyé-
 neket az ő Istenekkel valo új lelki frigy
 kötése, és a' Christus által valo meg-bé-
 kéllések.

6. Innét négy igen szűkféges dolgokat
 kell észében venni a' keresztyén embernek:

I. Mellyik légyen jó rend szerint a' Hit
 szerzésnek Istentől rendeltetett rendi; ez,
 hogy Isten a' Hitet az embernek fejében, az
 az, elméjében kezdgye-el, és az ő sziveben
 végezze-el. Elméjét a' mennyei igafságnak
 világával meg-világosította elsőben, mint
 egy lelki szemét fel-nyitotta. Annak az em-
 ber épfégről valo el-szakadást meg-mutat-
 tya, természeti veszettségét az eredendő bűn
 miatt; testében, lelkében, belső külső tehet-
 ségiben, és részeiben, tagjaiban, eleiben ad-
 gya: Tselekedet szerint valo vétkeit, gon-
 dolkodásában, beszédében, tselekedetiben,
 eleiben rakogattya: még jobb tselekedeti-
 nek-is hibáságát, vagy inkább lelki morskos
 és tsorbás voltát ki-mutattya, hogy azokért
 érdemes legyen, nem csak azokra az élet-
 nek terheire, keresztyüre, mellyeket napon-
 ként, óránként, házában, kívül; ülven, áll-
 ván;

Sol. 119.
 v. 18.
 Eph. 1.
 v. 18.

32 VI. RESZ. A' Hit szerzés: modgyár:
ván; feküvén, járván; magában, övéiben,
javaiban, tisztességében, testében, lelkében
szenved, érez, visel, és mint egy le-hajtott fõ-
vel le-gõrbedve és nyõgve hordoz: hanem
egyszer s' mind a' pokolnak-is örökké valo
gyõtrelmére és vég nélkül valo kinnyaira,
véle ezt-is el-hiteti: és hogy soha maga ere-
je, érdeme, okófsága, költsége, furása, fá-
radása által ezek alol magát meg nem szaba-
dithattya: sõt hogy mint a' lépes veszfzõvel
meg-fogatott madár, mellynél inkább repdes
szárnyaival, annyival inkább meg-kötelezi
magát: ugy õ-is akarván jot tselekedni, a'
szent Pállal a' mit gyûlõl gyakorta azt tse-
lekefzi: és így meg akarván szabadulni a'
büntõl, a' bûnnek tõreiben esik; mind ezeki-
rõl azért az embert a' Tõrvény meg-gyõzi
lelki-ismeretiben, sõt, mint valami fogoly-
nak, minden teherfégének, bizodalmanak,
érdemében és maga szentfégében valo re-
ményfégének mint egy kezeit hátra kõtí, az
Isten tõrvényének átkával õtet fenyegetvén
az õ lelki-ismeretiben õtet annyira meg-
ijesztí, hogy meg az õ vétkei felõl prædi-
kállo Isten szolgait-is véle ugy nézeti, mint
ha azok neki még titkos vétkei-is mind
tudnák, és arra prædikállásokban mint egy
ujjal ugy mutogatnának.

II. Mí-

VI. RESZ. A' Hit szerzés: modgyá: 33

II. Mire valo a' bûnõs embernek meg-
térítetéfcében a' tõrvénynek elõl-botsátáfa?
Hogy tudni-illik azzal mint egy tudos gyogyi-
to Borbély, lelki elõ erére le-horpatt feje
kaponyáját fel-furja; füleit meg-nyiffa; kõ
szívét mint egy pörõly alatt meg-rontsa; és
az Isten haragjának, a' pokol és kárhozatnak
veg nélkül égõ tûzének félelmének melegítõ
crejével mint egy meg-olvaszfza; hogy a' mint
a' viazf lagyitva veszi-bé a' petsétnek formá-
ját, így a' bûnõs embernek-is, gonofzságában
meg-rõgzõtt, s' gonofz kivanfáginak mé-
lyen el-folyt gyükereivel ófzve isoporto-
zott, azokban Adamás kónél inkább meg-
keményült szive meg-olvadhaffon, hogy az
Isten akarattjának petsétit, a' tõrvényhez
valo engedelmséget bé-vehesse, és az által
a' Szent Léleknek új ábrázatot formáló ke-
gyelmességét-is magában meg-mutathassa.
Ez az Istennek tõrvény által valo meg-ret-
tentése szorgalmatoztatá a' szent Péter præ-
dikatiojára a' Christust meg-felzítõ Sidokat
idvõfségek felõl. Ez szelideté-meg ama' ke-
gyetlenkedõ Saulust, le-ütvén õtet az õ sza-
máráról, a' mellyen akkor-is az Apostolok
tildõzéfere tõrekedik valo, ugy hogy azt
mondaná az Istennek Fiának: mit akarfz U-
ram hogy tselekedgyem? A' mint azért a'

Apostol.
tselek. 20
v. 37.

Apostol.
tselek. 90

C

vad

Job. 39.
Jer. 2.

vad szamar és unicornis vagy egy szarvu állat, külsőben nem engedi magát tapogatóra, hanem ha valaki kezét vagy zaboláját veti szájában: Igy a' fene bestianak kegyetlenféghz közelgető természeti-is a' megromlott embernek nem engedne Istennek, és az ő törvénye alá magát semmiképpen nem adná, ha Isten őtet a' törvénynek zabolájával meg nem tartoztatná, és magához meg nem ízelidétené, mint egy rajta való hatalom avagy erőszak-tétel által. A' mint azért, a' magánál erősbnek nem engedő ember, magának tulaldonithattya, ha erősen meg-verettetik: Igy a' gonofzságban meg-átalkodott ember-is, ha az Istennek törvényétől lelki-isméreti, vagy Prædikátora által, erősen fegyvereztetik, vagy mint Adám a' Paraditsombul tüzes fegyverrel üldöztettetik és kergettetik: Mert vaj ki nehéz, akar melly bűnőfnek-is az őszton ellen rugozni.

Ter. 2.

Apostol.
eselek. 9.

III. Mitsoda léfzen tisztí és fő mesterfége a' bűnőlöket meg-téríteni igyekező Prædikátornak? Hogy tudnia-illik, az ő prækállását a' bűnőlöknök meg-térülhetésekre, ez szerint a' rend szerint okossan alkalmazoztassa. Mikor békefége nints a' bűnő embernek, békeféget ne kiáltson, mint a'

Jere

Jeremiás idejében való hamis Propheták: hanem inkább ugyan meg-riafzsa őket, midőn a' békeféget keresik, maga ök meg akarnak az ő gonofzságokban maradni, és az ő útok szerint akarnak járni; Es azt kell mondani, a' mit monda Jehu a' Jorámnak, midőn a' békefégről tudakozék: Mitsoda a' békefége a' kiről tudakozol, holott még-is Jezabelnek a' te anyádnak paráználkodási és varáslási felette igen fokak? Ha a' Propheták így nem vitelték volna magokat, csak annyira-is nem zabolázhatták volna, meg a' meg-átalkodott elméjű Izraelnek fiait. Ilaiás az ő Testamentumbéli Evangelista, noha Evangelista volt, de még-is nezd meg csak az őtődik részben-is menyi jajt szór a' bűnőföknök fejekre. Hát Jeremiásnak, Micheásnak menydörgéshez kasonlo prophetiáit olvastadé? vagy vettedé eszedben? Ha ama' Bochim-béli Prædikátor (vagy Angyal) a' népnek Istenől való elszakadását, és az ő hozzá való háláadatlanágokat derekafon szemek eleiben rakván, őket lelkek-isméretiben meg nem sebesítheti vala, soha olyan keférvessen Istennek előtte nem sirtanak volna. Ha szent Péter-is Jerusalemben az ő első prækatioja által, a' Christust meg-feszítő Sidoknak ugyan szemekre

2. Reg. 9.
v. 22.Jud. 2.
v. 3. 4.

36 IV. RESZ. A' Hit szerzés: modgyár:
mekre nem hánya vala (ime' beszédekkel:
Ti vóttétek a' ti istentelen kezetekkel , és
kereszt-fára fel-feszítvén meg-öltétek az I-
stennek Fiát) az ó vértkeket , semmiképpen
meg nem győzetetnek vala , és idvőségekről
teprenkedni , és azt mondani : Mit tsele-
kedgyünk hát atyámfiai hogy idvözüllyünk?
Igy azért az Istenhez meg-térést prädikállo
Mark. 3. Tanitoknak-is nem kevészser Boanergesek-
v. 17. nek , az az , meny-dörgésnek fiainak kell
lennie a' Törvénynek prädikállása által,
csak hogy igen okoslan , ugy hogy ha lehet
hogy észében veheti a' Prädikátor , csak egy
meg-sebefúlt szivet-is nem kell vigasztalás
nélkül hadni : a' mint hogy egy meg-átal-
kodott bünös ember után-is nem kell vánk-
kost hordozni , és őtet fájdalom nélkül or-
voslani.

IV. 1. Mitsodás prädikátort kell az ó
lelke idvőségére , gondot viselni igyekező
bünös embernek magának választani ? 2. Mit
kell ó tole leg derekasban kívánni ? 3. Es
végezetre miért kell őtet leg inkább bösü-
letben tartani ?

I. Nem olyan lelki-isméretőt , a' kinek
lelki-isméreti vak , s' nem láthatrya-meg , nem
hogy a' más , de még a' maga vét két-is. Mert
Ezech. 3. Isten a' Prädikátort ör-állo és vigyázonak
rende-

VI. RESZ. A' Hit szerzés: modgyár: 37
rendelte , azért ő néki a' törésekre kell fel-
állani , az Izrael háza körül fővényt kell fon-
ni vagy tsinálni , hogy a' nép meg-álhasson
az Isten haragjának napján.. Nem-is nyelv
nélkül valot vagy némát , a' ki ne szolhaf-
son ha lát-is , vagy olytant mint a' koncznak
szemlélésére hunyorgato , és farkát tsováló
eb ; a' ki a' nyereféleg kedv s' barátságért va-
lakinek bünét el-nyelje : Hát olytant , a' ki
azt mondhasa az ő prädikállása felől , a' mit
az Apostolok , hogy tudni-illik soha embe-
reknek kedveskedvén nem szollottunk ; sem
telhetetlentégből valamit né mondottunk ;
sem emberektől ditsóséget nem kerestünk ,
az Isten bizonyfág arrul . De oh Uram , ki-
tsoda arra elégéges ! A' tudos orvos a' nya-
valyának meg-ismérése után akar s' tud or-
volságot szolgáltatni , azt meg-ismérvén , a'
nyavalyáfnak meg szokta jelenteni , sőt az
orvolságról-is őtet bizonyosítani : olyan-
nak kell lenni az okos Prädikátornak-is a'
lelki nyavalyáknak orvoslásában.

II. Azt kell tőle kívánnod , a' mit a'
vén Eli a' gyermek Samueltól , mikor az
Isten néki meg-jelent vala ; hogy tudni-
illik : Ugy tselekedgyék az Ur Isten ó véle,
és ugy adgyon jot ő néki , hogy csak egy
beszédet-is el nem titkol azokban , a' mel-
lyeket

38 VI. RESZ. A' Hit szerzés: *modgyár:*
lyeket az Ur Isten meg-jelentett ő neki. Így
a' jo kerefztyén embernek-is az az ő kíván-
sága, hogy ne hizelkedgyék ő néki a' Pra-
dikátora, hanem valamit Isten ő néki hafz-
nára meg-jelent a' szent írásból, semmit-is
el ne rejtjen abban, hogy azt ő néki meg ne
jelentené.

III. Kell őtet bősűlnöd, még pedig
kettős bősűlettel, *1. Tim. 5. v. 12.* nem hara-
gudnod vagy bofzszonkodnod rejá (a' mint
szoktad) az ő tisztiben jo lelki-ismérettel
valo forgolodáfiért, és a' te lelkedre valo se-
rény vigyázáfiért: Sőt engedned-is kell
néki, s' joval nem gonoszal lenned, azért
hogy örömmel mivelye tisztit nem bánat-
tal, mert az hafznál néked. Sidokh. irt lev.
13dik rész. 17dik vers. Lásd 2 Chronica
könyv. 3 idik rész. 4dik vers.

VII. R E SZ.

Az

Hitnek meg-tsalhatatlansá-
gárol.

§ 1. A' Hit az írásban egygyik részére
nézve, értelemnek vagy elmének
meg-világosírásának; másik részére pedig
világosságban valo járásnak mondattatik.

Az el-

VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlanság: 39
Az elsőben az adattatik az embernek el-
ben, mit hidgyen-el idvőségére tőkélletes
és meg-tsalhatatlan igazságnak lenni. A'
másikban mint élyen, vagy miképpen mu-
tassa ő azt meg, hogy ő azt ugy hifzi lenni.

Ebben az elsőben, három dolgoknak
kell ferényen végére menni a' kerefztyén-
embernek:

I. Kitsoda befzéde az a' kit ő tőkélletes
igazságnak hifzen lenni?

II. Mitsoda az, és mitsoda annak igaz
értelme?

III. Hogy az állandó, tőkélletes, sőt
meg-tsalhatatlan igazság legyen.

Ezek közül a' két első, a' hitel előtt ki-
vántatik; mert hogy-hogy hihet valaki ab-
ban a' ki felől nem hallott? Es hogy-hogy
mondhat arra, hitel által AMENT a' mit
nem éríhet, vagy tudhat bizonyos igazsá-
gnak lenni?

A' harmadik a' hitellel egygyütt jár, el-
válhatatlan képpen; ugy hogy az a' hívó em-
bert meg-gyózi, sőt mint egy fogva vífzi a'
hitelre; ugy hogy az azzal ellenkező más dol-
got ne hiessen igazságnak lenni mind ad-
dig, valamig az nem igazságnak lenni bizo-
nyos erősségekkel meg nem murattathatik.

Mert ha meg-czáfolás nélkül azzal el-
lenke-

C 4

Rom. 10
v. 14.
1 Cor. 14.
v. 16.

40 VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlanf:
lenkező dolgot, a' hit dolgában bé-veszen
valaki, a' Szent Lélek ellen valo véteknék
egygyik részében ejti önnön magát, melly
néki foha örökké meg nem bostáttathatik,
Szent Máthé tizenkettődik részének har-
minczkettődik versében.

A' Hit-
nek nem
lehet az
ember
bizony-
ság tété-
lén fun-
dáltatni.

§ 2. Itt hogy valaki valami ingo bingo
tettes dolgot igazságnak lenni ne hidgyen,
meg-kivántatik hogy semmi emberi, sem
más, sem maga vélekedésén Hitit ne fun-
dálja; mert holott tsak egy ember-is nints
tökéletes; sőt minden ember mivel hazug,
hazudhat, s' meg-tsalván meg-tsalhat, egy
embernek-is bizonyfág-tétele, főképpen az
Isten titkainak dolgában, mint tökéletes

Apoc. 3.
v. 17.
Jer. 9. 4.
Job. 1. 5.
Eph. 5.
v. 8.
E. 4. 17.
Act. 2. 6.
v. 18.

igazfág meg nem álhat. A' holott a' pufzta
termézet szerént, vak és merő setétség min-
den ember: Minek-okáért a' melly vallás,
vagy Isteni tisztetet tsak tsupán emberi bizo-
nyításnak fundamentomán áll, ha még a'
Papok közönséges állatáfan-is, meg-tsalat-
kozhatik még-is mint nem tökéletes igaz-
fág. Azok-is pedig a' kik olyan Isteni tisz-
tetet tartanak, és a' szerint akarják az I-
stent tisztelni, azok nem az Istent, hanem
az ő agyok találmányát tisztelik és betsülik.

Lástmeg
Calvin.
Institut.
könyv. 1.
része. 4.
parab 3.

A' minémü tisztetelekre néz Idvözítónknék
imez mondása: Hijában tisztelnek enge-
met

VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlanf: 41
met olly találmányokkal a' kik embernek
parantsolati. Szent Máthénak tizenötödik
részében, a' kilenczedik versben.

§ 3. Hogy azért a' hívó ember hitiben
erős lehetne, és ne ingadozna mint a' nád,
ne-is hordoztatnék imide amoda akar melly
tudománynak szelétől, az Isten a' hitet
minden erős vélekedésektől s' állatásoktól,
sőt minden emberi okoskodáson függő tu-
dományoktól meg-külömböztette, és a'
Szent Léleknek bizonyfág tételének meg-
mozdulhatatlan fundamentomán éppitette;
ugy hogy még a' pokolnak-is kapui azonn
erőt nem vehetnének, és hogy minden erős
vélekedés, tudomány, és emberi bizony-
fág tételnél erősb lenne, ugy-mint a' ki nem
emberi mondás, irás, petszet. Hit javalláson:
hanem Istennek magának a' kiből, semmi
homály, (sőt még tsak változáznak árnyé-
ka-is nintsen) bizonyfág tételén sőt ugyan
esküvésén áll. Menyivel nagyob, s' igazb
Isten minden embereknél, annyival erősb s'
meg-tsalhatatlanabb a' Hit minden emberi
találmányoknál. Noha azért a' Hitnek dol-
gaiban nintsen mindenkor szemmel, kéz-
zel, vagy egyéb külfő érzékenységgel valo
meg-tapasztalás, (noha az-is járul akkor,
mikor Istennek tetszik, mint a' vigyázób
keresze-

A' Hitet
Isten a'
sz. Lé-
lek bi-
zonyfág
tételének
éppitette.

Luc. 7.
v. 24.
Ephes. 4.
v. 14.

Sid. 6.
v. 18.

42 VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlanf:
keresztyének ezekben vehetik) mivel a'
Hit és reménység a' láthatatlan dolgoknak
meg-mutatása és bizonyos várása: mindaz-
által az külfő látható képpen meg-tapasztal-
tatott dolgoknak bizonyos voltoknál nem
kissebb, sőt nagyobb az ő bizonyos volta,
ugy-mint a' melly a' láthatatlan dolgoknak
mint egy ki-mutato, és meg-jedző uttya.

Kettő azért a' Hitnek erőssége a' mel-
lyeken áll:

I. Isten ő maga, és az ő igazságos szava,
az igazságról való bizonyfág tételben. Szent
Ján. 1 lev. 5 rész. 9. 10. 11 dik vers.

II. A' természet világának a' kegyelem
által való meg-világosítása, a' melly által
meg-győzettek és fel-forgattatnak min-
den emberi okoskodások, mint testnek
fegyverei, és fogva vitettek minden em-
beri hatalmaságok; mivel ennek fegyverei
nem testiek, hanem lelkiek, és Isten által
erősnek, minden emberi okoskodásoknak
el-fordításokra, 2 Corinth. 10 dik rész.
a' 4. 5 dik versekben.

§ 4. Hogy a' mit ez ideig mondottunk
a' Hitnek meg-tsalhatatlanfágáról, világos-
fabb legyen, két dolgokról kell itt tovább
tudakoznunk.

I. Hány képpen vagy uton modon ja-
vallhat

VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlanf: 43
vallhat az ember valamit, vagy vehet-bé igaz-
ság gyanánt.

II. Miben áll valamely hitnek erőf-
sége és tökéletessége?

Felelet az elsőre: Az embernek java-
lása nem egyéb, hanem az ő értelme által
való ítélet tétéle, a' melly által valami köz
állatást, beszédet, bizonyfág tételt igaznak
vagy hamisnak itél lenni. Ezt penig három
uton és modon tselekefzi az elme:

I. A' tudomány által, mikor a' dolog-
nak derekas és bizonyos okának végére
mehet. Mint p. o. Igaznak itéli akar ki-is ez
állatást az ember felől: Az ember okos ál-
lat; mert minden tudgya, hogy okos lélek-
kel meg-ajándékozott az ember.

II. Vélekedés által; mert mikor a'
dolognak bizonyos okának végére nem
mehetünk, akkor némely dolgot javallunk
ugyan, de mivel bizonyos okát nem tud-
hattuk, nem javallhattuk tellyességgel
ugy, és nem hihettük, mint ha más képpen
a' dolog nem lehetne, erre nézve elménk
mint egy függőben vagon a' dolognak bi-
zonyos volta felől. Mint: Szent Peter volté
Romában, és ott holté meg, avagy nem:
mivel bizonyosan a' szent írásból végére
alig mehetünk, kérelkedünk-is felőle.

III. Hit

III. Hit által; mert mikor másnak valakinek relatioja és bizonyítása által vészünk-bé valamit igazságul, akkor HINN mondattunk. Itt, ha emberi a' bizonyfag, a' Hit-is tsak emberi, vagy emberhez valo: ha pedig a' bizonyfag tétel Isteni, a' hit-is Isteni, vagy Istenben valonak mondattatik. Amott meg-tsalatkozhatunk: itt nem semmiképpen; mert az Isten szájában tsalárdfag nem találtattatott; ő meg nem változik, a' mit egyfzer mond, másszor őtet másban fenki nem találhattya. Innét hazudni nem tudo Istennek-is mondattatik. Így azért a' mit ember Isten szájából igaz értelemmel híszzen, az nem egyéb tőkélletes igazságnál; a' mint Isten maga-is tőkélletes igazság, az Elő Samuel könyv: 1 5dik részében a' 29dik versben.

2. *Felelet.* § 4. Felelet a' másakra: Az igazságoknak, mellyeket az ember a' felül meg-irtmodok szerint bé-vőtt, azoknak három tulajdonfagi vadnak: 1. Az erősfég. 2. A' bizonyofság. 3. A' meg-rapasztalhatás.

Az erős javallás az, a' melly felől az ember nem kételkedik, nem tsüggedez, és nem-rétováz. Ez meg-találtattatik a' hámis valást vallo tudatlan goromba emberekben-is, a' kik a' neveltetéftől, szokástól, érte-

lenfég-

VII. RESZ. A' Hitnek tsalhatatlanf: 45
lenfég-től, szabad akarat szerint valo vakfagtol, meg-átalkodástól vifeltetvén, olly erőftek hámis vallásokban, hogy még tsak nem-is akarnak vétkes állatáfok, s' tévelygő vallásoknak igazságtalanfága felől gondolkodni, annál inkább kételkedni, fokkal inkább attol meg-válni: noha ha szorongatarnak, oka vakmerő és okofság nélkül valo állatáfoknak nints egyéb, hanem hogy az apjok, öreg apjok, őfők-is azon a' valláson voltak volna: maga ez ellen egyenes irás vagyon a' vétkes dolgokra nézve, hogy tudnia-illik ne lennének ollyanok mint az ő attyok, Zachariának 1 rész. 4dik verséb. Illyetének az Oláhok, Rácok, Totok, és a' Pápisták közzül-is nagy fokban, a' kik a' régifégnek színe alatt minden istentelenfégeket és utálatofságokat javallanak. De ha Ezechiellel által-furhatnák az Ecclesia hatalmának falát, meg-láthatnák menyi ifzfzonyu utálatofságok vadnak vallásokban.

A' bizonyos javallás és állatás az, mellynek az ember bizonyos fundamentomát tudgya, és igaz okát adhattya: mint hogy az ember nem idvözülhet jo tselekedetiből, holt minden ember bün alá rekesztetett, és nintsen tsak egy ember-is a' ki jot tselekednek alhatatos és tőkelleresféggel. Ez javallásnak

Excc. 8.
v. 7. 8. 9.

lásnak fundamentomában, az kívántatik; hogy nem csak magában legyen bizonyos, hanem annak-is ugy tetsék, a' ki az által valamit akar javallani vagy hinni; mert egyébként nem lehet bizonyos igazság. Példa: Bizonyos igazság ez a' szent irás szerint, hogy Etelben, Itálban, s' Napokban, Isteni tiszteltnek okáért nem jó válogatást tenni: De mivel a' goromba kötség ennek fundamentomát nem értheti, tudni illik hogy a' Christus el-jövele ellen, és az ő el-jövele s' szenvedése által szereztetett lelki szabadságunk ellen legyen, ha azt tselekezzük; innét nem hiheri ezt el-tökélletes és bizonyos igazsághak lenni.

A' meg-tapasztalás által bé-vőtt igazság az, a' mellyet az ember a' maga látásával, hallásával, tapasztalásával meg-tapasztal s' tud igazságnak lenni. Igy tudá s' hívé szent Tamás, hogy bizonyosan fel-tamadott legyen a' Christus. Illyen bizonylást kíván vala a' gazdag-is, hogy Abraham az ő atyafiaihoz küldgön a' halottak közzül. Ezzel commendálja szent János-is a' Christus Jesufrol meg-iratott igazságot. A' mit (ugy mond) hallottunk, szemeinkel láttunk s' szemléltünk, kezeinkel meg-tapogattunk, az élének Igéje felől, azt hirdettyük ti-néktek.

§ 5. Ezek szerint immár az igazságnak három águ tökéletességi szérint, az erős javalláshoz elég az, hogy néki ugy tetsék, ha szintén a' dolog nem ugy volna-is magában. Igy a' tévelygőknek tévelygések igazság ő nekik, mind addig, míg ő nekik ugy tetszik. Igy tetszenek a' bűnös embernek-is az ő utai joknak, mind addig, valámig Isten ő véle az ő bűneit meg nem ismérteri, a' mellyért szűnetlen-is kell a' szegény bűnös embernek könyörgeni, hogy Isten ő véle, avagy tsak reja tekintése által, mint Péterrel, ismértesse meg az ő bűneit, hogy meg-térvén sirathassa meg, hogy az ő bűneben el ne veszzsen, és lelki szemeit nyissa-fel, hogy az ő törvényéből láthassa az ő tudálatos böltseségét, és idvözítő Evangeliumából az ő hivatalyának reménységét.

Másodszor, a' bizonyos igazsághoz az kívántatik, hogy a' javallásnak fundamentoma mind magában igaz és bizonyos legyen, s' mind hogyannak a' ki az által valamit hiszen igazságnak lenni ugy tetsék, mert egyébként nem lehet bizonyos igazság. Igy a' mit a' szegény paraszt ember a' szent irás szerint hiszen, noha ő azt derekassan nem tudgya állatni és oltalmazni, bizonyos igazság, nem azért hogy ő ugy hiszi lenni,

Mat. 26.
v. 75.Sol. 119.
v. 18.
Eph. 1.
v. 18.

48 VII. RESZ. A Hitnek tsalhatatlans:
hanem hogy a' mint ó hifzi, ugy vagy on a' Sz.
Írásban, és a' dolognak-is igafsága: Egyéb-
ként bűn volna hinni, a' mit nem tudna
lenni bizonyossan a' Sz. írásban ki-jelente-
zett igafságnak. Igy kárhozzatás, sőt melto
kárhozzat, a' Pápiastalágot (a' menyiben Pá-
pistalág, és emberi bizonyosság tétel on áll)
igafság gyanánt bé-venni, a' meg-jedzett
okokert.

Harmadszor, a' meg-tapasztaláshoz sen-
kinek bizonyosság tétele nem kívántatik; mert
a' mit tudunk azt szollyuk, és a' mit látunk
azt bizonyítottuk, a' mint Idvőzítőnk szol
Nicodemusnak e' dolog felől, Szent János-
nak 3dik részének 11dik versében.

Summája vagy veleje az egézf dolognak:
A' mint hogy azért valami állítás vagy ja-
vallás erős lehet, noha nem bizonyos, a'
mint a' tévelygőknek tévelygésekben valo
erőségek, vagy inkább meg-átalkodások
meg-mutatya: Ugy az erős hitel bizonyos
és meg-tsalhatatlan lehet, noha meg nem
tapasztaltathatik mindenebben. Igy azért
a' mit mi-is hifzünk, bizonyos és meg-tsal-
hatatlan igafság, noha ez életben, a' fő rész-
re nézve, nem lehet meg-tapasztalása [mi-
vel a' hit a' láthatatlan és remenség alatt valo
dolgoké Sid. 11. v. 1.] mert az erős és ha-
zudni

VII. RESZ. A Hitnek tsalhatatlans: 49.
zudni nem tudó Istennek bizonyosság tétel-
on, mint meg-mozdulhatatlan fundamento-
mó áll, ama' mondás szerint: Fel-éppítetté-
tek, ugy-mond, a' Prophetáknak, Apostolok-
nak fundamentomán, mellynek szegelet-
köve a' Jésus Christus, amaz egy funda-
mentom, a' melly kívül mást senki nem vethet.
A' mint azért a' Christus Jésus a' mi hitünk-
nek fundamentoma volt, vagy on, és meg-
marad mind örökké; ugy a' mi idvőzítő hi-
tünk-is, mellyet ó benne fundáltunk a' Sz.
Léleknek ki-jelentése szerint; meg-áll, és
meg-marad mind örökké, és tulajdon maga
természeti szerint bizonyossab minden em-
beri tudomány és mesterfégeknél, még a'
meg-tapasztalásoknál is.

Eph. 2.
v. 20.
1. Cor. 3.
v. 11.

Ames.
rés. 3.
darab 6.

VIII. R E S Z.

Az

Hitnek tellyeségéről és ré-
szeiről.

§ 1. A' Hit, minden kétfélg kívül Istennek Gal. 3.8.
bólts ajándéka és kegyelme. Nem Eph. 3.
csak azért, hogy Istenbóltsen elől látta, v. 10.
hogy hit által kellyen embernek meg-iga-
zulni Istenének előtte, vagy hogy az Istennek
fok formájabóltseségének mint egy petsét-

D

tye az

50 VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részeit: tye az emberben; hanem hogy mind természetire nézve s' mind gyümölcstére; nem egyéb mennyei bőltsefégnél.

§ 2. Természetire nézve bölts, mint Istentől böltsen taláztatott és rendeltetett út, és mod: a' szegény bűnös embernek bűne által meg-bántatott Istene előtt való kedv-lelésére; mert ha az út nem jo s' nem egyenes lejend, hogy-hogy térhessen azon vízszíz, és hogy-hogy mehefésé egyenessen Istenehez [a' kitől bűneivel megszűz esett] a' szegény bűnös ember? Hogy ha a' mód bölts, és jól meg-gondolatott nem lézzen, hogy-hogy találhat az által a' meg-átkoztatott teremtet állat [a' ki természeti szerint Isténének el-lenségévé és gyűlölöjévé lött] az ó reá szüntelen boszszókodo és reá rettenetesen haraguvo Istene előtt kedvet és kegyelmességet? Valo-ba nagy mesterfég és lelki böltseségből származott okos bátorlág, nem vak-merőség kivántatik ide. A' Nadab és Abihu idegen tűze; A' Betsemiták szorgalmatosága; Uz-zának gyámolítása; Saulnak helytelen és tisztí ki-vül való áldozása; és minden hitet-leneknek magok mesterfégek szerint való tűz gyújtások semmit-is nem használ itt: mert azt mondgya az Ur Esaiás által, hogy szikrákkal vétetnek mind ez illyetének kövnyül,

Sid. 11.
v. 6.

Lev. 10.
v. 1.
1 Sam. 6.
v. 19.
2 Sam. 6.
v. 6.

Ej. 10.
v. 11.

VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részeit: 51 nyúl, és fájdalommal fognak fekünni, az az, meg-halni. Oka: Mert egyedül az Urnak karja szerzi a' meg-szabadítást, ó egyedül a' szabadító, a' ki Zorobabel által fel-tézi a' felső követ a' mi idvözítésfunkben, hogy azt kiálthassák az idvözült szentek: Hála légyen, hála légyen Istennek.

§ 3. Tselekedetire böltsnek kellerik lenni a' hitnek, mint Istentől az egygyűgyűvek-nek, gorombáknak, sőt lelki kábáknak bölts-teskke tételére ki-gondolatott bölts mesterfégnek, a' melly által a' gorombáknak okotoknak; az ostobáknak eles elméjűvek-nek; és a' bolondoknak böltsökké kell tétetniek; ugy hogy ezeknek böltseségek által meg-bolonditassék e' világnak böltsesé-ge, a' pokolnak kapuinak ereje meg-győ-zessék; az erőssék erőtelenné; a' nagyok kitsinyékké; a' vagyonok nintsenekké; és ellenben a' nintsenek vagyonokká és ugyan nagyokká-is téreessenek. Ez a' hiveknek Istentől rendeltetett böltseségek és értelmek a' pogányok előtt, e' nélkül nem jo a' lélek, sőt maga-is a' Hit nem jo, a' mint hogy Hit nélkül semmi nem lehet jo, és kedves Istennek előtte, Sid. 11. v. 6. Rom. 14. v. ult.

§ 4. Hogy azért valakinek hiti jo és bölts légye; még pedig igaz és meg-tsalhatatlan

1sa. 43^b
v. 11. 12^a

Zach. 4.
v. 7.

Törv. 4^b
v. 6.

Péld. 19^a
v. 2.

52 VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részzeir: lan bõltseféggel, bõltsnek kell lenni isteni és Istennek bõltseféggével, mellyet Isten az õ fiában mint egy frigy ládában el-rejtett volt, de immár ki-jelentett ugyan az õ szent Fia által, és meg-iratott hûleges iro Deáki által és hirdettet tsak nem mindenütt szerént szerte e' széles világon, azért hogy abból mindenek bõltsekké leheffenek ki-ki az õ maga idvõségére, Joh. 20. v. 31.

I. Tudás
vagy ér-
telem.

Rom. 10
v. 17.

Ide azért előben is Biblia, avagy Isten szent irásban ki-jelentetet akarattyanak tudása, értése kívántatik: Mert a' Hit [rend szerint] hallásból [olvasásból] a' hallás pedig az Isten igéjéből vagon; Isten beszéden tehát, nem emberi bizonylagon, szokáson, találmányon, kell fundáltatni az igaz Hitnek. Sõt nem-is lehet ott hit, s' nem-is kell lenni, a' hol nints Istennek beszéde, idvõségés hit tudni-illik; Isten beszéde is nints pedig ott, a' hol nints irás és bizonylág tétel felõle: Mert meg nem iratott beszéde Istennek az idvõségre néző egy tsep-is nints. A' mi bõlts hitünknek azért állandó és megmozdulhatatlan fundamentoma tsak im ez kettõ: *õ mondotta.* Ismég: *ird-meg a' mit láttál és hallottál.* Ez a' Propheták, Apostolok, és Evangelisták fundamentoma, a' mellyen minden keresztyén ember hitinek kell fundál-

Két fő
fonda-
mentom
a' Hit-
nek.

VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részzeir: 53 fundáltatni, Ephes. 2dik refz. 20dik vers. Ha pedig ezeken kívül valaha Isten valakinek, kétszer, háromszor, tizszer, ezerszer, a. t. kegyelmességét, látható és tapasztalhatóvá teszi, vagy bizonyos jelből véle megismérteti [mint vadnak példák rejá, Solt. 116. v. 2. Malach. 1. v. 5. Jer. 5. 10.] úgy hogy Tamással néki-is tapasztalható dologban miut egy láttasék az Isten szolni: Illyenkor kettõs a' mi hitünknek bizonyos volta és erőssége; Elsõ és fő az Istennek bizonylág tétele; Második, a' meg-tapasztalás. De itt is fontosb, erősb, és méltob a' kétfélg kívül való hitre az Istennek bizonyitása. Ha pedig a' bizonylág tételhez külsõ meg-tapasztalást nem ragaszt-is az Ur [minthogy nem-is akar mindenkor és mindenekben, főképpen az emberi okosságot felül mulo dolgokban] de még-is minékünk az el-hitelre elég fundamentó az Urnak a' dolgokrol való bizonylág tétele. A' mint hogy ha egy vak nem bizonyította-is minékünk hogy fényes a' Nap, kik láttyuk a' Napnak fényét, elég az hitre minékünk hogy fenlik: Így az Istennek bizonylág tétele is õ magában elégéges bizonylág; A' hol azért Isten bizonyit, hiszünk: a' hol nem, nem. A' bõlts hitü embernek azért egyéb (*implicita fides*)

54 VIII. RESZ. A' Hitnek tellyess: és részeir: desse) vak hiti nintsen, nem-is kell lenni: hanem tsak a' menyiben ama' két principiumban, mint kut-fóben hiszen minden mennyei igafságot bé-foglalva lenni; még azokat-is a' mellyeket jóvendőben fognak meg-érteni és tanulni. Mint tavaszfal a' fáknak bimboiban tudunk zöld leveletskéket lenni, noha azokat nem láthatyuk.

Ez elől számlált dolgok szerint, minden böltsen hinni akaro emberben három tulajdonságu értelemnek és tudománynak kell fel-ralátatni: 1. Minden hamiságtól külön vált magában meg-állo igafságnak. 2. Minden részeiben igaz és meg-tsalhatatlan igafságnak. 3. Bizonyos és meg-mozdulhatatlan fundamentomon éppült, és minden veszekedéseknek szél-veszeiben meg-álható tudománynak; hogy a' keresztyén ember a' tudományoknak szeleiben, és a' fok vélekedéseknek külömbözésiben ingadozzon mint a' nád-szál, hanem meg-állhasson tökéletesen. Mint lásd-meg-erről a' Szent Léleknek bizonylag tételén Solt. 46. Ifmég 125. Es 1Cor. 16. v. 13.

Eph. 4.
v. 14.

2.
Javallás

11. Javallás, az az, egész és tellyes bévétele a' meg-értett igafságnak. Egésznek kell lenni fundamentomára, és imide amoda el-széltett vagy el-ofzlott gyükereire nézve Tellyesnek a' külső okokra nézve, hogy se kénltse,

VIII. RESZ. A' Hitnek tellyess: és részeir: 55 kényszerítés, se vakmerőség, se gorombalág, se szokás avagy-szoktatás, se meg-tsalatás ne járulhasson, se végezetre az ékeffen szolálnak emberi mesterléggel ószve-szöt font czifrája, hogy valakinek hiti emberi böltségen ne állyon, és el-hiterő befzedén [nem-is kell soha az Isten-felő Prædikátornak ezt czélul fel-tenni magának a' prædikálásban, annál inkább azzal kelleni önnön magát] hanem a' Sz. Lélek erején, és az által a' lelki dolgoknak meg-mutatásán, a' melly által az emberi okofságok fogva vitethetnek, hogy az igafságnak engedhessenek. Innét, és im-ez következendő szent írásnak helyeiből. Apost. tselek. 18. v. 24. 25. 26. 28. 2 Tim. 2. v. 15. Sid. 5. v. 14. Prædik. 12. v. 11. 12. 13. ki-tanulhattya, avagy tsak gondolkodhatik minden lelkét hitben fel-éppíteni kíváno ember, minéműnek kellyen lenni az ő lelkének hitben valo meg-gyükerezte-tésében, és minémű Prædikátorban-is kellyen gyoyórkódni. A' Prædikátornak-is pedig minéműnek kellene lenni a' tudományban, ollynak tudni-illik, hogy tudhatná a' bünös lelkeket a' Christushoz, mint tiszta szüzet egy férhuhoz készíteni, és szerkesztetni, 2. Cor. 11. v. 2. okoslan és nagy lelki mesterléggel.

1. Cor. 2.
v. 1. 2.
1. Theff.
2. v. 4.
5. 6. 7.

§ 3. Ez javallás szükleges a' Hithez; mert az akarat olyan az embernek elméjében, mint egy Király avagy Királyné-alfzony; A' bölts értelem pedig az előtt, mint egy okos Tanáts; az értelemnek azért tisztí, a' bölts tanáts adás; az akaraté a' tanátsnak bé-vétele, vagy meg-vetése; javallása, vagy meg-utálása. Az értelemnek böltsnek kell lenni az Isten akarattyában, de kivált-képpen az idvőségre néző dolgokban, és a' fzerint kell mindenkor tanátsot adni, ha jó, és bölts tanátsot akar adni; az akaratnak is tsak azt kell tókélletes igafságul bé-venni, és jóvá hadni; mert ha valaholott, itt valóban veszedelmes a' gonosz és nem jó tanáts, mind a' két résznek, tudni-illik, mind a' tanáts ado s' mind a' vévőnek. Innét nem tsak nem szabados a' hitnek kétes fundamentomát bé nem venni, mind addig mig kétféles, hanem szükfeges-is, hogy a' Beroe városbelieknek némes elméjek fzerint, ugyan derekassan végére mennyen, ha ugyan ugy vagyone a' mit a' Tanítók tanitanak; tsak hogy távoly legyen az eléggé meg-mutatott igafság ellen való meg-átalkodás: mert ugy az ember fogva kezdené tartani az igafságot; és magát hasonlová tenné az Áspis kigyohoz a' ki bé-dugja fülét, hogy ne hal-

I. Cor.
10. 15.

Rom. 1.

ne halhassa a' bölts bájolonak bölts és ötet meg-fzelidető bájolását. Sob. 58.
v. 6.

Itt javallom ha meg-fzempléled K. olvaso a' Pathai István Scotodolus és Diaphanes iffjaknak beszélgetésfiről irt könyvetskejét. Ismét a' Medgyesi Pál Hét napi beszélgetésfiről fordított könyvetskejét.

II. Mert a' mint hogy a' hitnek, az Isten befzedének tudásán kell fondáltatni; ugy a' javallás vagy jóvá hagyáfnak-is a' tudományon; mert a' mit az ember nem érthet meg jól és meg nem tudhat, hogy-hogy mondhat arra Ament? Még az Isten befzedének is azért igafságát tsak annyiban veheti-bé, és javallhattya valaki, (főképpen a' Hitnek kétféles fundamentomi felől) a' menyiben tudhattya és értheti azt tsupa merő igafságnak lenni. Mint lásd-meg erről Teremt. 15. v. 6. Ki-menetel. 4. v. 1. Törvény. 1. v. 32. Solt. 116. v. 10.

Ebből eszedben veheted:

I. Miért kellyen még a' hitetlenekre nézve-is az Evangeliomnak közönségeffen és mindenüt prädikáltatni, tudni-illik hogy magok menthetetlenek legyenek. Lásd Rom. 2. v. 1. meg Esaiáf. 6. v. 10. Szent Mát. 13. 14. Sz. János. 12. v. 40. Apost. tseleked. 28. v. 26. Rom. 11. v. 8. Sz. Ján. 15. v. 22.

D 5

II. Hogy

II. Hogy még a' Christus Jefusrol valo tudománynak nem külömben mint a' Napnak az Egen meg kellyen hordoztatni mindenüt, még e'kédig az Isten igaz ísméreti kívül valo emberek között-is: mert hogy hogy hihatták azt hittel segítégül, a' ki felől még nem-is hallottanak? Hogy-hogy írtethetnének-meg egyéb-ként az utollo napon a' szent Pál Evangeliomából, Rom. 2. v. 16. Es 10. v. 14. 15.

§ 4. Mivel azért hogy a' praedikállás által mint egy ujjal ki-mutattatik a' hitnek czéllya, a' kiben meg kell határoztatni, és fundamentoma, a' kinn kell fundáltatni. Innét a' praedikállásban, semminek nem kell hirdettetni, és ha hirdettetik-is, javallani s' hinni, és igaság gyanánt bé-venni, az Istennek igaságos befzédénél, és ki-jelentetett akarattjának szemén fzedett igaságánál.

1. Mert a' javallásnak erős és álhatatosnak kell lenni, ugy-mint a' hazudni nem tudo Istennek ki-jelentetett akarattján. Erre nézve a' maga természeti szerint ki-rekeszt minden kételkedést. Szent Máth. 13dik rész. 31dik vers. Ísmét 21dik rész. 21dik vers. Sz. Lukás 12dik rész. 29dik v. Noha a' mi gyarlo természetünkre nézve gyakorta meg-egyelítették kételkedéssel; mint

VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részeir: 59
mint meg-tetzik Szent Márknak 9dik rész. 24dik vers. Es a' Dávid és Abraham nagy hitkekhez ragadott néha néhai kételkedésekből, kiket Isten mindazáltal az ő hitkekről és tőkellerefségekről mások felett commendál fok helyeken a' Sz. írásban. Lásd-meg Teremt. 16dik rész. 23dik vers. Rom. 4 rész. 16. 19dik vers. Solt. 31dik rész. 23dik v. Ísmét Solt. 73. v. 16. Es 116. v. 10.

2. Meg-határozás nélkül valonak-is kell lenni, az Isten ki-jelentetett akarattjában, az az, ollynak, a' melly minden Istentől ki-adatott igaságot, igiretet, fenvegetést, parantsolatot, és a. t. válogatás nélkül bé-vegyen: mert ugyan-is kárhozatos volna egygyet az Istennek befzédében el-hinni, és másban kételkedni, vagy tellyeséggel megvetni, holott mindenik azon egy hazudni nem tudo Istennek szava, mellyre nézve Jakáb Apostol 2dik részében ezt az okát ad-gya imez állatásának: A' ki vét (ugymond) egygyik parantsolat ellen, az egész törvénynek meg-törésében vétkes. Miért? Mert a' ki egygyiket mondotta, ugyan az mondotta a' többit-is. Példát-is ad hozzá: A' ki (ugymond) mondotta hogy: Ne paráználkodgyál; ugyan az mondotta azt-is: Ne ölly. Egyenlő hát mindenikben az Isten befzéd-

Apostol.
téléked.
24. rész.
14. vers.

60 VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részeir:
beszédének az ő valósága, és igazsága-is vá-
logatás nélkül való. Mindazáltal a' derek
dolgokban való egygyezést nem menten-
bonrya-fel némelly apro czikkelyekben va-
lo külömbözés, sőt még ellenkezés-is. Mint,
a' tanítványok meg egygyezének ugyan-
mindnyájan abban, hogy az Istennek Fia
volna a' meg-ígértetett idővőzítő: de azért
mind a' fel-menetelig elméjekben lappan-
ga ama' vélekedés: tudni-illik, hogy az földi
Király vagy Fejedelem fogna lenni, ime'
szent irás helyeire nézve, Solt. 27dik v. 17.
Dan. 2. v. 44. Igy a' Szent Lélek el-vétele-
után-is kételkednek vala a' Pogányok meg-
térítések felől, mint ki-tetfzik Apostoli tse-
lekedetekről irt könyvnek 11dik rész. 2dik
és 3dik versekből.

3. Nyilván valonak; mert a' meg-értett
dolognak igazsága, és az elmének-is arról
való bizonyos volta, egygyűt születnek és
egygyűt halnak meg-is; mint két egy haf-
fal született gyermekek. Erre nézve szent
Pál a' hitet nevezi láthatatlan dolgoknak
meg-mutatásának, és a' reménység alatt va-
loknak valóságának, Sid. 11dik rész. 1.v.
Noha azért a' hitnek egygyik fundamento-
mát-is foképpen a' titkokokat, az első okai-
ban, és ugy mint a' következő világban
fogjuk

Hason-
latosság.

Job. 11.
v. 33.

VIII. RESZ. A' Hitnek tellyeff: és részeir: 61
fogjuk tudni (mint Zophar, Elihu, és ő ma- 34. 38.
ga-is Isten el-hiteti Jobbal, holott nem-is 39.
kérdehetjük okát, mikor valamit, tseleke- Ismég 9.
zik miért tselekefzi) itt ez életben senki-is v. 12.
közülünk meg nem értheti: mindazáltal
ki-ki az ő benne való Isten kegyelmének
mérteke szerint tudgya, és mint egy maga
szeme világával szemléli s nézi az Isten be-
szédének tőkélletes igazságát. Némellyeket
magokban, némellyeket a' fundamentom-
ban a' szent irásban. Igy még a' szegény tu-
datlan egygyűt parafzt ember-is tudván és
el-hivén, hogy az Istennek beszéde tőkélle-
tes igazság: ez okáért, noha ő nem mehet
végére minden abban bé-foglaltatott dol-
goknak, mindazáltal a' mi a' szent irásban
vagyon, tudgya és hiszi tőkélletes igazság-
nak lenni.

4. Okoskodonak, az az, ollynak, a'
ki az el-múlt, vagy jelen való Isten kegyel-
méségeből, a' következendőkét-is nemi-
némüképpen tudgya, hiszi, és reméli.
Mint, lásd-meg a' szentek példájokban:
1. Sam. 17. v. 37. Solt. 3. v. 3. Ismég.
Solt. 77. v. 6. Ismég. Solt. 43. v. 4. 2. Co-
rinth. 1. v. 9. Philip. 1. v. 20. 2. Tim. 4.
v. 17. 18.

III. Bi-

III. Bizodalom; azaz, Istenben és az ő igiretiben való meg-nyugovás, ahoz való ragaszkodás, támaszkodás. A' melly által az igazán hívő ember, Istenhez és az ő igiretihez, mint, mind életének, s' mind életének minden javainak, méltóságosabb dologhoz, az életnek mindennemű haboruiban ragaszkodik, kívánván a' békeféges túrésnek általa örökös lenni az igiretben; Es Moyses-sel, el-választani az Isten népével való nyomorgatást, gyalázatot, bujdosást; hogy nem mint világ fiának hivattarni, a' bűnnek ideig való hasznával élni, és az Aegyptumbélieknek kintsekkkel meg-gazdagittatarni. Sid. 6dik rész. 11. 12. 13 dik versékben. Ismét 11 dik rész. 25. 26dik versékben. Itt keresd-fel a' margon fel-jedzett szent-írásnak külömb külömb bizonylágít, és a' Szent Lélektől az egy idvözítő hitre ruházott titulust, mellyekkel ugyan ki-festékezi, ki rajzolja, frisseli, akarván tégedet és engemet meg-tanítani ennek külömb külömb féle fok hasznaira, és meg-mozdulhatás nélkül való erejére. Noha azért az idvözítő Hit az erős javallásról is néhol néhol commendáltatik, mint Rom. 4dik rész. 19. 20dik vers. mindazáltal egy hely-is nints a' szent írásban, a' hol az idvözítő hitről tracta

volna.

volna, a' mellyben az Istenbéli erős bizodalom-is bé nem foglaltatnék, mint hogy nem-is lehet: mert a' bizodalom az igaz hitnek élő lelke, a' melly által a' holt hittúl meg-is különböztetik, es a' lelki embert a' lelki dolgokban munkálkodóvá tévzi. Lásd-meg Gal. 2 dik részt a' 20dik verset. Hogy pedig szent Pál Galatákhoz írott levelének 6todik részének hatodik versében azt mond-gya hogy: A' hit a' szeretet által munkálko-dik; igaz, s' ugy vagyon: tsak hogy ez tsak annyit tévzen, mint ha azt mondotta volna, hogy a' szeretet a' hitnek kiváltképpen való eszköze, a' melly által dolgait véghez vívzi, mint az ember az ő karjának ereje által nagy dolgokat tselekeszik. Noha azért a' hit nintsen szeretet nélkül, mivel élő tagja az, ugy a' fejének szereteti-is lakik benne; mindazáltal:

1. A' szeretet a' hitnek nem lelke, vagy elevenítő ereje, mert a' szeretet nem elsőbb, nem-is tökéletesebb a' hitnél, sőt a' hit tévzi a' szeretetet-is tökéletessé. A' hit azért nem a' szeretettől, hanem a' Szent Lélek kegyelmétől vévzen lélelt, és a' szerént élő e-rőt-is a' munkálkodásra, azért hogy a' Chri-stus érdemével egygyüt el-vehesse magának az Istennek kőnyörülteffen idvőlségét. nyujto kezeiből, es abban az ő bűn bortsáto

kegyel-

A' sze-
retet a'
Hitnek
né lelke.

64 VIII. RE SZ. A' Hitnek teljess: és részeir: kegyelmességét, a' mellyben áll a' hitnek élet és lelki elevenlége.

2.
Né na-
gyobb
minden-
ben a'
Hitnél.

2. A' szeretet az idvőségnek megszerzésére nézve (noha nagyobb biratára és véle való életre) az idvözítő hitnél nem nagyobb, nem-is méltóságosabb. Hogy pedig Sz. Pál nagyobnak mondgya az első Corinthusban írt levelének 13 dik részének 13 dik versében; Azt értenünk kell: 1. A' következendő életre nézve. 2. Kilyebb, vagy meszszebbre való terjedésére nézve; mert a' szerint ki terjed Istenre és az emberre is; a' hit pedig egyedül az Istenben határozta-tik meg. De nagyobb a' hit: 1. A' keresztyén embernek itt e' világon való lelki életének el-kezdésére s' életére nézve. 2. A' lelki embernek maga állapottyára nézve.

3. Az idvözülendő (nem idvözült) emberre nézve.

IX. R E SZ.

Az

Hitnek néminéműlegi, vagy tulajdonágirol.

A' meg-mondott részekből álló Hitnek immár imilyen tulajdonági vadnak.

§ 1. **A**Z igaz Hit lassu ugyan a' nevekedésben; de bő földön mélyen gyüke-

IX. RE SZ. A' Hitnek tulajdonágirol 65 gyükerező, áthatatos és meg-maradando; és végezetre nevekedéssel minden egyéb vélekedő, s' idő szerint való hiteleket meg-előző, áthatatosan gyümölsöző, még akkor is mikor rend szerint nem volna a' gyümöls termésnek ideje. Ez Hit azt tselekeszi, hogy az első utolsók, és az utolsók elsőkké legyenek a' hitnek dolgaiban. Itt Péter eléb indul néha, és gyorsan-is fut a' Christus korfoja felé, de azért a' másik tanítvány hamarab el-érkezik, Joh.20.4. Judás már tanít is akkor a' Christus nevében, mikor Nicodemus még ingyen sem rezgelődik; de azért ez (mivel éjjellel-is toldgya) eléb megyen a' Christushoz szeretettel, és meg-előzi am az a' Christus szerelmében: mert mikor amaz éjjel átnoklástot forral; és mesterkedik hűleges Mesterének el-árlalában, akkor imez fényes nappal is (noha az előtti nem mér vala) vallást részen Idvözítője felől; és mikor amannak hirtelenkedő hiti kárhozatos kétségge lészén, és magát magával fel-akasztattya: akkoron imez erős hittel, és nagy bátorsággal kéri az ő Christusa testét le-venni a' keresztfarol, és tisztességgel el-takarítani. A' hypocrita hit; méro' Jonás hirtelen nevekedő Tökje, a' ki egy éjjel noha fel-foly hirtelenségge, de

E

gyüke-

66 IX. RESZ. A' Hitnek tulajdonfágról.
gyükere meg-fértervén hittelen, meg-is hir-
vad. Avagy mint az idétlen született gyer-
mek, a' ki ritkán jut a' tókéletes emberfegye-
lemhez. Ez illyen hit az ő magá ki-mutatásában hirte-
lenkedő, és ifmérret nélkül való; Isteni buz-
gofágra nézve pedig olyan, mint a' reggel
fellegés időben magat bü fénnnyel, s' nagy
melegféggel ki-mutato Nap, a' melly után-
gyakorta ugyan azon nap első szokott lenni.
Gyümöltse-is pedig éretlen, savanyu és ha-
mar el-fonnyado. Rövid szóval csak nem
olyan mint egy féle állat felől írják; a' melly
melly nap léfzen, azon nap meg-is hal, és
el-vész, mint az éjjel ki-nóvó harmat-
gomba.

Láfd-meg a' hitnek tulajdonfágról Sz.
Lukáts 8dik részének 15dik versét. Szent
Máthénak 13dik részének 5dik versét, és
fontold-meg imez két Görög igéket;
ἐν τρωμαῖν. Es *ἐν ἑβραῖς*. Mellynek egygyi-
ke jelent mindgyárt következő közben-ve-
tés nélkül való tselekedetet. A' másik vá-
rakozás által való. Ez az igaz Hitnek tulaj-
donittatik; a' másik az idő szerint valonak.

2. Az igaz Hit mindenkor kegyes
indulattal, istenes dolgokra való vágyodaf-
fal ófzve-köttetett. Az Isten kegyelmese-
gehez igen erőssen támaszkodik, és az Isten

irgal-

IX. RESZ. A' Hitnek tulajdonfágról. 67
irgalmásfágrával erőfítü ugyan a' hű keretz-
tyennek lelkét; de azonban az ő parantsol-
latihoz való engedelmségben-is igen gyö-
nyörködik, és tehetsége szerint igyekezik;
minden Istentől néki mutatando alkalmatof-
fágot kapva-is kap, vagy árron (mint Dávid
Ornantul, a' szerint) a' szent Pál intése sze-
rint meg-vész, hogy Isten ditsóságré-
valamit tselekedhessek. Hízi ugyan az igé-
retet; de azonban a' parantsolatokhoz-is
enyvezi elméjét, hogy azokrol el ne felet-
kezzék. Olvasd-meg erről a' Dávid 119dik
Soltárát egészlen, és eszedben vheted.

§ 1. Ez illyen tulajdonfágu hit azért
hízi:

1. Hogy vagyon Isten, Sid. 11. v. 6.
2. Hogy jok, igazak, sőt szentek az ő
parantsolati.
3. Hogy jutalmat ád azoknak, a' kik
őtet keretik.

Ezekre nézve azért Istenéről soha el
nem feletkezik, sőt az ő parantsolatit ked-
velli, azokban gyönyörködik, azok szerint
Istent felve de örömmel-is tiszteli és bös-
tüllü; a' mit parantsol, engedelmséggel
tselekefzi; a' mit tilt, mint a' tűzet, lelket
meg-keserítő mérget, és mint valami vesze-
delmes mély árkot kerüli. Sőt ha más az el-

Job. 14.
v. 21.

1 Chron.
21. 24.
Eph. 5.
v. 16.

68 IX. RESZ. A' Hitnek tulajdonfégirol.
len tselekezik-is, azonn-is bänkodik, és azt
szomorú elmével, és tsak nem könyvező
szemmel szemléli, Solt. 119. v. 13. Es 118.
Es ha maga romlandóságbol valamint az el-
len talál tselekedni, azt meg-ismérvén bán-
nya. Irattya szent Péterrel; magát érette-
utállya, szíve hirvad, fonnyad, lankad raj-
ta, lelke fáj, és elméjében győtri és foggat-
tya magát, mind addig mig vigasztalást nem
nyerhet. Sőt az után-is a' Dáviddal szün-
telen előtte forog az ő régi bűne, hogy az
ujjaktol magát annyival-is inkább őrizhesse.
Ellenben ha valami jót végeben vihet, örül
főtt ugyan tapfol rajta, mint Dávid az ő né-
pének bőféges adakozásán, 1 Chron. 29dik
résf. 14dik vers. és azt mondgya Istené-
nek: Te adtál Uram erőtt, és a' mellyeket
a' te kezedből vőttem azokat adtam most
tenéked. Es így az után még többre igye-
kezik, mind addig mig az Isten törvényé-
nek édesféges izit érezvén, Solt. 119. v. 10.
s' végre Dáviddal, Solt. 119. v. 106. Josue-
val 24dik résf. ugyan meg-esküszik rajta,
hogy ha mindenek más idegen istenhez
hajolnak-is, de ő és az ő háza népe [je-
gyezd-meg tselédes gazda] az ő Urát Istenét
tiszteli és ő néki szolgál. Rövid szóval:
Hűzen, s' szol. Sol. 116. v. 10. tselekezik
Abra-

IX. RESZ. A' Hitnek tulajdonfégirol. 69
Abrahámmal, Rom. 4dik résf. és bizik az
Apostolokkal, 2 Corinth. 1. v. 8. 9.

III. Az igaz hit uralkodo, győző,
igazgato, de szelidféggel, és nagy alázatos-
sággal. A' hol lakik, uralkodik: de soha
nem kegyetlenkedik; sokat tselekezik szé-
pen, jól, és szelid mértékletességgel; de
femmiben nem kevélykedik: Előmeneteles
fokszor e' világra néző dolgokban-is, de
abban fel nem fuvalkodik, abban nem bi-
zik, szívet hozzá (a' Dávid kívánóságához
szabván magát) nem ragasztya, azzal nem
kekekszik, annál inkább nem ditsekedik:
mert tudgya hogy szárnyok lehet azoknak
mint a' Sas-kefélyének, és nagy hamar Isten
parantsolattyára tőle máshoz repülhetnek.
Es végezetre azokban magának úgy nem-
tetfzik, hogy az által mást szeginybet ma-
gánál meg-utálna. Annál inkább az Assyriai
királlyal nem tulajdonitgya magának az elő-
menetelt, hogy így szollana: Az én kezem-
nek ereje által miveltem ezeket, és bőltsefé-
gem által, mivel okossággal fel-ékesített-
tem, azért vőttem-el ezeknek a' népeknek
határokat; azért adott Isten nekem ennyi
jokat. Annál inkább Jeroboámmal vétkes
tselekedetit a' következésből nem iga-
zittgya; az ő bekeféget, bővölködését, bál-
ványo-

Solt. 62.
v. 11.

Isa. 10.

70 IX. RESZ. A' Hienek tulajdonásairol.
ványozásának a' Jerusalembeli aszizonyok-
kal, Jerem. 44. 17. 18. nem tulajdonította:
Hanem inkább itéletet tészen elömenetele fe-
lől, az ő jo életének mértéke szerint, nem
életének jo voltát mértékli világi elömenete-
linek mivolta szerint. Örül azért s' gyö-
nyörködik akkor az Isten gondviselésében,
mikor jo s' istenes tselekedeti után, jo kö-
vetkezik reá s' háza népére: Mikor pedig
utai vétkesek, tselekedeti gonoszok, még-
is boldog, még-is szerentsés, még-is elö-
meneteles; ekkor fél inkább és retteg, hogy
nem ditselkednek. A' hasznót, a' gazdaglá-
got a' jo és istenes tselekedet nélkül, mint
egy Judás pénzes satskoját, avagy Pha-
raho aranyas kupáját úgy itéli lenni az ő
sajában. A' honnét gyakorta gondolko-
dik, hogy netalám el-érik az utban az Isten-
nek büntetési; Es a' Hachan sátorában fel-
fog találatni az arany veszfő, és Babylo-
niai kőműs, és mint egy tart s' gyanakodik
magához, hogy a' 37dik és 73dik Soltá-
rokban (hozzá adhatod a' 49diket-is ha-
akarod) meg-irt hitetlenek állapotja sze-
rint ne következék magának vagy mara-
dékjának állapotja. Sőt meg-fordul az-is
nem kevessezer elméjében, a' mit halla: ama'
gazdag pokolban a' gyötrelém között: Fiam
el-vőt;

IX. RESZ. A' Hienek tulajdonásairol. 71
el-vőtted a' te életedben a' te javaidat; Es
gyakorta tépelődik, hogy talám Isten azért
emelte-fel őtet, mint a' rozf, bűdös, siros
fazakat, hogy felülől erősben és sebesleb-
ben fujthassa. Es ezekre nézve szent Pállal
e' világiakat tsak mint ganéj gyanánt kezd
tartani, a' Christus Jესufnak ismeretihez ké-
pest; és kívánván több részt a' mennyég-
ben venni, tsak úgy él e' világi kővér por-
tíójával-is mint ha nem-is élne, az Apostol
intéséhez akarván szabni magát. Így azért
elméjében hanyodván: Örül, de sir-is. So-
kat sir pedig, keveset örül: Mert noha va-
loban sokaknak tészenek rajta az Isten
kegyelmességi; de azonban ugyan azonok-
kal nevednek az ő jo tévő Istené ellen va-
lo álnoklági háládatlanlági-is; mivel hogy
sokat, és sokaknál többet vévén Istentől,
még tsak kevére sem érkezhetik; mást ke-
veleb Isten kegyelmességével részefült em-
bert látván hogy a' kevessebb-is hivebben
szolgállyá ő nálánál Istenét; magát mint egy
meg-itéli, és háládatlanlágnak ifzonyu ru-
vétké alá rekeszti. Örül azért és vigad az
Isten kegyelmességiben, és hálákat ad szün-
telen a' jo teteményért: de ellenben keser-
veffen sir, zokog, jajgat, fakadoz, a' 8dik
Soltárból imez mondátt: Mitsoda Uram

az ember hogy meg-emekezel róla, és az embernek fia hogy illy gondot viselsz róla: sűrű könyv-hullatásával énekli; és magát emészti az ő fok száma és terhes büniciért. Hogy alázatos lehet abban, nem kevélykedik, mint a' hypocrita; hanem hogy kevély azért alázta-meg magát; mint egy jó izzel, a' jora való hajlandósággal, és gonofztul való el-fordulással, minden igyekezetit, indulatit, kívánságit ugyan meg-édesíti; és mint sóval, vagy valami fű-szerfzammal, jó ízűvé téfzi, és indulatit a' szelidféggel uralkodo Hitnek, jó és hűféges szolgálivá téfzi. Az ellenkező, rendeletlen, és ottan-ottan elméjében bé-ütő, és a' joban vele ellenkező gondolattal mint valami bajnokokkal bajnokodik és küszködik, ez Hitből mint egy derekból ki-izármazo lelki erő és kegyelmek által. Ez útközetben pedig erőtlenséget észében vévén könyörög, munkálkodik, fegyverkezik, (de lelki fegyverét azért élesíteni a' Philistausokhoz soha nem viszi) hogy lsten szívet, elméjét, kezét, lábát, és minden részét az igaságnak fegyverévé tegye, azon buzgóságoson esédezik. Ez által a' szent szorgalmatóság által végre a' lelki ember, s a' ki az előtt Dáviddal tsak medvéket és Oroszlánokat öldöklött, majd a' Goliát-

1 Sz. 13.
33. 34.

1 Sz. 17.
33. 34.
39. 49.

Goliátthal-is, az az, a' Sátánnal, s' Világgal is izemben száll nagy mérészen, és homlokban hajityán meg-győzi, fejét derekától tsak hamar el-szakasztván. Ez szelid de győződelmes Hit azért a' hiveknek itt e' világon való győződelmek, Szent János első levelének ötödik részének negyedik és ötödik verse szerint; mely által mindenkre erőssék: országokat győzhetnek, az igéretket el-vezzik, Oroszlánoknak szájokat bédugják. A' tűznek erejét meg-oltyák, fegyveréltől meg-menekednek, erőtelenségből erőssék lesznek a' viadalban; és mindenkre alkalmasok abban a' ki őket meg-erősíti az Ur Jesus Christusban, Phil. 4. v. 13.

Sid. 11.
33. 34.

X. R E SZ.

Az

Hitnek közönséges fundamentomáról és czélljáról.

NEm tudni a' Hitnek dolgait tsak fundamentomiban-is kárhozatos: Ellenben, tudni s' nem hinni, annál inkább meg-tagadni eretnckség. Azért mit hidgyen a' kereszttyén ember idvőségre igaságnak lenni, és mint hidgyen, derekassan vegére kell menni, és jól meg-kell fontolni; mert a' szent

E 5

szent

74 X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament: szent irásban bé-foglaltatott dolgokat, mind hinni kell ugyan, s' egy hittel is; de nem mind egyképpen, és egy tekintettel: Mert a' Szent Lélek a' szent irásban, néha csak lótt avagy leendő dolgokat beszéll-elő, és historiát ír: néha pedig ígér. Amazt más, ezt meg más képpen kel hinni. Amot mindent el kell hinni, nem a' dologért magáért, mint ha az mind jó, igaz és idvősféges volna: hanem azért, mert a' Szent Lélek úgy bizonyította lenni. Az őrdögnek be-szelgetését Evával a' Paraditsomban: Christussal a' pusztában: A' Rabfacének átkát, az istenteleneknek Isten ellen káromkodó szavokat Jobnál, és a. t. nem kell hinni mint magokban jó, igaz és szent dolgokat; hanem, valósággal, egészten hiba-nélkül úgy lótt dolgokat. Itt mindeneket hinni kell bizonyos, jó, és igazságnak lenni; de nem mindennek egyképpen; mert vadnak Istennek a' szent irásban kiváltképpen való ígéretekkel őszve-köttetett parantsolati, mint az Abrahamé az ő Isakjának meg-áldozása felől: Dávidé az Amalekitáknak meg-űzések felől: Achazé a' jegy kérés felől: Az Apostoloké, sok kiváltképpen csak ő rájok néző dolgok felől: Jairufe, és amaz Capernaomi Regulufe és a. t. mellyek nem

X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament: 75 nem mindenekre tartoznak: mint példának-okaért Ha hisznek az Apostolok, őrdögöket űzhetnek, hegyeket egy helyből más helyre tehetnek, és a. t. Ezeket és ezekhez hasonlokot kell hinni mindnyájunknak közönséges hittel, igazaknak lenni: de nem úgy mint imezt, Hidgy és idvőzűlsz. A' mint hogy azért a' hitnek munkája közönséges megszere ki-terjedő, egész, és kiváltképpen való: Így czéllya és fundamentoma is közönséges és kiváltképpen való.

§ 1. A' Hitnek közönséges fundamentomára tartoznak:

I. A' Historiák, vagy meg-lótt dolgoknak elől-számlálási: azokban pedig ime következő dolgok:

1. Istennek mindennemű tselekedeti; teremtése, gondgya-viseleése, tsudái, bőltseleése, hatalma, irgalmasága, titkai, parantsolati, itéleti, büntetési a' hitetleneken, és mindenek felett az ővcüve való serény vigyázása, a. t.

2. Az embernek meg-romlott állapotjának, nyavalyáinak, nyomorúságnak elő-számlálási; a' jótul való el-fajulás által a' gonoszra fordulása, bűn alá való rekesztése; onnet reá szarmazott sok rendbéli keszt-viseleésnek, haboruságnak, üldöztetésének,

fének, méltatlan gyalázatnak, és véres vété-
rétekekkel folyó munkálkodo életének elő-
számlálása és le-írása.

3. A' jobb, és Isten parantsolatjyának
engedelmes hvekknek; Istenhez valo hűsé-
gek, hitek, bizodalnok, könyörgések, a'
nyomorúságokból azok által tsudálatos
meg-szabadulások: az után ismét fel-ma-
gasztaltatások, és sokszor reméniségek fe-
lett valo rajtok tellyesedett vigasztalások,
azon valo éneklések, örvendező hálá-adások.
Homályos és fetétes homállyal bé-borult
napjoknak fel-vidulása, és az által szájoknak
kiczágás és Istenben valo örvendezésnek
énekeivel valo bé-töltések.

4. A' hitetleneknek istentelenlégek, és
Isten parantsolatihoz valo engedetlenségek,
Isten ellen valo rugodozások, tut bűnös és
Istentől el-fajult életek; az Isten szerelmest,
és gyönyörűleges öröklége, főt szeme fénye
ellen valo sok álnok ravasz törekedések, in-
tselkedések, és álnok tanátsos practikálá-
sok, s' a. c. Az Istennek hveire vigyázo
gondviselese által meg-szégyenüések, pi-
ronságok, puztulatások, és gyűkereftül valo
ki-szaggattatások, fundamentumostul valo
fel-forgatások, mint sebes széltül valo fel-
fuvatások, és az Isten haragjának tüzeitül
valo

valo meg-éméztetések és femmikké valo lé-
telek. Mind ezeknek olvatásában, hallálá-
ban, tanulásában a' keresztyén ember tsu-
dálkozik, Istenéhez ragaszodik, a' maga-
bűnös természetitől idegenedik, és Isten
kegyelme által a' Christusnak ábrázattya-
ta szent indulati által mint egy formálodik.

1. A' teremtséből; tsudállyá Istennek
hatalmát, böltsétségét, jovoltát.

2. A' gondviseleésből; Istenének hatal-
mához, jovoltához, kegyelmeiségéhez erőf-
fen ragaszodik.

3. Az ő bűnös állapottyából; Isten-
nek a' bűn ellen valo haragját, az ember
háládatlanlágát, bűnös természetinek rut-
voltát, a' bűnért nyavalyával tellyes forlár,
siralmas jajjal folyó életét, szomorú nap-
jait szemléli, és mint egy tükörből ugyan-
ki-nézi. Innét bűne alatt, mint nagy
hegyhez hasonlo tereh alatt nyög, s' várja.
(az ígéretekhez bizván) Isten kegyelme
által az alol valo fel-szabadulását.

4. A' Christus Jესusrol valo titkokból;
mint egy ki-ábrázolatik előtte, életével,
indulatiival, tselekedetivel valo követésre,
az Ur Jესus Christus; hogy ő-is hozzá ha-
sonlittatván, a' nyomorúságokban itt e' föl-
dön, hasonlatos lehesse hozzá a' ditsőség-
ben is

II. A' külső i-
géretek
a' bűn-
borsánat
kiüfl.

ben-is ottfőnn a' mennyégben, Rom. 8. 17.
II. A' külső igéretek a' bűn borsánat
kivül; Lelkiek tudni-illik és testiek. Az el-
fők néznek a' kerefsztyén embernek itt e' vi-
lagon valo lelki életére, és nevezet szerint
meg-szenteltesére. A' másfik rendbéliék,
az ő testi életére, és azt árnyék képpen kö-
vető dolgaira. Ugy-mint 1. Egészségére,
vagy betegségeből valo meg-gyógyulására.
2. Békességére, vagy háborúságból valo
meg-szabadulására. 3. Eletebéli jó előme-
netelinek eszkozzeire, boldogabb állapot-
tyára, jó hírere nevére, a. t. Ezekre, es
ezekhez hasonló minden dolgaira néző I-
sten igiretinek (mellyek Isten igazságának
és irgalmasságának kur-fejből folynak-ki)
szemlélésére; nem tsak szemes az idvözítő
Hit, hanem egyszer s' mind kezes-is; szem-
léli ugyan ezeknek az Isten igéreti szerint
bizonyos következeset ott a' hol, és ugy
a' mint Istennek teszük: de véfzi-is, főt
ugyan kapja a' Christus Jesusban az Isten-
elegészes áldásinak (az ő állapottyához ké-
pest) bőféséget. Es mellynél méltóságof-
sabb, mellynél nagyobb, mellynél szükfő-
gesb az igiret; annál erősbén ragaszkodik
hozza; Ugy hogy ha Jácobbal valami nagy
kárt vall-is tagjaiban vagy egyéb jofzaga-
ban;

ban; de mind addig küfzkodik könyörgé-
seben hitinek erős karjaival, az őtet meg-
áldható Angyal Jesus Christussal, hogy vég-
re Isten győzőve léfzen, és Istentől gazdag
áldásokot, és meg-áldatásokot véfzen. Igy
léfznek a' Christusban Istennek minden igi-
reti Amenek és Ugyanok, 2 Corint. 1. v. 20.
Ugy hogy az Isten az ő igiretiben véfzi az
áldást; a' kerefsztyén ember hitivel mint egy
kezzelel véfzi. Ebben áll a' kerefsztyén
embernek igaz kerefsztyénfégenek funda-
mentoma és farka: Mert ha el nem hihetné
a' kerefsztyén ember, hogy Isten őtet az ő sok
késértetiben el nem hadgya, főt meg-fegiri,
és végre jó ki-menetelet-is adgya, és hogy
ő néki mindeneket javára szolgálat, hogy
őtet e' görbés utú világban egyenes és jó uton
hordozza, hogy ennek motskátul (mint a' fős
tengerben az edes halat) tisztán meg-tar-
tya, reá törőitől meg-oltalmazza, a. t. két-
fegben esnek: De hogy hífzi ezek felől az
Istennek igiretit; Innét hiti által erőt vé-
fzen, bizük, álhatarossan reméni; meg-áll
amaz három iffjakkal egygyúr, még a' ve-
szedelmes dolgok és helyekben-is, ferfui
erővel tufakodik az ő hitivel ellenkező dol-
gokellen, mind addig mig a' Sátánnak, hiti
es kerefsztyénfége eleiben vettetett akadá-

Dan. 3.
17. 18.

1 Cor. 16.
v. 13.

lyic

So X. RESZ. A Hitnek közöns: fundament: lyit, keresztyéniségének utáról el-fordittya, sőt ugyan erősülve jó viszsza az ő Christu-sával a' kértésnek pusztájáról; anuál inkább, ha könyörgéssel kezdett dolghoz, és könyörögven tusakodott Istenével az ő kértésének előtte. Sz. Luk. 22. Láts példát erre 2 Reg. 20. Ezechiásban, 2 Chron. 14. Asában, és a' 2 dik részben. Josaphatban.

A' testi joknak igiretíre nézve pedig a' keresztyén ember midőn észében vézi, magán Istennek hozzá való kegyelmességének mint meg annyi petsétit, avagy donatios leveleit: örül, gyönyörködve él belőle, és kiváltképpen lelki okosfága szerint azon igyekszik, hogy azokkal való élésben Istenének kárt vagy bocsfut, annál inkább az ő nevének gyalázatot ne szerezzen; sőt hogy a' testieket-is lelki hafzonra fordítsa. Minde- neket, és étét és itát-is, az Apostol intése szerint, az Istennek dicsőségeire egyenget- vén. Es hogy azok-is, az Ur Vatsorájában- való kenyérrrel és borral, az Istennek ke- gyelmességivel való részefülésnek néminé- mü-képpen, mind annyi illendő elzközei lehessenek.

A' kik pedig külömben élnek a' testi ál- dásokkal; gyakran külömb külömb-féle- elméjebéli háborulásokkal, és idegen gon- dola-

X. RESZ. A Hitnek közöns: fundament: 81 dolatokkal környül-vetettetnek. Es mivel az ilyenek számosbak, meg-marad Sala- monnak ama' mondása. e' világi jok felől: Mindenek tsak hijában-valóságok, és a' lé- leknek gyötrelmei. Ez pedig abból vagy on, mert a' lélek hit nélkül a' teremtett semmi- némű állatokból még-elégedést, vagy álha- tatos örömet és gyönyörüléget nem vehet, sőt azoknak nevededések szerint neveded- nek az ő nyughatatlan hijában-valóságis.

Tsak akkor elégedhetik azért meg a' lé- lek a' világi jokkal, mikor azokban-is Iste- né és idvőségét a' Christus Jesus által fel- találhattya; Es akkor-is élhet azokkal sza- badossan és lelki bátorsággal, mikor azok- hoz való jusát a' Christusban, azoknak te- remtő Urától és gondgyok-vifelőjétől uj- jobban ki-nyerheti hitből származott buz- go imádkozása és könyörgése által.

Tanuld meg innét oh háládatlan ember! miért kellyen a'z talodat könyörgéssel meg- áldanod, és attul fel-kelvén Istenednek há- lákot adnod. Ezért tudni-illik, mert az ál- tal tenéked meg-szenteltetik, 1 Tim. 4.

III. A' fenyegetések; a' mellyek mivel azon egy Istentől származtak, azon Szent Lélektől dictaltatott igazságok, és a' szent- írásnak természet szerint való részei, egyen-

III. A' fenyege- tések.

82 X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament:
lő hitet-is kívánnak: mivel Isten-is egyaránt
igaz a' fenyegetekben, mint az igiretekben;
nem-is lehetne pedig igaz az igiretekben,
ha igaz nem volna a' fenyegetésben: sem pe-
dig lehetőleges volna valakinek ezek köz-
zül egygyiket hinni igazán a' másik nélkül;
holott ezek közül mindenik azon egy ha-
zudni nem tudo Istentől származott. Es,
ezek közül egygyik őszöne a' kegyeség-
nek, a' másik zabolája a' meg-tiltott dol-
gokra hanyat homlok igyekező meg-rom-
lott természetnek és meg-vesztegettetett-
erkölcsnek.

§ 1. A' fenyegetéseknek el-hitele, a' ke-
refztyén emberben alázatosságot, vigyá-
zást, Isten előtt való kedveskedésre szor-
galmatosságot: az istentelenek ellen, kik
ellen Isten fenyegetőzik, bátorfágot szerez.
Innét ki tetszik, honnét legyen hogy az
istentelenek az Isten fenyegetésére, mint a'
kövek meg ne indullyanak; sőt azokat tsak
nem femmire bősülvén, azok ellen-is ma-
goknak bátorfágot igérjenek, Deut. 29.
v. 16. Péld. 16. v. 2. Jerem. 5. v. 14. 15.
tudni illik, mert nem hisznek az Istennek
fenyegetésinek. Es a' minémü hitele, va-
gyon szivekben az Isten fenyegető beszéde-
nek, olyan az ő ereje és gyümöltse-is az ő
cetek-

X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament: 83
életekben és tselekedetekben. Ellenben va-
gyon ezekkel a' hiveknek tulajdonfágok, a'
kik az igiretből Istenben való hitet, bizodal-
mat, és elő reménféget szereznek magok-
nak: a' fenyegetésből pedig igaz Isteni fé-
lelmet. Mert noha a' választottak a' kár-
hozástól, vagy végfő kárhozattól nem fél-
hetnek, mivel a' Christusban lévén nintsen
kárhoztatások: mindazáltal holott a' ter-
mészeti erőtelenség és gyaroltság alatt vad-
nak, és fokakban fokakat-is vérkeznek; er-
re nézve az idő szerint való fenyegetéktől fél-
vén, mindenkor tartanak és serényen őriz-
kednek; sőt félnek, főképpen mikor az I-
sten fenyegetésében mint egy kezében lát-
tyák fel-huzva tartatni a' veszfzót: annál
inkáb tudgyák, hogy gyakorta az Ur Isten
az ő háza-népén kezdi-el a' fenytéket; sőt
hogy néha, majd mint ha keményebben
nyulna az óvéihez, azért hogy a' hiterlenek
annál inkább meg-ijedgyenek és rémüllye-
nek, és nem lévén békéségek, olyanok le-
gyenek mint a' fel-háborodott tenger.
Ugyan-is ha az igaz e' földön meg-sanyar-
gattatik, menyivel inkább az istentelen es a'
bűnös.

IV. Az Istennek parantsolati. Az Isten
parantsolatihoz való engedelmségnek gaz-
dag

Rom. 8.

v. 1.

Péld. 28.

v. 14.

Bernárd.

Gyanos

az a' se-

reteti a'

teremtett

állatok-

nak a'

melly I-

sté kívánt

vagyon.

Jer. 25.

v. 28.

1. Pet. 4.

v. 17.

If. 57.

v. 20.

Péld. 11.

v. 31.

84 X. RESZ. A' Hitnek kőzönf: fundament: dag s' nagy igireti vadnak. En büféges jutalmad léfzek tenéked. Ismét; En tégedet igen meg-fzaporitlak, azt igiri az igen kőnyőřilő Isten minden ő parantsolatihoz engedelmes bűnőfnek az Abrahámmal. Az Isten áldáfi előtt járnak a' parantsolatok, kővetik azt az igireteknek bé-tellyefedéfi, az engedelmeségnek uttya, vagy kőzben feréfé által. E' felől így jedzi-meg tetřzélét Pél. 11. bölts Salamon: Az igazaknak (ugy-mond) v. 3. tőkélletesegek vezetű őket; de a' hiteleneknek gonofzfágok el-pufztittya-őket. Így lévén azért a' dolog, nem lehet valakinek hinni az igireteket igazán a' parantsolatok nélkül; sem ezeket, amazok nélkül. Az igiretek lelki erők a' hit által élő emberben, a' melly által nem tsak erőřfiek, hanem mind n jokra alkalmatofok-is az Ur Jesus Christusban. Az engedelmeségek tsatornák, mellyeken ama' nagy gazdagnak ki-folyo kuttyaiból bű áldátok folynak a' Hit által élő embernek házára. Láfd-meg Pél. 5dik részének 10dik versét. Ismét 3dik rész. 9 és 10dik vers. A' hit által élő ember maga mint egy élő fa, az Isten igiretinek szép tífza folyo vize mellett, a' ki az ő idejében meg-termi gyümőřsét, főt még tsak levelét-is nem hullattya-el. A' mint Dávid

X. RESZ. A' Hitnek kőzönf: fundament: 85 Dávid éneket irt állapottok felől a' hiveknek az első Soltárban, és ugyan mint valami A-B-C-ben adta elejekben a' 112dik Soltárban. Melly Soltárokat a' ki Dávidnak lel-kével énekelhet, méltán boldognak mondathatik a' Dáviddal.

§ 2. Mivel azért Isten ezeket őfzve-kőřtőte, senki-is egymástól el nem szakaszthattya; Mint Idvőzítőnk regulában adta-ki a' szent házasságbeli szővetfég felől szent Máthé 19dik részében a' 6dik versben. Így az élő hit-is azért nem szakasztya-el e' kettőt egy-mástól; hanem inkább őfzve-kőři, úgy hogy a' ki ditsekedik hitivel, a' Jacab Apostol kívánsága szerint tartozzék azt meg-mutatni jó tselekedetivel. Mert mi hasznát vőfzi az olyan hitnek, a' kinek jó tselekedeti nintsen? Avágy idvezitheti az az embert? E' kettő azért, a' H I T, és az ENGEDELMESSÉG az Isten semélyet nem-inémű-képpen ki-ábrázollyák, vagy kimutattyák a' kerefsztyén emberben, ama' mondás szerint: *Fides imaginem Dei imprimi, obedientia exprimit.* Ugyan ezenek Istennek még a' kár, tévő parantsolatit-is kedvesé téfzik a' Hit által élő emberrel, mint Abrahámmal az Ifák meg-áldozása felől va- Ter. 22. ló. Ezechiással az ő javainak el-prédáltat- 4. 39. F 3 sáru.

36 X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament: farul, és fainak jövendő rabfágok felől valókat, mint beszélgeti szent Pál a' kerefztyén Sidok felől, hogy az ő javoknak lakmáltatását nagy örömmel vőrték, mivel tudták hogy drágáb és maradandob jofzágok volna a' mennyegben, mivel valami fő jo vagyon és valóságos, az igazaknak számok-
ra el-tétetvén vagyon Istennel, a' mint Salamon Attyával a' Dáviddal egygyütt bizonyityák. Péld. 2. v. 7. Es Solt. 31. v. 20.

Summa. Akar jo, akar pedig gonol-
légyen: Istennek vagy embernek es angyaloknak-is tselekedetek; meg-lött vagy jövendőök, a' mit Isten a' szent irásban kijelentett: mind kell hinni a' kerefztyén embernek. Nem azért mint-ha azok mind jók szentek, és igaz tselekedetek volnának magokban: mért az 'hitetlen embernek, sőt magának az ördögnek-is tselekedetit hüféggel meg-iratta a' Szent Lélek, (még pedig a' mi oktattatásunkra, feddetésünkre, es vigasztalásunkra) mellyek nem jók, nem szentek, nem-is igazak. Hanem kell hinni mind azt, hogy úgy löttének és úgy vadnak, mind pedig hogy jó végre minékünk irattattanak- meg, mind végezetre, mért az Istennek lelkétől irattattanak. Közönséges czélya azért a' közönséges hitelre méltó hitneki

X. RESZ. A' Hitnek közöns: fundament: 37 hitnek; mellyel a' kerefztyén embernek kell hinni; az Isten belzédének közönségesen minden igazsága, mellynek farka im ez: Az Ur mondotta; Az Ur szája mondotta. Tudván azért mi kerefztyének, hogy az Ur szollott a' Prophetáknak, Apostoloknak, Patriarcháknak, és Evangelistáknak, valamit irnak és bizonyitnak- hízfzűk tókélletes igazságoknak lenni; azért, mért tudgyuk hogy az Isten szollott Moyfesnek és ő véle egygyütt a' többeknek. Lásd- meg szent Jánosnak 9dik részét a' 29dik verfet. Szent Péter 2dik levelének első részét a' 29dik verfet.

Innét ki-rekesztetnek minden tsupa-
emberi szerzések, találmányok, és azoknak emberi okoskodás által találatott Isteni tiszteletek, mellyek noha bőltsefégeknek tetfszenek, a' szabad akaratból származott tiszteletnek szine alatt, mindazáltal haszontalanok, Coloff. 2. v. 23. Lásd- meg erről a' Calvinus János Institutioját- is az első könyvnek 4dik részét, s' annak 3dik szakasztását, vagy darabját. Istmég a' 4dik könyvnek 8dik részét, és ugyan 8dik szakasztékját, vagy darabját.

XI. R E SZ.

Az

Idvözítő Hitnek kiváltképpen-
valo czellyárol és funda-
mentomárol.

Az igaz hit sem az Isten törvényében magára nézve; sem a' maga tselekedetiben nem talál költetést.

S 1. **A**Z igaz idvözítő és istenes Hit, mindenütt életnek sok féle hibátskait, tsorbázást tapasztalván, még a' leg jobb tselekedetiben is az embernek nem kereshet, s' ha keresne-is nem találhat azokban tökéletességet, ez által életet, és idvősége felől bizonyos reménységet. Az Isten parantsolatiban, tilalmiban, fenyegetésiben, és tsudálatos tselekedetiben-is hasonlóképpen meg-rémülést inkább, mint vigasztalást (mint a' Sidok a' Törvény kiadásakor) tapasztal; és a' szent Pál meg-tapasztalása szerint; A' törvény kívül elnyavalyás bűnös ember, és a' bűn halvafekszik ő benne: de a' törvénynek eljövetele után ő meg-hal, a' bűn pedig meg-elenedik. Az idvőségnék után azért az okos keresztyén néz ugyan az Isten parantsolatira, mint szent életének Istentől elebiratott és adatott reguláira, és hitinek azok szerint, a' szeretet által munkálkodván, akarja

A' törvénye nem keresztyén az igaz hit,

akarja és igyekezi minden alkalmatossággal, engedelmségének gyümölsét megmutatni. De nem határozatik meg azokban, ugy-mint idvőségének és lelki életének érdemlő vagy meg-szerző okaiban. Hát, hogy a' régi veres, tüzes régi Sárkány kigyónak mardosála miatt ő rajta meg-bűshódott lelki sebekből, az az, bűneiből meggyogyulhasson, néz egyenesen amaz igaz lelki Ercz kigyó Jesus Christusra, és abban Istennek az idvőség, bűn botsánat felől való drágalátos ígéretire. A' ki föl-emeltetett ugyan (mint maga mondá Idvözítőnk Nicodemusnak szent János 3dik részének 14 15dik verseiben) a' Bibliái igazságban, mint valami szemlélhető ki-terjedt világos mezőben: De a' mint hogy az Ercz kigyó a' puztában noha fel-emeltetett vala, de nem használ vala azoknak, a' kik vagy nem akarnak vala arra nézni; vagy nem nézhetnek vala, fájos, vagy tellyességgel megvakult szemek miatt: Igy ez-is fel-emeltetett ugyan, hogy a' ki őtet látná, és hinne ő benne őtök élete légyen, v. 16: De nem használnak egyebeknek, hanem tsak a' kik ő reá egyenesen nézhetnek, igaz hiteknek kiváltképpen való szemével. Az idvözítő Hitnek azért kiváltképpen valo czellya, a' Kereszt-fán

noha a' törvény nem a' Hitből valo.

Samuel. 21. 8. 9.

Czéllya
az igaz
Hitnek.Rom. 8.
v. 31.Solt. 31.
v. 20.2Tim. 1.
v. 12.Az i-
gaz hit

fán fel-emeltetett, az az, meg-felzittetett Ur
Jesús Christus minden, ó jo téteményével,
éremével, és azokhoz köttetett Istennek
bűn bótánat, és örök élet adás felől valo bi-
zonyos ígérivel egygyütt. A' kit valakik-
nek a' szegény el-kárhozott bűnőfők köz-
zül rendelt Isten adni és ad-is bizonyos idő-
ben idvőzítő hitek által, semmie nints már
Istennek ollya, a' mit azoknak az ó Fiában
nem akarna adni. Sőt azok számára, az Isten
kegyelmességének drága jokkal bővülködő
teli Tár-házában, mindenek le-tétetvén-
vadnak; és noha, mig itt e' világnak pusz-
tájában bujdosznak, és tulajdon házokul
távol vadnak, a' jok csak reménység alatt
vadnak; de bizonyosan ó rájok néznek,
számokra meg-is tartatnak, és meg-is adat-
tatnak minden bizonnyal, akkor, mikor-
haza érkeznek, és bé-mehetnek a' lelki Ca-
naanban az ó lelkeknek örökös boldogsá-
gában; hogy bűnők bótánattyát itt e' vilá-
gon meg-nyervén a' máfik jobbik világban
részt vehessenek, a' meg-fszenteltettek kö-
zött az Ur Jesús Christusban valo hit által.
Apostoli tselekedetekről írott könyvnek
26dik részének 18dik versében.

§ 2. Ez kiváltképpen valo és idvőzi-
tő Hit, ki-szakasztya Istennek a' tób igireti
és jo-

és jo-téteményi közzül a' Christust és az ó
éremét, ebben Istennek idvőségére néző
igiretit, a' néki ingyé kegyelemből adattatott
egygyetlen-egy idvőzítőjében az Ur Jesús
Christusban, bűnének ingyen kegyelemből
valo bótánattyát, az örök kárhozat alol va-
lo fel szabadittatálát, s' a. t. és ezeket a' tób-
bitől mint egy külön állatván, vagy félté-
tévén, erre néz, erre czeloz, ebben nyug-
szik-meg, és ebben helyhezteri álhatatos
örömét, életét, és ez élet után bizonyos id-
vőséget, és meg-maradando boldogságát.
Erre nézve szent Pállal a' Christus úmeretin
kivül mindeneket csak ganéjnak itél itt e'
világban, és mind életében s' mind halálá-
ban egygyetlen egy nyerefégenek, még pe-
dig fővebnek és nagyobnak csak a' Jesús
Christust tartya, Philippiben írt levelének
első és harmadik részeiben.

§ 3. Ez hitnek azért 1. Czéllya, a'
kiben meg-határoztatik, a' választottak bű-
nőkért meg-felzittetett Jesús Christus, mind
éremével és igazságával egygyütt, és azok-
ban fundáltatott mi rejánk tartozó Istennek
minden kegyelmességével egygyütt. Mellyre
nézve, erről valo igiretnek beszéde hitnek
beszédének-is mondattatik, Rom. 10. v. 8.
A' mellyben nem egyéb, hanem csak a' meg-
feszült

Rövidab-
ben.
1. Czél-
lya az
idvőzi-
tő Hit-
nek.

92 XI. RESZ. A' Hitnek kivált képp: czélljár: fészült Jesus Christus praedikáltak, 1. Cor. 2. v. 2. és 1. v. 23. Ísmét 2 Cor. 5. 19. A' melly Istennek hatalmának is mondatik, eszközi erejére nézve, a' hívőknek idvőzítésekben, Rom. 1. v. 16.

II. Fundamentom.

2. Fundamentoma a' kinn áll és fundáltak; az Istennek emberi nemzetiséghez való szerelme, és annak egygyik részének idvőssége felől való kegyelmességének bizonylág tetele, imé bizonylágok szerint: Ugy szereté az Isten e' világot, hogy az ő egygyetlen egy Fiát adná erette, &c. Ísmég: Ez az én szerető Fiam a' kibem megengesztettem. Ísmég: Ez az én hű szolgám, a' ki sokakat meg-igazít, a' ki minék utánna vetendi az ő lelkét áldozatul a' bűnért, meg-hofszebabitja napjait, és az Urnak keze ő általa szerentsés lézzen, a. t. Ísaiás. 53. rész. 10. 11. 12dik verszekben. Sz. Máthe 3. Sz. János 3dikban.

III. Eze.

3. Elő ereje a' hitnek a' Christussal való egygyesülés, ő belé való bé plántáltatás, ő benne való meg-nyugovás, az ő érdeméhez való ragaszkodás, ő általa az Isten idvőzítő kegyelmében való tökéletes elő reménfég, és bizodalom, mellyel noha a' földön vagon a' keresztyén ember, de azért reménfoge és hitire nézve a' mennyégben helyhezte-

Eph. 2. v. 6.

XI. RESZ. A' Hitnek kivált képp: czélljár: 93 helyzetet, sőt mennyei szabados polgárra tétetert, a' honnét az ő meg-tartóját az Ur Jesus Christust is várja, hogy az ő bűnös testét is az ő ditsőséges testehez hasonlatolá tegye az ő hatalmas ereje szerint.

Philip. 3. v. 20.

4. Hitele, avagy tselekedeti a' hitnek nem csak az, hogy hidgye a' Christus Jesust minden hívő bűnösöknek idvőzítőjének lenni; hanem 1. Hogy ő neki is idvőzítője, élete és idvőssége. 2. Hogy ebben bizonyos, és meg-tsalhatatlan minden ez hit szerint hívőknek, s' neki is idvőssége, ugy hogy a' kevés számu választottaknak is ő az egygyike, a' kire néznek Istennek a' bűn borsánat, idvősség, és örök élet felől, minden igireti, és azoknak bé-tellyesedési, ama' mondála szerint az Apostolnak: Az Istennek minden igireti ő benne Ugyanok és Amenek az Isten ditsőségeré.

4. Megkülönböztető modgya vagy formálással.

2. Cor. 1. v. 20.

§ 4. Hogy azért az okos keresztyén ember ez hit szerint meg-erősülheszen, hogy akar melly tudománynak szelétül is imide amoda ne ragadtasék, és ingadozó nád ne légyen a' hitnek dolgában; ez hiit csak tsupán merőjül a' szent iráson akarja fundálni, nem az Ecclesiának, vagy egyéb embereknek szerzeteken, szokásokon, vagy rendelésekén; reménfégét is nem a' meghelt

Eph. 4. v. 14.

Mat. 11.

94 XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: holt szentekben, vagy azoknak közbenjárásokban, es ó érette valo esedezésekben veti: annál inkább, nem a' maga helytelen fogadás tételin, ugy-mint Pénteki hus nem ételén, vagy Valárnapi bor nem italán, vagy egyéb e' felén, éppiti szegény lelkének vigasztalását. Hát? csak egyedül a' szent irásban drágalatos igiretekkel ótet biztato Istenében, es attol ó néki idvőségére rendterett s' adatott egygyetlen egy Idvözítőjében, az ó bűneiert keresztfára feszítettett Ur Jesus Christusban. Ez okofságát az okos keresztyennek maga-is maga, es óvéi ellenjavallya, sőt ugyan mint bátorfágosb utát, commendállya, vallások ellen-is, a' Pápi-stáknak czimeres postájok Bellarminus Jesuita, mert azt írja, Lib. 5. de Justific. Cap. 7. propositione tertia. Hogy *Propter incertitudinem propriae justitiae, & periculum inanis gloriae, tutius est totam fiduciam in sola Dei misericordia, & benignitate collocare.* Az az, Az embernek a' maga igazságának bizonytalanlágáért, es a' helytelen, vagy hafzontalan ditsekedéinek veszélyéért, bátorfágosabb az embernek egész bizodalmat egyedül csak az Istennek könyörületességében es jo-voltában helyheztetni.

S 5. Nem dőjti-el a' hitnek fundamentumát

XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: 95 tomát a' Pápásoknak amaz ellen-vertesek. *Fő ellen-vertesek* Nintsen (ugy mondnak) ez a' szent irásban, hogy te Péter vagy Pál idvözülj; vagy a' Pápi-stáknak a' kiváltképp: a' kiváltképp: pen valo hit, mellyel el-hiszi valaki magafelől, hogy ó idvözül, nem igaz hit, mivel a' *való His ellen.* szent iraton nem fundáltatik. Mert:

1. A' mi minden hiveknek es megtérő bűnösöknek mondattatik közönségesen, mondatik az kiváltképpen az ó bűnet-meg-írató Péternek Pálnak-is, es amaz Apostolokat foglágban tarto Tömlőcz-tartónak-is, Apost. tseleked. 9 rész. Es 16 rész. 31 verséb. a' holott nyilván mondattatik, hogy: Te es a' te házad népe idvözültök, tudni-illik, ha meg-tértek s' hisztek. A' mint azért a' törvényben Istennek imez parantsolattját: Ne legyenek tencked idegen istenid; minden Sidoknak kelle hinni, hogy ó néki-is nevezet szerint nem kell idegen isten után járnai. Igy itt-is; Ez közönséges parantsolatot: Térj-meg, s' hidgy; magára kell alkalmaztatni, es hinni kiváltképpen valo hittel, minden ez parantsolatot hallo, vagy olvaso keresztyen-embernek.

2. A' mint oda fel is meg-jedzettük; Mert: avagy azt kell minckünk tökéletes *2. Felelet.* igazsá-

96 XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: igazságul bé-vennünk és hinnünk, a' mit az Isten beszél historia szerint tőkélletes igaznak lenni, hogy meg-lett vagy meg-lejendő: avagy azt a' kiről parantsol, és igiretet téfzen, ha meg-tselekezfzük. Ez mi kiváltképpen valo hitünkkel azért nem hiszünk mi valami irott historiát szent Péter, vagy szent Pál felől: mint ha ezt hadta volna Isten írásban valahola Sz. írásban, Sz. Péter, vagy Sz. Pál idvözült, s' Judás el-kárhozott: mert ez nintsen a' szent írásban: hát mit? A' mit parantsol és igire. Mi az? Ez, hogy ha hiszünk idvözülünk, szent János 3dik rész. a' 16. 18dik versekben. Apost. tsel. 16 rész. a' 26. és 38dik versekben. Ímég, Rom. 10. a' 9dik versben.

Fundáltatik azért a' mi hitünk igen is a' szent íráson, mert fok helyeken parantsol Isten e' felől, hogy ha hiszünk örök életet ad minékünk, és hogy a' mi örök életünk az ő Fiában vagyon. Lásd-meg ugyan kérlek, Sz. János 1 levelének 5dik rész. a' 9. 10. 11. 12dik verseket. Mellynek ha nem hinnék, nézd-meg melly rettenetes vétekben ejtenők magunkat. Azt beszéli ott szent János, hogy ha ennek nem hinnék, tehát az Istent az embereknél kissebbre bősülnök, vagy kissebbé tennök, holott

na-

XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: 97 nagyobb; okát ezt adgya: mert az embereknek bizonyfagokat bé-vefzük. Másodszor azt-is hozza-ki ebből, hogy ha az Isten bizonyfag tételének nem hinnék, tehát az Istent hazuggá tennök. Így szól: A' ki nem hiszen (ugy-mond) Istennek, hazuggá tőtte őtet, mert né hitt az ő bizonyfag tételének, mellyet tőtt az ő Fia felől. Mellyik az? Ez hogy: Ugy szerette az Ur Isten e' világot, hogy az ő egy szülőt Fiát adná, hogy minden valaki őtet látná, és hinne ő benne, el ne veszne, hanem örök élere lenne. Immár az jó-ki ebből, hogy ha ez Isten igéreti az idvőség felől nem tartozik az emberekre külön-külön, tehát ha senki nem hiszen-is ennek, nem téfzi az Istent hazuggá, a' szent János bizonyfag tetele szerint; mivel nem ő reá tartozik. Es így talám tsak egy ember-is nem kárhoznak-el a' hitelenségért, a' ki merő képtelenség, és szent írással egyenesen őszve-űtköző kábaság.

Ha pedig valaki ez ellen azt mondaná: hogy ebből az tétszik inkább meg; hogy mit hidgyen az idvözülni kíváno ember: nem az, ha ő e' szerint hiszené avagy nem? Erre azt felelem: hogy az-is meg-tétszik mit kell hinni; de nem tsak az, hanem az-

G

is:

Joh. 3.
v. 16.

98 XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: is: hogy ez illyen ígérethez ragatzkodo, kiváltképpen valo hit igaz és valóságos; mert ez illyen ígéretet tévő Istennek beszédén fundáltatik. A' mi pedig az utolso dologot illeti, hogy ebből nem teszük a' meg, ha én vagy te hiszünké? Igaz dolog, s' ugy vagy; de erre nem-is kívánatik irás: mert más a' Hit, s' más a' hitnek érzése, avagy valakinek magában valo meg-tapasztalála. Ez amaz elsőnek gyümöltse. Az elsőnek a' szent iráson kell fundáltatni; mert nem-is volna igaz másképpen: De ennek valamely emberben valo meg-tapasztalásának, vagy érzésének, csak ez Hit által meg-tisztított jó lelki-isméreten, és erről titkos képpen bizonyító Szent Léleknek kiváltképpen valo bizonyosság tételén kell fundáltatni, és meg-is tapasztaltatni a' szent Pál mondása szerint, Rom. 8. v. 16. A' Szent Lélek (ugy-mond) téfzen bizonyosságot a' mi lelkünkkel, az az, a' Hit által meg-tisztított, és meg-világosított jó lelki-isméret által, hogy mi Istennek fiai vagyunk. Nem-is bizonytalan Hit pediglen ez; holott, a' Szent Lélektől erőssítetük; nem-is valami el-hitetett, hanem valóságos érzés, az Isten beszédének, tudni-illik, magunkra valo szabása: Egyébként az ember semmit-is nem

hihet-

XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: 99 hihetne bizonyos és erős hittel. Igy a' Pá-pisták-is nem hihetnék-el, hogy az Ecclesia nem vétkezhetik, és hogy az ő jó tselekedetek kedves Isten előtt. Oka: mert azt mondgya Bellarminus, hogy azt senki egyéb-ként nem tudhatgya-meg, hanem a' Szent Léleknek titkos meg-jelentéséből, az oda-felgyebb meg-nevezett helyen. Ha azért a' Szent Léleknek titkos bizonyítása nintsen, falban romol tehát az ő Ecclesiájoknak-is, és a' béli minden szerzéseknek bizonyosságok; meg-tsalattathatik az ő hittek egészlen, melly az Ecclesiának auctoritásán (hatalmán) nem a' szent iráson építettett. Sodoma almájává lészzen tehát minden jó tselekedetek, melly a' szép szin alatt nem egyéb haszontalanlágnál. Ha pedig vagyon a' Szent Léleknek titkos bizonyítása valami felől, főképpen kell lenni a' mi hitünk, és az által idvőségünk felől. Mert ez a' mi fővebb boldogságunk itt e világon, Solt. 32. v. 1. Melly felől hogy ha bizonyos hitünk, és élő reménységünk nem volna a' Szent Lélektől szívünkben plántáltatván, merő boldogtalanok volnánk, és a' mint szent Pál szoll felőle, hiában valo volna a' mi hitünk. Holott azért tetszetünk a' mi Istenünknek az ő egy szent Fiá-

G 2

ban,

100 XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: ban, a' kiben meg-is békéltet velünk; nem vetett-el ennyire bennünket az ő nevéjért; hanem élő hitet és élő reménységet plántált a' mi szívünkben, a' melly által sokkal erősb- ben, mint kő falhoz, ragaszkodunk és támaszkodunk az ő igiretihez, mint hazudni nem tudó Istenünknek tökéletes és igaz igiretihez; mert ha különben tselekednénk, kisszebbre bősülnök Istenünket az embernél, hazuggá tennök őtet, mellynek még meg-gondolásától-is iszonyodunk.

Innét három dolog tesz meg:

1. Melly iszonyu vétek legyen a' Isten beszédében való kétség, vagy kételkedés.

2. Miért kárhozzanak-el a' hitetlenek.

3. Melly kitsiny hitele és bőszi légyen az Isten maga bizonyfág-tételének-is a' Pápa vallásán lévő emberek előtt; ugy-mint kik az Isten bizonyfág tételének külön magában, az Ecclesiái Canonizálásán nélkül nem akarnak hinni, és nem-is hisznek:

Ez Istennek bizonyfág tételén fundál- tatott hitünk és hitünk-béli bizodal munk, és ez által az-is, hogy mi idvőségünk felől bizonyosok vagyunk:

1. Minket sem hívalkodokká, sem te- sti bátorokká, sem végezetre tunyákká az idvőséges jokban tsak egy tsepnýere-is nem tészen.

Felelet
az ellen-
kezők-

XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: 101 tészen. Mert a' mint hogy a' szánto ember reménfég alatt szánt s' vét, a' nyomtato-is azon-képpen, és mellynél többet munkál- kodik s' vét, annyival többet reménl: Igy mi-is mellynél nagyobb hitünk s' reménfégünk vagyon, annál inkább munkálkodunk a' szeretet által. Es mellynél bizonyosbak vagyunk a' felől, hogy minékünk boldog- ság vagyon el-készítve s' le-téve menyor- szágban, annál inkább oda sietünk, féle- lemmel és rettegéffél munkálkodván a' mi idvőségünket, nem különben mint az ide- gen országban bujdosó fia, valamelly Ur- vagy méltóságos Fejedelemnek, a' ki min- den-képpen siet haza az ő atyának házában, hogy az ő néki gyűjtetett kéntset és örök- séget kezéhez vehesse és azzal szabadofon élhesse. Annál inkább pedig ha az idegen országban (mint minékünk vagyon állapo- tunk ama'tékozlo fiuval e' meg-vezett vi- lágban) igye-fogyott szegénységre, sőt ehel halásfra fordul állapottya. A' mint azért Ab- solon buslakodék rajta, hogy bizonyos ideig atyával, a' Dáviddal szemben nem- juthata, melly miatt kárt-is tétete a' Joábnak: Igy mi-is szorgalmatoskodunk, hogy mind itt távoly léven testünk szerint Istenünktől, mind ott véle egygyütt léven ő néki tész- hesse.

nek el-
len-ve-
tésekre.

Az első-
re.

1 Cor. 10.
v. 10.

Phil. 2.

2 Sz. 14.
v. 30.

102 XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czéllár: hefsünk, s' ő hozzá közelgethefsünk. Ugyan-is a' hofzszas reménfég fárafztya-meg a' véldöket, nem a' bizonyos; mert az olyan, mint a' jo hir hallás mefzfzülről, a' ki olyan mint a' hivesítő szellő, vagy hideg víz, a' melegfégben el-lankatt embernek, a' mint

Péld. 24. Salamon szoll felöle. Igy azért a' mi bizonyos idvősfégünk-is minket inkább ferénybökké, gyorsabbakké, és munkálkodobbakká tehet a' mi idvősfégünkre néző dolgainkban, szent és keresztyéni tífztünk és hivatalunkban, és Istenhez való engedelmezfégünkben.

2. Könyörgésünket-is hasonlatos-képpen, és a' Sacramentumokat nem téfzi hafizontalanokká; mert ezeket az igaz Hit, sem magátol ki nem rekeszti, sem magátol soha el nem hadgya: hanem inkább mint egy kebelében tartya, és magával egygyütt munkálkodtattya a' mi idvősfégünknek nem meg-fszerzélében, hanem meg-érzéfere ez életben, és ez élet után valofágos meg-tapasztaláfára. A' mint azért Dávid könyörgött, mert Isten igéretéhez támaszkodott a' ház építéfe felöl, 2. Sam. 7. 27. 1. Chron. 8. Abrahám-is az igiretért vöttefel a' környül-metélésnek jelet magára, Rom. 5. v. 11. Igy mi-is Istennek igiretihez

XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czéllár: 103 tihez erőssen támaszkodván, még szorgalmatosban könyörgünk.

1. Mert igiretünk vagyon felöle, hogy a' mit kérendünk könyörgésünkben, ha hiszfzük el-vezfzük, mint maga Idvőzitök magyarazza, szent Márk 11dik részének 14dik versében.

2. Mert tudgyuk hogy semmire nints érdemünk, mint hafzontalan szolgáknak, ha mindeneket meg-tselekednénk-is, Szent Lukátsnak 17dik részében.

3. Mert parantsolatunk-is vagyon rola: Hogy kérjük és el-vezfzük. A' mint hogy azért Idvőzitő Mesterünk könyörgött, hogy az ő édes Attya ötet el ne hadgya, noha jól tudta s' hitte, hogy az ő Istene soha ötet el nem hadgya tellycséggel. Igy mi-is követni akarván illy bölts tanító Mesterünket, talám nem vetkezünk benne, ha könyörgünk, és számtalan, sürü, esfedző foháfzkodáfokkal szorgalmatoztattjuk édeséses mennyei Atyánkat, a' minékünk meg-fzerezetetett, mi számunkra le-tétetett, s' minékünk bizonyoflan meg-igirtetett, reánk néző javainknak ki-öfztogatáfára, és alkalmas idöben való meg-adáfára: noha tudgyuk s' hiszfzük bizonyoflan, mennyei édes Atyánknak felöünk faradhatatlan gondgya-viféléfét, reánk való

104 XI. RESZ. A' Hitnek kiváltképp: czélljár: szorgalmatos vigyázását, és Atyai indulatya Izerint hozzánk mindenkori kézgyelmesség... De hogy, mint a' bolond Saul, a' Romaiak, magok fegyverek miatt veszfzenek, vesfünk egy kérdésfetskét itt elejekben, láffuk mit felelhetnek. Holott ők azt hizfik s' vallyák (még pedig tókelletessen) hogy az Ecclesia sóha el nem fogyhat tellyefséggel. Mire való tehát az ő ceremóniás könyvekben az Ecclesiáért, való sűrű epekedés, vagy tóprónkódés? Mit használ Máriához [kit ők még Idvözítónknél-is hathatobnak hizfnek lenni a' könyörgésben, ugy-mint a' ki Anyai hatalmával parantsolhat a' Fiának, hogy a' mit kérnek meg-adgya] az a' fok Ave-Máriázás? Ha ők az Ecclesiának el nem fogyásért (a' kit jól hizfnek hogy sóha el nem fogyhat tellyefséggel) olly sűrűen busfityák a' szegény Máriát (noha ő rajta abban semmi nem áll) és a' több szenteket, kik itt nem sokat használhatnak ; Vallyon magunk gondolatlanul tselekezfzfzüké mi, hogy a' mi könyörül, mindenható, s' mi rajtunk szánakozó, minket igaz igiretekkel biztato édes menyeyi Atyánkhoz folyamodunk ottan ottan, könyörgélfünkben, hogy a' mit igirt Fiában az Ur Jesus Christusban, ugyan annak vérejt,

Pázmán
Péter
Kalanz.
lib. 8.
cap. 2.

XII. RESZ. A' Hitnek gyümöltseiről. 105
réjert, és közben-járasáért meg-adgya ker-
gyelmessen? Ha azért ők vérek nélkül meg-
tselekedhetik az első minden Isten paran-
solattya nélkül, vallyon miért nem mi a'
másfikat, holott parantsolatunk, és igire-
tünk-is vagon rola?

XII. R E SZ.

AZ

Igaz, és kiváltképpen való Hit-
nek gyümöltseiről.

§ 1. **M**Ivel szivünket fenkinek-is ki
nem adhattuk, és ki-forditva
az emberek előtt nem mutogathattuk, sem
a' Szent Léleknek bennünk való titkos és
láthatatlan munkáját a' hit szerzésben, mint
vesse-fel annak fundamentomát, mint gyü-
kereztessé-meg, és nevelye mi bennünk.
láthatová a' maga természetere nézve nem
tehettyük: Ez mi bennünk már régen meg-
gyükerezett, bennünk élő, és gyümöltsozó
igaz és kiváltképpen való hitünknek, tsak
mindenkor zöldellő, sőt tsak leveleit-is el
nem hullato nyeres ágait, némelly gyü-
möltseivel egygyür mutogafuk. Mert a' mi-
képpen tudgyuk hogy a' fa gyükere nélkül
fenn nem állhat, és belső nyeresféf nélkül

G 5

zöld-

106 XII. RESZ. A' Hitnek gyümöltseiről.
zöldféget nem tarthat, annál inkább nem-
gyümöltsozhetik: Igy hitünk-is ugyan azo-
nok nélkül meg nem áthat, zöldféget nem
mutathat, annál inkább természeti szerint
valo gyümöltsoket nem hozhat. Ha azért
igaz Istenben valo hitünknek szép nyeres
ágatskáit, zöld leveleit, természetével egygyüt
meg-mutogathatjuk, bizonyosok lehetünk
igaz és idvözítő hitünk felől; Nyilván vé-
gére mehetünk annak-is, hogy mi legyünk
amaz Isten igiretinek szép folyo vize mel-
lett plántáltatott élő fái, a' kik felől a' Dá-
vid az első Soltárban énekel; meg-tudhat-
tyuk nyilván, hogy mi legyünk az Istennek
házában, az Anyaszentegyházban plántál-
tatott fak, és az Isten tornáczában virágzo
és szépen illatozo virágok, liliumok, ced-
rufok, es a' Libánus hegyének szép olajfái,
a' kik virágozunk, illatozunk, ki-terjedünk,
a. t. és szerentsékek leszünk mint a' jo föld-
ben vettetett buza mag; mert az Ur, a' mi
Istenünk a' mi nedveségünk, s' a' mi siros,
és a' mi lelkünket meg-kővéritő harmatunk
Solt. 92. Hof. 14. v. 5. 6. 7. &c.

§ 2. Ezt-is nem annyira másokért,
mint magunk javáért kell minékünk tsele-
kednünk: Mert noha illendő, sőt ugyan-
szükséges-is, hogy a' mi bennünk valo re-
mén-

XII. RESZ. A' Hitnek gyümöltseiről. 107

ménfégünknek minden alázatossággal, min-
denkor okát adhasuk; meg-is kívántatik
az-is a' Jakab Apostol írása szerint, hogy a' jo
tselekedetekből meg-mutassuk a' mi hitün-
ket: De mint hogy minden igaz az ő maga
hiti által el: Ugy senkinek-is nem használ
többet, mint magunknak, ha élő, gyümöl-
tszó, és igaz keresztyénfégünknek szép
zöld leveleivel zöldellő hitünknek derekat-
lan végere mehetünk. A' mi pedig a' mások
felőlünk valo iületit illeti, azon nem fo-
kat akadozunk; Mert a' mint hogy a' Já-
kob háza ellen nintsen varárlás, vagy bü-
jölés bájolás; ugy méltatlan írelet-is nin-
tzen. Ha pedig méltatlan itelettel terhelis
valaki bennünket, azzal sem sokat gondo-
lunk: holott még magunk-is nem itilhet-
tyük magunkat. Isten lévén azért az, a' ki
minket meg-itol, nem sokat tartunk a' kár-
hozataától; mivel a' hol Isten a' Biro, meg-
szabadul ott az ártatlan, a' kárhoztatás pe-
dig a' kárhoztatonak tulajdonittatik. Azt
mondjuk azért: Isten a' ki meg-igazit,
kitsoda háta' ki kárhoztathatna? Mindaz-
által, kívánunk mindenek előtt gondot vi-
selni a' tisztességes dolgokrol; sőt még tsak
beszélgetésünket-is mint valami soval meg-
szózni: hogy ne kárhoztassék a' mi hivata-
lunk.

1. Per. 3.
v. 15.

Jac. 2.

Hab. 2.

Sz. íml.
23. v. 23.

1. Cor. 4.
v. 3.

Aug. in
Ps. 118.

2. Cor. 8.
v. 3.

Coloss. 4.
v. 6.

lunk. Magunkért kell azért inkább mint másokért a hitnek bizonyos volta felől foglalmatoskodnunk, hogy illy nagy dologban meg ne tsalátkozzunk. A hitnek hajlékát nem bátorfágos, nem jo, sőt igen káros, tsak lágy fővenyen éppíteni. Sok zuhogo szél-vefzeknek tsak nem az eget érő, egymást tsapdoso haboknak tsapdosafokat kell ám a hitnek házának itt e siralmas, és hiyekhez idegen, természetü világban, el-szenvedni, és azok között-is egyenessen fenn-állani és romlás nélkül meg-maradni. Hogy azért, a kik időnkre nézve nem vagyunk gyermekek, a Hit dolgában-is fokkal inkább ne legyünk: és akar-mi tudománynak, vagy kereszt-vifelésnek szele által imide amoda ne ragadtassunk: Sokkal inkább hajo törést a hit dolgában ne szenvedgyünk, igen erőssen meg kell vastagodnunk és a meg-öröködött Christusnak állapotjának mértéke szerint, a tókélletes férfiságra kell minékünk igyekeznünk, hogy minden kéfértetek ellen, sőt még a Sátánnak tüzes nyilai ellen-is egyenessen meg-állhassunk, Eph. 6. v. 11. melyekre mind a Hit részen minket alkalmatosfokká, Sid. 11. v. 33. 34. 35. 37.

Matt. 2.

Sid. 5.

v. 12.

Eph. 4.

v. 14.

1 Tim. 3.

v. 19.

Eph. 4.

v. 13.

§ 3. Az oda-felylebb meg-jegyzett hason-

hasonlatofság szerint azért; a Hit a jo és igaz keresztyén embernek lelki nyeresége, melly ötet nyersen tartya, a keresztyénféget követő jo tselekedetekkel, mint valami zöld levelekkel zöldelteti, és gyümöltözteti-is az ő idejében. Erre nézve szent Lukáts 23 dik részének 31 dik versében a jo keresztyén ember nyers fának; a rozsz keresztyének pedig afszu fának neveztetnek: Azért, mert a mint hogy a nyereségnek sok külömböző erei vadnak az élő fának külömböző ideiben és részeiben; úgy mint gyökeriben, törőfókiben, bimboiban, és gyümöltseiben; de azért tsak mindenütt a nyereség: Így a hitnek-is sok, sőt mi tőlünk ugyan elő-számlálhatatlan erei és gyümöltsei-is vadnak. Nem tsak a fok fele Istent kegyelmeivel egy-mástol külömböző keresztyén emberekben; hanem ugyan azon egy keresztyénnek-is külömb-külobm tehetségiben, úgy-mint, éttelmében akaratyában a. t. Iímég, életének külömböző idejében és állapottyában, úgy-mint, kitsinsységében, nagylágában, boldog s boldogtalan állapottyában: de azért ugyan azon Hit, és egy Hit, minden keresztyén embernek az ő lelki nyeresége, elevenége, és igaz keresztyénfégenek mint egy lelke, melly

110 XII. RESZ. A Hitnek gyümölteiről.
melly által minden keresztyénfégevel egy-
gyező jó dolgokat meg-tselekedhetik: az el-
lenkezőket meg-győzheti, jól élhet, a' joban
nevekedhetik, mindeneiket meg-győzhet;
még az órdógókre-is lábait vetheti, talpa-
alatt meg-rapodhatya: fokkal inkább a' ké-
ferteteken erőt vehet, az által a' ki őtet sze-
reti és meg-erősíti: Es (mint a' Noe hajo-
ja a' fok vizeken) a' nehéz tereh alatt-is
Pálma fa modgyára, az ég felé emelkedhe-
tik: Vagy mint Illyés a' tüzes székérbén,
ugy ő-is a' fok nyomorgatások között igaz
hitinek szárnyain az ég felé repülhet, és ter-
mésfzeti ereje felett való dolgokat-is vihet
véghez, Coloss. 4. v. 13. Ephes. 3. v. 20.
Sid. 11. v. 35. 36. 37. Majd hasonló ez az
igaz Hit az Izrael népének manna névű men-
nyei kenyerehez, mellynek noha egy kő-
zönféges edes izi vala; mindazáltal, kinek-
kinek az ő szája izint tesszik vala az étel
közben; nem külömben mint-ha tsak ki-
nek-kinek külön, nem másoknak-is közön-
fégesen készítettett volna: Igy az igaz hit-is,
minden hívőket, kit-kit az ő kívánfága-
szüksége, és állapottya szerint segít, erősít,
táplál, és igazgat minden keresztyéni tisz-
tiben való elő-mehetésre, és Isten kegyel-
mének fok formájú mértékének ki-láfa-
lására.

Szép ha-
sonlítás
a' Man-
na, és i-
gaz Hit
között.
Prov. 16.
v. 21.

XII. RESZ. A Hitnek gyümölteiről. 111
lására. Szent Péter 1. lev. 4dik rész. 10dik
vers. Eph. 3, rész. 10. vers.

Innét vadnak már az időzítő hitnek
az ő fok és méltóságos nevezeti: Mert
mondatik; Ajándékoknak ajándékának,
lelki életnek gyűkerének, Isten fiainak bé-
lyegének, mennyei joknak tárházának kol-
tsának, lelki örömnek szülő anyjának, a'
jó lelki ísméretnek tápláló s' nevelő dajká-
jának, Christust minden érdemével el-fogo
és miénk tévő kéznek, Isten láthatatlan
dolgait szemlélő szemnek, lelkünk kenye-
ret el-fogo szájunknak, mennyei őrléké-
günknek zálogának, Istennel való békefé-
günknek petséinek, menyország lajtorjájá-
nak, lelkünk pállának, minden ellenfé-
günk el-kergető fegyverünknek, Idvőzítőnk és
mikőztünk való ízövetfégünknek kötelének,
és végezerre öllő erős egygyesülékünknek
a' Christussal, hogy ő minékünk fejünk,
mi ő neki tagjai vagyunk, az ő tsonyai-
bol való tsonok, és az ő testéből való testek;
egy szoval, ő egészlen miénk, mi ísmég
egészlen övei vagyunk; mint a' vő-legény
Christus Jéhus az ő jegyefével az Anyazent-
egyházzal beszélgetnek egymással, az Ene-
keknek Enekeinek 2-dik részének 26-dik
versében. Summa. Az igaz Hit a' keresz-
tyén

112 XII. RESZ. A' Hitnek gyümölteiről.
tyén embernek fő java, és egygyetlen egy
meg-állando boldogsága itt e' világon. A'
Hit a' mi győzedelemkedésünk, Szent-
János 1 levelének ötödik részében, a' 4dik
versben.

Ha többet kívánsz, vagy ezekben kétel-
kednél, kérlek olvasd reá az egefz tellyes
szent irást: vagy ha azt restelled, tsak a' Si-
do kerefsztyénekhez irott levélnek tizen-
egygyedik részét; így lenni a' dolgot ma-
gad-is meg-tapasztalod, és én velem egy-
gyüt meg-vallod.

XIII. R E SZ.

Az

Idvőzítő Hitnek első jeleről;
melly vétetik a' Hitnek az ő elei-
ben vettetett czélra való egye-
nes viterésétől.

Joh. 2.
v. 18.

S 1. **U**Gy vagyon, a' Hitnek gyümöl-
tsei magokban is nagy jelek:
Szent Jakab ugyan azokból kívánja, hogy
ha ki hitivel kerkedik, az az, ha azt mond-
gya hogy néki hiti vagyon, meg-mutassa
hitit tudni-illik az emberek előtt, okat-is
adgya: Mert (így szól) a' melly hitnek jo
tsele-

v. 16.

XIII. RESZ. A' Hitnek első jeleről. 113
tselekedeti nintsen, holt hit az. De a' külfő
tselekedetek nem meg-tsalhatatlan jelei az
Isten előtt kedves hitnek. Oka ez: Mert
a' hitetlen és istentelen ember fokszor meg-
előzi az egyigyű, szelid és szegény kerefsz-
tyén embert külfő jo tselekedetivel, sőt sem-
mit-is nem tselekedhetik az igaz hitű ke-
refsztyén ember ollyat igazán, mellyet a'
hitetlen-is meg nem tselekedhetik hamif-
san és álnokfaggal. Mint az Ægyptombeli
várásfők a' Moyses nagy és hatalmas dol-
gait: de meg-tetfzik tehetetlenfégek és ál-
nokfagok: mert mint ezek gyakorta a' ki-
tsiny dologban fogyatkoznak-meg. Amaz
iffju gazdag az Evangeliumban azt állattya *Mat. 19°*
vala maga felől, hogy ő az Istennek minden *v. 21, 22.*
parantsolatit meg-tartotta, s' azonban Idvőzi-
tónknak tsak egyik parantsolatyára-is meg-
szontyolodik: így a' hypocrita és nem igaz
hitű kerefsztyén, még vétet-is ki-onthattya,
mint a' Báál Papjai, 1 Király könyv. 19dik
rész. sőt életét-is el-fogyathattya, marty-
romfagot szenvedhet, a' ki leg fölsőbb grá-
ditsa a' külfő tselekedetnek, a' hit és ke-
refsztyénfégeért: mint Campianus, Garne-
tus, Oldeornus a' Jesuiták részéről, hamis
és istentelen emberek. Igaz, Idvőzítónk
oktatása szerint, hogy a' jo fa az ő jo gyü-
H möl-

114 XIII. RESZ. A Hitnek első jeleről.
 móltsérül ifmértethetik-meg: mert a' tövif-
 ról akar-ki-is nem fzedhet szőlót, és a' boj-
 torjánról figét, Szent Máthenak 7dik rész.
 a' 16. 17dik verszekben. De az-is meg-esse-
 tik, hogy a' vad és keferü gyümölts-is kül-
 sö színere nézve, jo és kívánatos gyümölts-
 nek tetszhetik, mint Evának amaz igen ke-
 ferü gyümölts a' Paraditsom kértében. Igy
 lehet a' hit és jo tselekedetnek-is dolgában
 a' dolog, mivel fok meg-fejéritertetet ko-
 porfok voltak, és ma-is vadnak, kik no-
 ha kívül fejerek, de belől telik döggel.
 Hogy azért illy nagy dologban meg ne tsal-
 latkozzunk még magunk-is, máfokat-is pe-
 dig hitünknek igaz voltáru meg-győzhel-
 sünk, sőt hogy az őrdögök-is hitünknek
 igaz voltára meg-némullyanak, mutatjuk-ki
 mind e' világ előtt, kiváltképpen valo, és a'
 több vélekedésktől tellyeségeffen külö-
 m-böző igaz hitünket, kiváltképpen valo, sőt
 meg-tsalhatatlan jelekből.

A Hit-
 nek jeli
 tsak hár-
 mak és
 három vőd
 bélek.

- § 2. A' jelek tsak hármak (mivel min-
 deneket elő nem számlálhatunk) és három
 rendbélek. Mert vétetnek az igaz Hitnek:
- I. 1. Avagy az ő előtte valo czelra egyenes
 czélozáfa, vagy vitetésétől.
  - II. 2. Avagy a' kiváltképpen valo czélban-
 tsak magában valo meg-határozásárol.

3. Avagy

XIII. RESZ. A Hitnek első jeleről. 115
 3. Avagy azok szerint, az emberre ma-
 gára nézve az ő belső ereje, vagy meg-
 erzetésétől: Vagy máfra nézve, az ő külső
 gyümöltséből valo maga ki-mutatásából,
 mellyekben az igaz Hit, mint a' Nap az ő
 ragyogo sugáriban, ki szokta magát mu-
 tatni, még a' fok nyomornságoknak, és sü-
 rü kereftt viseléseknek-is az ő fetetes ho-
 mályi közzül.

Azért,

Első jele igaz hitünknek légyen; Hi-
 tünknek a' Christus Jesusban magában e-
 gézlen czélozáfa, vagy vitetésé; melly ál-
 tal, mint Moyses idejében a' tűzes kigyotul
 meg-sebhettek a' fel-emeltetett értz kigyo-
 ra egyenesen nézzenek a' meg-gyógyulás-
 ért, Száml. 21. v. 8. Ugy az igaz hitü ke-
 resztén czéloz és néz, a' bűncs világnak
 pusztájában, ama' kereftt-fára fel-felzitte-
 tett Ertz kigyo Jesus Christusra, az ő bűnei-
 nek halálos sebeciből valo lelki meg-gyo-
 gyógyulásáért, és a' Chtistus Jesusban el-rejett
 Istennek minden fele kegyelmességének
 kintseiben és javaiban valo lelki részefülés-
 ért. Ez szerint nem tsak hajol a' mi hi-
 tünk az Istennek minden igiretinek (kivál-
 tképpen pedig a' bűn botsánat és idővség fe-
 lől valoknak) el-hitelére: hanem járul-is
 a' meg-

*Első jele
 az igaz
 Hitnek
 egyenesé
 a' Chri-
 stus Je-
 susra va-
 lo czélo-
 zás.*

H 2

a' meg-igirt jognak el-vételére. Hogy-hogy vallyon? Űres kézzel, minden maga méltóságát, illendőség vagy idvözülésre való alkalmatosságát magától el-adván, mint Idvözítőnk maga-is tanátsul adá ama' gazdag iffjunak, Szent Máthenak 19dik részének 21dik versében. Mert ugyan-is ez az igaz hitnek természeti, hogy maga véghez vigye dolgát: Minek-okáért nem hogy kívánna valamit attul, a' ki ő általa akar a' Christushoz menni, és az Idvözítőre vagy szükfőge, egyebet el-vételnél, vagy el-fogálnál: de inkább ha valaki meg nem verhetné ő érette atyát, annyát, feleségét, gyermekét, életét; nem tsak jó tselekedetit, méltóságát, érdemét, illendőségét, a' t. azt mondgya hogy az olyan nem méltó ő hozzá. Szent Pál azért hogy ő a' Christusban találtnék, mindeneket kárnak tartá, a' mikben világ szerint ditsekedhetik vala, Philip. 3dik rész. 8dik versében. Moyses a' Pharaoh pompás udvarát, a' maga királyfiui méltóságát, hogy Pharaoh király leányának fiának hivattnék, meg-verte; és válatztá magának inkább, hogy az Isten népével egygyütt nyomorusággal illettnék, mint ez bűnnek ideig való hasznával élne, Sid. 11dik rész, 24. 25dik vers. Igy Abraham inkább

XIII. RÉSZ. A' Hitnek első jeleről. 117
inkább akara bujdosni, és a' bujdosásban fokat szenvedni, mint az ő bálványozó földé és nemzetsége között tsendességben élni. Igy azért valakik az ő magok érdemét, méltóságokat, és egyéb féle magok tetzésének vélekedését le nem verkezhetik; hanem a' törvény által akarnak meg-igazítani, hijában valok léfznek, és a' Christustul ki-rekesztetnek, azt mondgya az Apostol, Gal. 5. v. 4. Ugyan-is miért kellene minékünk másban igaságotkeresnünk, valakinek igaságán kapdosnunk, ha magunkban találhatnánk és ahoz bizhatnánk? Ez okért a' szent Pál az ő maga nemzetségének még Istenhez való buzgóságát-is nem szereté, mivel a' magok igaságát akarván állatni, az Isten igaságának alája magokat nem akarták adni, Rom. 10dik rész. 3dik vers. Valóban nagy kárt-is töttenek ezzel magoknak a' nyavalyás Sidok; Mert még ma-is meg-tompultanak az ő elméjek, és nekik ama' fedel fel-fedetlenül maradt, v. 33. és midőna' Moyses iráfát olvafsák, az ő fizikre fedel verttetett, és a' lelki Moysesnek, az Ur Jesus Christusnak fel-federt orcájára egyenessen nem nézhetnek, 2Cor. 3dik rész. 14. 15dik vers. kit mi szegény pogányokból lótt keresztyének mint egy tükörben

118 XIII. RESZ. A' Hitnek első jeleről.
ben látunk, és az ő ábrázattára el-is változtatunk, ditsóségből ditsóségre, ugyanint az Urnak Lelkétől, a' 18dik vers. A' mint azért az igen meg-felemlert, vagy meg-ijedett gyermek, tellyes erejével az ő attya kebelében futni igyekezik, hogy bátorlágot vehessen: Es mint a' vízben halni akaró ember, a' közel való czölöp vagy támaszhoz tellyes igyekezetivel kap és ragaszkodik: Igy az Isten törvényétől, és annak menydörgés vagy menyűtő köhöz hasonlósantentiajától meg-ijedett lélek, fut és ragaszkodik egyedül csak a' Christushoz és az ő érdemehez. Mikor azért meg-hallja, az az, a' szent írásból meg-érti, hogy ez az igaz Izraelnek királya, az Ur Jesus Christus, igen irgalmas, ottan Benhadaddal kevely-ségének és maga tetszésének, vagy magában való bizakodásának fegyverét le-tézi, ditskedésének tollait le-ereszti, és kötelestvetvén a' maga nyakába, le-tévén ezt magában, hogy az Izraelnek ez a' királya igen irgalmas természetű, siet jutni a' Christushoz, azért hogy ő néki meg-kegyelmezzon, ő tőle örök életre, felől remenléget vegyen, és tőle őtet meg-örvendeztető szót halhasson, és végezetre hogy bűnének elvitelhetetlen terhe alatt nyögő lelkének könny-

1 Király.
20. rész.
v. 31.

XIII. RESZ. A' Hitnek első jeleről. 119
könnyebbséget lelhesse, Idvözitónknak imez igireti szerint: Jöjjetek én hozzám valakik bűnötökkel meg-vadtok terhelteven, én meg-könnyebbitlek titeket, Szent Máth. 11dik rész. 29dik vers. Igy azért a' szegény bűnös lélek a' Christushoz mint erős toronyhoz futván, bátorlágot talál, és érdemét bűnös lelkének sebeire raggatván, mint valami flastromos, vagy ires ruhát, annak gyógyító ereje által, lelki egészsége végre szépen meg-ujjul. A' mint azért a' flastromos ruha febre ragasztással, a' tisztító potió, ital, bé-vétellel szokott használni: Ugy szintén a' Christus érdeme-is, el-vétel és mienké tétel által. A' ki azért hiszen ő benne, az az, el-vézi, és magájéva tézi őtet minden érdemével és igalságával, el nem vézi, hanem örök életre lépzen, Sz. János 3dik rész. 16dik vers.

Péld. 18.
v. 10.

Ez jeltől minden érdemesek ezekben vehetik magokat, menyire mehetnek elő dolgokban. A' ki áll meg-lásza hogy el ne essék, 1 Cor. 10. v. 12.

XIV. R E SZ.

Az

Hitnek második jeleről; melly
H 4 véte-

vétetik a' hitnek az ő előtte valo
czielban meg-határozá-
fátul.

1. Cor. 9. § 1.
v. 26.

AZ hívő keresztyén ember az
Hitnek pályájában fut, de nem
mint bizonytalanra; és harczol, de az eget
nem vágia haszontalan. Hát? Ama' bizo-
nyos cziel fele, tudni-illik a' Christus Jესus-
ban valo mennyei jutalomnak el-vételére,
Philip. 3dik rész. 14dik vers. Erre nézve
pedig a' mellyek a' háta megett vadnak azo-
kat el-felejtí, és a' mellyek előtte vadnak,
azokra igyekezík nagy szorgalmatossággal.
Az pedig nem egyéb, hanem amaz *Unum
necessarium*, egy szükféges dolog, mellyet,
mint jobb és fővebbik részt választotta va-
la el Mária-is magának; az pedig nem egyéb,
hanem a' bűnnek átka és kárhozzatása előtt
(mint Adonia az oltárhoz) a' Christus Jესus-
ban valo igafsághoz ragaszkodás; annak
minden igafságok felett valo el-választása,
abban valo tőkélletes meg-elegedése és meg-
nyugovása a' szegény hívő bűnös léleknek.
Mert el-hinni, hogy valakinek bűne meg-
bottsáttatott; de azonban sem igafságban
nem találhatni, és semmi igafságának lenni,
nem

I Király.
rész. 1.
v. 10.

nem elég és tellyes vigasztalás. Hathato és
tőkélletes vigasztalunk azért minékünk
az, ha Isten előtt tőkélletes igafságunk va-
gyon; nem lehet pedig illyen igafságunk
minékünk, más valamelly egyéb a' Chri-
stus igafságánál; mivel azon kívül minden
emberi igafság, nem tsak meg-vettetett
ezútt a' Jerusalembéliek igafságával egy-
gyütt: hanem undok vérben ferteztetett utá-
latossá-g-is, If. 64. v. 6. Fő creje azért a' mi igaz
hitünkek, melly minket idvőségünk felől
biztathat, az, a' melly minékünk igafságot
szerez Istennek előtte, az pedig nem egyéb,
hanem a' melly a' Christus Jესust minékünk
igafságunká, váltságunká, és Isten előtt
meg-fizentelésünké tézi. 1 Cor. 1. v. 30.
2 Cor. 5. v. 21.

Jer. 6.
v. 30.

§ 2. Ez hitnek ereje által azért iga-
zakká tétetvén, vagy inkább itéltetvén Iste-
nünk előtt, mi a' kik az előtt hamissak va-
lánk, és természetünkre nézve ellenségi I-
stennek, és haragnak fiaí: Istennek fiaí és
leányi leszünk. Isten-is minékünk igireti
szerint Atyánk leszen; és ugy-is viseli ma-
gát hozzánk mint Atyánk mindenben,
Sid. 12. Es ki-botsáttya az ő lelkét a' mi szi-
veinkben, a' ki által Abbának, az az, sze-
relmes Atyánk-nak kiálthattyuk ötet nagy
H 5 bizvást

122 XIV. RESZ. A' Hitnek második jeleről.
bizvárt, Gal. 4. v. 6. és a' Szent Lélek té-
fzen ofztán mi bennünk bizonyfagot a' mi
lelkünkkel egygyárt, hogy mi Istennek fiait
vagyunk, Rom. 8. v. 15. 16.

§ 3. Nem eléb lehetünk azért mi bü-
neink borsánattya felől bizonyosok, ha-
nem mikor Isten előtt magunknak igazsá-
got szerezhettünk. Mint p. o. ha valamely
embert hamis és nem jo tselekedetiért meg-
fognak, és tömlóczben vetnek, az igazság-
nak rendi szerint, nem eléb borsáttatik-el,
hanem mikor dolga el-igazittatik; Így itt-
is. Elsőben, meg kell minékünk az Isten-
előtt, mint igaz Magiftrátus előtt igazitta-
tunk; ugy lehet ofztán a' bűnnek átka, és
a' pokolnak tömlóczéből valo ki-szabadu-
lás felől bizonyos reménfegünk. Nem-is le-
het pedig mind addig-is hinnünk igazán,
hogy bűnünk meg-borsáttatott légyen, va-
lamig meg nem tudhattyuk és hihettyük bi-
zonyosan, hogy minékünk Isten előtt igaz-
ságunk vagyon. Oka ez: Mert Isten-is nem
igazittya meg a' hamissat, mig hamis, Ki-
jövétel. 32. Es nem-is lehet, meg-lótt do-
lognak azt hinni, a' mi még nem lótt, nem
lótt pedig s' nem-is lehet meg, hogy a' ha-
mis igaz legyen. A' hitnek azért leg-elsőbb,
s' minket idvözítő ereje nem az, hogy meg-
borsát-

Példa.

XIV. RESZ. A' Hitnek második jeleről. 123
borsáttattanak légyen a' mi bűneink, ha-
nem hogy minékünk igazságunk vagyon-
Istennek előtte. Ebből foly-ki ofztán mint
valami kut-séből, a' mi bűnünk borsánattya
felől-is, a' mi bizonyos reménfegünk, és min-
den háborufáginkban tökélletes és hathato
vigasztalásunk. Mert ugyan-is a' kit a' Tör-
vény meg-ment, ment ember az, fel-szaba-
dult már az a' vád, és kárhoztatas alól. Illye-
nek mind a' Christus igazságát hitek által
magokéva tévő hivek. Minek-okáért már
ő nekiek semmi kárhoztatálok nintsen,
Rom. 8. v. 1. Idevalók, egy Isten felő An-
glus tudos embernek imez következő
szavai: *Credere peccata mea, propter Christum
esse remissa est potius experientia in credente iam
iustificato, quam illud ipsum credere, quod requi-
runt ad justificationem.* Az az, Hinni, (ugy-
mond) hogy a' Christufért meg-borsáttat-
tanak nékem bűneim, inkább meg-tapaszta-
lása, vagy eszében vétele a' dolognak a' már
meg-igazult emberben, hogy nem az, a' mi
a' meg-igazulásra kívántatik.

§ 4. Innét meg-felelhetni szép kón-
nyen a' Jesuitáknak ime két szarvu ellen-
vetésekre: Vagy igaz (ugy mondnak) az
a' ki hiszi bűne borsánattját (tudni-illik
akkor mikor hinni kezd) vagy nem: Ha
igaz

A' Jesu-
táknak
egy két
szarv

124 XIV. RESZ. A' Hitnek második jeleről.
ellen-ve- igaz, tehát nem a' hit az a' mi meg-igazít:
téseik. Ha pedig nem igaz, tehát hazugságot hi-
fzen az ember akkor el, mikor el-hízi hogy
az ő bűne meg-botsáttatott. Ez igen szines
ellen-verések K. az ellenkezőknek. Tagad-
hatatlan dolog-is pedig, hogy nem volna-
valami szine; mely alatt meg-árthat az igaz-
ságnak, mind elől s' mind hátul; főkép-
pen ha helyes, és jó szemes nem léfzen rejá
a' meg-felelet. Leg helyesb és fontosabb fe-
lelettel azért erre alig felelhetünk-meg, mint

*Felelet a'
szines el-
len-ve-
tésre.*

*Hinc fi-
des ex ef-
fectis di-
viditur
in fidem
Adha-
rentia &
Eviden-
tia.*
ha a' Hitnek elsőbb és utolsóbb tselekedeti
igen jó rendel egy-mástul meg-külöm-
bőztettyük; tudni-illik azt, a' melly adha-
rentianak, hozzá való támaszkodásnak mon-
dattatik: Attul a' melly evidentiának, cer-
titudonak, és experienciának, az az, meg-
tetzésnek, bizonyosságnak, és meg-tapal-
talásnak neveztetik. Ez Hitnek kettős erci
közül, az első szerzi az Isten előtt való
igazságot a' bűnös embernek: a' másik ki-
mutattya. Bé-foglalallya azért magában az
első a' szükölködő léleknek szükségét vagy
fogyatkozott állapotját, és e' szerint, az
igazság után:

1. Ehező és szomjuhozó kívánságát
és ohajtását. Solt. 42. v. 1. Ismég, 73. v. 2.
Birák könyv. 14dik rész. 18dik vers.

2. Arrol

XIV. RESZ. A' Hitnek második jeleről. 125
2. Arrol való nyughatatlan fáradozá-
sát és szorgalmatoskodását, Sz. Máth. 13.
v. 45. 46. Sz. Luk. 2. v. 48.

3. Annak az Isten igiretiben fel-találá-
sát, el-fogását, és ahoz tellyes bizodalom-
mal es meg-elégedéssel való ragaszkodását,
Sz. Máth. 13. v. 46. Philip. 3. v. 7. 8.

§ 5. Ez hitnek munkája: Elsőben
meg-előzi a' mi Isten előtt való meg-igazu-
látunkat: Mert valamig mi a' Christushoz
nem juthatunk, ő hozzá nem ragaszkodha-
tunk, ötet egézfzen minden érdemével mi-
énké nem tehettyük, mind addig-is hamif-
sák vagyunk, és semmi igazságunk nintsen:
De mihelyen reá szert tehetünk, véle ré-
szesülhetünk, és ő benne találtatharunk,
azonnal mi-is ő benne igazaknak itéltetünk,
és mint igazak kedveltetünk Istentől, imez
menyből le-származott szava szerint Isten-
nek: Ez amaz én szerelmes Fiam, kibem-
én meg-engeszteltetem, Sz. Máth. 3. v. 17.
Ez immár az idvözítő Hitnek az az első ere-
je és tselekedeti, a' melly minker meg-
igazít, és Isten előt igazakká téfzen. Má-
sodszor, ugyan ez tselekedeti a' Hitnek
meg-külömbőztetik; 1. Attul a' mi igazsá-
gunktol, a' melly volt világ teremtelének
előtte Istennél az ő decretomában: mert
az min-

Rom. 1. 6.
25. 26.

126 XIV. RESZ. A Hitnek második jeleről.
az minket magunkban meg sem különböztetett (érts az idő szerint bé-tellyesedésnek előtte) a' több kárhozatnak edényitől, sem valami változást nem tsinált mi bennünk, mivel még nem-is voltunk : Ez pedig mind meg-külömböztet minket a' kárhozatnak edényitől, s' mind pedig meg-változtat a' mi állapotunkban, ugy-mint a' hamissakból igazakká, s' a. t. ime' mondása szerint az Apostolnak: Illyenek valátok, de meg-mosogattattatok, meg-szenteltettetek az Ur Jესusnak nevében a' mi Istenünknek lelke által, 1 Cor. 6. v. II.

2. Attul, a' melly az Istennek kegyelme által ez után következik mi bennünk, a' mellyből eszünkben kezdgyük venni, sőt meg-tudhattuk bizonyosan, hogy minékünk igazságunk vagyon Isten előtt meg-szereztevé. Hogy-hogy vallyon? Mert mikor szolgai voltunk a' bűnnek, az igazságtul szabadosok voltunk: de minek-után meg-szabadultunk a' bűntől, Isten szolgává lőtünk, mellynek gyümölcsét-is vőtük, a' szent életet, mellynek vége örök élet, Rom. 6. v. 20. 22.

Pelda :

E' dolognak valósága ki-teszlik, és meg-értethetik az olyan rabnak állapottyából, a' kinek dolgát Prokátora véghez viszi a' Mag-

Pelda.

XV. RESZ. A Hitnek második jeleről. 127
gistratus előtt és meg-szabadittya, de azonbá még a' vasban és tömlőczben vagyon, bizonyos ideig. Ez meg-értvén hogy a' Prokátor őtet meg-szabadította, ha hílj szabadlágát, tehát mindgyárt szabadlága vagyon; de mivel még a' vas a' lábán vagyon, nem tudhatta bizonyosan, hanem mikor osztán a' vasból ki-vágatik, tömlőczből ki-botsáttatik, és szabadosan botsáttatik és jár, akkor veszi eszében osztán ugyan valoban hogy szabadlága vagyon. Így vagyon itt-is a' dolog.

§. 6. Erős és hathato vigasztalást vehetnek innét, a' magok állapottyához gyanakodo szegény bűnőfők, a' kik erősen ragaszkodnak ugyan a' Christushoz, de azonban még-is sok kételkedő gondolatokkal ottan ottan szorongattatnak, s' vilongnak magok állapottyok felől: sőt mint egy gyanusok igaz hitekhez; ha tudni-illik, igaz hité az ő hitek, mivel nem bizonyosok tellyeséggel felőle? holott a' bizonyosság nem természetiehez hanem tőkellétefséghez tartozik a' hitnek; és hogy bizonylága a' hitnek jól meg-álhat, annak bizonylága és érzése nélkül, mint meg-teszik az alvo igaz hitű keresztyén embernek példájából; a' ki az ő alvátában nem érzi az ő hitit, de azért igaz hiti vagyon. Lehet

azért

128 XV. RESZ. A Hitnek harmadik jelér:
azért valakinek hiti a' Jesus Christusban,
noha ő még nem bizonyos felőle. De azt
is meg-jelenti bizonyos időben, a' buzgo-
van... imádkozó keresztyénnek az Urnak
szentféges Lelke, tsak hogy nagy sürjen és
Istenes buzgósággal, hitinek öregbüléséjért
Istenhez kiáltani meg ne szűnnyék, és ezt
mondani: Hiszek Uram, légy segítségemmel
az én hihetetlenfégemnek, Sz. Márk. 9dik
rész. 24. vers.

XV. R E SZ.

Az

Hitnek harmadik jeléről; melly
véretik a' Hitnek vizfsza téréő
ereje vagy munká-
játul.

*Ab actu
fidci re-
flexo.*

§ I. **A**Z Hitnek a' czéltul vizfsza téréő
avagy terjed-ki:

- I. Az emberre magára a' kié a' Hit.
- II. Másokra, a' kik a' hit által élő ke-
resztyénnek külfő állapottyát vagy
életét szemlélik.

Az igaz hit által a' Szent Léleknek ket-
tős kegyelme érkezik a' hívő keresztyénhez,
az ő

XV. RESZ. A Hitnek harmadik jeléről. 129
az ő szívében való titkos izenet, vagy bi-
zonyfág tételnek különböző mértéke fze-
rint: Elő, a' Szent Lélek igazság hirdető
szava vagy bizonyfág tétele, hogy tudni-
illik néki már Istennek előtte tökéletes és
állando igazsága vagon, Rom. 8dik rész.
1 vers. Ísmég 5dik rész. 1 vers. Második,
ugyan azon Szent Léleknek lelki bekeféséget
mondo örvendetes izeneti, mellyel [mint
az Idvőzítőnk születésekor a' félelmes szívű
pásztoroknak sziveket az angyalok] meg-
örvendezteti, a' nyavalyás felelmes szívű
keresztyénnek szívét és buslakodo elméjét.

Ez pedig el-érkezik a' hívő keresztyén-
hez két képpen:

1. Ama' titkos szo vagy biztato befzéd ^{Elsőben}
által; Midőn a' hit által izolo Szent Lélek ^{a' szent}
szol az embernek szívében az ő fiui méltó- ^{Léleknek}
sága felől, és el-hiteti vele igaz okokból, ^{Isten elő}
hogy Istennek választotta, és hogy néki már ^{igazsá-}
Isten kegyelme által a' Christus az ő igazsága: ^{gunk fe-}
mellyről szívében az Isten Lelkétől, mint ^{lől valo}
lelki Secretariustól absolutionalis levele-is ^{hir mon-}
vagon, ugyan azon Szent Léleknek bi- ^{dása vag}
zonyfág tételének meg-erősítő persétivel ^{meg iga-}
egygyütt, 2 Corinth. 1 rész. 22dik vers. ^{xito ize-}
^{neti ál-}
^{tal.}

§ 2. E' Szent Léleknek titkos biztato
szava, az ő lelkeket meg-elevenítő és táplá-
lo cre-

^{2.}
Mtsoda
nevezé-

sek alatt adgya a' Sz. Lélek elönk ben ben-nánkva-lo hat-haro és biztato munká-jit.

lo erejére nézve mondatik titkos Mannának, Jelen. 2. v. 17.

Mondatik pedig :

1. Mannának: Mert a' miképpen a' Manna táplállya vala az Izraelitákat a' pusztában : ugy ez-is a' titkos Sidokat , az az, az igaz keresztyéneket az ő bűnös természeteknek és életeknek pusztájában, Sz. Ján. 6. v. 32. mint maga jelenti Idvözítőnk. En vagyok (ugy-mond) az életnek kenyere, a' ki én hozzám jó femmiképpen meg nem éhezik, és a' ki én bennem hiszen soha meg nem szomjuhozik.

2. Titkosnak. 1. A' Szent Léleknek titkos munkájára nézve. 2. Az ő titkos erejére nézve. 3. Az emberre magára nézve , mivel ezt senki egyéb nem tudgya , s nem-is tudhattya igazán, hanem csak a' kinek adatik, és a' ki azt adgya a' Szent Lélek. Mert, (ily szoll az Apostol) kitsoda tudhattya az emberek közzül a' mi az emberben vagyon, hanem csak az ő maga lelke, a' melly ő benne vagyon, 1 Cor. 2. v. 11. Ismét, Tudgya Isten kitsodák az ővéi, 1 Tim. 2. v. 19. Fejér kő adásával-is biztattya a' Szent Lélek ez illetén jó keresztyéneket, az az, a' Christus Jesus tökéletes és elégleges érdemével, mellyel tökéletesekké tőtte mind örökké

XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeleről. 131
örökké azokat a' kik meg-szenteltettek, Sid. 10. v. 14. Az pedig fejér kőnek mondatik annak minden fetétfeg és homály nélkül valo valóságára és igazságára nézve ; melly a' hit által meg-igazulo szegény bűnös embernek a' meg-igazulásban adattatik jelül az ő Isten előtt valo meg-igazulásának bizonyosságára, és mint egy Salvus conductus, (úti levelül) az ő bátorfágos, de szent életének el-követéjére. Ennek pedig bélyege vagy petséti a' meg-igazult keresztyén embernek új keresztyéni neve, mellyel (mint a' tanítványok Antiochiában) egykor a' pogány keresztyénné ; a' jövevény, vagy idegen örökösisé ; a' szolga, vagy rab, fuvá ; a' hamis igazzá ; a' Saulus Paulusá ; a' Zacheus Abraham fiává ; az Isten ellenfege Isten baráttyává, és végezetre az ördögnek meg-kötötzetett rabja, leszen a' Christus Jesus örökös szabadosává, az az, ugyan valójában valo, és lelki szabadosá. Mivel a' Fiu szabadította-meg őket, Szent Jan. 8. rész. 36. vers. A' kinek lelke a' hol vagyon, ott vagyon a' derekas szabadság, 2 Cor. 3. rész. 17. vers.

§ 3. Ez pedig a' Szent Léleknek biztato szava szokott következni gyakortább (noha nem mindenkor) a' törvénynek

132 XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeleröl.
hegyeket fel-forgato, és föld indulásokat
szerző [mint a' hatodik részben_ oda fel
meg-értettük] iszonyu zugással fuvo szele
után, mint az állandobb és derekassabb bé-
késég-is a' nagy háborulás után_.

Mikor,
és mikép-
pe követ-
kez zék a'
nyava-
tyás bñ-
nösböz
az Isten
Lelkének
meg-ör-
vödézte-
ző kegel-
mesége?
Elsőben.

Joh. 20.
13. 14.

Teremt.
21. rész.
16. vers.

Következik pedig két képpen: Elő-
ben, mikor maga-is a' Szent Lélek az igé-
nek külfő prädikállásával egygyütt prädik-
káll a' mi lelkünknek, és meg-jelenti sze-
gény lelkünknek Istennek hozzája_ szaba-
dos és ingyen valo kegyelmességét, annak
gyümöltseben az Ur Jesus Christusban, kit
néki adott az Isten hozzá valo szerelmé-
ből bünének válttságára. Mert mint a' Mag-
dalena hogy noha közel vala a' fel-támadott
Christushoz, de még-is nem ismérheté meg-
ötet: Hágár-is nem mészze vala a' forrá-
stul, de ugyan nem láthattya vala meg, ha
Isten szemeit meg-nyitván meg nem mu-
tattya vala neki: Így a' bünös ember-is kö-
zel lehet ugyan az ige prädikállása által a'
Christushoz (mint amaz iffju az Evange-
liumban_) de nem tudhattya meg soha-is
Isten előtt valo igazságát és kedvességét, az
igének külfő prädikállásából tsak magá-
bol, hanem ha a' Szent Lélek-is belől präd-
dikáll és bizonyfagot téfzen, fel-nyitván ér-
telmenek szemeit, mint a' Lydiának, hogy
meg-

XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeleröl. 133
meg-tudhassa mi légyen az ő hivatalyának
reménfége, és az Isten ditsófségének miné-
mű gazdagfagi legyenek a' szentekben,
Eph. 1. v. 18. Ez pedig a' Szent Léleknek
bellő bizonyfag-tétele a val külömböztetik-
meg, a' velekedés, és meg-tsalható remén-
ségétől: 1. Hogy ez mindenkor az élő Hit-
nek és a' fiuvá fogadásnak Lelkének mun-
kája az emberben; nem a' maga gondolko-
dásából származott vélekedésnek haszonta-
lan és el-mulo árnyéka. 2. Hogy ez min-
denkor és egészlen, nem egyéb fundamen-
tomon_, hanem a' szent irálnak egygyező
igafságán fundáltatik. Nem ott hirdet azért
ez békeséget (mint a' hamis Propheták) a' 1f. 6. 19.
holott semmi békeség nintsen; hanem ott
a' holott már a' Szent Lélek az Isten és bü-
nös ember között a' Christus Jesus érdemé-
ben a' lelki békeségnek fundamentomát fel-
vetette és meg-erősítette. Ezen kívül a' Sz.
Lélek soha tsak egygyetlen-egy bünöst-is
nem biztat Isten előtt valo kedvességgel, sőt
a' lelki-isméretnek titkos vádgyai által ter-
hel és kárhoztat, és mint ajton álló, ugyan
tölt az Istenhez valo meneteltől, és ő benne
valo helytelen reménfegtől. Ha (igy szoll
az Apostol) a' mi lelkünk ismérői minket
nem vádol, bizodalmunk vagy az Isten-
nel.

134 XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeléről.
nel, 1 Joh. 3. v. 20. mint ha azt mondaná:
ha vádol lelki-isméretünk, nem mehetünk
Isten eleiben tellyes bátorfággal. Tsak az
azért itt kedves a' kit a' Szent Lélek ditsiri,
nem az a' ki magát ditsiri, 1 Cor. 10. v. 12.
mert a' Szent Lelek biztato kegyelme nél-
kül, a' bűnös lelki-isméret merő Paraditsom
ajtaja eleiben állattatott fegyveres angyal,
a' ki a' nyavalyás Adámot, mind maradéka-
val egygyütt a' bé-menéstől ellenzi, Ter-
2dik rész. 29. vers.

Másod-
szor kö-
vetke-
zik.

2. Másodszor akkor, mikor a' bűnös
bűnéről meg-győzi, lelki éhel halandová-
tíftzi, ama' tekozlo fival egygyütt, a' Chri-
stushoz menni serkengeti, őtet hiti által ma-
gájéva téteti, szivében hiti által, mint vala-
mi kintsés ladában el-rejteti, azért hogy
ne éllyen ő tovább maga, az az, ne tessek
magának az ő tselekedetinek igazságában:
hanem éllyen a' Christus ő benne az ő igaz-
ságával, Galat. 2. v. 20. Ephes. 3. v. 17.
Ez uton a' melly embernek szivében el-é-
kezik a' Christus, a' felől méltán azt mon-
hatni mit a' Zachæus háza felől: hogy az
nap lőtt annak a' háznak idvősége, Luk.
19dik rész. 9. 10dik vers.

Két nag'
kétség a-
dolognak mehetünk mi végére:

I. Hogy

XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeléről. 135

I. Hogy a' kiben közzülünk ez a' Szent
Léleknek titkos bizonyfág tétele vagyon, te-
hát annak igaz és idvőséges hiti vagyon.

II. Hogy annak minden bűne, meg-
jádzartatás nélkül meg-botsáttatott, és Isten
előt tőkélletes boldogfága vagyon elkészítve.

Az elsőnek végére mehetünk imez o-
kobbol-is:

1. Mert tsak a' meg-vettettek nem me-
hetnek ennek végére. Ti magatokat pro-
ballyátok-meg (ily fzol az Apostol) ha a'
hitben vadtoké, avagy nem ismérteké-meg
magatokat, hogy a' Jesus Christus ti benne-
tek vagyon? Nézd-meg mit ad immár hoz-
zá: hanem ha meg-vettettek vadatok, ugy-
mond, de reménlem hogy meg-ismértek,
2 Corinth. 13. v. 5.6. No hát a' meg nem
vettettek meg-ismérhetik.

2. Mert tsak azok nem tudhatták azt
meg, kik tsak e' világnak lelkét vótték, de
a' kik vótték a' lelket melly Istentől vagyon,
azok meg-tudhatták, mit ajándékozott-
nékik az Isten, 1 Corinth. 2dik rész. 12 v.
Ephes. 2dik rész. 8dik vers.

3. Mert a' kik az Istennek parantsolat-
tyát meg-tartták, ha tsak abban valo tel-
lyes gyönyörködéssel, és a' szerint éléfté-
valo tellyes igyekezettel-is, azok meg-tud-
hatták

latt for-
ga dol-
goknak
mehe-
tünk in-
net vé-
gére.

Az első
meg-tes-
sik há-
okobbol.

1.
Ok.

2.
Ok.

3.
Ok.

136 XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jelér:
 hattyaq hogy ők ífimerik az Iftent, 1 Joh.
 2. v. 3. Solt. 119. v. 14. Luk. 1. v. 6. Add
 hozzá ezekhez a' szenteknek-is példajokat,
 mellyekről nézd-meg, Solt. 116. v. 10. Job.
 19. v. 25. 2 Timoth. 1. v. 12. Rom. 8. v.
 38. 1 Corinth. 7. v. 40. 2 Timoth. 4. v. 8.
 1 Joh. 3. v. 14. Tselek. 8. v. 38. Ha pedig
 valaki ezeket rend kívül valo jelenéfnék
 itélnéje lenni, azoknak meg-felel az Apo-
 stol, 2 Corinth. 4. v. 13. mondván: Miné-
 künk-is ugyan azon hitünk vagyon, mint
 irván vagyon: Hirtém (ugy-mond) azért
 szollottam. Mi-is hiszünk azért, és azért
 szollunk.

A má- A' második-is ki-tetfzik ime' követke-
 sodik-is zendő okokból:

1. Mert az Iftent bizonyittya az ó be-
 szédében, hogy a' ki hiszen az ó Fiában,
 annak örök élete vagyon, és kárhozatban
 nem mégyen, sőt hogy semmi kárhozatá-
 sa nintsen, Sz. Ján. 3dik rész. 18dik vers. If-
 még, 6dik rész. 51. 52dik vers. Rom. 8dik
 rész. 1 vers.

2. Mert igiretünk vagyon rola, hogy
 ha kérjük el-vefzfzük. Hiszünk azért, az
 igiretnek, és kerjük az igiretet azért, hogy
 el-vehessük, Szent Mark 11dik rész. 24. v.
 Sz. Ján. 1 level. 5dik rész. 15dik vers. Solt

XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeléről. 137
 145. 18dik vers. Igy Dávid-is el-hitte bi-
 zonyossan a' Náthán beszéde szerint, hogy
 Isten el-vótte az ó bünét, és bünével egy-
 gyütt büntetését-is, 2 Sam. 12. v. 12. 13.
 De azért ugyan nem szünt-meg az Isten ke-
 gyelmének meg-érzésejert nagy buzgofá-
 gossan könyörgeni, Solt. 51. v. 13. 14.

§. 5. Nagy és terhes okok-is viselik az
 igaz keresztyéneket, hogy ezt tselekedgyék:

1. Mert ha hitek mindenkor erős vol-
 na-is, de a' mi nagy méltatlanágunknak, és
 Isten ellen fok fogyatkozásainknak, mint an-
 nyi meg-bűzfűhött testünkbeli sebeknek ér-
 zési, buzgo könyörgéseket fatsarnak-ki a'
 mi töredelmes szívünkbeli; nem külömben
 mint a' több szentekéből-is, ugy-mint szent
 Dávidbol, szent Pálbol, Solt. 38. Rom. 7.
 v. 23. 24.

2. Mert tudgyuk mi azt, hogy a' Chri-
 stus érdeméjert meg-engedettek ugyan-
 minden bünceink, mint elégféges árrért: de
 azért a' mi bennünk lako bünök ó magok-
 ban ugyan kárhozatosok; és mivel mig e'
 testben élünk [noha test szerint élni tellyes
 igyekezettel kerülni igyekezzünk] nem le-
 het hogy ne vétkezzünk, mivel nintsen a'
 ki ne vétkeznék: Sőt az Apostol mondása
 szerint; mindnyájan fokakban fokakat

Hogy
 terhes o-
 kokból-
 feltetnek
 a' hitek,
 hog min-
 den nap-
 könyörg-
 jenek na-
 ha meg-
 borsát-
 tatanak
 bünök.
 1. Ok.

Mert ér-
 zik a'
 bünökérs
 lelki se-
 relmeket.

2. Ok.
 Mert
 tudgyák,
 hogy az
 ó mind-
 napi bün-
 ök kár-
 hozato-
 sok ma-
 gokba, és
 hog' ó nek-
 vétke-

kik nagy károkat sebetnek.
 I Reg. 8.
 Jac. 3. 2.
 Rom. 1.
 y. 22.

vétekezünk. Innét tudgyuk, hogy méltok volnánk a' halálra: Es hogy a' mi mindennapi fogyatkozásunk igen nagy károkat tehetnek minékünk mind a' mi külfő mind a' belfő vizsgálásunkban: azért hogy ezeket el-távoztathassuk, könyörgünk nagy alázatosan, és a' mindennapi, orái, sőt szempillantási bűneink ellen, mindennapi vizsgálást, uj kegyelmet, és bűn bocsánatot kérünk, mivel Idvőzítőnk-is ugy tanított minket a' mindennapi könyörgő imádkozásnak formájában.

3. Ok.
 Mert minden napi könyörgésünkben mint egy el-vizsgálás Istenök nekünk szerezteit javainkat.

3. Mert a' hitet szerző lélek ő benne egyszer s' mind könyörgéseket szerző lélek-is, Rom. 8. v. 26. Noha azért Isten előtt való igaságunkról zálogos levelünk-is vagon szívünkben, igaz hitünk által, mindazonáltal mikor könyörgésünkben azt mint egy szemünk eleiben terjesztyük és szemléllyük, nagyobb óromunk és bizodalunk vagon felöle; nem külömben, mint mikor a' fel-nevekedett fia attyától néki hagyatott kintset a' tutor keze alol kezéhez vészi, és minden napon szemléli.

4. Ok.
 4. Mert a' mi igaságunk, még csak a' Christusban tökéletes, nem mi magunkban. Hogy azért nagyobb mértékben legyen mi bennünk az igaság, ha szintén tökéletes és hiba

XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeleröl. 139

és hiba nélkül nem lehet-is, és lelkünk-isméretibenn-is tsendesebbek lehessünk, a' mi alázatos és sürű könyörgésünkben nem szününk-meg a' Christus tökéletes igaságát saját magunkévá tenni, és annak telyesebb mértékere telyes igyekezettel igyekezni.

Azért: 1. Mert ha arra hitünknek szemivel szünetlenül nem nézünk, a' nélkül a' naponként való esetek miatt tsak háborog szegény lelkünk, azok szünetlenül szemünk előtt forogván, Solt. 51. v. 5.

2. Mert erőtelen hitünknek fokszorhomályos, sőt majd kétféges bizonylág tetele; hitünknek-is annak-okáért gyengefegét akarjuk segiteni, és hogy bizonyos jeltől meg-ismertess Isten velünk ez által hozzánk való jo akarattyát, Solt. 86. v. 17.

3. Mert noha eredendő bűnünk naponként fogyton fogy mi bennünk, Isten kegyelme által, 2 Cor. 4. v. 10. de bennünk marad mindenkor romlott természetünkben mélyen elfolyt gyükere, mellyben tselekedet szerint való bűnünk mindenkoron szaporodron szaporodik. Mint az uj sebeket azért az uj kötőssel, ugy mindennapi esetin ket uj meg-téréssel, és abból származott uj könyörgésekkel akarjuk meg-orvoslani, azért hogy a' lelki uj életnek el-követésére újabb

140 XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeleröl.
jabb eröt vehetsünk, és mindennapi külön
külön magában valo büneinknek, magokra
néző bocsanattyát szívünkben meg-érez-
hesük, Sidok. 13. v. 15. Solt. 32. v. 3. 4.
1 Joh. 1. v. 8.

4. Mert a' mi hitünk ki-folyo kut-fő;
a' könyörgések abbol ki-fármažo folya-
matok. Hogy azért feli legyen mindenkor
igaz hitünknek ki-folyo forrása., az az,
hogy hitünk nem tsak meg-gyükereszhe-
sék, és meg-is tartásék mi bennünk Isten
kegyelme által (mert az által öríztek hi-
tünk, 1 Pet. 1. v. 1.) hanem hogy őregbül-
hessen-is, arra igyekezzünk minden alkol-
matofsággal; Igy tselekedett Dávid-is há-
zának meg-erősödéséjért, 12 Sam. 7. v. 15.
27. 1 Chron. 17. v. 25. Igy Idvözítők ma-
ga-is juhainak (kiket tudot jól, hogy sen-
ki ki nem ragadhatna kezéből, szent Ján. 10.
v. 28.) el nem veszésékért, Sz. Ján. 17. v. 11.

5. Mert lelki szabadságunkal, még e'
bűnnek idejében nem élhetünk tellyes bá-
torfággal. Hogy azért minékünk némelly
részben lelki raboknak a' bűnnek kötelei-
vel hátra köttetett kezeink meg-oldattassá-
nak, gonosz kívánságinknak lelki bekoí,
lelkünknek lábairól (azaz, indulatinkról)
le-vágattassanak, és az őrdögnek bűnnel
tellyes

XV. RESZ. A' Hitnek harmadik jeleröl. 141
tellyes bűdös tömlőceből ki-szabadulhassunk,
a' bűnnek szolgálbol kegyelemnek fiaivá
lehesünk, hogy Istennek szabadossan, sőt
ugyan gyönyörködve szolgálhassunk,
Deut. 28. v. 47. Rom. 6. tudván azt, hogy
ha a' bűnnek szolgálunk meg-halunk, de ha
szolgálunk Istennek, annak vége szent élet,
és ennek örök élet.

Ez már a' szengény bűdös embernek
igafsága Istenének előtte. Ez magára nézve
az ő lelkebeli békefége, és mint egy e' vi-
lagon valo sengeje a' más világon követke-
zendő örök életnek, mellyel a' Szent Lélek
meg-álván a' bűnos embereknek szívének
közepin, kőszönti őket Istennek béke-
fégevel. Melly békefége mindenek felett va-
lo, még értelmeket-is fellyül mulo, mellyel
meg-erősíti, sőt meg-is örzi a' Szent Lé-
lek a' mi lelkünket az örök életre az Ur Je-
sus Christusban, Philip. 4. v. 7. Mivel nem
tsak reánk bizatott ennek meg-örízése; mint
Adamra az első szentfége, hanem Isten ereje
által öríztek mi bennünk a' meg-jelenésre,
Szent Péter 1 lev. 1. refz. 5. verí.

Az adofságért tömlőczben vetendő em-
ber meg-tudván, hogy más derekas jo aka-
roja meg-fizette érette az adofságot, ottan
le-tézi arrol valo bufulását, és nagy öröme
fog

Hason-
latofság.

142 XVI. RESZ. A' hitetlenek világi öröme.
fog rajta következni: Igy vagyon dolgoz-
szegény lelkünknek az ő fok, és meg-fizet-
hetetlen adósságát meg-fizető egy Idvőzi-
tőjével, az Ur Jēsus Christussal, Sz. Matth.
1 8dik rész. 27dik vers.

XVI. R E SZ.

Az

Hiveknek minden-napi félel-
mek és kételkedésekről; és el-
lenben a' világ fiainak béke-
séges, és örömmel folyo
állapottyokrol.

§ 1. **A'** Hitnek bizonyosságával, és az
által a' hiveknek állandó, és tö-
kéletes békeségével nem kevelsé láttatik
ellenkezni a' hiveknek mindennapi rettegé-
sek, kételkedések, és az ő mindenkori fok há-
boruknak és külömb-külobm-fele bántodá-
soknak zajjával folyo világi állapottyok. Sir-
nak ők szegények és zokognak, Idvőzitőjök-
nek jóvendőlése szerint, s' e' világ ellenben
kezeit őszve vervén kaczag és tombol. Ezt
látván, sőt minden-napon meg-tapasztalván
magokon a' szeginy gyenge hitű hivek, mit
gondolhatnak elméjekben, és mire fakad-
hat-

XVI. RESZ. A' Hitetlenek világi öröme: 143
hatnak-ki befedekben? Arra a' mire ama'
tseplő ember Gedeon; tudni-illik: Ha Isten
vagyon velünk, miért talált minket mind ez
a' nyavalya? Vagy Dávid, Solt. 73.v.13.14.
Hijában tartottam tiszán az én szívemet,
és hijában mostam-meg ártatlanágban az én
kezemet: mert mindennap nyomorgatta-
tom, és minden reggel ostoroztatom. Sőt
némelly nagy nyomorúság között veszeke-
dő bus lélekben a' Jeremiás Istennel perleke-
dő indulattya-is fel-találtathatik, melly sze-
rint meg-vallya ugyan, hogy az Isten igaz
a' mint maga ugy minden ő tselekedeti-is:
de azonban örömeft ugyan szemben állana
Istennel ha lehetne, és okát kérdené a' hi-
veknek háborgattatásoknak, és az istente-
leneknek békeséges és jó szerentsés álla-
pottyoknak, Jerem. 12dik rész. 1. 2. 3dik
vers. Ugyan-is ha a' hiveknek Istennél mind
igazságok s' mind békeségek vagyon; ha
az ő hitek mind igazito hit, s' mind békesé-
séget szerző; honnét vagyon hát az ő el-
méjékbéli fok nyughatatlanágok, bántodá-
sok, és fok külömb külömb féle háboru-
ságok? Talám a' kiknek illyen az ő világi
sorsok és állapottyok, azoknak nintsen igaz
és idvőzitő hitek? Oh balgatag természeti
és örötelenfég! és késedelmes szív mind az-
oknak

Bírak
könyv.
rész. 6.
v. 12. 13.

144 XVI. RESZ. A Hitetlenek világi öröme.
óknak el-hitelére, a' mellyeket meg-mondottak a' Propheták, sőt maga-is Idvőzítők. Avagy nem ezeket kellé a' Christus Jესust követő igaz hiveknek szerven-dniek, és úgy bé-menniek a' mennyei dicsőségekben? avagy nem ezé a' menyországnak minden-szentektől, sőt magától-is az Istennek Fiától meg-nyomattatott uttya? Jo eleve meg-mondotta ezt tenéked, a' ki Christus tanítványa vagy, Idvőzítők; azért, hogy midőn rejád következnek, meg-emlekezhesse, hogy ő meg-mondotta tenéked, Sz. Ján. 16dik rész. 4dik vers. Így lévén azért a' dolog, meg-tetfzik hogy nem a' hittől magától, hanem inkább a' hitetlenségtől, természetierőtlenégtől és gyarolástól vágyon még a' jobb keresztyénekben-is a' gyakor-kételkedés, rettegés, és elméjebéli hanyódás és nyughatatlankodás, a' mint maga meg-vallya ezt Dávid, a' 3 1dik és 73 dik Soltárban. Az első helyen a' maga hit-telenségét vadollja, s' azt mondgya a' 23 dik versben, hogy tsak hitelenségében mon-dotta azt maga felől, hogy Isten őtet el-ve-tette szemei elől. A' második helyen maga gondolatlanlagát, hogy a' kegyeségeknek gyakorlításában, a' hitetleneknek jó szeren-tsejeket látván, és az Isten szeretőknak nyor-

XVI. RESZ. A Hitetlenek világi öröme: 145
morgattatófokat, ott még a' világozságban-is meg-ütkezőtt, nem gondolván-meg, hogy igen sikon helyhez-tet-tének az istente-lenek, és hogy nyakra főre akarja Isten őket alá haigálni, és hogy tsak hizlalni akarná most őket, és el-készíteni a' meg-ólésnek napjára, Jerem. 12dik rész. 3dik vers. Es el-lenben, hogy hasznos volna a' kegyeség mindenekre, ugy-mint a' mellynek igireti volnának mind e' világon, s' mind a' más világon valo meg-ajándékoz-tatásárol. Szent Pál 1 Timoth. 4dik rész. 8dik vers. Ezeket Dávid maga meg-vallya, de ezeken kívül vadnak még ennek közönféséssébb okai-is.

I. Mert nem mindenkor tudhattya azt meg az ember a' mie vagyon; mert néha-történik, hogy az ember még a' kezében valo kést-is szorgalmatossan keressse. Az uj-já nem született embereknek iszonyu fok-bűnei vadnak, de egygyet sem tanulhat és tudhat-meg benne derekassan az ő idvől-ségére. Ellenben, az ujja született keresz-tyén ember ugyan szorgalmatossan vizsgálja sokszor az ő gyarlo természetiben lappan-go bűnöket, de még sem tudhattya-meg mindeniket, hanem a' Jobbal Istentől kéri hogy meg-mutassa, vagy tudtára adgya né-ki, a' végre hogy annál inkább el-kerülhesse.

Hogy az igaz hit-ték-is neha-né-ha félnek és kezsé-gesek, má-okai le-hetnek?
1. Ok.
Job. 10.
v. 2.
1Smeg.
13.v. 23.

Azért mivel meg nem tudhatták, azért azt-is hozzá adgyák mindennapi áhíttos könyörgésekhez, hogy az ő titkos bűnök-ből meg-tisztítsa Isten őket. Így azért, hogy a' nálla valo kést kerelő ember, nem tudhattya-meg ideig, hogy a' kés nálla: Hogy mind az ujja születet, s' mind az ujja születetlen ember nem tudhattya-meg az ő bűnét, vallyon következiké innét, hogy amannál nem volna a' kés, vagy hogy imezeknek nem volna bűnök? Nem itélem. Így, hogy te jobb keresztyén, néha néha kételkedel, hogy rettegl, nem mindgyárt mondhatod azt magad felől, hogy nints tenéked hited. Mert, a' mint az aszszony ember méhében élő gyermek él ugyan minden bizannyal, de magát élni az idétlenfég miatt ő nem tudhattya; ugy lehet tenéked-is dolgod, a' te hitbéli kitsinsyféged miatt. Rejád tartozik azért Idvözítőknek ime' feddése: Mit felsz oh te kitsiny hitű ember! Szent Máthenak 8dik részében, a' 26dik versben.

2. Ok.

Mert a'
hitnek
vagyon-
sága, né
az érzé-

II. Mert a' hitnek vagyonfága, bizonyos, nem az érzésre nézve annyira es mindenkor, mint a' következésre. A' részeg, alvo, vagy igen beteg ember, e' világban vagyon ugyan az ő igen nagy betegfégeben,

ben, de nem tudgya magát e' világban lenni; sőt mikor más valaki tudgya jól ötételni, akkor-is maga nem tudgya magát élni: ugy lehet dolga néha a' jo hitű keresztyének-is az ő hitivel.

se bizo-
nos min-
denkor.
Erre hár-
mas pél-
da.

1. Mert sokszor a' hitről valo gondviseletlenfégnek mély álmában [mivel mint oda fel meg-jelentők, a' szűklégefeket nem tudgyuk, mivel a' nem szűklégefeket tanuljuk] annyira el-aluszik, hogy nem hogy kitsiny, de még nagy erejét-is a' hitnek nem veheti észében. Mint Jakob az Urnak magának-is jelen létét Luzban, Teremt. 28dik rész. 16dik vers.

I.
Példa.

2. Mert e' világi gyönyörűségben, és tobzodásokban-is nem kevesen szintén ugy bémérülnek, mint a' korfo, vagy egyéb edény a' mély vízben. Melly miatt nem hogy hiteket, a' ki titkos, de még emberfégeket-is tellyesféggel el-felejtik. Es mint ama' barom király Nabugadnesár, hogy a' baromi szivel, baromi természet-is vifele, ugy ezek-is. Innét ha életeket meg-nézed ez illyetén emberből lótt vadaknak, egyebet nem láthatsz benne baromi oktalanságnál, ugy hogy látván őket, magok vifeletere nézve, igazán nem mondhatod hogy embert (annal inkább emberfégest) látisz,

2.
Példa.

148 XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm:
(noha ők úgy szokták egymást nyalogatni) hanem hogy fene, rusnya, és gonosz vad állatot az emberi személyben. Ezek (kérlek gondolkodgyál felőle) ha szintén hitek volna-is, (mint Lothnak, Noe'nak) hogy-hogy vehetnék ezekben? Magokat nem tudgyák hol, s' mint vadnak; hát miért mag vagy szikrához hasonló hiteket hogy-hogy tudhatnák-meg az ő titkos erejében és mértékében? De nem tsuda, hogy ez illyetének közzül fokban nem érzhetik-meg hiteket, mert talám nintsen-is. Ez negyed napi büszhőttégből tsak az egy Szent Lélek az, a' ki az illyetén embert felköltheti, vagy Lázárral mint egy koporsóból ki-hihattya, és lelki érzékenységgel meg-ajándékozhattya, ama' mondás szerint: a' Lélek az, a' ki meg-elevenit, szent János. 6dik rész. 63 dik versf.

3.
Példa.

3. Mert az életnek fok féle zurzavari, és tengeri haboknak hányattatásihoz hasonló hányattatási-is, mint valami belső részeinket szorító nyavalyák, vagy elméinket meg-háborító hagymáz betegségekhez hasonló fok busulásink, és mód nélkül való meg-indulásink-is, nem kevelsé meg-szokták hitünknek világát homályosítani, és mint valami égő tüzet Istenhez való buzgóságunkat, a' fok

XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm: 149
a' fok kedvetlen gondoknak hazfontalan hamvában bé-takarni. Innét, mivel világosságot várna a' szegény keresztyén, s' szeretésre talál, az Istennek jó akarattyanak fényét remélven, mégis homályosságban jár, II. 59dik rész. Majd Dáviddal, az ő reménységével ellenkező dolgokat észében vévén, a' kétségnek szeleitől kezd környül vétetni, és azoktól ingadoztatván, és Dáviddal tsak nem azt mondani: Bizony hazugok minden emberek. Ezt értvén, az Isten igéjével ötet biztató Isten szolgálra, Solt. 116. v. 11. Avagy kápolodni, és árnyékhoz vagy inkább femmihez hasonló kegyes életek felől így szollani: Hiában tartottam tisztán az én szívemet, és hiában mostam-meg ártatlanságban az én kezeimet, Solt. 73. v. 14. És végre a' Sionnal így panaszkodni: El-hagyott engemet az én Istenem, és az Ur el-feleltkezett én rolam. Isten még Dáviddal: Ki-vágattattam, nem győnyörködik az Ur én bennem, s' a. t. De ezek, mind tsak a' Sátántól a' jó keresztyéneknek útára görddített akadályoktól való irtozásoknak és erőtelenségeknek hirtelenkedő szavai; mellyeket az erős hitű keresztyénnek inas lábaival által kell vála lépni. Ezekben, mint vas rostákban nem a' tsupa

150 XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm:
Konkolyok szoktak vettetetni; hanem az
abjdoczos és polyvás buzái az Ur Istennek,
kik azért adattatnak a' meg-rostaltatásra,
hogy meg-tisztuljanak; hogy, Ignatius
Martyrral tiszta buza kenyerei lehessenek
Istennek. A' nyomorúságoknak színtén a'
leg-nagyobbjai-is nem egyebek, hanem ama'
három iffjakra hétszerte inkább bé-fűjte-
tett tűzes kemenczék, kikben maga-is je-
len szokott lenni az óvéivel az Istennek
Fia, Daniel. 3dik rész. 25dik vers. II. 63dik
rész. 9dik vers. Itt a' három Iffjakar tűzből
ki-véő férfiak meg-emésztetnek akkor, mi-
kor. Sidrák, Mesák, Abednegonak, még
csak kőntőfők szőri-is meg nem perfeltet-
nek; sőt a' kiknek az ellenségeknek remén-
ségre nézve, meg kell vala a' tűztől emész-
tetteniek; ugyan azok irigykednek nagy
bolzszonkodásokra, minden ártalom nél-
kül majd ki-jőnek a' nyomorúságoknak égő
tűze közzül. Mivel az Ur az ő nagy nevé-
jért nem hadgya-el őket mind örökké:
mivel örökké-valo szeretettel szereti őket,
Jer. 31. v. 3. és ha egy szem-pillantásig el-
hadgya-is őket, de örökké-valo irgalmalsá-
gából ismét öfzve-gyűjti őket, II. 54. v. 3.
Solt. 89. v. 30. Es így a' mi őket gyótri, egy
szem-pillantásig valo, de a' mi örvendezteti,
örök-

1. Sz. 12.

XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm: 151
örökké-valo. Mint az elő fak azért télben,
hogy noha nem zöldellenek, és nem gyü-
möltsöznek, de azért nyerszek: ugy vagyon
sokszor a' hiveknek-is az ő állapotok. De
ez vigasztalások, hogy akkor-is épp Isten-
nek hozzájuk valo Atyái szerelme nem kü-
lőmben mint Dávidnak Abfolonhoz, 2 Sam.
13dik rész. 29dik vers. ki haza nem akará
ugyan hivatni őtet a' számkivetésből; de
azért atyai szive ugyan utánna szakadoz
vala. Egyenesen így vagyon az ő fiain és
leányin szánakozo Istennek-is Atyái indulat-
tya az óvéihez, ki még az ő haragjában-is
meg-szokott emlékezni az ő nagy irgal-
magságáról, Habac. 3dik rész. 2dik vers.
és nem feddődik ő vélek mind örökké, mert
jól tudgya melly gyarlók és porok, azért
mint Atya az ő fiain, ugy könyörül azokon
a' kik őtet félelemmel tisztelik, Solt. 10. 3.

Jer. 30

III. Mert az igiretek, mellyekkel az
Ur Isten biztatta eleiől fogva, s' ma-is biz-
tattya a' hiveket, nem az hogy hiteknek vi-
lága meg nem homályosodhatik, hanem
hogy meg nem fogyatkozik tellyefséggel,
Sz. Luk. 22dik rész. 31. 32dik vers. Ezzel
azért biztatván Pétert Idvőzítőnk, nézd-
meg mit ad hozzája, azt mondgya hogy a'
Sáthán ki-kivánta őtet a' meg-rostaltatásra,
hogy

152 XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm:
hogymint meg-rostaltatik a' buza a' vas ro-
staban, ugy ő is (és ő véle egygyütt minden
hiv keresztyén) meg-rostaltásék, az ő ez
életet fereggel követő fok nyomorúságok
és kéfertetek között. Ezek azért ha kit a'
hívek között el-burítanak (mint hogy nem-
is leher egyébként) arra szükség-es-képpen
ferétség következik, mellyben ő neki ideig
kell járni. De híveges az Isten, nem had-
gya fellyebb őtet kéferteni, hanem a' mint
el-szenvedheti, sőt erővel-is segíti őtet, hogy
el-szenvedhesse, az után pedig maga utat-
is fog mutatni a' meg-szabadulásra, 1 Cor.
rodik rész. 14dik vers. A' ki azért a' nyo-
morúságoknak ferétségében jár, s' nem-
bizhatol hitednek tellyes erejéhez, hald-
meg melly jo tanátsot ad ő maga néked, a'
te nyomorúságodat szemlélő edes mennyei
Atyád, Isa. 50. v. 10. Kitsoda, ugy-mond,
közzületek, a' ki féli az Urat? halgassa az
ő szolgainak szavát; vagy ki ferétségben-
jár, és kinek semmi világossága nints, biz-
zek az Urnak nevében, és támaszkodgyék
az ő Istenéhez. Mi követi pedig azt a' ki
azt tselekefzi? Meg-mondgya ide aláb az
ötven-ötödik részben, mondván: Könyö-
rülvén könyörül ő rajta. Ismég, Job.
5dik rész. 19dik vers. Az ő fok nyomorúsá-

XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm: 153
rúságiból-is meg-szabaditgya őtet, és az ő
számatalan fok háborúságiban-is nem illerő
őtet a' veszedelem. Lásd-meg Solt. 91. v. 1.
Példab. 24. v. 16. Solt. 106. v. 44. 45. Jer.
26. v. 19.

IV. Mert az Istennek igireti, és ő ma-
ga-is a' hit merő lelki, mellyre nézve a' testi
okofságnak mindeniket hinni felelte nehéz,
Vajki kettős Tamás ez a' meg-romlott ter-
mészet még az igaz hívekben-is nagy fok-
szor! Moyses ugyan nagy keresztyén vala,
de még-is nézd-meg mit felel az Isten igi-
retire, Száml. 11dik rész. 22. vers. Nemde
őkrök vágattanaké le, és juhok, hogy elég
hus legyen? Avagy a' tengernek minden-
halai őszve gyűjtetneké? és a. t. mint ha azt
mondotta volna: nem léfzen az. Mitsoda?
Hogy az Izrael táborában egy egész hol-
napig elég hus legyen a' meg-ételre; mivel
azt mondotta vala Isten. Ha azért Moyses
igy kételkedhetert, főképpen a' testre néző
igiretekben; vallyon a' gyengéb hitű, de azért
igaz keresztyén nem kételkedhetiké? Nem
fundállya ugyan soha-is a' jo keresztyén az
ő Istenbéli bizodalmit az ő jo tselekedet-
tin: de azért mikor eszében vészti termé-
szetinek gyarlóságát, a' kéfertetekben és a'
kedvetlen állapotokban Isten ellen való zu-

K s golo;

154 XVI. RESZ. A' Hitetlenek világi öröm:
golodását, elméjének nyughatatlankodását.
főt még a' joban-is fok rendbéli fogyatko-
zását: Oh vajki nehezen hiheti-el, hogy na-
gyobb legyen az ő hitinek ereje az Isten ke-
gyelmességéhez való ragaszkodásban, mint
e' világi kedvetlen állapotoknak erejek a'
kéfertetekben: Es hogy kézfőbb volna az
ő természetinek hajlandósága, az Isten pa-
rantsolatához való engedelmségre; mint
meg-romlott természetinek vakmerősége,
az Isten ellen való engedetlenségre. Mel-
lyeket mivel nem vehet észében, kúszkódik
ugyan fokszor gyenge hitinek ereje szerint,
és fok kételkedő gondolatokat-is meg-
győz: de nem kevésszer meg-is győzerik,
és Isten parantsolatyához való engedetlen-
ségének jégnél-is sikosább őfvenyén annyira
meg-sikamlík, hogy tsak nem előre-is
esik a' Dáviddal, Solt. 73. v. 2. Noha azért
a' hitnek tulajdon természeti a' volna, hogy
ki-rekésztene minden kétféget, de nem le-
het, mert maga-is a' hit ez életben nem
mehet tökelletségre minden részeiben,
mivel a' meg-romlott természet-is nem
szentelteszhetik-meg egészlen. Követi azért
kétfégy gyakorta nem annyira a' hitet, mint
a' hitelben való gyengéféget. Mert:

1. Ez igen meg-romlott természetben

ben-

XVI. RESZ. A' Hitetlenek világi öröm: 155
bence szorult-még a' kételkedésnek magva,
melly nem lehet hogy ki ne tsirázzék nagy
gyakorta, noha a' hivekben az ő tulajdon
gyümölsét, a' kétfégyben esést, soha meg nem
érelheti: mivel az Ur kézen tartya őket, és
ha el-esnek-is fel-kelnek ismét Isten kegyel-
me által, Péld. 14dik rész. 26dik versf.

2. Mert a' hitnek napjai olyyak, mint
az esztendőnek napjai, mélyekben fok fel-
leges, szomorú, és háború, kevéssébb tisz-
ta, tsendes, és őrvendetes. Gyakorta tsak
egy holnap alatt-is fok felleges, zivataros,
és szél-veszes idők szoktanak következni.
Szent Pál tsak mig Romában el-érkezék-is,
olly szerentsétlen napjai lónek, hogy fok
napokig sem a' napot, sem a' tsillagoknak
fenyeket nem láthatá, Apost. Tsel. 27dik
rész. 20dik versf. Ugy folynak nem tsak né-
ha-néha, hanem többször a' hitnek-is az ő
napjai e' nyavalyás életben. Mert a' mikép-
pen hogy a' fok és sűrű levelű fát inkább
meg-ingattya a' szel: Ugy az igaz hivek-
nek-is többek az ő szorongattatások itt e'
világon. Honnét a' mint hogy állaportyok
nem egyenlő: azonképpen sem hiteknek vi-
lága nem egy mértékű; sem az Isten kegyel-
mének közlése nem egy formájú ő benne.
Lánét vagyon, hogy még a' jo keresztyé-
nek-is

156 XIV. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm:
nek-is nem egy aránt nézhetik mindenkor
és érezhetik az Isten kegyelmének nap fé-
nyét, és az által a' Sz. Léleknek-is vigasztal-
lo erejét. Sokszor, mint a' burhonyagos
időben a' nap világa, úgy mutogatya az I-
sten kegyelmességének világa magát ki a'
hivéknek-is az ő világi életekben. Moyses-
nek néha úgy fénlík orczája, hogy málok
még nem-is nézhetnek reája; néha ismét
ugyan Moyses úgy meg-busul, hogy az Isten
Törvényének kő tábláit-is őszve-rontya-
Job néha átkozodik, néha ismét, még a'
halálban-is Istenéhez ragaszkodik. Dávid,
most Istenhez, mint kő-szálhoz úgy ragasza-
kodik; de majd meg azt mondgya maga ál-
lapottya felől, hogy ő ki-vágattatott. Sz.
Péter most erőssen pőki markát, hogy ha-
szintén meg kellett halni-is az ő Mesteré-
vel, de még-is meg nem tagadgya őtet: de
majd tsak egy hitván szolgáló-leány előtt-is
még pedig bokrosával meg-tagadgya. Így
vagyon a' hitbéli erőtelenség miatt a' több
hivéknek-is állapott yok.

3. Mert a' mi elméjinknek szemei-is
nem mindenkor egy-aránt és egyenesen
néznek az Istennek igiretire. Vajki sok-
szor hunyorít a' földiekre az emberi gyar-
loság, és hihetetlenég! főképpen mikor
nem

XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm: 157
nem láthatya honnét jöhetne a' segítség, *if. 18.*
és mikor fokká várja a' meg-szabadulást, és
nem jön. A' Héja nagy fenn jár az ég felé
a' föld fölött, de a' földet szemléli, és a'
földön valo prädára fútyótozik: olyan a'
jó keresztyénben-is az emberi veszettség és
gyarloság. Geházi az Elyseus szolgája az ő ^{1 Királ.}
előtte valo fűrü Angyali fereget nem vehet- ^{köny. 6.}
te ezében, mind addig-is, mig az Ura a'
Propheta könyörge érette, hogy szemei
meg-nyittatnának a' látásra; úgy vagyon
sokszor a' jó hitü keresztyénnek-is állapottya.
Igen ki szokta e' világi nyerekedés, kénts,
gazdaglág, és elő-menetel az emberek lel-
ki szemek fényét fűzürni. Ama' Bileam Be-
bornak fia e' miatt nem láthatá az ő előtte ki-
vont fegyverrel álló Angyalt, a' kitől az ő
alatta valo számará annyira meg-ijede,
Száml. 22.dik részben.

4. Mert erőssebb és bizonyosabb-is a' mi
Istenhez támaszkodo hitünknek fundamento-
ma, a' mi bűnünk botsánattya felől valo bizo-
dalmunknál. Oka ez: mert amaz egyenes-
sen fundáltatik az Istennek igazságos bezzédén
és igiretin: de ez a' mi lelkünk-isméretinek
bizonylág tételén. Melly mivel minden mi
bűneinket tudgya, természeti gyarloságunk-
kat-is, és abból származo fok féle esetin-
ket-is

ket-is nem tagadhattyá. Innét nem mindenkör erős az ő bizonyítása, és nem hathato az ő vizsgálatala, mivel a' bűnnek az ő nagysága, rutsága, és mérge; Istennek-is a' bűn ellen ki-mondott átkának és haragjának meg-tapasztalása, igen meg-rettenti a' meg-lebefulst lelki-isméretet. Sőt ugyan üldözi-is nem keveffzer (mint Adámot egykor) az ő lelki-isméretiben. Mikorra valo ime' siralmas poenitentiás szavai, az Isten igaz itéletit, az ő bűnének méltó meglátogatásában, meg-ismérő jó kerefftyének: Az Urnak haragját hordozom, mert érkeztem ellene; De várom az én meg-szabadításomnak Istenét, mert meg-halgaengemet az én Istenem, Mich. 7dik rész. 7. 8dik vers. A' minémű azért a' jó kerefftyének-is az ő Istenéhez valo engedelmessége, tsak olyan nagy sokszor lelki-isméretinek-is tsendesség, Sz. Ján. 1 lev. 3dik rész. 2dik vers. Ha a' mi szivünk (ugy-mond) minket nem vádol, bizodalunk vagy az Istennél. De mivel szivünk, az a' lelkünk-isméreti, akar-melyikünket-is vádollya: Mert kitsoda mondhattya azt, azt kérdi Salamon, hogy tiszta az én szivem, és hogy tiszta vagyok a' bűnőktől? Példab. 3odik rész. 9dik vers. Mivel azért nem

mehe-

XVI. RESZ. A' Hitetlenek világi öröme: 159 mehetünk tökéletességre e' bűnnel tellyes életben, Szent Ján. 1 lev. 1 rész. 10dik vers. Jakab Apost. lev. 3dik rész. 2dik vers. Ugy lelkünknek-is öröme és tsendessége nem-lehet tökéletes e' bűnnel tellyes életben. Ezért kell azért lelkünknek vizsgálatalát ez életben, és ez élet után álhataros boldogságát, tsak az egy Jesus Christus érdemében kereffünk és helyheztetnünk, és hitünknek nagy vas-matskáját jó fenckre vetnünk, hogy a' mi reménfegünknek tántorgás nélkül valo vallását erőffen meg-tartassuk, Sid. 10dik rész. 23dik vers. Hogy erős vizsgálatalunk lehessen minékünk, kik e' végre futunk, hogy az előnkben adott reménfegét el-vegyük, Sid. 6dik rész. 18dik vers. Hogy végezetre a' meg-öröködött Jesus Christusnak állapottyának mértéke szerint tellyes férfiak lehessünk, es a' tudományoknak ez életbeli szelveszeknek tsapdosási közöit ne hajladozzunk, hanem minden terhet mi rohunk le-vertven, és minden környülünk valo bünt nagy álhatarossággal, a' mi előnkben adattatott czélt ki-fuflunk. Nezvén a' Hitnek Urára, es el-vegezőjére a' Jესusra, ki az ő előtte valo örömert szenevedett, a' kerefftet es gyalázatot meg-urálván, az Isten székinék jobbára ült, Sid. 12. v. 1. 23.

§ 2. Hogy

Honnét
legyen
hogy a'
birtel-
neknek
békefés-
gek va-
gyó; ho-
lott min-
zen ez
a' Szent
Lélek bé-
kefés gel
köszön-
és bi-
zonyosá-
ga ó ben-
nek?

§ 2. Hogy pediglen e' vilag fainak pok-hálohoz hasonlo békeféségeket forditya-elő a' hivekben valo buslakodo gyarlasag, és azt kérdi Jeremiással, látván a' hitetleneknek békeféséges állapottyokát; Hogy honnét légyen hogy az istenteleneknek is jo bekefésgek vagyon? Erre igen könyű a' felelet.

I. Kétféleg nélkül nyomorult békefésenek kell annak lenni, mellynek vagy éj-felkorig, vagy tsak egy szem-pillantásig valo rövidségét örökkön örökké valo háborúsag sőt gyötrellem fogja követni. A' bereges ember az állando egészségnek reménféségéjért, sokszor igen keserű italt-is befészokott venni; de nem reménlem, hogy találratnék valaki olly eszétől távozott, a' ki egy vagy fél nap, annál inkább egy ora, vagy szem-pillantatig akarna örülni, vagy magát gyönyörkörtetni, tudván, hogy azt az ó kevés ideig valo örömet örökké valo szomorú és siralmas állapot fogná követni. Az Evangéliumban amaz iffju-is ezért nevezetik boldondnak, mert az ó küllő javainak szemléféséből sok időkre valo áharatos viglágot igirt vala magának, Szent Luk. 12dik refz. Esaiásnál-is ama' hasoknak lakodalmat hirdető hitetlenek felől, kik azt mondgyák vala:

valo: Együnk, igyünk, mert holnap meghalunk: maga azt mondgya az Ur, hogy az ó gonofságok meg nem botsáttatik ó nekik miglen meg-halnak. Illyen a' hitetleneknek az ó világi békeféségek, ha békefésenek kell mondani. Egyfzem-pillantásig valo a' mi őket örvendezteti, de örökkévalok az ó bűnös és tisztátalan lelkek-isméretinek férgci, kik őket örökkön örökké fogják gyötreni. Ezt maga-is eszében vévén egykor Jeremiás azt kezde mondani, hogy a' hitetleneknek az ó e' világi boldog állapottyok nem egyéb, hanem a' meg-ölefrevalo készitgetés. Esaiás pedig ki akarván fejezni a' mi a' dolognak veleje, a' hitetleneknek hirtelen változo örömökre, és következendő vég nélkül valo gyötrelmekre nézve, azt mondgya hogy semmi békeféségek nintsen a' hitetleneknek, II. 57dik refz. 21dik vers. Ismét 48dik refz. 22dik vers. Elsőben azt mondgya, hogy nintsen békeféségek; az után azt-is hozzá adgya, hogy semmi békeféségek nints. Hogy meg-telsek, hogy az istenteleneknek az ó világi fizes békeféségek nem valofságos, nem állando, és nem-is igaz békeféség. Igen rosz viglágás lón az első világbélieké, mert szintén abban éré őket és veszté a' viz-özön nagy

162 XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm:
hirtelenséggel. A' Sifera alig ihatá-meg a'
Jahel tejét, annak édeségét, ott éré a' kefe-
rűféges halál. Ama' javaiban gyönyörködő
iffju mikor vig lakásban készűl, akkor ké-
retik-meg lelke, és a' miben akar vala gyö-
nyorködni el-véterik tőle. Boldisár Kiraly-
nak-is alig ha száján nem volt aranyas ku-
pája, mikor a' falra író fél kezét eszében
kezdé venni: Igy volt, s' ily vagyon, és
igy léfzen-is a' hitetleneknek téli verőfény-
hez hasonlo békeiségek. A' tengeri tse-
deséghez nem okolság igen fokot bizni;
a' vizen álló hajo, mivel hogy alol erős fun-
damentoma nintsen könnyen el-fordúlhat;
ollyan az istenteleneknek ha mi békeiségek
vagyon-is. Maga az Ur hasonlittya őket fel-
háborodott tengerhez, a' ki még a' fene-
kén valo rutlágot-is fel-forja. A' Joseph
bátyainak lelkek ísméretinek egy ideig va-
la valami békeiségek, de az után fel-kelvén
bűnös lelkek ísméreti mint valami alvo eb,
hald-meg magok mit beszélnék magok fe-
lől: Bizony, (úgy mondnak) vétkeztünk
a' mi atyánk-fia ellen, mert láttuk az ő lel-
kének keserűségét, mikor minékünk kö-
nyörgött, és nem halgatok-meg őtet, azért
következett mi rejánk e' nyavalya, Teremt.
42dik rész. 21dik vers. Ha ezeknek a' Pa-
triár-

XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm: 163
triárcha embereknek lelkek-ísméretinek a'
bűn miatt tsak kevés ideig valo volt béke-
sége; vallyon a' hitetleneknek tsendes leheté
mindenkor bűnnel meg-terheltetett lelki-í-
méretek? Hamis Propheta a' tsalárd sziv,
ott-is békeiséget hirdet ideig, a' hol semmi
békeiség-is nintsen, Jer. 6. Illyen a' hit-
leneknek tsalárd, és istentelen szivek.

II. A' jövendő veszedelemnek nem-
tudása, és a' veszedelemnek vélekedés sze-
rint valo el-kerülhetése, egy-aránt béke-
séget szokott szerzeni mind kettő. Ebből
vagyon, hogy fok hitetlenek és szin muta-
tók egyenlő békeiséggel láttatnak élni, és
meg-is halni a' hivekkel. Oka: mert a' go-
nosz, mellyet az ember nem tud reménleni,
és a' mellytől nem-is tud félni, színtén olly
békeiséggel szokta a' gorombákat biztat-
ni, mint ha ugyan frigyét vetettek volna
véle, mint a' Tyrus királya-is gondolko-
dik vala felőle. Maga a' Sátánnal fok hy-
pocrita ember soha még tsak szemben sem
szállott, annál inkább véle nem viaskodott,
nem hogy győzte volna: még-is azon valo
győzelemmel mérezel kérkedni és ditse-
kedni, mint ha az ő tőle soha még tsak
szemmel sem látott vadnak akarna^o bórét
el-adni. Nem gondolván-meg, hogy soha
nem

Ezech.
28.

164 XVI. RESZ. A' hitetlenek: világi öröm:
nem lehet akar-kinek-is addig állandó tse-
désege és bekeksége, ama' szellyel járo sivo
rivo oroszántul az ördögűl, valamig meg-
győzertvén ki nem űzertethetik, és le nem-
vettethetik az ő országlálából, melly a' bün-
ben vagyon: sőt ha egyszer ki-vettetnék-
is, az után-is minden mestertéggel vizsza-
térni igyekezik; Es hogy vitzsza mehesse-
n ismét helyében, rostonként [mint a' vár-
ostromlásban szokott lenni] ujjabb ujjabb
erővel szokta a' hiveket szorongatni és of-
tromlani. Akkor vagyon azért az erős és
derekas bekekség, mikor a' jó keresztyén,
mint erősebb vitéz hiti által azt meg-győz-
heti, tüzes nyilait, az az, minden kesérte-
tít meg-olthattya, és minden fegyvereit el-
veszi: Akkor bezzeg bekekségben vadnak
osztán mind ő, s' mind pedig azok, a' kik
az ő birtokában vadnak, Sz. Luk. a' 11dik
részben. A' háboruságok után szokott kö-
vetkezni azért a' jó bekekség, a' mint a'
külső világban, ugy a' belső, vagy lelki-
ilméretnek-is világában. Valakinek azért
nem volt még eddig része a' hartzban, a'
Sátánnal való új vonásban, és azon való
győzedelmeskedésben; nints még annak
állandó és derekas bekeksége. A' Titkos
látásokrol irt könyvnek 12dik rész. 7. 10.
verf.

XVI. RESZ. A' Hitetlenek: világi öröm: 165
verf. az után következők a' győzedelmef-
kedő vers éneklés, midőn a' Mihály Angyal,
és az ő Angyali tufakodának a' Sátánnal.
Ugy szokott az lenni mindenkor az égben,
az az, az Isten viaskodo Anyafzentegy há-
zában. A' kinek azért még ilyen bekeksé-
ge nintsen, annak az Isten ítéletinek Jelu-
ja, mikor bekekségről tudakozik, azt kiált-
tya, a' mit Jelu Jezabelnek; tudni-illik: ^{2 Király.}
Mitsoda bekekség? holott még-is a' te go- ^{9. rész.}
nolságid meg-fokaúltak, és még most-is ve- ^{22. verf.}
led vagynak? Tsak az Isten országa azért az
öröm és bekekség, a' Szent Lélek által, melly
néz egyedül tsak a' hivekre, Rom. 14dik
rész. 17dik. verf.

XVII. R E SZ.

Az

Hitnek külső jeleiről, vagy ma-
ga ki-mutatásáról, mellyel má-
soknak-is ki szokta magát mu-
tatni, a' szeretet által mun-
kálkodván.

§ 1. **A**Z igaz hitű keresztyén ember
otthon házában jó gazda, kívül
jó vitéz: Azért néki-is szent Pállal belől fé-
lelem,

lelmi, kívül mindenkori harczái vadnak, 2 Corinth. 7dik rész. 5dik vers. Otthon az ő szívének jó kintseből hoz elő jot, Szent Luk. 6dik rész. 45dik vers. Kívül, (mint szent Pál is Athenásban) mindenekkel, a' kiket elől talál vetekedik, harczol: otthon (az az, az Ecclesiában) a' hitnek tselédivel szergetben él; azokat magával egygyütt, mint Christus Jesus tagjait szereti, adakozó mindenekhez, de kiváltképpen a' hitnek tselédihez, Sid. 13dik rész. 10dik vers. Mindeneket tselekefzik szeretettel, szép rendel; és serény, de szent szorgalmatossággal, nem habahurgyául, tudván hogy a' ki hiszen nem siet, Isa. 28dik rész. 16dik vers. Es hogy Isten is rendnek, nem egybe zűrés és zavarásnak Istene. A' szeretet ő benne tűrő, kegyes, nem irigykedő, álnokul nem tselekedik, fel sem fuvalkodik. Nem tselekefzik éktelenül, tsak az ő maga hasznát nem keresi, nem gerjed hamar haragné örül a' hamiságnak, örül pedig az igazságnak: Mindeneket el-fzenved, mindeneket hiszen, mindeneket reméni, mindeneket el-tűr, 1 Corinth. 13dik rész. 4. 5. 6. 7. vers. Mind ezekkel ellenkezik a' hypocritai hit, siető dolgaiban és rendeletlen, hamar kezdetik és hamar-is végeztetik; hamar léfzen

s' ha

s' hamar-is véfz, mint a' harmat gomba, vagy mint a' Nemerocallis nevű fű avagy virág; gyakorta a' melly nap születik, vagy élni fog, mint a' Hyppanis nevű folyó víz mellett termő Hemerovios nevű madár, ugyan azon nap meg-is hal. Nem illyen, az igaz Hit. Hát?

Előbön, áthatatos az ő Christusához való enyveztetés vagy ragaszkodásban. Itta' Hit:

1. Ha hirtelenfégen, vagy gondolatlanfégon fundáltatik, meg-lehet hogy olly dolog gördülhet valahonnét eleiben, melyet ő nem reménlett, és ezt látván meg-fogyatkozhatik; mint amaz iffju gazdag, halván hogy mindenét el kellene adni, és a' szegényeknek osztogatni, igen meg-fzomrodék rajta, és inkább akara Idvözítők nélkül, mint gazdagféga nélkül lenni, mivel igen gazdag vala. Igy ama' szines halgatói is Idvözítőknek, Sz. Ján. 6dik rész. kemény beszédnek itilvén azt, melyet monda az ő testének és vérenek vétele felől, nem akarák tovább az ő beszédét halgatni, hanem oda hagyván őtet, az után véle egygyütt-is nem akarának járnai, v. 66. Josue ezt el akarván az Izrael népével távoztatni, halván a' népnek Istenhez való maga kötelezéfét, így izolitá-meg őket: Nem szolgálhattok

L 4

ti az

Az igaz hit.

1. Alhatatos a' Christushoz való ragaszkodásban.

1 Cor. 16. v. 14.

168 XVII. RESZ. A' Hitnek külső jeleiről.
ti az Urnak, mert szent és boszszu-álla Isten,
nem fog kedvezni a' ti bűnösöknek, Jof.
24dik rész. 29dik vers. Mint ha azt mon-
dotta volna: most elöttetek vagyon, mitso-
da Istent választotok magatoknak; A' Je-
hova a' mi Istenünk igaz Isten, boszszus I-
sten, szent Isten: Ti pedig kemény nyaku
népek vadtok, engedetlenfégttekkel vér-
kezni fogtok, ez leszen, hogy ó igaz
Isten lévén és szent, meg fog benneteket
fanyargatni, és így ti-is el fogtok ő től-
hajlani: azért most gondollyátok jól meg
mit tselekeztetek. Egyenesen így kell a' ke-
resztyéni igaz Hitnek köteleivel magát az
Istennek szerelméhez köttetni kíváno hiv
keresztyénnek az ő vad erköltsével tseleked-
ni, hogy ósztán az eke szarvával hátra ne
nézzen, Szent Luk. 9dik rész. Vagy magas
tornyot akarván éppíteni, költsége nem lé-
vén félben ne kellefsék hadni, Isten és az
Angyalok előtt valo nagy kissebbségével,
Szent Luk. 14dik rész. 28. 29dik vers.

2. Ugyan ezen következhetik abbol-
is, ha, tudni illik, valami félelem leje-
nd fundamentoma a' hitnek. Itt-is el-mulván
az, a' mitől félhet vala az ollyatén keresz-
tyén, a' hit-is véle egygyütt el-mulhatik.
Mint az emberek előtt jámborlágot mutató
ember-

XVII. RESZ. A' Hitnek külső jeleiről. 169
embernek jámborlága, tsak ollyan ez a'
hit; amaz az embereknek jelen létét nem
érezvén meg-fzúnik, így ez-is. Moyses ab-
bol mutatá-meg, nem igaz Aegyptius vol-
tát, mert Aegyptiusokat jelen lenni nem-í-
mervén, amaz Aegyptius embert meg-óé-
lakis abbol mutatá-ki, hogy Rebeka ó né-
ki felefege volna (noha ő tudgya vala) mert
mikor mafok nem látyák vala, szabadon-
jáfzodozott véle, Teremt. 26dik rész.
Így a' felelmes és kételen keresztyén-is ab-
bol mutatya-meg istenes hitit; mert ha po-
kol, itélet, és bűnnök büntetése nem vol-
na, nem fokát kapdosna a' jo keresztyénsé-
gen. Illyenek az ollyan nem jo keresztyé-
nek, a' kik el-hívén, hogy a' Christusban
valo igaz hiveknek semmi kárhoztatások
nintsen, ez alatt minden gonofságot sza-
badoflan tselekefsznek, ezt tévén-le magok-
ban, hogy már ók akar-mi pogány életet
éllyenek-is, ugyan idvözülnek a' felől; mi-
vel a' Christus eleget tótt az ő bűnökért,
tudva, nem akarván meg-gondolni, hogy
nem hivott minket Isten a' tisztátalanlágra,
hanem a' meg-szenteltetésre, Szent Pál
1 Theff. 4dik rész. 7dik vers.

3. Ha, hasznon, mellyet az ember a'
Christus által reménlhet, és nem a' Christu-
son

son magán fundáltatik. is a' Hit, itt-is megfogyatkozhatik; mert az meg nem lévén és más tettetes és mulando hasznok magukat mutogatván, ez illyetén keresztyen-
tsak hamar e' világhoz ragaszkodhatik De mással, és ama' paraszt erköltsü Gadareni fokkal, egy-néhány disznó-béli kárért ügyn kívánnya el-menni Idvözítönket az határáról, Szent Máth. 8dik refz. 34dik ver

4. Az-is meg-lehet, hogy nem derekas okokon fundáltásék a' Hit, azonban a' Sátánnak, e' világnak, magának-is a' testnek, vagy egyéb ellenkező vélekedéseknek nagyobb és erősb ellenkezési érkezhetnek, mellyek a' testnek inkább tetfizhetnek, és emberi okosságnak (mivel közel vadnak ahöz) valobbnak, vagy igazabbnak láttathatnak. Itt-is kárt vallhat ez illyen hanyatlo fundamentomon hitit építő ember, a' ki nem a' Prophetáknak, Apostoloknak erős fundamentomán [mellynek szegelet köve az Ur Jesus Christua] építette-fel hitit, Ephes. 2dik rész. 2odik ver. mellyen valamely hit okossan fel-éppítetik, az nem hajladozo imide amoda mint a' nád szál, nem sokszor változo mint a' burhonyagos nap, vagy téli veróvény; hanem meg-áll mint az erős kő-szál, nagy

erős áthatatósággal. Az ellenkező dolgokban erős és győzedelmes; a' szerentsékekben okos és mértékletes; a' kedvetlenekben tüdő és békecséges; a' reménfég vagy várakozás alatt valokban vigyázo, és reménfeges. Rövid szoval: nem függ e' világnak hamar el-mulo, és haszontalan ábrázattától, tudván hogy el-mulik. Ennek-okaért, ha mosolyog, vagy jó kedvet mutat-is hozzá, mindazáltal nem hunyorit ő-is hozzá, annál inkább nem tsüggedez rajta; ha pedig haragszik, vagy kedvetlenséget mutat-is hozzá, azonn-is nem fokot busul vagy boszszonkodik, hanem mint az Apostol reguleában írta: E' világban világ nélkül, a' gyönyörűségben gyönyörűség nélkül, a' testben de nem a' testtel, 1 Corinth. 7. v. 27. 28. &c. Az ő édesfészes meg-váltoját leg-eltettebb állapottyában-is e' világnál inkább szereti, mindent csak merő vezteségnek tartván valamik e' világbol valók ő érette; és hogy az ő ifmértire jutván, őtet magának meg-nyerhesse, és végezetre hogy ő benne találattván, hit által az ő szenvedésének és halálának erejét magában észében vehesse; igyekeztvén minden uton jutni az halottaknak fel-támadására, Phil. 3. v. 8. 9. 10. Erre nézve azokat el-felejtí a' mellyek háta

megett

2Tim. 4.
v. 10.

1Cor. 2.
v. 31.

megett vadnak, és azokra igyekezvén melyek előtte vadnak, a' czél felé fut mennyei hivataljának jutalmának el-vételére, v. 14. Nem úgy mint a' Christust fészítő Sidok, kik Időzítónknek köntöfén mindnyájan örömeft kapdosnak vala, de azonban magát kereszt-fára feszíteni teli torokkal kiáltják vala. E' világi hafznon és nyerefégen kapdosoknak is ez az ő tulajdonlágok, mint láld-meg Jerem. 44dik rcfz. 17. 18dik versiben. A' nyilván valo hitelenek pedig külső hafznot a' kegytségben nem tapasztalhatván, hanem inkább sürű kereszter és háborgattatást, azt kezdik csak hamar kiáltani: (avagy csak szivekben-is.) Mi hafzna hogy a' Jehovának szolgálunk, Job. 22dik rcfz. 5dik vers.

2.
A' szenvedésbe.

Másodszor a' szenvedésben: mert jól tudgya, hogy Isten az ő kegyelmének ajándékit, mint meg annyi Isteni erőket, mindeneknek tereh hordozásért osztogattya. Es hogy az ő ajándékit azokban a' kiknek adgya meg-is szokra próbálni, és a' próbálat gyakorlani. Ha kinek azért ad békeséges türesnek kegyelmét, nehéz kereszter-is téfzen annak vállára, hogy mind maga eszében vehesse magában, az Isten kegyelmének mértékét, s' mind pedig málok

meg-ismérhessék ő benne. Ugy vagy on hogy senkit nem kélért fellyebb annál, a' mint el-szenvedheti, 1 Corinth. 10dik rcfz. 13dik vers. A' kereszter azért az erő szerint rendel, hogy a' mint valaki vötte az ajándéket, azonkeppen sáfarkodgyék abbol, mint az Istennek külömb külömb féle ajándékimnak jó sáfára, Szent Pét. 1 lev. 4dik rcfz. 10dik vers. Ismét, ha kiben plántál Isteni szereteter, azt nem keveszter meg szokta-fosztani mindénétől, mint Jobot, Abrahámot, és többeket; hogy meg-lásfa, ha Demással e' világnak szereteti miatt meg fogé fogyni ő benne az Isteni szeretet avagy nem? Ha hitet ad pedig valakinek (főképpen ha nagyot) azzal maga-is nem keveszter tufakodik, mint Jakobbal, Teremt. 32dik rcfz. Sokszor úgy mutattya magát mint ha el akarna tőle menni, mint ama két tanítványoktul, Szent Luk. 24dik rcfz. Sőt még könyörgésekre is néha egész nap estig is nem felel-meg az ő szerelmésinek, mint magának-is Időzítónknek, Solt. 22dik. Hogy meg-tesék, mint a' finum arany a' proba kővön, hiteknek finumlága és állhatatósága, Sz. Péter 1. lev. 1 rcfz. 7dik vers. Es találtassék ő nékik ditsiretekre, tisztelésekre, és ditsőségekre lenni, akkor mi-

kor

kor a' Jესus Christus meg-jelenedik. De
jaj! kitsoda erre magától elégféges? Itt
tetfzik meg a' szenteknek hitek és békef
féges tőréfek, Jelen. 13dik rész. 10dik vers.

Harmadszor, a' várakozásban. Itt az
igaz hit sem el nem fárad, sem meg nem-
fűnik várakozni, ama' Samariának királ-
lyával, 2 Királyi könyv. 6dik rész. 33dik
vers. és ezt mondani: Miért várnám to-
váb az Istent? Im hol a' veszedelem: Tud-
ván, hogy az Isten mindeneket el-rendel
időben szokott tselekedni, és hogy ő nál-
la ideje legyen a' meg-adátnak, ideje a' meg-
halgatásnak. Kellemetes időben meg-hal-
gatlak, ugy-mond, tégedet, és az idvőlség-
nek napján jól tőttem te veled, Isa. 49dik
rész. E' szerint meg-halgattya ugyan az Ur
Isten a' kenyőrgést, de meg nem adgya a'
kérést; sőt nem kevfeszter nagy mefzfere-
halasztya. Mint az ő Fiának el-botsáttatá-
lát; Az Abraham magvának az igirt föld-
nek meg-adását, Tseleked. 7dik rész. 8dik
vers. A' szeginy Isáknak-is magzatokkal
valo meg-ajándékozttatását, Teremt. 25dik
rész. 21dik vers. Igy, fokkára kell azért
a' jo keresztyénnek-is nem kevfeszter az Isten
után, az az, az ő lelki békeféségét mondo
izeneti, és meg-fizentelő kegyelmeféség-

3.
A' re-
méség-
ben.

után, még pedig szelid alázatofésággal, és
álhatatos hálá-adással várakozni, buzgo há-
lakat adván azért a' kegyelemért, mellyel
Isten jelen valo állapottyát tartya és igaz-
gattya, melly által ha meg nem adta-is [még
hármás kenyőrgéfésre-is mint szent Pálnak]
a' mit kért, mindazáltal nem hadta meg-is
kegyelem nélkül az ő lelkét, hanem nyujtot-
ta ő hozzá annyi kegyelmeféségét, a' menyi
néki mostan elégféges, annak-is kell lenni,
mivel Istennek leg kissébb kegyelmefésége-is,
mivel érdem kívül vágyon, elégféges ke-
gyelmeféség, ama' mondála szerint Istennek:
Élég néked az én kegyelmeféségem, mert
az én erőm az erőtlenséggben vitetik vég-
hez, 2 Corinth. 12dik rész. 9dik vers. A'
reménséggben azért és a' vesztég halgatá-
ban vágyon a' hiveknek az ő erőféségek, ak-
kor, mikor Isten ugy tartya őket, mint az
aranyat, vagy drága követ a' földnek rej-
tekiben, a' mellyet noha a' nap világával és
melegével nem táplál, mindazáltal annak
titkos erejével nevel és tartya őket a' föld-
nek rejtekiben. Várjad azért az Urat ő sze-
giny kenyőrgő lélek, mert a' mit meg-igirt
az Ur tenéked, minden bizonynyal meg-
lészen, Habac. 2dik rész. 4dik vers. Ar Ur
maga-is ezt adgya tanátsul a' Propheta ál-
tal,

176 XVII. RESZ. A' Hitnek külső jeleiről.
tal, Ilaías 5odik rész. 1odik versben mond-
ván: Ha ki szeretésben jár, úgy hogy sem-
mi világozsága nints, bizzék az Urnak ne-
vében (mint ha azt mondaná, várakoz-
zék) és támaszkodgyék az ő Istenéhez. A'
kik így tselekeznek, mit igir azoknak?
Azt, hogy kellemetes időben meg-halgat-
tya őket, és az idővségnek idején jól té-
szén ő vélek, 2 Cor. 6. v. 2.

Itt jegyezd-meg, mint külömböztesse-
nek-meg egymástul: Az Őrdögök, az A-
theus emberek, a' Vakmerők, és végezet-
re az igaz Keresztyének. Az Atheusoknak
sem hiték, sem reménfégék, sem félel-
mek nintsen. Az Őrdögöknek vagyon va-
lami hiték, de semmi reménfégék nem lé-
vén meg-reszketnek. A' vak-merők, az a'
a' helytelen reménlőknek reménfégék va-
gyon, de nintsen félelmek, azért bátorlá-
gok vagyon. De a' hivekben a' hit, a' re-
ménfég, és a' félelem meg-egyelittervén-
vadnak, és az ő reménfégék soha félelem
nélkül nintsen ő benne. Minek-okáért
hittel, de azért félelemmel és regegéssel-is
viszik véghez az ő idővségeket, Philip. 2dik
rész. 12dik versf.

4.
A' sze-
retesben.

Negyedszer; A' szeretetben. Mellyet
az igaz hivekben, soha a' nagy vizek, (ér-
tesed

XVII. RESZ. A' Hitnek külső jeleiről. 177
tesed a' nagy keresztek) el nem borithat-
nak; mivel meg-tanulták azt a' hivek, hogy
a' szép és jeles dologban, szép dolog min-
denkor szeretni, Galat. 4dik rész. 18dik
versf. Az ő hiték azért mindenkor szeret ő
bennek, és mindenkor szeretet által-is mun-
kalkodik, Gal. 5dik rész. 6dik versf. Noha
azért nem láthatya külső izemeivel azt a'
kiben hiszen; de azért mindenkor szereti,
érette mindeneket (a' mi lehetséges) tsele-
kezik, és abban bizván ki-mondhatatlan és
ditsőséges örömmel örvendez, Szent Peter
1 level. 1. rész. 8dik versf. Nean-is tsuda,
mert mint a' tűz olyan a' Szeretet. A' tűz
tűzet, a' melegség melegséget szerez: úgy a'
szeretet-is szeretetet. Azért az Istennek sze-
relme bé-öntetvén a' Szent Lélek által a' vá-
lasztottaknak szivekben, attul szorongat-
tatnak, mint Jeremiás meg-füzés nélkül, és
mind untalan, fel-gerjesztetnek Isteneknek,
mint lelkeknek fő javának szeretetre, tud-
ván és hívén Isteneknek hozzájok való
nagy szeretetit. Szeretik őket, mivel ő elő-
ször szerette őket, Szent Ján. 1 lev. 4dik
rész. 16. 19dik versf. Az Atyához azért, mint
nékik jo akaro Atyokhoz: A' Christushoz,
mint édesfészes meg-váltojokhoz, Fejekhez,
főt Vő-legenyekhez: A' Szent Lélekhez,

Jer. 20.
v. 9.

M . . . . . mint

178 XVII. RESZ. A' Hitnek külső jeleiről.
mint egygyetlen-egy meg-szentelőjökhoz,
s' vigasztalójokhoz annyira ragaszkodnak,
hogy azok nélkül beteg az ő lelkek azok-
hoz való szerelem miatt; mivel kívánnak
annak árnyékában ülni, gyönyörűféges lé-
vén gyümöltse az ő inyeknek, Enekeknek-
ének. 2dik rész. 3dik vers. A' Dáviddal
azért a' jo keresztyén, nem szünik-meg az
ő lelkének édesíteni az Urat az ő szerzési-
ben és parantsolatiban, és annak meg-ko-
stolására gyakorta ilyenképpen serkenget-
ni: Kostold-meg, oh én lelkem, és lásd-meg,
melly igen jo légyen az Ur, boldog az, a' ki
ő benne bizik, Solt. 34dik rész. 9dik vers.
Amaz igen régi gyönyörűféges, még a'
Dávid idejében-is, a' hivek szájában gy-
akorta forgo ének-is, ő melly gyakorta meg-
fordul az ő Istenében gyönyörködő jo ke-
resztyénnek szájában: Ditsérjétek, ug-
y-mond, az Urat, mert jo, és mind örökké-
valo az ő irgalmasága, Solt. 136dik. No-
ha azért itt csak reménfég által tartatik, re-
ménfég által-is él, és nem láthat külömben,
hanem csak tükör, és homályos beszéd ál-
tal, 1 Cor. 13dik rész. 12dik vers. Mind-
azonáltal Jobbal el-hiszi, tudgya, hogy az
ő meg-váltoja él, és hogy az utolso ember
a' földből fel-támad, és ugyan e' testben-
meg-

XVII. RESZ. A' Hitnek külső jeleiről. 179
meg-láttya az Istent: ugyan ő maga láttya-
meg pedig az ő maga szemeivel, nem más.
Ez reménfég szerint, noha most nem láthat-
tya, de még-is mintha jelen volna, szereti
ki-mondhatatlan és ditsősféges szeretettel,
Szent Pét. 1 lev. 1.rész. 8dik vers. el-igyekez-
ven venni az ő hitinek jutalmát, tudni-illik
az ő lelkének idvőséget, a' 9dik versben.

Ez szeretet 1. Munkálkodo és nyug-
hatatlan. 2. Gyorsalkodo vagy siető, és
erős. Sietve, nem halogatva, és minden te-
hetőségével tselekezi a' jot, p. o. Mikor ha-
talmában vagyon, hogy jól tchessen vala-
kivel a' Bölts regulája szerint: nem mond-
gya hogy holnap jőj, Peld. 3dik rész. 27dik
vers. 3. Sokat tűrő Istenért és jo keresz-
tyénfégéjért, mint Jákob Rachelért, és kesz
mindenkor nem tsak hinni Istenben,
hanem szenvedni-is érette. 4. A' jokban
gyönyörködő, a' gonoszokat gyűlölő; ama-
zokkal tárfalkodó, imezekitől irtozó, és
iszonyodo, s' a. t. De ez illyekről ha az Ur
akarja többet szollok a' Hitről valo pra-
dikációimban, mellyeket Isten által mások-
kal-is akarok közleni jövendőben. De
Uram légyen a' te szent akaratom.

Ötödözör: Az Alázatosságban. Itt a' ^{s.} az alá-
zatof-
ságban.
s.

180 XVII. RESZ. A' *Hitnek külső jeleiről.*
kereszténynek) nem fuvalkodnak föl *Æ-*
gyptomban, a' Vice-királyságban, hanem
ott-is jó magok visélésekkel az *Ægyptomi*
véneket az igaz Isteni tiszteletre tanítták,
Solt. 105. v. 12. Annál inkább nem adgya
magát tisztátalanságra az ő aszfzonyával a'
fris palotában, tudván hogy Isten adta vol-
na neki a' jó állapotot, de meg-tiltotta tő-
le a' tisztátalanságot, Teremt. 39dik rész.
9dik vers. Es hogy nem hivat volna Isten
minket a' tisztátalanságra, hanem a' szent-
ségre, 1 Thessal. 4dik rész. 7dik vers. A'
szelid természetű Moysesek-is, nem hogy
el-hinnék magokat a' Király-filággal, de
még inkább nem-is akarnak annak hivat-
tatni, akarván választatni magoknak, hogy
az Isten népével együtt nyomorúsággal
illetteffének, hogy nem mint a' bűnök
ideig való hasznával élének, Sid. 11dik
rész. 25dik vers. A' buzgó Dávidok-is jól
meg-fontolván a' dolgokat, jobbnak itelik
Istenhez való közelgetéseket, mint e' világi
ditsósághoz való éléseket; tudván azt
hogy igen sikos és veszedelmes legyen en-
nek az uttya, a' kiről nyakra főre haigál-
tatnak-le az istentelenekeket, Solt. 73. v. 18. 28.
Es azt-is emlékeztetben hozván, hogy a'
gazdag az ő ditsóságát nem vihethi-el ma-
gával

XVII. RESZ. A' *Hitnek külső jeleiről.* 181
gával a' halálban, Solt. 49. v. 18. Sem pe-
dig nem válthattya-meg az ő lelkét azon,
mivel annak váltsága drágább volna min-
den ő gazdagságánál és világi ditsóságé-
nél, a' 9dik versben. Es végezetre, hogy
Idvözítőnk tanítása szerint, haszontalan vol-
na ha valaki e' világot mind meg-nyerneje-
is, ha az ő lelke meg-bűntettetnék, Szent
Máth. 16dik rész. 26dik versben. Alázatos
azért az igaz keresztény, mint Ezechiás,
2 Chron. 32dik rész. 25. 26dik vers. azért,
mert kevély, magának tetsző, és ditskedő
az ő természeti szerint; nem kevély azért,
mert ő jobb keresztényen másoknál. Ez volt
bezzeg a' Phariseusoknak régen bélyegek;
a' kik egy-mástul kereszteneke magoknak di-
tsóságot, Sz. Ján. 5dik rész. 44dik vers.
és ma-is ugyan ez a' szines keresztényeknek
tulajdonlágok, a' kik azért kevélyek, ma-
goknak tetszők, másoknak meg-utáloi,
mert keresztények; nem azért szelidek,
mert kevélyek, és nem tökéletes kereszt-
ények. Az Epeminondas a' Thebanusok
Kapitányok jobb keresztényen volt ezeknél,
a' ki azért tsűggesztette volt le a' föld felé
az ő fejét a' győzedelemnek második nap-
ján, mert a' győzedelemnek napján igen
tetszvéen magának a' győzedelemben, fokat
M 3 ditse-

182 XVII. RESZ. A' Hitnek külö jeleiről.
ditszekedett volt mások előtt az ő jo szerezése-
jében. Sokkal inkább azért az igaz keresz-
tyéni hit, szelid alázatossággal jár egygyüt,
mivel nem is lehet annélkül. Oka ez: mert
az igaz hit a' Christus J. s. az ember szí-
vében bé-fogadgya, a' ki a' jo keresztyen-
nek szívét alázatossággal bé-öltvén, nem
lehet, hogy ne láthassa az ő nyavalyás és
méltatlan voltát. Igy mikor Jobhoz közel-
gete az Isten, azontul meg-báná tudatlan
gorombátságát, és a' hamuban üle, Job.
42dik rész. 6dik vers. Esaiás is látván az
Istennek ditsőséjét, körös környül az An-
gyaloknak is udvarlo seregét, el-ámulván
igy kezdé szollani: Jaj nekem, mert meg-
ferteztetett ajaku ember vagyok, a' 6dik
résznek 5dik versében. Szent Péter is elzé-
ben vévén, hogy Isten vagyon az ő halász-
tsónakjában, azt kezdé mondani: Uram,
rávozzál-él én tőlem, mert én bűnös em-
ber vagyok, Sz. Luk. 5dik rész. 8dik vers.
Dávid is soha nem volt kissébb az ő szemei
előtt, mint mikor az Istennek hozzá valo
kegyelmességét, és országának jóvendő ál-
landóságáról kegyes igiretit halgatná, Sa-
muel 2dik könyv. 7dik rész. 18dik vers. Igy
minden jo keresztyén, mellynél nagyobb
az Isten előtt, és az Isten ajándékiban, an-
nál

XVII. RESZ. A' Hitnek külö jeleiről. 183
nál kissébb az ő szemei előtt. Kitsinyévé
léfzen azért minden igaz keresztyén az ő
szemei előtt, hogy leheffen nagy az Isten-
nek tekinteti előtt, Idvözítőnknek ama'
mondása szerint, Szent Máth. 18dik rész.
3dik vers. Bizony mondom tinéktek, ha-
ollyak nem lefztek, mint egygyik a' kis
gyermekkek közzül, semmiképpen nem me-
hettek-bé az Istenek országában.

Többeket elő-számlálhatnék az igaz
hitnek ragyogo sugáriban, mivel az igaz
hitnek ereje színten, ollyan meszse terjed-
ki, mint az igaz keresztyénség melly mesz-
se terjed-ki: De ezekkel meg-elégszem-
mostanában. A' többekről-is hasonlokép-
pen értsen a' kegyes Olvaso. En ezeket
csak példáért akarám elő-hozni, hogy ezek-
ből a' gyengébbek a' többekről-is itiletet-
tehesse nek.

XVIII. R E SZ.

AZ

Hitnek különböző mérté- keiről.

§ 1. S Enkiben-is e' jelen valo életben,
a' Hit nem mehet tókilletetéségre,

M 4

Senki-
ben-is
nem tel-
ugy

lyes vagy
tökelleles
a' Hit
ez élet-
ben.

184 XVIII. RESZ. A' Hitnek külömb: mérték:
ugy hogy még tovább ne kellene nevedke-
ni, avagy nem lehetne, részeiben, erejében,
munkáiban, és gyümölcstőzésekben öregül-
ni: a' mi tökéletessége lehet is pedig va-
lakiben a' hivek között, az-is nem egy mér-
tékü mindenkor és mindenekben; nem-
csak külömb külömb személyekben pedig,
hanem azon egy emberben-is. Erre nézve a'
Sz. Írásban nagyon emlekezet néhol erős és
nagy hitről, mint Romában írott lev. 4dik
rész. 13dik vers. Vagyon kitsiny és gyenge
Hitről-is, mint Sz. Máth. 8dik rész. 10dik
vers. Ísmég, 15dik rész. 28. vers. Szent
Márk. 9dik rész. 24dik vers. Mert az Isten-
nek házában az Ecclesiában szintén ugy va-
gyona' dolog, mint valamely ias-fias tselé-
des gazda házában; a' hol, némely kitsiny,
s' nemely nagy; némely erős, s' nemely
erőtlen; némely jár s' munkalodik, né-
mely nyög és fekszik; némely bótsót ren-
get, némely rengtetetik; némely mást hor-
doz karján, s' némely mástul hordoztatik.
A' nagy és erős hitü keresztyén hasonlo
ama' meg-értlegre jutott és meg-erőssödött
iffju emberhez, ki fokkal többet vitelhet-
el a' tereh hordozásban ugyan számos gyer-
mekeknel is, a' kik még erőtelenek, sőt az A-
postol parantsolattya szerint, fel-is kell
ezeket

XVIII. RESZ. A' Hitnek külömböz: mérték: 185
ezeket venni amazoknak, mint erőtlene-
ket a' hitben, és ezeknek terhetet kell nem
kevészer hordozniok, ha tudni-illik ugyan
valójában jó keresztyéniségeknek meg akar-
nak felelnie. Ide alkalmaztathattuk Idvó-
zítónknak ama' beszédét szent Peterhez, Sz.
Ján. 21dik rész. 18dik vers. Mig iffjabb va-
lál (ugy mond Idvözítónk) bé-övedzed
vala magadat, és oda megy vala a' hová
akarod vala; de mikor meg-vénheszel, a' te
kezeidet ki-terjeszted, és más övedez-bé
tégedet, és oda vilzen a' hová nem akarnád,
Meg-történhetik ugyan az-is (mivel a' hit-
nek ereje nem függ az emberől) hogy a'
gyenge hit Isten ereje által némely dolog-
ban többet bizhasson az erős hitnél. Mert
Ádám gyengébb lón a' Paraditsomban,
mint Job az ő fekélyes és büdös kunnyots-
kájában, mivel amaz a' gyönyörűségben
Istentől el-szakada, és a' Sátán részére haj-
la, Job pediglen az ő fok fekélyi között-is
meg tartá Isténéhez való hűséget, és jó lel-
ki-isméretit, mivel hogy Jobnak mondása
szerint, az igaz meg-tartya (az az, igyekezi)
az ő utát, azért inkább meg-erőssítetik, Job.
17dik rész. 8dik vers.

§ 2. Noha azért egy természetü az Egy-
idvözítő Hit minden hivekben, de nem egy *Egy-
mészerü*

az idve-
zűő Hit
minde-
nekben,
de nem
egy mér-
tékű sem
minden-
kor sem
minde-
nekben.

mértékű, sem mindenkor, sem pedig min-
denekben; Egyenlő ugyan ebben, hogy
egy aránt idvőséget nyerjen az emberek-
nek, és hogy a' nagyobb és erősb hit-is
nem nagyobb mértékér érdemelje a' bol-
dogfágnak, mint a' kitsiny és gyenge: mint
a' Mannában a' ki többet széd vala-is, ugyan
annak-is tsak annyi vala mint a' ki keveseb-
bet széd vala, Ki-jövet. 16dik refz. 18dik
verf. és mindené tsak annyi vala, a' menyi-
vel meg-éri vala. Igy vagyon a' hitnek-is
az ő állapottya az idvözülésnek dolgában.

Miért
hogy eg-
nek na-
gyobb,
másnak
kisebb
mérté-
két ad-
gya Iste
a' Hit-
nek?

Hogy azért egynek több, másnak kevesebb
mértékét adgya Isten a' hitnek, oka ez: mert
az által Isten vagy több, vagy nagyobb
dolgot akar véghez vinni itt e' világon; ı
ugy-mint másoknak a' hitre eszköz szerint
való meg-terítetését, abban fel-éppíteté-
sét, meg-erősítését, vigasztalását, s' több
efféle szent dolgokat. Ennek-okáért Moy-
seffel maga szemben beszélget a' hegyen,
Josephinak Daniellel egygyütt az el-rejtett
dolgokat-is meg-jelenti, Jeremiásnak az ő
igejét adgya a' ízájában, hogy a' pogányok
között gyomlállyon, rontson, veszelesen,
törjen, eppitsen. Ugyan őtet téfzi erős vá-
rossá, vas oszloppá, erős bástyává a' Juda-
királyi ellen, Jerem. I. refz. 10. 18dik refz.

A' kis

A' kis Dávidnak parittyát ad a' kezében,
apro köverskekkel egygyütt, hogy a' nagy
Goliáthot vele homlokban haitassa. Sz. Pált
Chorintusban küldi kiváltkeppen való lel-
ki erővel, hogy az ő ott való fok válaftot-
tit biztassa az örök életnek reménységével.
Tselek. 18dik refz. 10dik verf. Nem hogy
azért a' kitsiny es gyenge hitet kellene vá-
dolni, vagy meg-vetni, mintha az nem elég-
séges volna az idvőségre; de inkább ál-
melkodással kell az Istennek titkos erején
és böltségén tsudálkozni, hogy a' gyenge és
erőtelen hittel, olly teremtett állatnak ere-
jét felül halado dolgot, mint az el-kárho-
zott bűnös embernek idvőséget véghez
rendelte vinni, hogy, tudni-illik, az erő-
telenségben végefzetnék-el az ő idvőséges
ereje, 2 Cor. 12dik refz. 9dik verf. De egy-
szer s' mind igyekezni-is kell a' gyenge hi-
tű kerefztyennek, hogy az ő gyenge hitit
a' szent eszközök által, ugy-mint a' Sacra-
mentumok, és istennek beüzede által napon-
kent erősítgessé, és arra igyekezzék nagy
szorgalmatossággal, hogy a' Christus Je-
susban ugyan meg-vaftagodgyék, Phil. 3dik
refz. 8. 9. 10dik verf. Mellyet ugy vihet a'
hiv kerefztyén véghez, ha ama' szegény fia
nyvalyáján kefergő atyával sürjen, es ajéta-
toson

183 XVIII. RESZ. A' Hitnek külömböz: mérték: tofion könyörög, hogy Isten légyen segitő-gül az ő hihetetlenfégének, Szent Márk 9dik refz. 24dik verf.

A' Hitnek külömböz: mérték: 183 XVIII. RESZ. A' Hitnek külömböz: mérték: 189
§ 3. Hogy pedig az idvözítő Hit külömböz mértékű, nem tsak külömb-kü-lömb személyekben, hanem ugyan azon egy emberben is: annak vadnak kiváltkép-pen valo okai; de leg fővebb és elsőbb oka a' hitet szerző és nevelő Sz. Léleknek szabados tetfzése. Melly szerint néha a' hívő keresztyéat valami joban akarván oktatni, ugy-mint természetü vészettfégének és erőtelen-fégének meg-ismérfésében, és ellenben a' ma-gában valo Isten kegyelmességének nagyra bősüllésében, kivánáfában, s' a. t. Néha íf-még meg-akarván ötet dorgálni, és feddeni kevélyfégéről, gondviseletlenfégéről; hogy tudni-illik, a' kegyelemnek nagy árronn-is meg-vejendő alkalmatosfágát tsak akar-miért-is nem károllya el-botsátani; mikor ideje volna is hozzá a' kegyelemnek eszkö-zeivel szánt-szándékból nem akar élni, és a. t. Ez, és több illy okokra nézve, néha bőviti a' hívő keresztyénben az ő vigasztalo kegyelmességét, s' néha íf-még meg-szü-kíti, íf-t ugy meg-vonsza, hogy mint ha-nem-is akarna jó szemmel rejá tekinteni, mint job befzelli az ő maga példájában.

Job

XVIII. RESZ. A' Hitnek külömböz: mérték: 189
Job 16dik refz. 9dik verf. Az Ur haragja-nyomorgat ugy-mond engemet, mint-ha halalos képpen gyúlóne, tsikorgattya az ő fogait én ellenem mint az ellenfeg, és az ő szemeinek fényét rejám fzegezte; így azért, vagy ehez hasonlo-képpen, fokszor szokta a' bős fáfar. Szent Lélek az ő vigasztalo kegyelmének külömbözös mértéket ki-fá-farlani, a' mint, tudni-illik, tetfzik az ő sza-bados kegyelmességének, és jobbnak látzik a' szeginy keresztyének lelki éppületinek ez életben, és idvöségére a' következen-dőben.

§ 4. Ugyan ezen dolognak az ember-ben is vadnak kiváltképpen valo okai, ugy-mint:

I. A' vékony és gyenge tudomány, vagy értése a' mennyei dolgoknak. E' szerint a' gondviseletlen és Isten befzédét nem nagy-ra bősüllő keresztyén, kinek idejéhez ké-geft Doctornak kellene lennie, az idvöség-re néző dolgoknak értelmében, és fejtege-tésében, még-is restflege és gondviseletlen-fége miatt, tsak merő A-B-Cés gyer-mek; és nem hogy a' Sátán és egyéb ide-gen tévelygéseknek ellen-vetésire felelhet-ne-meg tisztí szerint, de még syllabicalni-is alig tudgyák az Isten dolgainak szép és vilá-

Mitsoda okai le-gyenek az em-berben a' hitnek külömbözös mértékének.

190 XVIII. RESZ. A' Hitnek kálomböz: mérték: világos betűkkel le-iratott regulait : de a' mi el-szenvedhetetlenebb a' rest kerefztyenben, a' maga meg-váltatásának, idvőségének, és abban az Isten hivatalljának, böltségenek, minémű gazdagsági legyenek a' szentekben, ennek még kissebbik betűjétsak alig ismeri, nem hogy tudná nagybátor nyelvel betzeigetni. Innét vagyona, hogy a' nyavalyás Ephraimitákkal, mikor szintén a' veszedelmet el akarnak kerülni, a' kételkedésnek Jordánnya mellett, ama' gonofz révézf a' Sátán elejekben veti a' Si-boletet, hogy mondgyák ha tudgyák: és midőn igazán nem mondhattyák, ugyan ott a' rév-helyen, a' hol kell vala által szaladni a' veszedelem előtt, meg-fogatnak és meg-öletnek, az az, Hymenæus és Alexandrel a' hitben hajo törést szenvednek, szent Pál 1 Timoth. irt lev. 1 részében a' 20dik versben. Illyenek valának ama' rozf tanítványi-is Idvőzítőknak, a' kik halván Urunk ok-tato beszédit a' lelki kenyér felől, nem tsak kemény beszédnek itilek lenni, hanem meg-is úrközvén, hátra állának, és az után még tsak járn-i is nem akarának Idvő-zitónkkal egygyütt, Szent Ján. 6dik rész. 66dik vers. Lásd-meg e' gyenge hit felől, Rom. 14dik rész. 1 vers. Ismég, 15dik rész.

Eph. 1.
v. 17. 18.

Bivák
könyv.
12. rész.

XVIII. RESZ. A' Hitnek kálomböz: mérték: 191
rész. 1 vers. 1 Corinth. 8dik rész. 10dik v.
Sz. Máth. 10dik rész. 16dik vers. Sz. Luk. 6.
rész. 45dik vers. Sz. Márk. 9dik rész. 9dik
versben.

Rest és gondviseletlen kerefztyén, ki az idvőségnek alkalmatosságit még eddig nem nagyra börsülted, tanuly innét serény-seget, és hogy nemes erköltsű lehets az idvőségnek dolgaiban kövefd a' Beroe-bélieket, ez időtül fogva hogy ezt meg-olvasod, és el-hagyván a' kerefztyénségnek kezdetinek betűit, a' tökéletes tudományra igyekezzél, Sid. 6dik rész. 1 vers.

Tselek.
17. rész.
11. vers.

11. A' kétséggel egygyütt járo javallása és be-vétele az Isten dolgainak. E' szerint az Isten beszédének hitelének, javallásának, be-vételének, erős fundamentoma nem lévén, derekassan nem tsak nem javallhattya, vagy börsülheti, ez illyen hitű nem szintén kerefztyén az Istennek beszédét, de még meg-is tsufolhattya, és tsak valami haszontalan vagy jádзи, és üllő füllő dolognak is itélheti, mint az első világbeliek a' Noe hajo tsinálását, Job. 21dik rész. 15dik vers. Es ama' Százados ember házánál kürtölő hósek-is, Szent Máth. 9dik rész. 24dik vers. Kik Idvőzítőket tsak meg-neveték az ő igazságos beszédéért. Illyetének fognak lenni

192 XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: lenni, szent Péter jóvendősége szerint, az utolsó időbeli világ fia-i is, kik hogy inkább magok indulattyan járhasának, és kívántágoknak után tombolva járhasának, azt fogják mondani: Hol vagyon az Urnak el-jóvetele, mert miolta a' miatyáink el-alutának, mindenek eleitül fogva ugyan azon módon állanak? Szent Péter 2dik lev. 3 dik rész. 4dik vers. Egygyet értenek ezekkel a' moitani időbeli vakmerők is, a' kik ugyan Isten úgy segillyével mérészlik állatni, hogy nem olyan ifszonyu a' pokol mint a' Prædikállók ifszonyitják. Oh tsak magok károkkal meg ne fognak tanulni, és látni, amaz ó hozzájuk hasonlo kevely, tobzodo, és szemeit a' pokol győtreلمي közzül fel-emelő gazdaggal! Szent Lukás. 16dik részében. Ezeket tsak nem a' barmoknál is alább veti a' Judás Apostol irásának 12-13dik verseiben, és nevezi őket az ó haszontalanfágok, és álhatalanfágokban tévelygő tsillagoknak, viz nélkül valo fellegeknek, kik a' széltől ide s' tova hordoztatnak; mivel haszontalanok és álhatalanok minden ó utokban és tselekedetekben. Ezeknek kételkedés vakmerő Isten ellen- valo, gonosz és kárhuzatos, és egyenellen Isten ki-adott parantsolatya ellen- valo, mely-

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: 193 mellyről olvashatsz Moyses ötödik könyvének 19dik részében, a' 19. 20dik versékben, ilyen igekkel: Ne legyen, ugy-mond, ti köztetek méreg és üröm termő gyűkér; Es olyan a' ki mikor hallandgya az átoknak igéjét, magát mindazonáltal boldognak állassa, azt mondván az ó szíjében: Bekéségem leszen ennékem; ha színtén az én szívemnek gondolattyában járándok-is, &c. Nem akar az Ur kedvezni ez illetén embernek. De ez ilyen kételkedés tulajdonok inkább a' hitetleneknek, kik vallyák az Istent tselekedetekkel tagadgyák, Tit. 1rész. 16dik vers. mivel utalatofok, hitetlenek, és minden jó tselekedetre restek. Külömböz ettől az igaz, de gyenge hitű; jó, de féelmes keresztényéneknek az ó kételkedések, kik nem keveszser, vagy nagy nyavalyájok, vagy nagy esetek, vagy egyéb nagy meghabrodások miatt annyira el-rémülhetnek, mint színtén a' mély vizben bé-merült ember: és ugyan kételkedhetnek is a' Gedeonnal, ha ugyan vélek vagyoné az Isten? és ha kedvet találhatnak még-is többször az Istennek előtte, Mich. 6dik rész. 6dik vers. Mivel az ó nagy bűnös voltokrul, és Istennek retentetes igazságáról, szentfégeről, ellenben

Bírák
könyv.
6. rész.

194 XVIII. RESZ. A' Hitnek külömböz: mérték: fokszor gondolkodnak, végre annyira jutnak, tsak nem meg-futamodnak Adámmal, az Istennek menydörgéshez hasonlo szavát meg-halván ő előle: de mint a' mély habok köziben le-ment terhes hajok hogy ugyan fel-vetik magokat a' fok habok közül végre, így ezek-is meg-szemlélvén magokat, meg-fordulnak, és mint egy mély viz fenekéről fejek rázálával fel-jönek, és így szólnak: Az Ur haragját hordozom, mert vékeztem ő ellene, de az Urra nézek, és várom az én meg-szabadításomnak Istenét, és meg-halgot az én Istenem, mikor a' fetértégekben ülök-is, az Ur létszen az én világosságom, Mich. 7dik rész. 7. 8. 9dik vers. Noha azért nagy nyavalyájokat és meg-bűzfőrt sebeket érzik, és ideig majd kételkednek-is meg-gyogyítatók felől, de végre végére menvén, hogy a' Christus Jesus amaz igen tudos seb gyógyító Orvos; ísmét el-hitetik magokkal, hogy ott nintsen nyavalya a' hola' Christus az Orvos; és soha nintsen ott nagy és halálos nyavalya, a' hol a' Christus vére az orvos-ság. Erre nézve ísmét lelki bátorfágot vesznek, és ha tsak fájos szemmel lehet-is, de még-is az értz kigyó Jesus Christusra egyenes szemmel néznek, mind addig míg lelki sebek-

XVIII. RESZ. A' Hitnek külömböz: mérték: 195 sebekből meg-ujjulást vehetnek. Akkor-oltsán az Istennek-is biztato követé biztatván őket, meg-ujjul az ő lelkek inkább mint az ő gyermekfegekben volt, és ugyan meg-térnek az ő iffjui erejekre, Job. 33dik rész. 25dik vers. Nem külömben mint Idvözítők-is az imádkozásnak helyéről, Sz. Luk. 22dik rész. 44dik vers.

III. Az Isten igiretiben való erőtelen bizodalom; melly majd hasonlo a' fájdalom és reszkető kéznek fogálához: Mert mint ez hogy gyengén, és szaladozva foghattya-el, és tarthattya-is meg nálla a' jó téteményt; sőt ha nagy, el-is ejti: így ez ilyen bizodalom-is. Innét vagyon, hogy noha Isten egyenessen nyujtja, és kezeit kinujtva tartván, a' jó téteményt, mint egy ugyan várja-is, hogy a' gyenge és erőtelen keresztyén ő tőle el-foghassa bizodalmanak reszkető kezével: mindazáltal, imez, meg-is ugyan nem reszfesülhet a' jó tétemenyben az ő nagy erőtlensége miatt, mind addig-is, míg Isten mint valami könyörülő Ur ember, szolgájától hazzá küldi, és kebelében, vagy előtte való tsészéjében veteti. Vagy mint az Ur-vatsoráját osztogató Prædikátor, a' ki látván az igen nyomottat, hogy nints ereje, hogy a' Pohárt el-

Példa.

Más péld.
da.

Király
könyv.
19. rész.

196 XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: foghassa és ihasfék belőle; azért maga izájához hajtya és itattya belőle. Igy szokott Isten-is nem keveffzer az igen gyenge hittel tselekedni. Mint Illyésnek, és amaz utfelről Idvözítők után kiálto szegény világtalannak példája meg-mutattyá, Szent Lukás 18dik rész. 40dik vers.

IV. A' Hitnek erejének és gyümölsének nem érzefe. Mert mikor a' gyenge hitű kereffzyén, hallya, vagy olvassa az igaz hitnek nagy és fok fele erejét a' szentekben, úgy-mint kik között Hit által némellyek országokat meg győztenek; igazságot tselekedtenek; az igireteket el-vótték; orszálanoknak szájokat bé-dugták; a' tűznek erejét meg-oltották; a' fegyvernek élit ki-vonták; az erőtelenekből erőffek löttének a' viadalomban, a. t. (Lásd-meg Sid. 11dik részt egéffzen) azonban magában vagy igen keveffzer, vagy semmit nem tapasztalván azokban a' dolgokban, mindgyárt hiti, és Istennek hozzá valo jo kedve felől kezd kételkedni; annál-is inkább, mert tudgya hogy Isten a' szent írásban, nem a' pufzta és gyümöls-telen, hanem a' szeretet által munkálkodo hitnek igit mindeneket, Galat. 5dik rész. 6dik vers. Mint Jakab Apostol-is bizonyitya 2dik rész. 18dik vers. Ezekből, és ezekhez

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: 197 hez hasonlo elmelkedésből végre, a' gyenge hitű kereffzyén annyira juthat, hogy csak nem azt hirdeti maga felől, a' mit David egykor, tudni-illik: hogy ő ki-vágtatott az Ur szemei elől, Solt. 31dik 23dik vers. Innét még a' jobb kereffzyének is nem keveffzer, nem kitsiny lelki próbái, buslakodási, és szivet szomorúsággal betöltő napjai következhetnek, főképpen ha a' Hitnek igazság szerző, és magát ki-mutató ereje között gondviseletlenülé miatt illendő különbséget nem tud teleni, oda fel a' 12dik rész szerint. De mind ezek az ő feje felett őszve-ütköző kételkedésnek habjai között-is boldogabb lehet a' gyenge, de igaz Hitű kereffzyén, a' vak-merő és testi-bátorfagban torkig úfzo szines kereffzyénnel; Mert sokkal jobb ám az idvőségnek szoros uttyán és a' hitnek keskeny paloján (mellynek alatta a' veszedelemnek mélyfége vagyon) csak aprokat lépni, ballagva, nagy elő-nézéffel elébb-elébb mendegelni; mint gyermekki vak-merőfféggel futni, s' azonban nagy véletlenül a' veszedelemben bé-esni. Noha azért nem jo Adámmal és Jonással Isten előt el-futni vagy rejtezni: A' Sina mellett valo Sidokkal töle el-izonyodni; annál inkább Judással kétféggben

Teremt.
3. v. 8. 9.
102. 1. 3.
Törvény.
könyv. 5.
u. 27.

198 XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: Math. 27. v. 5. Birik. 6. v. 36. Ján. 4. Tsel. 17. efni, az Isten igéreti és kegyelmessége felől kételkedni: mindazáltal Gedeonnal jobban meg-erősödni, a' Beroe-béliekkel a' dolgoknak jól végére menni, a' Sámariabéliekkel Idvözítőnket fel-keresni, véle szemtől-szemben beszélgetni, ő belőle Hitünknek vedrével örök életnek vizét meríteni, s' a. t. nem csak nem jó és idvőséges, hanem ugyan szükfeleges-is, a' mint az Apostol-is kívánja: Kéfértétek-meg, ha a' Hitben vadtoké, magatokat vegyetek elzerekben 2 Cor. 13. v. 5.

Hogy a' gyenge hitű keresztényeknek jó vizsgálásba lépés felől: misoda regulákról kell-e gondolkodni?
§ 5. De mivel a' gyenge, de azért igaz Hitnek ez az ő természeti, hogy a' nevedésre igzekezzék: a' nevedésben pedig sok dolgok állanak eleiben, hogy ne nevedhesek: meg-lehet, hogy valaha meg-is tsüggedgyen; sőt némelly magán való dolgokban [nem az egész idvőségre nézőkben] meg-is győzettesék. A' honnét kikövetkezhetik, hogy az ilyen gyenge hitű jó keresztényennek, nem csak kételkedési, hanem elméjébéli buflakodási, és nagy megháborodási-is lehetnek. Hogy azért itt, mint valami kö-sziklák között, hajo törést ne szenvedgyen hitben, sőt hogy gyenge Hiti felől jó reménységben, és alhatatos vizsgálásban lehessen: Imez következendő regu-

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: 199 regulákra kellek nagy szorgalmatossággal vigyázni, és gyakorta azokról elmélkedni.

1. Elfő Regula. Hogy a' leg gyengébb Hit-is igaz Hit, és az idvőségre elégfe-ges. Es hogy gyümöltsi vagy jó teteményi-is jok és idvőségeflek vadnak. Ezért; 1. Mert ez-is szintén úgy egygyesüti a' hívő keresztyént az ő Christussával mint fejével, azért ez által-is övé lehet a' Christus minden ő jó teteményivel, igaságával, fiuvá fogadálával, szentségével, a. t. Rom. 11dik rész. 20dik vers. Szent Ján. 14dik rész. 17dik vers. Ephes. 3dik rész. 17dik vers. Sz. Ján. 5dik rész. 20dik vers. Nem külömben mint ha ki reszkető kézzel fogná-el valamely Fejedelem avagy Királytól az ő szabadágáról való Donatios levelet. 2. Mert Isten bölts gondviseléséből adatik egy aránt, mint az erős Hit. Nem adná pedig Isten, ha tudná hogy az idvőségre nem elégfe-ges volna. Elég azért a' Sz. Pállal a' gyenge hitű keresztvényhez akkor-is az Isten kegyelmessége hozzá, mikor mint Sz. Pált a' fenyíték, kétfég, és keresztek között tartya, 2 Corinth. 12dik rész. 8. 9dik vers. Azért ez ilyen keresztvénynek ez az ő tiszti, hogy az ő erőtelenségében-is nyugodgyék-meg az ő Christulában: mert mi-

200 XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: kor erőtelen, ugyan akkor erős-is lehet ő benne, a' 10dik versben. 3. Mert a' nagyobb dolgokra, rendeltetett, tagoknak fizokta Isten a' Hitnek nagyobb mértéket adni, mint a' természeteti testben, a' válnak, Karnak, lábna, a. t. A' mint azért hogy a' testben nints olly gyenge és elvetetett tag, a' melly nem igaz tag volna; és az erős tagoknak-is a' nagyobb erő nem azért adatik, hogy többig élneek amazoknál, hanem inkább hogy a' gyengébbeknek gyámöli lennének; így itt-is. Az erőteleneeket a' hitben fel-vegyerek Ró. 14dik rész. 1 vers.

Példa.

Második Regula. A' melly hit erős egy dologban, másban erőtelenebb lehet. Istmét; Egygyik ember hiti egy dologban, másfiké másfikban lehet erős. Mint a' gyenge tudományu ember, erős lehet abban a' mit ő tud, és álhataratosabb, más nagy Philosophus, vagy Pharisaus embernél. Nicodemus erősebb lón Judáfnál, a' ki Apostol volt; A' szeginy Publicanus ama' kevely Pharisausnál. Így Ráháb-is fok egyéb afzfonyi-állatoknál, Sid. 11dik rész. 31dik vers. Az-is meg-lehet, hogy noha igen bizonytalan, és kétféges valaki büne bortsá-nattya felől, de azonban hiti ki-mutatya nagy erejét gyakorta a' kétfégek ellen való

2. Regula.

töre-

XVIII. RESZ. A' Hitnek különböz: mérték: 201 törekedésben, az Isten kegyelméhez való buzgo vágyakozásban, a' Hitnek meg-erősítetere nező munkákban, a' Christus érdemének nagyra bősüllésében; e' világ, maga, és bünei meg-utalálásban, és végezet-re a' bünök ellen, (kik őtet meg-haborit-hatnák) szorgalmatos vigyázásban. Lásd-meg Hab. 2. v. 1.

Harmadik Regula. A' leg nagyobb és erős Hit-is itt e' világon nem tökéletes, noha az erőtelenebb és gyengébb hithez képest, tökéletesnek is mondathatik: De azért a' leg nagyobb Hit-is kéfertetek, eferetek, és egyéb fogyatkozások alávettetett. Mint a' Jobc, könyv. 3dik rész. 3. 8dik vers. Moysesé, Számlál. 20dik rész. 10. 11. 12dik versekben. Illyésé, 1 Király. 19dik rész. 4dik vers. Abrahámé, Teremt. 15dik rész. 2dik vers. Az Apostoloké, és minden hiveké, kik közzül tsak egy-is nints, nem-is volt, a' ki hitinek erőtelenségét minden napon nem érzené, és különb különb változát a' nevedésben és fogyatkozásban, és az ellenkező dolgokkal való viaskodásban, Solt 13. v. 1. 2. Ísmeg, 30. v. 6. 7. Erre nézve kell-is könyörgenünk, mig élünk, hogy nevedgyék mi bennünk, 2 Corinth. 10dik rész. 15dik vers. 2 Thess. 1 rész.

3. Regula.

N 5

202 XVIII RESZ. A' Hitnek különböz: mérték;
1 rész. 3dik versf. Eph. 3dik rész. 17dik versf.

4. Regula. Negyedik Regula. Meg lehet az-is,
hogy a' nagy Hit nagyot eshetik valami do-
logban, mikor a' kicsiny meg-ál az ő dol-
gaiban: mert a' Hit vigyázással álhat meg;
már a' hol nints a' vigyázás a' Hit mellett,
könyű a' kéfértetben jutás, mint Noe, Loth,
Péter, s' több példák meg-mutattyák. Jo-
seph a' tómlócز fenekén szörnnyen könyő-
rög, és bizik Istenben, mikor az ő bát-
tyai bátran vendégeskednek az örökségben:
azonban ő meg-ál, meg-szabadul, uri mélt-
oságra magasztaltatik, mikor amazok kül-
ső és belső kéfértetben forognak. A' ki ál
azért meg-lássa hogy el ne esék, 1 Corinth.
10dik rész. 12dik versf. Vigyázzon, és kő-
nyörögjön, hogy aluva ne találatsék, Sz.
Márk. 13dik rész. 37dik versf.

XIX. R E SZ.

Az

Egyszer adatott Hitről valo
gondvifeléfről, annak meg-erős-
fitéséről, és oltalmazá-
sáról.

9 1. A' Hit Isten ajándéka mi bennünk;
nem mi erők, vagy tehetség-
günk.

XX. RESZ. Az egyszer adat: Hitnek gondvisf. 203
günkből valo, hogy senki közzülünk ne di-
tsekedgyék, Ephes. 2dik rész. 8. 9dik versf.
Ditsireti vagyon Isten előtt mindennek a'
kinek adatik: de nem adatik mindennek,
azért nem-is mindeneké, 2 Theff. 3dik rész.
2dik versf. Nagy ajándéka Istennek, és e'
világ felett való, valakinek már adatott
vagy fog adattani. Nagy, szükségére néz-
ve; mert a' Hit az *unum necessarium*, egy
szükséges dolog, Szent Lukás 10dik rész.
42dik versf. Nagy, másodsor; Egységére
nézve; mert nints egy-is hozzá hasonló.
E' kívül, és e' nélkül a' többek csak merő-
zengő rezek, és pengő czimbalmoknak ha-
szontalan pengési, sőt semmik, 1 Cor. 13dik
rész. 1. 2. 3dik versf. Es olly egy, kitől függ
minden tób emberben valo Isten kegyelmel-
ségének méltosága: sőt olly, a' ki foha ma-
ga a' többek nélkül nem jár; hanem min-
den idővségre néző kegyelmésegeit Isten-
nek vagy magával hordoz, vagy maga után
vonson. Kut-fő, és életnek ere, a' kiből
az emberben minden jok származnak; mi-
vel a' meg-romlott természetű ember a'
Christuson külön semmi jot nem tseleked-
hetik, Szent Ján. 15. rész. 5dik versf. Azért
illy szükséges, illy nagy és nemes ajándékát
az Istennek, ha kinek adatott, vagy adatik,
boldog

204 XX. RESZ. Az egyfő adat: Hitnek gondvis- boldog ha meg-tartya, neveli, és őrizi mind végig. Boldog a' ki vigyáz, és őrizi az ő ruhait, hogy meztelen ne járjon, és meg ne láttassék az ő szemérme, Jelen. 1. ódik rész. 15. d. vers.

§. 2. A' Hitel, dolog, és lelki szorgalmatoság: ném hívokodás, haszontalan reménység, testi bátorság, lágy puhafág, és több effélék, adattatik mindennek: Sáfárság, férfiúi erő, vitézség, viaskodás, strafálás kívántatik itt mindentől. Valaki mint vőtte az ajándékot, ugy kell itt belőle sáfárkodni, mint az Isten ajándékinak jó sáfárának, Sz. Péter 1. lev. 4. d. rész. 1. ódik vers. Kell itt mindennek viaskodni a' szenteknek egyszer adatott Hitért, Jud. 3. d. vers. Férfiúi erővel kell tselekedni, erősnek kell lenni, és mindennek szeretettel kell tselekedni annak, a' ki Hit jegyű zárflo alatt jó vitéznek kíván találatni és ismérteni; annál inkább jutalmat sőt Coronát vitézsége után el-nyerni, Jelen. 2. d. rész. 7. 10. 17. 26. d. vers. A' holott mindenütt a' győzőnek igirterik a' jutalom.

§. 3. Három dolog vagon azért itt minden ember előtt, hogy ez életben véghez vigye, ha a' más életben boldogul akar élni:

1. A' Hit szerzés.
2. A' Hit erősítés.
3. A' Hit őrzés.

XX. RESZ. A' Hitnek szükséges lehetőség: 205
Itt, hogy az ide néző gond egészlen- előnkben adassék, a' Hit szerzésről-is kell beszélgetnünk.

Lássuk mindeniket külön külön részekben.

Előben-is azért szollyunk a' Hit szerzésről.

XX. R E SZ.

Az

Hit szerzésnek szükséges és lehetőségéről.

Ez 1. Szükséges. 2. Lehetéges.

I. Szükséges: Mert, a' ki Istenhez akar közelgetni, annak hinni kell, hogy vagon Isten, a' ki jutalmat ad azoknak a' kik őtet keresik, Sid. 1. d. rész. 6. d. vers. Közelgetni kell pedig hozzá, mert igen- melzsére távoztunk ő tőle, ama' réközlo síval egygyütt, és ő-is ugy akar közelgetni mi hozzánk, ha mi-is ő hozzá közelgetünk, Szent Jak. 4. d. rész. 8. d. vers. Keresésük-meg azért őtet, mint maga mond-gya, mig meg-találatik, és hijuk segítség-re mig közel vagon. Hádgya-el a' gonofz ember az ő útát, és az álnok férfi az ő gondolatit, s' térjen az Urhoz, és könyörülvén könyö-

206 XX. RESZ. a' Hitnek szükséges lehetségér.
könyörül ő rajta, mert hajlando a' meg-
botsátáfra, Ef. 55. v. 6. 7.

II. Lehetség. 1. Az Isten szabados
kegyelmességére nézve. A' ki csak az Isten-
nek tsupa merő jó terzfésén, és szabados
szerelmén fundálatik, a' mint maga bizo-
nyittya az Ur: En magamért (ugymond)
el-törölöm a' te álnokfágidat, és a' te büneid-
ről meg nem emlekezem, Ef. 43 dik rész.
25 dik vers. Ísmég, Ezechiel, 36 dik rész.
32 dik vers. Nem ti éretetek tselekeszem
én, azt mondgya az Ur Isten, tudtotokra-
légyen tinétek; szégyenüllyetek és pirul-
lyatok-meg, óh Izrael háza, azt mondgya
az Ur. Ísmég, Szent János 3 dik rész. 16 dik
vers. Es, Eph. 2 dik rész. 8. 9 dik vers. Bezzeg
ha Isten az Uj frigyét-is a' mi tchettségünkön
fundálta volna, mint a' régít, oda volna min-
den reménységünk; mivel természetünk sze-
rint haragnak és gyűlölségnek fiai vagyunk;
főt meg-holtunk a' bünben, azért nem csak
jól nem tselekedhetünk magunktól: de
még meg sem gondolhattuk: ha akarhat-
nok-is pedig, de el nem követhettük; mi-
vel a' mi természetünkben vérszünk eszünk-
ben olly törvényt, melly a' mi elménknek
törvényével ellenkezik, és rabul ad a' bün-
nek törvényének, melly a' mi tagainkban

va-

XX. RESZ. a' Hitnek szükséges lehetségér: 207
vagyon, Rom. 7 dik rész. 23 dik vers. Itt
azért nem lehetne minékünk semmi tókél-
letes reménységünk: de hogy nem ezen, s'
nem-is a' régi, hanem az Uj szövefég sze-
rint szerzett az Ur Isten szövefégét velünk,
Jerem. 31 dik rész. 31 dik vers. Sid. 8 dik rész.
9 dik vers. Innét tellyes, élő, és tókélletes
reménységünk vagyon: Azért mert Isten az
ő örökké valo jó kedvén, örökké valo fri-
gyet tött mi velünk, Jerem. 31 dik rész. 3 dik
vers. melly szerint immár meg-kegyelme-
zett minden mi álnokfáginknak és büne-
inknek, és a' mi álnokfáginkról többé meg
nem emlekezik, sem el nem távozik a' mi
velünk valo jó teteménytól, hanem a' mi
szívünkben adván az ő félelmét azt tseleke-
szi, hogy mi el ne távozzunk ő tőle soha-is
többé, Jerem. 32 dik rész. 40 dik vers. Ebből
azért az ő szabados kegyelmességének tár-
házából Hittel akar minket meg-ajándeko-
zni, kiker hitünk által osztán Isteni erővel őriz
az idvőlségre. hogy meg-jelennék mi ben-
nünk (érts tellyes mértékben) az utolsó ^{2Tim. 4.}
időben, Szent Péter 1 lev. 1 rész. 5 dik vers. ^{v. 18.}
Innét meg-erősödünk mint a' Sion hegye,
s' meg nem mozdulunk, Solt. 125. Es mi-
vel közöttünk lakozik Isten, nem felünk,
Solt. 46. 6 dik vers. Mert nem erővel s' nem-
is ha-

203 XX. RESZ. A' Hitnek sükéséges lehet ségér:
is hatalommal, hanem az ó Szent Lelkével
tészi-fel mi bennünk a' mi idvőségünknek
mind az első, s' mind az utolsó követ; az
tselekedvén mi bennünk, hogy mind akar
hassuk, s' véghez-is vihesük a' mi idvősé
günket félelemmel és rettegeffel, munkál
kodván abban az ó ingyen való jó kedvé
ből, hogy azt kiálthassuk nagy fel szoval:
Hála legyen Istennek. Hála legyen Isten
nek. Ísmég az Apostollal: Isten kegyelmé
ből vagyok a' mi vagyok, Zach. 4dik rész.
6. 7dik. 1 Cor. 1 5dik rész. 10dik vers. Erre
a' kegyelemre hi Isten minket, 11. 5 5dik rész.
1. vers. Szent Mát. 1 1dik rész. 28dik vers.
2 Cor. 5dik rész. 20. 21dik vers. Es mikor
nem mehetünk, von szon, Szent Ján. 6dik
rész. 44dik vers. Tisztunk azért, hogy e
pufzta, és tsak merő kegyelemnek ajánlásat
előrtünk viselvén, ahoz kívánkozunk, és
igyekezzünk menni pénz nélkül, az az
minden érdemtől üres kézzel, magunkban
való bizodalomtól üres szível, és bűnünk
miatt meg-törődött és meg-keferedett lelek
kel, ó az, a' ki egygyet egy városból, ket
tőt egy nemzetfégből, ól zve-szedetet kőz
zülünk, és hozza vevén meg-kegyelmez,
el-veszi haragját rolunk, meg-gyógyítja
tőle való el-izakadásunkat; es egykor be
iktat

XX. RESZ. A' Hitnek sükéséges lehet ségér: 209
iktat minket ama' felső Sionban az ó ditsóf
séges országában, Jer. 3dik rész. 12. 13.
14dik vers.

Ez kegyelmessége Istennek, elsőben
bizonyos; mert az Isten könyörülő termé
fietin fundáltatott, a' ki hűséges, az ó igire
tiben, Törvény könyv. 7dik rész. 9dik vers.
Es frigy körés által adatik, melly Istennek
esküvéfével, és ahoz tartozo kegyelemnek
pésétivel-is meg-erősítetett, Jer. 3 1dik
rész. 34dik vers. Sid. 10dik rész. 16dik vers.
Solt. 32. 10dik vers. E' két meg-változha
tarlan dolog által azért, mellyekben lehe
terlen dolog, hogy az Isten hazudgyon,
erős vigasztalásunk lehet minékünk, kik
e végre futunk, hogy az előnkben adott
reménységet el-vegyük, Sid. 6dik. rész. 18dik
versében.

Másodszor közönséges: mert ki-terjed
mindenekre; minden fele rendekre és nem
zetiségekre; kitsiny, nagy, titkos és nyilván
való, és mindenféle bűnökre, mivel min
den embereket akar Isten idvözíteni, és az
igaságnak ismételire jutatni, 1 Tim. 2dik
rész. 4dik vers. Esa. 55dik rész 7dik vers.
Malach. 3dik rész. 17dik vers. 1 Joh. 1 rész.
7dik vers. Ezech. 18dik rész. 21dik vers.
33dik rész. 11dik vers. Nem lehet azért itt
senki

210 XX. RESZ. A' Hitnek szükséges leletségér: fenkinck-is kételkedni, mivel a' hűséges és mindenekre elégséges Isten, nem a' változó és hazug ember tette az ígéretet. Iszonyu dolog-is az Isten beszédében kételkedni; mert a' ki kételkedik hazuggá tévzi Istent, nem hívén az ő bizonylág-tételének, 1 Joh. 5 dik rész 10dik vers.

Másodszor; Az elégséges Idvözítőre név. A' kinek elégsége lévén a' mi meg-fzabadiásunkra, mivel mérték nélkül vótte a' kegyelmet, és fel-is kenettetett igazságnak olajjával arra, hogy elégséges közbenjáró lehessen, azért e' világra jött, hogy a' bűnösöket idvözítse. Itt e' világon pedig vetette az ő lelkét áldozatul a' bűnért, hogy meg-lássa a' magot, meg-hozszabbitsa napjait, és az Urnak akarattya az ő keze által jó szerentsés legyen, Isai. 53 dik rész. 10dik vers. Ezt azért ön-kéjén, szabados jó akarattyaiból meg-tselekedvén, a' szeginy bűnösökért lótt az ő mennyei Attya előtt igazulás, meg-szenteltetés, válttság, és engesztelő áldozat, hogy az ő egyszer való áldozattyaival tökéletessé tehetné mind ő-rökké azokat a' kik meg-szenteltetnek, Sid. 10dik rész. 14dik vers. az ő vére által.

Harmadszor; A' Szent Léleknek mindeneket meg-tselekedhető erejére név. A' ki

3x. Ján.
3. rész.
34. vers.
Solt. 40.
Ef. 11.
v. 1. 2.

XX. RESZ. A' Hitnek szükséges leletségér: 211 A' ki hitet szerezvén a' szeginy bűnösnek szívében, mind azt tselekeszi hogy akarhassa, s' mind hogy véghez-is vihesse idvősé-gére néző dolgait, Philip. 2dik rész. 13dik vers. Sőt hogy mindeneket tselekedhessek a' Christus Jelus által, a' ki őtet meg-erősíti, Philip. 4dik rész. 13dik vers.

§ 4. Nagy szükségben lévén azért szeginy lelkünk, mellyből Hit nélkül ki nem menekedhetünk; és hogy egyedül a' Hittel, és nem egyébbel valamivel, mivel hogy lehetleges-is a' meg-szerése, és meg-is igittetett: Hogy a' kinek bőltségsége nintsen [az Istenben való hitel pedig minden bőltségség fölött való bőltségség, 1 Corinth. 2dik rész. 1. 2dik vers.] kérjen Istentől, és meg-adatik szemre hányás nélkül, Szent Jakab 1 rész. 5dik vers. Sőt el-is rendeltetett hogy hidgyenek azok, a' kik az örök életre elől el-rendeltettenek, Apostol. Tseleked. 13dik rész. 48dik vers. Tehát tisztí minden lelkére gondot viselni kíváno, de szűkölködő, töredelmes, bűnnek terhe alatt el-fáradott, siránkozó, éhező, és szomjuhozó, a. t. lelkü keresztyén embernek, hogy jó idején hitet kérjen, ke-ressen, és szerezzen magának, és Tamás Apostollal ne legyen hihetetlen, hanem hű, mert

212 XX. RESZ. A Hitnek sükséges lehetőség: mert boldogok a' kik nem látnak, s' még-is hisznek, Szent Ján. 20dik rész. 29dik vers. Itt pedig nem kell fokot akadozni a' léleknek szeginy és érdemetlen voltán: mert a' gazdag kegyelmű Ur Jესus Christus, nem gazdag méltóságos szép szűzet (mint e világban szokott lenni) akar magának a' Hitnek gyűrűjével el-jegyezni, hanem szeginyt, alázatot, érdemetlent; sőt ollyaut, mint a' kiról vagyon irás Ezechiel profetiájában, a' tizen-hatodik résznek hatodik versében. Ez illyenre teriti-ki az ő ruháját, be-fedezi mezitelenfégét, frigyét részén véle, vízzel meg-mosogattya, véréből kitisztittya, olajjal meg-keni, külömb külömb fele ruhákkal meg-ruházza s' meg-ékesíti, hogy azt tegye magának szenté és ditsőségsé; tudni-illik az ő lelki jegyetsét az Anyaszentegyházat, és abban minden hiveknek szűkölködő lelkeket, hogy abban semmi macula, sőmőrgözés, vagy valami affele ne legyen: hanem hogy lenne szent és fegyhetetlen, Ephesusban írt levélnek 5dik rész. 26dik 27dik vers. A' 2dik Corinthusbéliekhez írt levélnek-is 11dik rész. 2dik vers. A' te lelkednek azért, oh te szeginy bűnös keresztyén! szűkfege, érdemetlensége, a' jotel üresfége, méltatlánlága,

töre-

XXI. RESZ. A Hitben valo meg-erősödés: 213 töredelmessége, nyögése, a. t. eszköz legyen inkább te benned a' gazdag Jესus Christufhoz valo menésre, mint lelkedet meg-akadályoztato tóra' kétfélegben előfre.

XXI. R E SZ.

Az

Hitben valo meg-erősödésről.

§ 1. **A**Z egyfzer adatott Hit soha tellyetlen és egészlen az ő természetire nézve meg nem fogyhat az emberben; mivel Isten ajándéka meg-bánhatatlan, sőt Isten erejétől őriztetik az utolsó napon valo meg-jelenésre, Szent Péter 1 lev. 1 rész. az 5dik vers. mint fellyebb-is meg-jelentetük. Mindazáltal meg-kissebbülhet az ő erejében, gyümölsében, és tselekedetiben; nem külömben mint a' kevés olaju lámpásnak világa: meg-hirvadhat mint a' nyersfég nélkül valo fű vagy virág az aszszu földben: meg-hanyatolhatik mint a' gyenge fiatal a' nagy terch alatt: meg-erőtelenedhetik mint a' természet a' betegségsben: és végezetre meg-homályosodhatik, mint a' tűznek világa a' fok hamu között. Erre nézve azért a' Hitnek minden napi uj olajjal, az az,

0 3

kö-

1f. 55.

v. 1.

Sz. Ján.

7. v. 77.

Sz. áml.

21. v. 9.

Sz. Már.

11. v. 18.

8-dik.

9-dik.

10-dik.

Ki. jöve-
telről 27.

214 XXI. RESZ. A' Hitben valo meg-erősödés:
könyörgéssel, Isten befzése felől valo igaz-
zán emelkedéssel; mint az ő Testamen-
tomi Oltár mellett valo mindenkori tűz-
nek: ugy kell ujjitadni és tartatni a' jo keresz-
tyénben; mert a' könyörgés Isten befzé-
de, ugy-mint lelki nyeresége, firofsága, és
kövérsége a' mi száraz földhöz hasonlo so-
vány természetünknek. Mint a' jo kertész
azért, a' ki valami szép virágot, vagy fat-
akar nevelni a' sovány földben, nedvesíti,
öntözi, és ganajozza. Avagy mint az egé-
ségében tsorbulást, vagy hibát meg-isméro
ember orvostságot keres, hogy egészségét
helyére állassa, és természetiben valo erő-
telenlegét meg-erősítse: ugy kell az ő Hi-
tinek fogyatkozásától felő embernek-is,
az ő gyenge és erőtelen Hitiről gondot vi-
selni, és így a' Hitben, és minden Isten ke-
gyelmében nevedekni, és meg-erősödni,
Szent Péter 2dik lev. 3dik részében. Azért
hogy fok gyümölsöt teremthessen, Szent
János 15dik rész. 8dik vers. Ezt belső em-
ber szerint valo nevedekésnek nevezi az
Apostol, Eph. 3dik rész. 16dik vers.

§ 2. Ez hiveknek lelki nevedekése-
ket, és a' Hitben valo erősüléseket, a' Szent
Lélek a' szent irásban némelly virágoknak,
és nevezetes fáknak hasonlatosságokban
adgya

XXI. RESZ. A' Hitben valo meg-erősödés: 215
adgya előnkben, Hóseas iraf. 14dik rész.
5. 6. s' a. t. vers. Ismét 92dik Solr. 13. 14-
dik versokban, A' meg-téror bűnösnek hir-
telen változalat, hasonlittya a' liliomnak éj-
jeli hirtelen nevedekéséhez, vagy inkább
szárban állásához; A' Hitben valo álhata-
toságát, a' meg-rothadhatatlan Cedrushoz;
A' hitbéli lelki erejét, mellyel a' keresztyéni
nehéz kereszteket bírja és hordozza, ha-
sonlittya a' tereh alatt egyeneffen nővő Pal-
mához. Es hogy minden részeiben valo
nevedekését meg-mutassa, azt mondgya
hogy meg-gyűkerezik mint a' Libanufon
valo élő fa, és ágai-is ki-terjednek széllyel,
és az ő ékésége olyan mint az olaj-fának
ékésége, és az ő szaga mint a' Libanus he-
gyének szaga, a. t. Ez leg gyümölsözőbb,
hasznosb, és méltóságos fáknak hasonla-
toságában adgya a' Sz. Lélek előnkben, az ő
Sion nevű lelki hegyének (az Ecclesiának)
leg hasznosb és gyümölsözőbb fajt, az
igaz hiveket mind természetekben, s' mind
nevedekésekben. Hogy pedig valaki csak
bizonyos időbéli gyümölsőkről gond-
dolkoznak a' hiveknek, Dávid által ezt-is
hozzá adgya; hogy az ő vénfégekben-is
gyümölsőznek az Ur tornácában, hogy az-
zal-is biztassa a' kételkedő lelkeket, hogy ha
történ-

216 XXI. RESZ. A' Hitben valo meg-erősödés:
történnék valamely zur-zavaros időben hi-
teknek gyümöltstelenlęge, jo reménlęgben
lehetnének jövendő, sőt mind koporfojo-
kig valo illendő gyümöltst termeferől az ő
igaz hiteknek. Minck-okaért az igaz Hit-
nek sem gyengeségéről, sem el-fogyhatásárol,
sem az igaz keresztyéni hitet terhelő fok
keresztekől és nyomorufagoktol (mellyek
itt e világon a' keresztyénlęget sűrűsęggel
szokták követni) nem kell meg-ijedni,
mert noha kezdetire nézve olyan mint
a' mustár, és nevedésére, mint a' li-
lium: de álhataratóságára nézve Cedár avagy
Cedrus, mellynek nem lehet meg-rothad-
ni; tereh viselhetésére nézve Pálma, melly
a' tereh alatt szokott fellyebb fellyebb e-
melkedni. Végezetre, az ő hasznos gyü-
möltözésére nézve, olaj és lelki szóló tő,
melly az Isten kegyelmességének minden-
napi titkos harmatozásával ujjuljon, ujjul.
Mivel Isten az ő igireti szerint az Izraelnek
olyan mint a' reggeli harmat, Hof. 14dik
rés. 6dik vers.

Ha ez Hit szerint a' hiveknek lelki ne-
vedésokról, annak fundamentomárol,
modgyárol, szent írásbol akar sz érteni, ol-
vasd-meg Szent Pál Ephesusban írt levél.
4dik rés. 13. 15. 16dik versekben. Colof-
séban

XXI. RESZ. A' Hitben valo meg-erősödés: 217
seban írt lev. 2dik rés. 19dik vers. Szent
Péter 2dik lev. 1 rés. 5. 6. 7. 8dik vers.
Szent Ján. 1 5dik rés. 4. 5. 6. 8dik vers. és
többeket; s' gondolkozhatol felőle, és a'
szerint a' te magad állapottya felől-is.

§ 3. A' Christusban, mint főben, az
igaz hiveknek, mint tagoknak, lehetlęges
nevededniek, a' kitől a' lelki nevededésre,
titkos erőt-is vehetnek, a' Szent Léleknek-
is ehhez járulo hathato kegyelme által. A'
mint azért lehetlęges, ugy szüklęges-is:

Mert;

1. A' Sátán minden mesterlęgével a' hit
ellen törekedik, hogy annak fundamento-
mát föl-forgathassa.

2. A' meg-romlott természet-is felette
igen hajlando, a' hittől és az Istenbéli bizo-
dalomtol valo el-fzakadásra.

3. Egyebként a' Hitnek hajoja a' fok
ellenkező habok között első nem virethe-
tik, sőt hátra veretethetik; és mint a' fű
vagy virág nyersség nélkül; mint a' termé-
szeti erő táplálás nélkül meg-hirvadhat, és
fogyatkozhatik: Ugy lehet dolga a' hitnek-
is, a' hit felől gondviseletlen nem derekas
keresztyénben, mivel a' ki a' Christust min-
den napon az ő sziveben nem viseli, sőt a'
szent írás szerint fel nem öltözi; annak szük-

218 XXII. RESZ. A' Hitnek oltalmáról.
fég lelki örömenek meg-bántodni; lelki e-
rejenek meg-fogyatkozni; külső és belső
életének szomorúságra, mord és komor-
ságra, kedvetlenségre, és végezetre külömb-
külömb fele veszélyre jutni; mivel a' kik
Istentől el akarnak idegenülni, Isten-is mesz-
sze szokott azoktól távozni. Lás példát
rejá a' 2dik Királ. könyv. 17dik rész. és a'
2dik Chronika könyv. 2dik rész.

XXII. R E SZ.

Az

Hitnek a' Sátán fok féle kérés-
teti ellen valo oltalmá-
rol.

S 1. **M**Int tsak imént-is, és e' könyv-
nek-is leg elsőbb részében-is
említettük; a' Sátán az ő derekas dandár,
vagy stráfáját egyenessen tsak a' keresztyén
ember Hiti ellen rendelte. Es nem külömb-
ben, sem könnyebben tufakodik ellene,
mint régen Mihály angyallal a' Moyses teste
felett. Itt az ő ezer mestersege szerint, min-
den rendbéli emberek és személyek ellen-
külön-külön annyi fele tüzes, éles, és szi-
gonyos nyilakat készített, hogy tsak egy
féle állapotú keresztyén ember-is nintsen,
a' ki

XXII. RESZ. A' Hitnek oltalmáról. 219
a' ki ellen- fok el-készített mérges nyilai
nem volnának kezzen, mint valami Ceit-
házban a' fok féle tüzes szerzámok. Nem
lehet egygyenként mind elő-számlálnunk,
mivel azt, nints olly emberi nyelv, ha szin-
tén meg-tudhatná-is, hogy ki-befézelhetné;
noha az Istenet serényebben szolgálni igye-
kező hivek, és a' bűnből fel-felkent vigyá-
zo lelki-ismeretek-is, ezekben fokakat,
ezekben vehetnek, és vésznek-is napon-
ként. En most tsak egynehányakat jelen-
tek-meg azok közzül; és a' jo keresztyé-
neknek-is, mint lelki vitézeknek azok el-
len meg-élesített alkalmas lelki fegyve-
reket, mint meg annyi Dávidoknak őt sima
kőveit elő-készitek; és magammal egygyütt
azokban mint valami Páncél, Pais, és Fegy-
ver-derekakban minden jo keresztyént ugy
fel-öltöztetek, hogy azokban minden lelki
vitéz a' Sátánnak minden mestersege ellen,
szintén a' törésen-is meg-álhat szabadoosson.
Szent Pálnak-is kívánása szerint, ki e' fe-
lő Ephesusban irt lev. 6dik rész. 13dik
14dik 15dik 16dik vers. illyen-képpen ta-
nit: Vegyétek-fel (ugy-mond) az Isten-
nek minden fegyvereit, hogy ellene álfat-
atok, és a' veszedelmes időkben meg-ál-
hatatok mindeneket el-vegezvén. Ilmég:
Allyá-

Allyatok ágyéktokat fel-övedzvéni igaz mondással, &c. hogy ama' gonofznak minden tüzes nyilait meg-olthásátok.

§ 2. A' Sátánnak a' Hit ellen valo kéferteti im-czek :

Első o-
stroma
a' Sátán-
nak az
igaz hit
ellen.

Elő. Azt sugallya az embernek elméjében ; hogy holott Isten igen szent, igen igaz, és fölötté igen tiszta természetű, ki nek szemei-is nem nézhetnek a' gonofszara ; és igalsága-is nem engédi, hogy a' bűnöst büntetetlen hadgya ; és végezetre olly szent természetű, a' ki még a' külső rutlágot-is régen-is az ő táborában el nem szentvedte. Innét azt veti eleiben a' szeginy bűnösnek : hogy ollyan rusnya, hamis, és tisztátalan bűnösnek mint ő, vakmerőség volna, ollyan szent, igaz, és tiszta természetű Istennek jo kedvével magát támogatni és biztatni. Erre nem tsak egy felelet lehet a' jo kerefztyénnek.

1. Azt mondhattya : Hogy a' mi Istenben valo bizodal munknak, es Istennek-is hozzánk valo jo kedvének, nem a' mi méltóságunk, érdemünk, igalságunk, szentőségünk, és a. t. hanem a' könyörülő Istennek erről valo szabados igireti, és a' Christus Jesus szentféges, és Isten előtt elégféges és kellemetes érdeme, az fundamentoma a' ki

lett

lett minékünk igalságunk, váltóságunk, és Isten előtt valo meg-igazulásunk, 1 Corinth. 1 rész. 3 odik vers. Holott azért Isten a' ki minket meg-igazit, kitsoda a' ki kárhöz-tatna ? Ha érdemünk volna-is azért, nem dítsekedhetnénk mi Istenünk előtt, mivel ugy-is tsak adóságot fizetnénk, Szent Luk. 17 dik rész. 1 odik vers. Ha nintsen-is nem lehet hogy kétségben esünk, mivel ingyen valo a' kegyelmesség, Romab. 11 dik rész. 6 dik vers.

2. Abbol inkább meg-tetzik az Isten irgalmassága mi hozzánk, hogy illyen igen rusnya bűnösökkel-is közli az ő irgalmasságát ; mert a' ki tiszta, annak nints szükség a' meg-tisztulásra, mert mindeneftül fogva tiszta. : De a' tisztátalanbol kitsoda tehet tisztát ? tudni-illik, tsak egyedül az Isten, Job. 14 dik rész. 5 dik vers.

Olvasd-meg a' magad vigasztalásáért ha akarod, Isai. 1 rész. 16. 17. 18 dik vers. Ist-meg, 43. 25. Ist-még, 55. v. 1. 2. Ezechielnek-is 16 dik rész. 6 odik vers től fogva mind az utolsó verfig. Es ezekhez add hozzá a' Szent Léleknek tanását Hosaéfnál a' 13 dik rész. 3. 4. 5 dik vers. meg-látod nem jár sz jo válsz nélkül.

3. Ha rutak, tisztátalanok, és hamissak

vol-

voltunk-is a' Christufon kívül, már ő be-
ne szépek, tiszták, és igazak vagyunk, Sz
Pálnak im-ez bizonylág tétele szerint,
1 Corinth. 6dik rész. 11dik vers. Illyenek
voltatok, ugy-mond, de meg-mosogattat-
tatok, meg-fizenteltettetek, meg-igazitatta-
tok az Ur Jéfus nevében a' mi Istenünknek
Lelke által.

Második
ostroma
a' Sátán-
nak az
igaz hit
ellen.

Második. Tsak a' választottakra, és
igaz hitű jo keresztényekre néznek az Isten-
nek minden szent írásbéli igireti és vigasz-
talási, tsak azok-is biztathatták azzal mago-
kat: De te holott sem válaszfád felől,
sem hited felől nem vagy bizonyos, főt nem
kevefizer fél, retteg a' szived, és idvősé-
ged felől-is tsak nem mindenkor kételke-
del; ezekből világossan ki-tetszik, hogy te
nem választottja vagy az Istennek, és hogy
hited-is nintsen: Minck-okáért semmi kő-
zöd nintsen az Isten szent írásbéli igireti-
hez és vigasztaláshoz.

Erre való felelet:

1. Hogy válaszfád s' hitem felől
nem lehetnék, avagy nem volnék én-is a'
több hivekkel egygyütt bizonyos, ennek
egyenessen ellene ízol a' Szent Lélek, Szent
János 1 lev. 3dik rész. 14dik vers. illyen-
képpen: Mi tudgyuk hogy a' halálból ál-

-107

tal vi-

tal vitettünk az életre, mert szerettyük a' mi
atyánkfiait, a. t. Szent Pál-is nyilván mond-
gya, hogy a' választottak meg-lelték a' mit
kerestek. Ezeket én-is érzem magamban
igaz hitem által. Minck-okáért semmi helyt
nem adok, te Sátán, a' te beszédednek,
mivel a' mint hogy jobb Istennek engedni,
hogy nem mint embernek, azonképpen,
jobb Istenben hinni és az ő beszéde-
ben, hogy nem mint embernek; annál-is
inkább mint tenéked hazugságnak atyá-
nak. Eva a' mi első anyánk ezzel vesztet-
te vala magát, hogy a' te beszédedet az
Isten beszéde ellen bé-vévé. Azért az ő
kárából tanulván semmire, bősüllöm be-
szédedet.

2. Hogy pedig azt fordítod elő, hogy
félek nem kevefizer: 1. Ebből jo álla-
potomat inkább mint boldogtalanságomat
veszem eszemben; mert Salamon által a'
mennyei börtsefeg boldogoknak nem a' bá-
torfágban élöket mondgya, hanem a' kik
szüntelenül félnek, Peldás könyv. 28dik
rész. 14dik vers. Sőt Isten-is az ő beszé-
dére meg-első, nem az ő átka ellen magá-
nak békefiséget ígérő emberekre akar a'
mennyegeből tekintélni, Ísai. 66dik rész.
2dik vers. 11. A' mint oda fel a' tizen-
hetedik

hetedik részben meg-értettük, nem üressék itt e' világon a' hitek-is a' félelem és kétségektől; mivel idegen helyen, nem hazájokban vadnak; és hogy az Isten kegyelmei-is, a' Hit, a' reménység, a' szeretet, itt nem tökéletesek ő benne, holott csak rész szerint vagyon ő benne az ismertet, 1 Corinth. 13dik rész. 12dik vers. Azért nem tsuda ha én bennem-is ugyan azok felalátlatnak.

3. Mert minden napon fokakban sokakat vétkeznek, mind gyarolóságok, s' mind gondviseletlenlégek miatt. Ezekre nézve nagy méltán félthetik Istennek jelen való kegyelmességinek tőlök való el-távozála:

4. Végzetre jobbnak-is itelem én, a' mi az én magam állapottyát illeti, félelemmel és rettegéssel munkálkodni a' hívő keresztényennek az ő idvőségét, az Apostolnak-is tanítása szerint, Philip. 2dik rész. hogy nem mint testi bátorfaggal. Mivel az Isten nem azért irgalmas, hogy ottan ottan vakmerőbűneinkel busittátsék, hanem inkább hogy félelemmel tiszteltetsék, Solt. 130. v. 4.

5. Félelmes és kételkedő hitemből gyenge és kitsiny, nem semmi hitemet vehetem én észemben. A' gyenge Hit felől

pedig azt tanultam-meg oda-fel, hogy csak legyen igaz, egy-aránt idvözithet engemet; mivel a' hitnek nem a' nagysága, hanem az igaz volta és vagyonfága idvöziti a' hívő keresztényen embert. Ez azért az én gyenge hittem felől-is az én jó reménységem.

Harmadik. Az igaz Hit soha nintsen, maga és gyümöls nélkül, hanem mindenkor a' maga, természeti szerint való gyümölszeiben ki-szokta magát mutatni, úgy hogy nem csak az ember a' kic a' Hit, de még mások-is észekben vehetik azt, a' mint az Abrahámét-is. A' te hited, melyet te hitednek ítélz magadban, oly álhatalan indulat te benned, hogy noha, néha-néha ki-üti magát mint a' teli verőfény, valami jó tselekedetetskéből; de azonban nagy hittelességgel annyira meg-homályosodik, hogy nem hogy más valaki vehetné észében, de még magad-is nagy sokszor nem érzed, és nem tudod ha vagyone' hited, avagy egy tsepp-is nintsen.

FELELET. I. Az alvo, és igen súlyos beteg embernek-is úgy vagyon dolga érzékenységgel, mint oda-fel-is meg-értettük: De abból nem következik hogy érzékenysége nem volna.

2. Tagadhatatlan igazság, hogy az alvo

P igaz

Harmadik ostroma a' Sátánnak az igaz hit ellen.

igaz kerefsztyénnek az ő aluttában-is igaz es idvősséges hiti vagyon, noha ő azt sem nem érzi, sem pediglen nem tudgya. Nem menten szűnik azért meg akkor a' hitnek vagyonsága, vagy állattya, mikor érzésc meg-fogyatkozik.

3. Hogy pedig hitemnek álhatatlan-ságát, és fokszori változását hántorgatod, azzal is nemfokat gondolok: 1. Mert mirtsoda álhatatlanabb az égnek ábrázattyanál, de azért ugyan meg-áll az ő valóság.

2. Mert én az én idvősségemet nem az én hitemnek álhatatos voltán, hanem a' hazudni nem tudo Istennek álhatatóságán fundál-tam.

4. Hogy olyan egy-mással ellenkező indulatokat találhatok én fel magamban: szintén abból vészem eszemben, hogy nekem igaz és valóságos hitem vagyon; mert úgy tanultam én a' szent írásból, a' jámbor tanitoktól, és szent Pálnak is példájából a' Romában írott levélnek 7dik részéb. hogy az olyan tusafodások, az igaz Hitű jo kerefsztyénekben szoktak kiváltképpen fel-találni, a' kikben a' test a' lélek ellen, és a' lélek a' test ellen szokott tusafodni. Mert az iftentelnekben az Istenről el-fajult ter-mészert az Istenről el-szakadt lélekkel őszve

Gal. 5.
v. 17.

szo-

szokott czimborálni; és egygyező elmével (mint Adam-is Evával) szokták a' meg-tiltott fának gyümölsét le-szakasztani, és Isten ellen párt-ütéssel vétkezni. Ugy va-gyon, ő benne-is találatik valami chez néminémű-képpen hasonló indulatoknak tusafodása: de az nem egyéb, hanem az ő bűnének büntetéstől felő természetnek ir-tozása. Nem ilyen a' hiveke, hanem ők a' belső ember szerint gyönyörködnek az Isten törvényében; noha éreznek az ő terméze-tekben más Isten törvényével ellenkező tör-vényt, melly az ő elméjeknek törvényével ellenkezik, és fokszor rabul adgya őket a' bűnnek törvényének, noha az ellen nagy szorgalmatoosan törekednek, és igyekez-nek, Romában irt lev. 7dik rész. 21. 22. 23dik vers. Ez azért én bennem-is fel-talátatik, de én ezt igaz Istenben valo Hi-temnek meg-tsalhatatlan bélyegének hi-szem inkább lenni, mint hitetlenlégemet ki-mutato czégeremnek.

Negyedik. Vélekedés inkább az a' te hited, mint igaz hit; mivel az igaz Hit mindenkor a' lelki-isméretnek az Isten tör-vényétől valo meg-sebefedése, meg-rettene-se után szokott adattanni: Te pedig soha-magadban olyan Isten törvényétől valo

Negyed-
dik o-
stroma
a' Sátán-
nak az
igaz hit
ellen.

P 2

meg-

meg-rettenést, vagy el-rémület nem vőttél észvedben : Azért az a' te hited, mellyet te hitnek nevezsz, nem igaz hit.

FELELET. I. Itt-is inkább ragaszkodom en az Istennek igazságos beszédéhez, hogy nem mint más valaki, és annál-is, a' te beszédedhez, te Sátán. Az Isten beszédé a' szent irás, az Isten kegyelmiséget fok formáju, fok modu, és fok képpen valonak mondgya, Ephesusban írött lev. 4dik, és Sidokhoz irt lev. 1 rész. 1 vers. E szerint azért nem egy modon tsak, hanem fok kiváltképpen valo utakon és modokon szokta az Ur Isten a' Hitnek ajándékát a' szeginy bűnösöknek ki-osztogatni.

2. Bólts Orvos az Ur Isten. A' bólts Orvos gyakorta nem adgya azt egygyik betegnek, a' mit ad a' másíknak : mert tudgya, hogy a' mj egygyiknek orvofság, ugyan az másíknak halálos méreg lehet. Ugyan a' jo Orvos azt-is tselekefzi, hogy nem minden febert furja-fel az embernek feje kaponyáját: hanem tsak azért a' melly másképpen meg nem gyógyulhat, és egyéb-ként bizonyos halál következhetnék belőle. Ugy tselekefzik az Ur Isten-is, a' törvény által valo megremittéssel, és ifzonyítással, azzal a' meg-átalkodott bűnösöket szokta inkább az Ur Isten

Isten meg-ijesztetni, és azzal mint Manafest meg-békozni; azt-is azért, hogy ha könnyen nem akar ó hozzá meg-térni a' vakmerő bűnös, az Evangeliomnak lágy beszéde által: tehát a' Törvénynek-is ki-vont és fel-huzott fegyverével meg-hodoltsék; nem külömben mint a' lator, a' ki nem külömben, hanem a' darabantoknak verésével és rongálásokkal engedi magát meg-fogatni a' magistratusnak parantsolatyára.

3. Némelly sebek fájdalom nélkül-is meg-gyogyittatnak a' bólts Orvosnak böltselégeből : Ugy némelly bűnös lelkeknek-is lelki gyótródések nélkül meg lehet gyógyittatniok.

4. Bolondfág és nagy tudatlanfág volna tölem, azért az Isten kegyelme felől kételkednem, hogy én az én nagy és fok bűneimért soha eléggé nem szomorkodhatom, és azokat elégséges-képpen meg nem sirathatom. Jo volna, noha, és idvőséges, az én bűneimért mindenkor bánkodnom és sajlodnom, és a' Dáviddal azokat mindenkor szemem előtt viselnem : De ha azt szintén nem tselekedhetném-is, (maga tselekefzem tehetésem szerint) mindazonáltal nem lehetne még-is kételkednem az Isten

230 XXII. RESZ. A' Hitnek oltalmáról.
idvőzítő kegyelmességben. Noha, ugy va-
gyon, meg-lágyítja az Ur Isten azoknak
sziveket, a' kiket az ő kegyelmességével
meg akar őrvendeztetni.

5. Inkább ennékem ugy tetszik, hogy
ha valakinek az Ur Isten a' törvénynek terhe
nélkül meg-botsáttya az ő bűneit, mint egy
néminémű testebéli fizetés nélkül, annak
inkább örülni és őrvendezni kell az Isten-
nek meg-szabadító kegyelmességében, mint
bánkodni; és Istenét tellyes élete-béli hálá-
adással kell inkább tisztelni, mint Istennek
bővölködő kegyelmessége felől kételkedni.

ötödik. Tulajdonlaga az igaz Hitnek
hogy nevedegyék; melly noha kezdetire
nézve mustár maghoz hasonlittatik, de az
után való nevededésre nézve, olly ki-terjed-
tett águ zöld fahoz-is hasonlittauik, a' ki-
nek ágain még az égi madarak-is félszket-
rakhatnak, Sz. Márk. 4dik rész. 3odik vers.
Sz. Luk. 13dik rész. 18dik vers. A' te hited
nem illyen, mivel soha nem vehetted eszed-
ben még magad-is nevededését: Azért sem-
mit-is te a' te hitedhez nem bizhatol, mivel
nevededéséből nem veheted eszedben hited-
nek igaz voltát.

FELELET. Elfő: A' Hitnek egy állan-
do valósága és természeti vagyon, mellyre
nézve

XXII. RESZ. A' Hitnek oltalmáról. 231
nézve sem nem öregbülhet, sem pedig nem
kissebbülhet; mint szintén az embernek é-
lete vagy embersége-is, a' melly valóságára
nézve nem nagyobb az igen öreg emberben
mint a' kistsinyded gyermekben, betegben
vagy egészségesben: öregbülni azért mind
a' kettő mondatik erejere, gyümölsére, és
némelly részeire nézve. Igy hitem-is ha
szintén nem nevededett volna-is én bennem,
de hálá Istennek nevededett, még-is nem-
elném kétségben hiremnek valósága felől,
mivel vagyonsága, a' Hitnek nem jár egy-
gyütt mindenkor az ő nagyságával. A' mag
a' föld kívül nem nevededhetik, de lehet
a' nevededésre való erő benne: ugy lehet az
igaz és valóságos Hitnek-is nem kevesse-
dolgá, a' tudatlanlág, gondolatlanlág, vagy
hamarkodás miatt. Lás példát rejá Dávid-
ban, Solt. 31 v. 23. Ismét, Solt. 116. v. 11.

2. Azt-is meg kell pedig gondolni,
hogy a' Hitnek erejében való vastagulás,
vagy nevededés-is felette igen titkos és tsu-
dálatos, mellyre nézve Idvőzítőnk hasonlit-
tya ennek nevededését a' földben vetteter
magnak hir, vagy eszben-vétel nélkül való
nevededéséhez, Szent Márk 4dik rész. 27dik
vers. mindazáltal ugyan e' felől azt mond-
gya ugyan ott Idvőzítőnk, hogy ugyan szá-

rában két a' felől és gyümölsőt terem. Sz. Pál ugyan ezen dolgot Eph. 4dik rész. 16dik rész. a' testbéli tagoknak, és inaknak nevedéseknek titkos és minden résznek tulajdon mértéke szerint való nevededésben akarja meg-mutatni: melyet kitsoda vehet elméjében? vagy kitsoda mondhat-ki nyelvél? Illyen, vagy még tickosabb a' keresztényeni hitnek-is a' keresztényekben való nevedése, melyre nézve Isten (az az Isteni) nevedésnek-is nevezterik, Coloss. 2dik rész. 19dik vers.

3. A' nagygyá nevedett Hitnek-is nints nagyobb jutalma Istennél mint a' kitsiny hitnek, a' derekas idvőségre nézve; mert noha kinek-kinek az ő tselekederi szerint léfzen fizetése, Szent Máth. 16dik rész. 27dik vers. mindazáltal nem hitnek mértéke, gráditsa, vagy nagyobbtsága szerint, mivel akar-melly kitsiny hit-is nagy az Isten előtt az ő választatott eszközözi természetü szerint, és a' Christus Jesus nagyfagos, érdemes, és Isten előtt való kedves voltára nézve. Noha azért tisztí minden keresztény embernek, hogy semmi alkalmatosságot-is el ne mulasson, mellyben gyenge Hitit öregbiteni nem igyekezné, még pedig minden erejével, hogy mind szentebb lehessen, mind

mind hogy meg-éppülhessen az Ur Jesus tőkélletes ábrázattára: mindazáltal kitsiny hitem felől-is nem esem kétségben, tudván azt, hogy ha nagy és tőkélletes szentfégem nintsen-is; de azért ugyan tőkélletes és teljes igaságom, vagy az én Istenemnek előtte; Kitsiny Hitem: minekokaéft semmi kárhoztatásom-is nintsen, mivel Isten az a' ki engem meg-igazit, Rom. 8. Amazt-is pedig véghez viszi bennem én el-híszem, az én bennem tickos erő által munkalkodo Istenem, melly szerint hatalmas dolgokat tselekezik én bennem, Eph. 3. v. 20.

4. A' példából-is pedig, mellyet előfordítál több vigasztalásom, mint meg-háborittatásom származik ennékem. Mert az első dolgon, tudni-illik a' mustár magnak kitsinyfégeben előnkben adatik az Isten beszédének az én szívemben való tickos munkája, és vizont az Istennek beszédének, és az által az emberben való Hitnek erejé, gyümöltse szerint való nevedésének bizonyos gráditsi, nem külömben mint a' magból elsőben fű, a' fű után szálkás buza fű, annak utánna buza szokott lenni. Melly három gráditsaiban a' buza terméfnék, lelki értelem szerint, előnkben adatik az Isten beszédének az emberek szívében három

titkos gyümöltse: A' Hit, tudni-illik, a' Reménység, és a' Szeretet. Mellyek nem különbözö időkben léznek ugyan az Igének prädikállása által a' hívó keresztyének szívében, de azért ugyan megkülönböztetnek rendel és termézzettel: Mert a' szeginy bünös ember az Istennek beszéde-ből elzében vévén lelki szükségét, és az Isten idvöség felől való fűrü igiretiben ezében vévén az Isten kegyelmességének-is tellyességét az ő Fiában az Ur Jéhus Christusban, ahöz igaz Hiti által ragaszkodik elsőben, az után jó reménységben fog lenni a' meg-igirtetett örökös idvösége felől, sőt ugyan várja-is igaz Isten igiretiben való reménfége által annak bizonyos bé-telleyeséfer, Rom. 8. v. 25. Es végezetre ugy indul-fel az ő Istenének, és az Istenes keresztyéneknek-is tellyes szível való szeretetre, im ez mondása szerint a' Szent Jánosnak: Mi, ugy-mond, ismérjük és el-hittük, az Istennek hozzánk való szerelmét; Minek-okaért szerettyük-is őtet, mert ő először szeretett minket, Sent János 1 lev. 4. rész. 16. és 19dik vers.

Hatodik
stroma
a' Satan-
nak az

Hatodik. Igen nagy vak-merőség olly dolgot bizonyosan állatnod, és ollyal magadat biztatnod, (vagy inkább meg-tal-
nod)

nod) mellynek még magad-is soha dereka-
son, még mesterfeles szorgalmatoságod-
dal-is végere nem mehettél. Elégge voltál
ugyan rajta hogy bizonyosan végere me-
hets igaz hitednek: de mivel semmi nyilván-
valo gyümöltseit még eddig-is eszedben
nem vehetted, és erejét magadban még mo-
ltan-is nem érezheted, azért most-is a' ke-
telkedésnek habjai között veszekedel. Mi-
haszna tehát hogy még-is haszontalan dol-
gon kapdosz, és hijában- való reménfeg-
gel biztatod magadat?

FELELET. Első: Nem vakmerőség-
cunékem mind nap-estig az Isten kegyel-
mességének ajtaján békéséges türéssel, és
jó reménfeggel várakoznom: mert maga
mondgya az ő szent igéjében Isten, hogy
várjam őtet, mert kétség nélkül meg lézen
az igiret, Habac. 2dik rész. 3dik vers. Szük-
séges azért nékem a' békéséges türés, hogy
minek-utánna az Istennek akarattját tsele-
kezzem, el-vehessem az igiretet, Sid. 10dik
rész. 36dik vers. Várom azért én az én Iste-
nemet az ő kegyelmességével, mert tudom
én hogy nem késik, hanem el-jő, és békesé-
séget fog mondani az én szeginy lelkem-
nek, Solt. 85. v. 9.

Második: Meg-vallom ugyan, hogy
fok-

fokszor sokat szorgalmatoskodtam abban, (mivel kerestényfélegem-is azt mutatta, Sz. Pál-is ugyan parantsolatban hadta, 2 Cor. 13. v. 5.) hogy hitémnek bizonyosan végére mehessek; és azt-is nem tagadhatom, hogy néha-néha meg nem tsalatkoztam volna: és mint a' lép. vézfűzővel meg-fogadtatott madár, repdeséfével inkább meg-kötelezi magát, én-is nem ugy jártam volna: Mindazáltal én annak magamban imillyen okait találtam fel, mellyekre nézve Istenemnek hozzá-m való jo kedve felől nem hogy gyanakodni, annál inkább kételkedni kezdettem volna; de inkább abban igen erőssen meg-erősödtem:

1. Azért történt az rajtam; Mert Isten-is fokszor szolt az én lelkemnek, és ugyan utánnam járt az ő kegyelmességével, akkor én-is nem feleltem-meg ő néki; hívott engemet hozzá, és én-is nem mentem, Példás könyv. 1 rész. 23 dik vers. Il. 65 dik rész. 12 dik vers. Azért immár ő-is nem mindgyárt felel-meg ennékem, sőt meg-is enged lebeszédnem, mert tudgya hogy a' nyavalya rajtam lévén, meg-fogom őtet keresni, és az én lelkemmel egygyütt más bűnös lelkeknek-is azt mondani: Jertek-el térjünk vissza az Urhoz, mert ő szaggatott-meg, és ő

és ő meg-gyogyit minket; meg-vert, és békóti a' mi sebcinket. Meg-élevenit minket két nap mulva, harmad nap fel-támaszt minket, és élünk az ő orczája előtt, Hof. ydik és 6dik részekben.

2. Mert fokszor gorombájul és tsak nem barom modta (mint Dávid szol maga felől ez illyen dologban, Solt. 73.) nyultam az idvőség dolgához, alkalmatlanlággal akarván el-végezni ollyan nagy és meltsóagos dolgot, nem tudván meg-gondolni, hogy jobb volt volna azt akkor egy kevesse félre tennem, hogy nem mint eröm fölött való dologban magamat elegyitenem. Mint Elis javallya vala egykor Anna aszfzonymnak, alitván őtet részegnek lenni. Es Aron-is tselekedék, midőn háborodott elmével a' szentlégnek meg-ételét más időre halasztá, Moyses harmadik könyv. 10 dik rész. 19. 20 dik vers. Ezt azért én nem tselekedvén, nem tsuda ha meg-tsalatkozhattam.

3. Mert az én belső érzékenységgemen és a' külfő meg-tapasztalásokon sokat tsüggendezvén, és azokat kellerénél inkább fongatgátván, és hántorgatván, gyakran többet fogtam magam ellen magamra, mint a' kibben voltam. Dáviddal fokszor Istennek kedvében voltam, azonban azt állattam magam felől

felől felelmes sietőgomben, és hirtelenfő-
gomben, hogy el-vettettem, vagy ki-vága-
tam az én Istenemnek szemei elől, Solt. 31.
v. 23. Es a' Sionnal: El-hagyott engemet az
Ur, és az én Istenem el-feletkezett én ro-
lam, Ifai. 49. Még csak ezekben-is nem-
jutván az, hogy mint Dávid az ő Abfolonnyái,
hogy ideig szeme eleiben nem borsátá, de

252. 13.
v. 39.

azért atyai szive ugyati utánna szakadozna:
ugy volna nekem-is az én édesfészes men-
nyei Aryámmal dolgom. Es azt-is hogy a'
kegyelemnek munkái fölőtte igen titkosok,
és érzékenység nélkül valók volnának, az
az, olyyak, mellyeket mi nem mindenkor-
érezhetnénk, vagy tudhatnánk-is meg mi
magunkban; A' minémü vala az Istenlég-
nek-is ereje a' meg-holt ember Jესus Chri-
stusban. Az életnek ereje a' gutta ütött, vagy
nehéz betegségben való emberben; A' nyer-
féségnek ereje télben az élő fakban, mel-
lyek meg nem éreztethetnek, sem meg nem
tapasztaltathatnak, de azonban vadnak va-
lósággal, mint oda fel-is meg-értettük: Ugy
lehet az Istennek kegyelmessége-is azért a'
hivő keresztyénben. Ugy hogy mint a' ki-
tsinyded él ugyan az ő anyjának méhében,
de azt ő nem tudja, sem arról ítéletet nem
tehet: Ugy a' hivő jó keresztyén-is a' ben-
ne való

ne való Isten kegyelmessége felől. Igy azért
én-is a' külfő érzékenységeken, és meg-ta-
pasztalásokon, inkább mint Istennek be-
szédén, fundálván magam felől való ítélete-
met, meg-vallom hogy nem kevesfzer nem
kevés károkat tehettem, sőt tettem-is sze-
giny lelkemnek, el-fosztván tőle az Istennek
bennem való kegyelmességének fő vigasz-
talását.

4. Hogy én a' bennem való kegyelem-
nek menten az én kívánlágom szerint vé-
gére nem mehetttem, azon én igen busla-
kodtam: azonban meg sem gondoltam,
hogy még a' jobb szentekben-is a' gonosz
bűnök nagy fokáig el-lappanghatnak, sőt
uralkodhatnak-is minden bizonynal; mely-
nek ők mindazáltal nagy fokáig-is végére
nem mehettek, Példás könyv. 3. odik rész.
12. dik vers. Solt. 19. v. 12. En még-is az
Isten titkos kegyelmének akartam volna,
még pedig hamarsággal, és az én retzféssem
szerint végére menni: Holott amaz a' ter-
mészeten, és a' természet szerint vagon,
imez pedig a' természet felett és nem a' ter-
mészeten szerint vagon az emberben. Hogy-
hogy tudhatná-meg tehát azokat a' termé-
szet szerint való ember, a' minémük mi, még
a' választottak-is nagyobb rész szerint va-
gyunk?

gyunk? Szent Pál 1 Corinth. 3dik rész. 3dik vers. A' lelkes ember (mint szent Pál nyikván szol felőle) meg nem foghattya azokat a' mellyek az Istennek Lelkeje, mivel azok ő néki bolondlagnak tetszenek ; mert nem test szerint, hanem lélek szerint ítélhetnek-is meg. 1 Cor. 2dik rész. 14dik vers.

*Hetedik
ostroma
a' Sátán
nak az
igaz Hí
ellen.* Hetedik. Írásban vagyon , hogy Isten az istentelent meg nem igazittya , és hogy (cíts a' vak-merőket) a' bűnősoket meg nem halgattya : te pedig nem bűnős vagy tsak, de egyfzer s' mind a' te bűneid nagyok-is, fokak-is, és iszonyu rutak-is, rutabbak talám minden emberekénél, mellyre nézve lehetetlen dolog, hogy az igaz ítélő Isten te neked kedvezzen.

FELELET. Ugy vagyon, ez ellen-vetésednek Sátán, nemelly részeiben immáron oda-felleyebb eleget törtünk ; mindazáltal, hogy meg-tudgyad, hogy fokkal bűvölködőbb az Isten, hívekben valo kegyelmessége, a' te fokálnok mesterfégidnél, még-is tovább a' te őszve-tsuportozotr, és mesterfégel őszve szót-font ellen-vetésekre meg-felelek illyen-képpen :

Elsőben ; Hogy bűncim igen nagyok legyenek meg-vallom ; mivel magam-is tudom, tsalárdfag-is volna kissebbitenem azokat,

azokat ; holott a' minden istenek felett valo nagy Isten ellen estenek : De még ettől én meg nem ijedek ; sőt inkább az én meg-váltómhoz ragafzkodo Hitemben meg-erősülök ; mert hogy az én bűneim nagyok voltak és ollyak, a' mellyekért, sem az égben az angyalok között, sem a' földön az emberek között senki nem találkozhatott hogy eleget tegyen, szintén azért kellerett az egy Idvözítőnek az Ur Jesus Christusnak az Istennek egy szülőt Fiának az ő ditsőségből le-jöni, Isteni formából le-vetkezvén, szolgai formát fel-yenni, és az ő saját vérenek díját az én bűncimért fizetni, mivel az én bűneim olly nagyok voltak, hogy aranyon ezüstön, a. t. meg nem váltathattanak : Es nem volt olly név, a' kiben nekem idvözülnöm lehetett volna az egy Jesus nevénel, Tselek. 4dik rész. 12dik vers. Ugyan-is ha én, az én bűncimért az Istennek haragját el-viselhettem volna, miért kellett volna azoknak a' Christus Jesusnak vállára rakattatni ? De hogy én azokat el nem viselhettem, mivel a' hegyek-is meg-szakadoznának ollyan nagy tereh alatt, Job. 14. azért kellett ollyan nagy ártt az én édes Meg-váltomnak az én nagy bűncimért fizetni. Holott azért ő az én álnoklágimat hor-

dozta, az én nagy adótságimat megfizette, azoktól már én semmit-is nem félek, mert Isten-is az egygyes bűnért nem kíván kettős fizetést, mivel igazsága nem engedi: a' Christus érdeme-is pedig elégséges árt az én bűneimért, és hathato orvolság az én nagy sebeimnek meg-orvoslására. Ha nagyok-is azért a' sebek, de még-is nagyobb az orvolság, mellyel az én lelkemnek páfztora az Ur Jesus Christus meg-bűzfődt halálos sebekben fetrengő lelkemet bé-kötözte, Ezech. 34. v. 16. Ezért jo reménységben vagyok, álhatatos és tőkélletes ógók életem és idvőségem felől.

Másodszor. Hogy fokak nem volnának Istenem ellen valo gonosz tselekedet-im-is, azt sem tagadhatom: mert tudom hogy Istenemnek velem közlött fok formájú, és fok modu kegyelmessége ellen mind közönlé-gessen s' mind kivált-képpen vétkeztem. De az én bűneimnél, sőt mind e' világénál-is többek az Istennek irgalmsáigi, mert nem csak egy áldási vadnak ő néki, azért meg-áldhat (mint hogy el-is hiszem hogy meg-áld) engemet-is. Az én bűneim fokak ugyan, de azért ugyan végefék, és meg-tud-hatók az ő természetek szerint: de az Isten-nek irgalmságit ha el-kezdgyük-is számlál-ni, nem

Teremt.
27. v. 38.

azob

ni, nem tudhatjuk meg-mondani, Solt. 40. v. 13. sem végére, nem mehetünk annak szélességének, hosszúságának, mélységének, és magasságának: mert az minden ismereteknél fellyebb valo, ki-beszélhetetlen, meg-gondolhatatlan, és végére mehetetlen. Itt-is azért sem fok bűneimről, sem többek-nél el-kárhozatafoktól meg nem ijedek, mert noha többek fognak lenni, a' kik el-fognak kárhozni, az Istennek igazsága szerint, azoknál, kik idvözülnek, az ő kegyelmességének ki-lafarálása szerint: mindaz-
tal ugyan fontosabb, bősösebb, és melto-ságosabb a' kevés választottaknak idvőségek, és azokban az Istennek kegyelmessége; amazoknak el-karhozafoknál, és abban az Isten igazságának ki-mutatásánál. Nem kü-lömben mint egy arannyal, vagy drága kö-vekkal teli erszény bősösebb és ártosb le-het több ezüffel teli erszényeknél; mint szent Pál-is állattya, hogy az utolsó napon az Isten meg-szenteltetik az ő szenteiben és tudálatos fog lenni az ő hiveiben, 2 Thess. I. v. 10. Nem-is lehet ezen tudálkozni: 1. Mert a' kegyelmesség a' választottakban tel-lyessen és merőjül csak tsupa kegyelmesség, de az igazság nem tellyessen és egészlen valo igazság, mivel az el-kárhozandok soha az

*Justitia
in repro-
biscit ex-
tensor.
Gratia
in fidei-
bus in-
tensor.
Hafon-
latóság.*

Isten igazságának eleget nem tehetnek, sem ez életben, sem a' következendőben. Több azért, és fellyebb való még-is a' kegyelmesség a' kevés választottakban, mivel igazsága volt volna rejá, hogy mindeneket el-károztatott volna, és csak egyyet-is ne idvözített volna; hogy azért már valakiket idvözít, tiszán és merőjül csak ingyen való kegyelmességből tselekezzi. Oh Istennek böltségenek es tudományának melyfezes gazdagsága!

2. Mert az Istennek igazsága a' hitetlenekben a' bűn szerint, és a' bűnért való; nem olyan a' kegyelmesség a' kevés választottakban, hanem minden Hit, reménység, szeretet, és jó tselekedeteket felül mulo, az az, ingyen való, tsak tsupa merő kegyelmesség, az Apostolnak imez mondása szerint; Nem a' futóké, nem-is az akaróké, hanem tsak a' könyörülő Istené, Rom. 9.

3. Mert a' böltsi az Isten kegyelmességének mi hozzánk meg-bötsülhetetlen, és végére mehetetlen, tudni-illik a' Christus Jélus érdeme.

4. Mert a' ditsőség az Isten kegyelmességének gyümöltse böltsőbb és méltágosabb mind Istenre nézve, sem mind mi rejánk nézve, azokban a' kik idvözülnek; a' sok hit-

etleneknek el-károhozásoknál, és pokolbéli örökké való gyötrelmeknél. Istenre nézve böltsőbb, mert az ő egyyetlen-egy fiának ki-öntött vérenek jutalma. Mi rejánk nézve böltsőbb, mert a' mi lelkünknek fő és telyes meg-boldogulása, és olly áhátatos örökségünk, a' ki meg sem romolhat, el sem bomolhat, hanem meg-tartatik minékünk, és meg-adatik a' mi Urunk Jélus Christusnak ditsőséges meg-jelenésekor, Szent Péter 1. level. 1. rész. 4dik és 5dik vers.

Harmadszor. Az én bűncim a' tselekedetre nézve nem igen régiek, mivel magam-is tsak tegnapi (hogy Bédáddal, a' Jób egygyik baráttyával szollyak) vagyok: De ha iszonyu régiek volnának-is; az én idvözítőmnnek (a' ki régi idejűnek neveztetik, Dan. 7. 9.) az ő világ fundamentoma előtt való érdeme, sokkal régiebb az én régi bűncimmel, mellyet ő meg-fizetett az ő Atyának, az én minden időbeli, minden bűncimért meg-határozás nélkül tsak, egyyet-is ki nem rekefztvén azok közzül, Col. 2. 13.

Negyedszer. Hogy rutabbak tsak nem minden emberek bűneinél az én bűncim, azt-is könnyen meg-engedhetem: mivel magamnak-is, midőn gondolkodom felőlök nagy részént, ugy tetszenek: De hi-

fzem nem jött az Istennek Fia az igazakért, a' tisztákért, hanem az Izrael házából el-revelyedett juhokért, a' verben fertezett és lelki sebekben ugyan meg-bűszhódt szeginy nyavalyás bűnőfőkért, a' minémü én-is izemlyem szerint vagyok. Ezeket hija magához, hogy meg-könyebbítse őket az ő bűnőknek nehéz és el-viselheterlen terhe alatt, hogy fel-kereffje, vállára vegye, aklában bévigye. Es végezetre, hogy a' Jesus Christus vére mosogassa-meg őket minden ő bűneikből, 1 Joh. 1. v. 2.

Ötödéször. Az irások mellyeket elő-fordítál semmiben-is én rejám nem tartoznak. Az első azért, mert énnékem hitem által tökéletes igazságom vagyó az Istennek előtte, azért én immár nem hamisnak, hanem igaznak itiltetem az Istennek előtte. A' másik azért, mert bűnben valo meg-átalkodáomat, a' kiért az Istennek haragjától félhetnék, magamban nem ismérem, hanem inkább a' Dáviddal bűneim minden napon előttem forognak, mellyeket én-is Sz. Péterrel nagy fokszor surú köny-hullatással siratok és kefergek, s' el-hízem, hogy az én könyörülő Christusom bizony meg-erőssíti az én hitemet, ugy hogy még a' pokolnak ajtaji-is én ellenem nem győzedelmeskedhetnek, Szent

Máthé

Máthé 16dik részének 18dik verlében.

Nyolczadik. Isten az ő titkos kegyelmességét az ővéihez, nyilván sőt ugyan-tapasztalható jelekben-is meg-szokta mutatni, a' hol, és a' miben illik. Abrahamnak a' fűstől-gő kemenczében erőssíté-meg ő véle valo frigy kötését. Ifaknak szintén a' feje fölött fogá-meg a' fegyvert. Gedeonnak a' Gyapjunak harmatozásában jelenté-meg tetszését. Josue mellett ki-voná fegyverét: Daniellel, és ama' három Ifjuval az ő nyomorúságokban egygyütt lón: Szent Pál Corinthusban élő beszéddel biztatá, a. t. Te illyent soha magadon, vagy állapotodon etzedben nem vehettél: sőt ellenben az Istennek haragját az ő külömb-külobm-féle tsapálásában, magadon és a' te rejád néző dolgaidon tsak nem kézzel-is meg-tapasztaltad: Tsuda azért hogy még-is az Istennek hozzád valo jó kedvével magadat biztatod.

FELELET. Első. Igaz, s' ugy vagyok, hogy Isten nyilván valo jelekből-is fokszor nyilván valová teszi az ő jó akarattyát az ővéihez, mind közönfegessen az ő népéhez, s' mind kiváltképpen némelleyekhez. Ezt meg-tanultam, s' tudom, hálá Istennek. De tudodra légyen az, Sátán, hogy Isten két

rend-

Nolczadik ostroma a' Sátánnak az igaz hit ellen.

rendbéli jelekből szokta akarattját meg-erősíteni, és bizonyosabbá tenni az embeteknek. Az egygyik rend-kivől való, a' máfik rend-szerint. Hogy azért az Isten rend-kivől való jelekből vagy tsudákból én hoz-zám való jo akarattját még soha-is meg-nem erősítette, azon én nem lokat busul-hatok, főt még nem-is kívánhatom; mivel azok által a' rend-kivől való nagy dolgok-nak végben vitelére szokta volt Isten a' szentek közzül a' kiket akart meg-erősíteni az ő Testamentumban; és az Újnak-is kezdeti-ben, de immár midőn Isten rend-sze-rint való uton és modon akar az ő Ecelesiá-járól gondot vifelni, azokat nem-is kíván-hattjuk, s' nem-is remenlhettyük idvősé-geffen. A' Pharisausok illyen dolgot kíván-nak vala Idvözitönkiől, Szent Már. 16. v. 1. s' meg-feddettek érte. Az el-kárhozott gazdag pokolban fel-emelvén szemeit azt kívánnyá vala, hogy a' holtak közzül botsát-tatnék valakit az ő atyafiaihoz: de vékony válsziza lón; mert csak a' rend-szerint való czközökre igazittaték, tudni illik, hogy va-gyon Moféék és Profetájok halgásák azo-kat, Luc. 16. Így azért nekem-is, nem-le-het azokat kívánhatnom; elég nekem ha-rend-szerint nem hágy-el az én Istenem, ha-

nem

nem ha kéfértésim vadnak-is, azoknak el-szenvedhetéfére-is erőt ad, és idővel jo ki-mentelit-is adgya, 1 Cor. 10. v. 13. E' felől igireti-is vagyok hozzám, hogy hijam se-gitfégül én, ötet az én nyomorúságimnak idején, ő engemet meg-szabadit, azért hogy én ötet ditsóitsem, Solt. 50. v. 15. Az Isten ke-gyelmességének azért, és meg-szabadításának jeleiért tsak ugy könyörgök én, mint amaz három iffjak, a' kik meg-vallák ugyan, hogy hatalmas az ő Istenek, hogy őket meg-szabadithattya, de ha nem-is, &c. Dan. 3. v. 17. 18.

Második. A' külső jelek, és egyéb min-den féle külső jok, az Isten belzédevel, há-lá-adással, és azokkal való jok, és szentül éléf-fel jok és idvőségeffek. Egyébként azok-bol nem tudhattya meg, ha Isten szereteti-ben vagyoné vagy gyűlölségében, Prædik. 9. Azért mert azok közönféges jok a' hitelen-ekkel, és nem tulajdonok a' hiveknek, főt ollyak mellyekből sokszor, igaz ítéletiből Isten többet ad, vagy osztogat a' hitelenek-nek mint az Istenfelöknek, és a' mit az ő fiaitol leányitol meg-tagad, kegyes Atyai szerelméből, azt adgya amazoknak az ő igaz és bölts Biroi haragjából és tetszé-séből, azért, hogy el-vegyek javokat itt e-

vilá-

vilagon ama' frissen öltözödő, és vigan vendégeskedő gazdaggal. A' Lázárok-is az ő gonoszokat: hogy osztán Idvözítónk tanítása szerint, amazok a' kik itt örültek firjanak, imez pediglen örüllyön, Luc. 6. v. 25. Igy Judáfnak adaték a' több tanítványok fölött a' pénzes erzfény nem azért, mint ha ő kedveslebb volt volna a' több Apostoloknál, vagy hivebbnek itiltetett volna, hanem hogy az ő helyére készítették ez által, és a' szivében el-rejtetett gonofság meg-terfzenék, sőt az-is meg-történhetik a' küllőjoknak ki-sáfárlásában, hogy mint Joseph a' Benjamin fakja szájában azért tévé az arany kupát, hogy annak alkalmatosságával az ő bántyaival verélkedhessék az ő régi bűnöknek meg-ismérelésre, és sziveknek meg-keferítésére: Ugy Isten-is még az olyan szolgainak-is Talentomót szokott adni, a' kiket jól tud az ő böltséfege szerint, hogy véle nem kereskednek, hanem tsak el-ásak; azt alitván magokban, hogy meg-érik az ő Urokat azzal, ha azt elő-adhatják, ha szintén hasznót nem szereznek véle-is. Azért szokta pedig azt tselekedni, hogy annál inkább itilletben szállhasson vélek, és az ő igaz itiletit ő benne meg-mutathassa, Sz. Mát, 25dik rész 26. 27dik vers.

Solt.

Solt. 18. v. 27. Igy lévén azért a' dolog, sem szeginyléget nem kérek én az én Istenemtől, hogy meg-szeginyedvén ne lopjak, s' gonoszul ne éllyek az én Istenemnek nevével; sem gazdagságot nem kívánok, hogy meg-gazdagulván fel ne fuvalkodgyam, s' azt ne mondgyam: Kitsoda az Ur? Példás könyv. 30. v. 8. 9. Ha azért vagyom a' miből éllyek, és a' mivel ruházodgyam elég az énnékem e' jelen valo haszontalan életben, tudván hogy semmit-is nem hoztam e' világra, és semmit-is ki nem vihettek belőle, Szent Pál, 1 Timoth. irt lev. 6dik rész. 7dik vers. Es hogy a' gazdag nem viheti el ő magával az ő ditsóségét a' halálban, sem az ő atyafiának lelkét azzal meg nem válthatja, Solt. 49. v. 8. és 18.

Harmadik. A' mi tovább az én meg-tapasztalásomat illeti, énnékem azokkal nem lehet ditselkednem; Mint Szent Pálnak-is nem lehet ditselkedni a' nagy dolgoknak látásával és hallásával, 2 Cor. 12. Mindazáltal merem azt nagy bátorsággal mondani, hogy én sem voltam azok nélkül: mert én velem-is olly dolgokat tselekedett az én gondyifelő Istenem nagy fokszor, a' mellyeket én nem hogy magamtól, az én eróm által véghez vihettem volna, de még tsak nem-is tud-

tudtam rola gondolködni, annál-is inkább reménleni. Sok számtalan nyavalyáimból meg-fzabadított, az Orofzlánoknak, Medvéknek, Scorpióknak szájokból (mint Dávid az ő atyjának juhait) ki-vont. Ellenfé-gimnek nagy bszfzfúfogokra fejemet fel- emelte, mint Josephet a' tömlőczből a' Kírályi méltoságra; a' Christus Jesztust a' Golgo-tharol a' mennyei ditsőségre; ugy engemet- is a' gyalázatok között gyakorta emelt-fel a' betsültre, és tisztetségre; és a' gyalázatok- nak helyén gyakorta a' hol az én rejám török azt reménltek, hogy szemek majd meg- láttya kívánfagok szerint valo esetemet, lá- baimnak utat irtott, a' tisztetségre ajtót nyitott, és meg nem engedte hogy ellenfé- gim hahorállyanak az én gyalázatomon, hanem inkább ártatlanságotat világra hoz- ta, és ellenfégimnek szájokat bé-dugta, és mint Mardocheust Hámmánnal, ugy enge- met-is gyakorta még rejám törő ellente- gimmel-is tisztelteten. Es most-is tanátsá- val vezérel az ő igazságában, és ő előtt igazgattya az én uramat az én ellenfégi- mért, hogy ne láthassák tántorodásomat. Aldom azért én-is az én Uramat, a' ki en- nékem tanátsot adott, hogy még éjjel-is ta- nátsanak engemet az én belső részeim. Szün- telen

XXII. RESZ. A' Hitnek oltalmárol. 253
telen őtet tészem eleiben, és ő az én job- bom felől vagyon; kezén tart az ő győz- heretlen erejével, hogy meg ne mozdittas- sam. Ő benne vetem azért még az halálban- is az én remenléget, a' ki az ennékem le- tött kintsem, az örök életet meg-tart- hatya ennékem, és ez élet után az ő ditsős- ségében-is bé-fogad engemet. Őve lé- gyen a' ditsőségg mind örökkön örökké, Amen.

MUTATO UJJA

E Könyvetskében bé-foglaltott, némelly leg-nevezetesb és meg-tudáfra szüklegefeb dolgoknak.

Mellyek jobb értelemért, az Olvasók kedvéért, bizonyos kérdésekben foglalattanak.

A' kérdéseknek számok 55. szám szerint.

1. Mind egy volté a' rend-kivül valo szent emberekben az idvözítő Hit, és a' tsudás Hit, melly szerint tsudákat tselekedtenek? Lev. 13 Darab 2
2. Az igaz Hit hogy-hogy mondatik tsak igazító, es idvözítő Hitnek, bolott ezeknél többet tulajdonit annak a' szent irás? lev. 14 darab. 4
3. Az idvözítő Hit, hogy-hogy rend szerint; és hogy-hogy rend kívül valo? lev. 15 darab 4
4. A' Hit hogy-hogy vagyon istentől; és hogy-hogy az embertől? lev. 17
5. Az Igének magan valo erseje által, leheté hinni

MUTATO UJJA.

- hinni valakinek? lev. 17 darab. 2
6. Hibeté, vagy a' hitelre el-készithetié az ember önnön magát, a' maga ereje által? 16
7. Holott a' Szent Lélek szerző oka a' Hitnek mindenkben: miért hogy a' Hit még-is nem mindenkben egyenlő? lev. 22 darab. 5
8. Hány dolgokat kell az okos keresztyénnek meg-gondolni, hogy okossan hihessen? 39
9. Hány uton és módon lehet bé-venni valamely dolgot igazságul? 43
10. Mitsodások a' bé-vött igazságoknak tulajdonsági az embernek életjében? 44
11. Erős lebeté az ember az nem bizonyos dolgokban? 43
12. A' tetszés, szokás leheté olyan erős a' tudatlan emberben, mint a' Iudás a' tudós emberben? 46
12. A' könyörgés, Sacramentommal valo élés által, öregbithetié az ember az ő Hiit? 22
13. Mitsoda rendet tartison Isten a' bünös embernek meg-térítésében? 25
14. A' Törvény hogy-hogy kegyelemnek eszköze és eszköz a' meg-térőknek meg-térítettésében? 27
15. A' Törvényt mint, s' hol kell prédikálni? 35
16. Az okos keresztyénnek mitsodás prédikáltort kell magának választani, és attol mit kell kívánni,

MUTATO UJJA.

- kívánni, s' ötet miért kell leg-felgyebb bősül-
leni? 37
17. Mít soda dolgok kívántattassanak a dere-
kas és tellyes Hithez? 53. 54
18. Az igaz Hitnek az erős javallásé, szere-
teté, vagy az Istenben való bizodalom az ó leg
fövebb és belsőbb ereje? 63
19. Hogy-hogy mondgya szent Pál 1 Corinth.
irt level 13. dik részében, hogy a Szeretet na-
gyobb a Hitnél? 64
20. Az igaz Hit lassu kezdetiben, és ideig va-
lo nevedésében, de még-is előbb mégyen a
hypocritak gyorsalkodo Hitelnél? 65 A hir-
telen Hit mihez hasonlo? 65
21. Az igaz Hitnek mít sodás kezdeti, folyása
és munkája? 67. 68. 69
22. Mít tehet az igaz K. igaz Hiti által? 73
23. A szent írásbéli dolgokat egyaránt kellé
mind hinni? 74
24. Holott a híveknek minden bűnök meg-
borsáttatott Hitek által, félhetneké még-is a
bűnöknek büntetésétől? 83
25. Mít soda az idvözítő Hitnek leg egyenessebb
czzélya? 93. 94
26. Hogy szent írásban nintsen imez állatás: Te
Péter, Pál, János idvözölfsz; azért a kívált-
képpen való Hit né a sz. írás szerint valóé? 95
27. A mi Isten előtt való meg-igazulásunk bé-
kefésé-

MUTATO UJJA.

- keféségünk, állando idvöségünk; teheté min-
ket hívalkodokká, restekké az idvöség dolgá-
ban. Es könyörgésünket, Sacramentommal va-
lo élésünket, teheti haszontalanná? 100 és 102
28. Ha a meg-változhatatlan dologért, ha-
szontalan a könyörgés; hát az Ecclesiának fen-
állásáért, el nem fogyásáért, miért Ave Má-
riáznak a Pápiáltak? 104
29. Magunkérté, vagy másokérté kell inkább Hi-
tünket jól meg-probálnunk, és végére men-
nünk? 106. 108
30. Mít soda titulusokkal commendálja a Sz.
Lélek a Hitet minékünk? 111
31. A külső jo tselekedetek meg-tsalhatatlan
jeleie az igaz és idvözítő Hitnek? Nem. En-
nek okai. 113
32. Mít sodák tehát leg főveb jelei a Hitnek? 114
33. Mít soda az első jel? 115
34. Mít soda a második? 119
35. A leg első jo teteménye vagy gyümölte a
Hitnek mít soda? 121. 122. Ez ellen szines el-
lenvetések a Pápiáltaknak. 124
36. Mít soda a Fides Adhærentia, és a Fides
Evidentiæ, az az, a Christus ér deméhez ra-
gaszködó, és mi előttünk bizonyos és meg-ta-
pasztalható Hit? 122
37. Mint különböztesék meg a mi bennünk
való igazitása a Hitnek, attul, melly volt az
Isten

MUTATO UJJA.

- Isten rendelésében, és melly lött Isten előtt Hitünk által? 125. 126
38. Mítroda a Hitnek harmadik jele? 128
39. Hány képpen következik a Szent Léleknek bizonyosság tétele a hívő keresztényre az ő állapottya felől? 129
40. A Szent Lélek bizonyosság tétele mivel különböztesék meg a vélekedéstől, és egyéb erős állatásoktól? 133
41. A tellyes, és meg-változhatatlan béke ségü léleknek miért kell még-ü Istennek könyörge ni? 136. 137
42. A hívőknek állandó béke ségekkel, öszve téré az ő mindennapi félelmek, kétségek és rettegések? 143
43. Mik lehetnek ennek okai? 146. 147. 148. 153
44. A hypocritáknak, hitetleneknek, világi béke ségek valóságos béke ség? 160
45. Mítroda a különbség, a hypocriták és hívők Hitek között? 166. 167. 168. 172. 174. 179
46. Meheté tökéleteségre a Hit itt e világon? 184
47. A kistsim Hit egy aránt idvözité mint a nagy? 186
48. Mi okért nem osztogatta Isten a Hitet mindeneknek egy aránt? Ennek okai. 188
191. 192. 193. 196
49. Mítroda regulákhoz kell az embernek ragaszkodni,

MUTATO UJJA.

- gaskodni, hogy a Hit-béli fogyatkozások ellen erős vigasztalása lehessen? 199. 200. 202
50. Mítroda ajándéka Istennek a Hit? 203
51. Mítroda; fundamentomok a nézve lehet séges, a választottaknak Hitet szerzeni magoknak? 208. 209. 210
52. El-fogyhaté a Hit az ő természetiben; vagy tsak meg-lankadhat az ő erejében? 213
53. Mítroda szép hasonlatosságokból adya Isten előnkben a Szent Irásban a hívőknek Hitben való nevedéseket? 215
54. Mint kell az egyszer adatott Hitről gondot viselni? 203
55. Mítroda nevezetesebb dolgokkal östromol-ly a Sátán az igaz Hitet? Azokra való feleletek. 218. 219. 220. 221. 223. 224. 225. A. f. a könyvnek végéig.

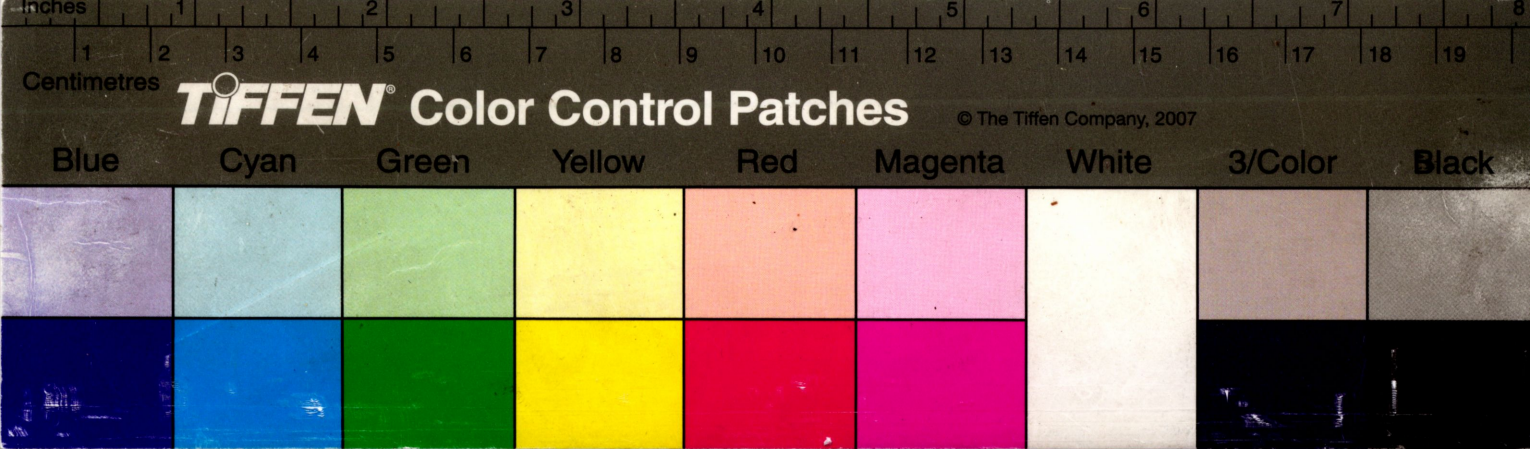
A' kevés fogyatkozásokat így kell helyekre állítani

- Lev. 10. a' válogatnak-ért, olvas válogathatnak.
 Lev. 12. add hozzá *ex doloiban*, e' ize előtt *mint eddig*.
 Lev. 14. az *Es-ért*, olvas *Ex*.
 Lev. 20. az *egy* után, add hozzá e' szót, *mint*.
 Lev. 31. e' szóért *bekességben*, olvas *bekességgel*.
 Lev. 64. a' *Földön-ért*, olvas *Földő*.
 Lev. 67. e' szóért *szerint*, olvas *szerűt*, a' bé-rekesztésben.
 Lev. 71. e' szo után *sebessebben*, olvasd hozzá ezt-is, a' *földhöz*.
 Lev. 88. e' szóért *hibát*, olvas *hibákat*.
 Lev. 163. olvas *hogy meg-győzte volna*.
 Lev. 193. a' 19 számért, olvas 29-et.
 Lev. 214. az *igazán* helyett, az első lineán, olvas *jozan*.

Istennek dicsőség, AMEN.

☉(o)☉

A' kevés fogyatkozásokat így kell helyekre állítani

- Lev. 10. a' válogatnak-ért, olvas válogathatnak.
Lev. 12. add hozzá ez dologban, e' ízo előtt *min* eddig.
Lev. 14. az *Es*-ért, olvas *Ez*.
Lev. 20. az *ugy* után, add hozzá e' szót, *min*.
Lev. 31. e' ízoért *bekeségben*, olvas *bekeséggel*.
Lev. 64. a' *Földön*-ért, olvas *Földű*.
Lev. 67. e' ízoért *szerint*, olvas *szerűt*, a' bé-rekefzésben...
Lev. 71. e' ízo után *sébessebben*, olvasd hozzá ezt-is, a' *földhöz*.
Lev. 88. e' ízoért *hibát*, olvas *hihakat*.
Lev. 163. olvas *hogy meg-gyozte volna*.
Lev. 193. a' 19 számért, olvas 29-et.
Lev. 214. az *igazán* helyett, az elő lineán, olvas *jozan*.

Istennek dicsőség, AMEN.

